

***Holocaustul –
Lecții ale trecutului pentru
prezent***

EDITURA NOVA DIDACTICA
A CASEI CORPULUI DIDACTIC A JUDEȚULUI BISTRIȚA-NĂȘĂUD
Bistrița – 2024
ISBN 978-606-8317-98-4

CUPRINS

Argument.....	4
1. Alina Tomi-Sătmăr, <i>“Never Again!” – A Powerful Transdisciplinary Project</i>	5
2. Florin-Gabriel Rățoi, <i>Holocaustul din România între anii 1941-1944</i>	8
3. Laurențiu Daniel Popovici, <i>David Faber un supraviețuitor al Holocaustului</i>	11
4. Klementina Ardelean, <i>Organizarea ghetourilor din Oradea</i>	13
5. Dana-Maria Sonkodi-Cozma, <i>Proiect didactic: Holocaustul</i>	19
6. Maria Epatov, <i>Învățarea prin proiect. despre lecții ale trecutului cu impact asupra viitorului</i>	22
7. Anda-Andreea Grigore, <i>Evreii în proverbele și zicătorile românilor</i>	25
8. Anca Luminița Potra, <i>Domeniul de conținut – Tema: studiu de caz: Elie Wiesel (1928-2016)</i>	27
9. Ana-Gabriela Pogorevici, <i>Statutul evreilor în perioada comunistă. repatrieri contra valută</i>	32
10. Nicoleta Zoica Mitrofan, <i>Predarea Holocaustului utilizând istoria locală</i>	36
11. Magdalena Tudor, <i>Scoala de baieți – Talmud – Tora Malbim</i>	38
12. Cristina Oltean și Doina Florea, <i>Holocaustul în lume și drepturile copilului în epoca contemporană</i>	41
13. Anca Spunoae, <i>Comunitatea evreilor din Tulcea</i>	44
14. Adrian-Nicolae Puiu, <i>Experimentele umane naziste – o cercetare istorico-sociologică asupra acțiunilor întreprinse de medicii naziști</i>	47
15. Claudia Delescu, <i>Holocaustul văzut prin ochi de copil</i>	53
16. Adeluța –Elena Pârțilă-Miclea, <i>Holocaustul în Europa</i>	56
17. Adriana Maria Floroae, <i>Holocaustul în România</i>	59
18. Maria Valentina Cotul, <i>Holocaustul– trecut și prezent</i>	63
19. Mihaela Batîș, <i>Rezistența evrească din ghetoul Vilnius</i>	65
20. Ioana Ionescu, <i>People need peoplea – Toli project granted in 2019</i>	68
21. Rodica Livia Ivan, <i>Istoria Holocaustului - o lecție a istoriei prin care învățăm să fim Oameni</i>	70
22. Daniela Incze, <i>Confronting a dark chapter of history</i>	73
23. Alina Silvia Luca, <i>Valentin Aurel Hiler-un supraviețuitor al Holocaustului</i>	75
24. Brigitte Pop, <i>„Holocaustul – o lecție a trecutului pentru prezent” o lecție din care trebuie să învățăm să nu se mai repete!</i>	80
25. Inna Didic, <i>„De ce să uităm ? Holocaustul – ecoul durerii...”</i>	82
26. Zeljka Holjevic Project, <i>“Eternally on the road”</i>	84
27. Dorin Grigore Codău, <i>Holocaustul în România și Transilvania de Nord</i>	88
28. Lavinia Buda, <i>Considerații asupra rolului jurnalelor de memorii asupra dezvoltării cunoștințelor elevilor din gimnaziu pe tematica istoriei evreilor și Holocaustului</i>	90

29. Vaidotas Pakalniskis, Translated by Sandra Pakalniskiene, <i>They lived: teaching about the Jews and the Holocaust. My guidelines for teaching</i>	92
30. Camelia Elena Vulea, <i>Despre Holocaust. Generalități</i>	95
31. Lucian Suciu, <i>Proiect didactic extracurricular. Educație pentru Democrație. Studiu de caz: Holocaustul</i>	98
32. Șerban Nicolae, <i>Jüdische Deportierte aus Czernowitz in Transnistrien. Zwei Augenzeugenberichte (Beitrag von Gaby Coldewey. In: Cordon/Kusdat S. 209-224)</i>	102
33. Gabriela-Elena Herța, <i>O lecție despre cum să depășim agonia și frustrarea</i>	106
34. Anamaria Zaharia-Nechifor , <i>Holocaustul – o lecție a trecutului pentru prezent</i>	111
35. Roxana Costeanu, <i>Universalitatea în muzica evreiască</i>	113
36. Ana-Maria Dragonici , <i>Când te sperii că Dumnezeu a plecat....mai rămâne muzica-speranța de a-l îmblânzi pe Dumnezeu și de a-ți liniști sufletul</i>	116
37. Iulia-Cristina Ani , <i>Exemple de bune practici– Originea și Istoria Antisemitismului</i>	119
38. Maria Elena Telcean Mustoiuc, <i>Holocaustul</i>	123
39. Narcisa Monița, <i>File din istoria Holocaustului</i>	125
40. Adriana Dumitru , <i>Holocaustul</i>	127
41. Simona Simioanca, <i>Tragediile Holocaustului în viziunea copiilor</i>	131
42. Florina Giurca, <i>The story of the Holocaust in literature</i>	135
43. Mărioara Octavia Maricut, <i>Holocaustul în România</i>	137
44. Ștefania Rădulescu, <i>Cea mai neagră pagină a istoriei - Holocaustul - Să nu uităm</i> ..	141

ARGUMENT

A vorbi despre Holocaust este o datorie a istoricilor, dar și o datorie morală a profesorilor, care pot modela sufletele tinerilor și îi pot face sensibili la ceea ce se întâmplă în jurul lor, tocmai ca evenimente de acest gen să nu se mai repete.

A învăța astăzi despre Holocaust, în lume, în Europa și mai ales în România, semnifică sporirea gradului de conștientizare privind unicitatea și universalitatea Holocaustului și asigurarea condițiilor ca informațiile despre Holocaust nu vor dispărea.

Mai mult ca niciodată, în prezent, în învățământul românesc, abordarea Holocaustului trebuie realizată într-un mod transdisciplinar.

Integrarea mai multor discipline permite elevilor să vadă legături și să construiască o înțelegere mai profundă asupra subiectului. Astfel, Holocaustul poate fi abordat prin prisma istoriei (evenimente istorice), a literaturii (jurnale și memorii ale supraviețuitorilor) și a studiilor sociale (impactul asupra societății și culturii).

Studiul de față se dorește a fi o abordare intercurriculară, abordare prin care putem învăța unii de la alții pentru o înțelegere mai vastă a Holocaustului.

Exemplele de bune practici, de activități ce includ artele, literatura, vizitele în locuri direct legate de istoria evreilor și Holocaust, fac din acest demers unul extrem de important, credem noi. Ne dorim să învățăm unii de la alții și, împreună, să evoluăm în modul în care abordăm tema antisemitismului, a Holocaustului, a lecțiilor despre trecut din care trebuie să învățăm pentru prezent și viitor.

Mulțumiri celor care ne-au susținut: TOLI, Inspectoratul Școlar Județean Bistrița-Năsăud, Casa Corpului Didactic BN, Liceul de Muzică „Tudor Jarda”, dar și colegilor din alte unități școlare, din țară și din afara ei, care ne-au fost alături.

*Cu respect,
Iulia Ani și Alina Tomi-Sătmar*

1. “Never Again!” – A Powerful Transdisciplinary Project

**Alina Tomi-Sătmar
Liceul de Muzică „Tudor Jarda”, Bistrița**

Teaching about the Holocaust, even in a transdisciplinary project, is not something that can be handled easily. The issues of life and death, the controversial issues of racism, antisemitism, prejudice, persecution, human rights, are difficult to confront, even disturbing to be taught. It is definitely not a light subject to work on, but it is a subject that needs to be taught in order to know the past so we can learn its valuable lessons and engage the students with the realities they may face.

“Never Again!” was meant to be a complex project, which started in October 2023 and involved literature, music, history, and culture but now, almost one month before the end of its first edition, it has turned into something that has encompassed so much more. We, the teachers involved in its development, reached students and transformed them, we enlarged their horizons, we empowered them to grow, we turned them into better people, who know more and can better apply principles of intercultural education, human rights, anti-discrimination or antisemitism to create a better world for all of us.

Starting from one of the most horrific moments in world history, the Holocaust, passing through subjects that could be used to study and absorb information in order to discover and discuss what and why all the horrors of the Holocaust happened, the activities of the project also relied on creative expression so that they could connect the past with the present through the filter of the students’ imagination.

With this in mind, all levels of the project intertwined with the aim of teaching high school students, through extracurricular activities, to remember the past in order to fight antisemitism, prejudice, hatred and the idea of remaining indifferent when bad things are happening. In a nutshell, we tried to teach the Holocaust in a transdisciplinary approach from the standpoint of human dignity, in order to contribute to the development of civic attitudes in young people.

Central to the “Never Again!” project is education. Through cultural visits at museums – Muzeon in Cluj-Napoca, or memorials – The Elie Wiesel Memorial House in Sighet, we wanted to create more empathy and solidarity in the young people. In this way, “Night”, by Elie Wiesel, is not just a highly impressive memoir about the horrors of being imprisoned in Auschwitz; the book becomes more powerful when you hear Elie Wiesel and his speeches, when you visit his memorial house and you clearly understand the quote at the end of his book, while looking at yourself in the big mirror inside his former house.

On the other hand, online resources have been of real importance, helping us make sure that the history of the Holocaust is taught comprehensively and accurately. This includes not only the facts and figures but also the personal stories and testimonies that humanize the tragedy and emphasize its relevance to contemporary society. From Elie Wiesel to Eddie Jaku, from the survivors of the Kindertransport and their testimonies to the famous Anne Frank, the plethora of activities was organized in such a way as to solemnly remind us – or make us acknowledge, for the first time - the cost of hatred and intolerance and to offer us an opportunity for reflection on human rights, dignity, anti-discrimination and antisemitism.

The “Never Again!” project was also dedicated to combating contemporary manifestations of antisemitism, anti-discrimination and hate. This included exercises and reflections on what happened during the Holocaust and what has happened in the recent years, with focus on the four stages of hate and its rise to the level of genocide.

The Toli financed project was meant to also be a collaboration between the students and teachers involved in it and those from Portugal, sharing a few creative activities together. Unfortunately, due to some objective issues, we did not manage to fully collaborate as we had planned to do, but we have in mind a follow up of the project in the next year, with collaborations from schools in Italy, Portugal and Croatia.

The European approach on the subject was meant to amplify the impact of Holocaust education and the values of tolerance, inclusion and human rights and this is a dimension we will focus on in our future cooperation projects.

The seminar organized by Toli in Zagreb in April 2024, gathering thirty teachers from eleven European countries to share good practices on teaching the Holocaust and to explore possible partnerships on dignified ways to commemorate it personally gave me the chance to learn from other engaged teachers and to learn more about the Holocaust and human rights so I can create more meaningful activities in the future.

Due to the fact that we are a vocational school, it was of extreme importance to rely on students' talent and our music teachers' guidance to create a memorable event, in a unique approach, during which

music and dramatic moments mingled in order to ensure that art and culture can fight the right battles and stand as a vow to remember the Holocaust victims and to serve as hope, reminding us of our shared responsibility to build a more just and compassionate world.

Such an event was the concert in the synagogue from Bistrita, on the 25th of January 2024, close to the International Day of Commemoration in Memory of the Victims of the Holocaust. With the support of the Mazel Tov band from Cluj-Napoca, the students sang songs in Yiddish and Hebrew. They also interpreted extracts from Olga Lengyel's memoir "Five Chimneys" and stanzas from Ruth Steinberg's volume "A Certain Frame of Reference". Both women were survivors of the Holocaust who immigrated to the United States later in their lives and dedicated their time to educate on the atrocities of the Holocaust, the dark past and the lessons to be learnt from it. In my opinion, the concert was the highlight of the whole project, full of emotion and meaning, bringing together around fifty high school students who demonstrated that art is (still) a key element in transmitting powerful ideas. Music has always been an influential tool for education and remembrance. To study music written by Jewish composers and to participate in a commemorative concert dedicated to Holocaust victims also means discovering and supporting a rich culture, preserving the cultural heritage of the Jewish communities and thus, being part of a tolerant, accepting-of-differences world.

Art truly makes the world a better place, and the unique concert brought together students, educators, community members to honour the memory of the Holocaust victims and to reflect on its lessons for contemporary society. This concert made the students empathize with other people's suffering in order to understand what was wrong and damaging and what could be done differently so as to avoid such a tragedy from taking place ever again.

On another level, books play a vital role in teaching about the Holocaust, serving as powerful tools to educate, commemorate, and ensure that the memory of this dark chapter in history is not

forgotten. Many books about the Holocaust are based on primary sources such as survivor testimonies, diaries, letters, and archival documents. These firsthand accounts provide invaluable insights into the experiences of those who lived through the Holocaust, offering a deeply personal and often harrowing perspective. Such was the exploration of Elie Wiesel's "Night" and Anne Frank's "Diary of a Young Girl".

Books also provide a historical context, helping readers understand the factors that led to the Holocaust, including antisemitism, the rise of Nazi ideology, and the social, political, and economic conditions of the time. They also explore the broader impact of the Holocaust on society, culture, and politics. Such books were the famous cartoon "Maus" by Art Spiegelman and "Girl in the Blue Coat" by Monica Hesse. These books convey complex historical events and themes in accessible ways, fostering empathy, critical thinking, and moral reflection. Through literature and drama inspired by it, readers can grapple with difficult questions about human nature, prejudice, resistance, and the consequences of indifference.

Many books about the Holocaust emphasize the importance of tolerance, diversity, and respect for human rights. They highlight the consequences of intolerance and discrimination, encouraging readers to confront prejudice and injustice in their own lives and communities. Overall, books play a multifaceted role in teaching about the Holocaust, serving as vehicles for remembrance, education, and moral reflection. By preserving the memories of the past and fostering critical engagement with history, literature helps ensure that the lessons of the Holocaust are never forgotten.

All in all, it has been a privilege to work on such a complex project as "Never Again!" and I am grateful to Toli for trusting me with sharing my ideas and activities with the students in my school in order to commit to an honest spirit of Holocaust remembrance, education, and cultural preservation. The project managed to foster a deep understanding of the Holocaust's impact on society and we will continue to strive for a world free from hatred and prejudice through the transformative power of education and art.

2 . Holocaustul din România între anii 1941-1944

Florin-Gabriel Rățoi
Școala Gimnazială „Dumitru Udrescu” Săpata, Județul Argeș

Holocaustul (*holo-întreg; caustos-ars, gr.*) reprezenta inițial un ritual religios prin care o ofrandă adusă zeilor era arsă în întregime. În zilele noastre cuvântul face legătură mai ales cu exterminarea aproape în totalitate a evreilor din Europa de către Germania nazistă. Se folosește și termenul de shoah (în limba ebraică „nimicire, distrugere”), ucidere în masă datorită unor motive politice și religioase, pentru genocidul împotriva evreilor, din timpul celui de-Al Doilea Război Mondial (1939-1945). În secolul XIX populația evreiască din Europa a devenit din ce în ce mai emancipată și în majoritatea țărilor, ajunsese să aibă o situație egală cu restul populației. Totuși, din când în când evreii erau defăimați și hărțuiți de grupări antisemite care-i considerau o „rasă” străină, care nu putea fi asimilată în interiorul culturii europene, însă acestea nu au inițiat niciodată cu adevărat o campanie antisemită coerentă.

Holocaustul din România a avut o manifestare aparte.

Antisemitismul românesc a început din secolul al XIX-lea și s-a accentuat la începutul secolului al XX-lea, pe fondul evoluției societății. În perioada interbelică antisemitismul a fost susținut de mișcări, curente și partide politice antisemite, evreul fiind privit și considerat un pericol social, sursa tuturor relelor și neajunsurilor societății românești.

La 04.09.1940, generalul Ion Antonescu (1882-1946) a devenit conducător al statului român, prim-ministru, iar guvernul său a fost alcătuit împreună cu Mișcarea Legionară, iar la 14.09.1940 România fiind proclamată stat național legionar. În luna octombrie 1940 au fost promulgate decrete de expropriere a bunurilor rurale, de eliminare a evreilor din învățământ, din profesiile liberale și din servicii. De asemenea actorii evrei au fost îndepărtați din teatrele românești de stat și particulare, excluși din Societatea Scriitorilor Români, Societatea Compozitorilor, și Sindicatul Artiștilor.

Personalul evreiesc din sănătate a fost concediat, iar Colegiul Medicilor i-a eliminat pe medicii evrei, care și-au pierdut dreptul de îngrijire a pacienților creștini, la fel și profesia de farmacist a fost interzisă. Evreii au fost evacuați din mediul rural, din zeci de sate proprietățile lor fiind jefuite și ocupate de populație și armată.

Măsurile legale cu caracter antisemit au fost însoțite de violențe din inițiativa legionarilor împotriva evreilor: jafuri, bătăi, omoruri, confiscarea unor sume de bani, boicotarea unor magazine etc. Rebeliunea legionară din 21.-23.01.1941 a reprezentat punctul culminant al violențelor antievreiești. Evreii s-au confruntat cu un val de teroare care s-a manifestat prin arestări, maltratări, asasinat, jafuri, devastarea și incendierea templelor, sinagogilor și instituțiilor evreiești, precum și a întreprinderilor și a locuințelor particulare aparținând evreilor. Bilanțul progromului de la București a fost mare: 616 magazine devastate, ridicarea a mii de evrei din casele lor, de pe stradă, din sinagogi și instituții indiferent de sex și vârstă, 150 de evrei uciși, 60 răniți, 25 de temple și sinagogi distruse.

Politica de românizare după înlăturarea legionarilor de la guvernare a continuat prin următoarele măsuri:

- limitarea dreptului la muncă al evreilor prin anularea contractelor de muncă a ucenicilor evrei;
- continuarea politicii de expropriere prin Decretul-Lege nr.842/03.1941 care prevedea trecerea imobilelor urbane evreiești în patrimoniul statului;
- Înființare Centrului Național de Românizare.

La 21.06.1941, Ion Antonescu a dat un ordin prin care evreii erau evacuați din mediul rural și semiurban, și concentrarea acestora în reședințele de județ. Între 50 și 60 de mii de evrei din întreaga țară

au fost evacuați și internați în lagăre. Progromul de la Iași din 28.06-06.07.1941 a reprezentat punctul culminant al politicii antisemite și antievreiești românești, de purificare etnică, fiind pregătit de o serie de măsuri luate de autoritățile statului. La 29.06.1941, convoaie de evrei din cartierele Iașului au fost dirijate spre sediul chesturii de poliție, unde la ora 15 a început masacrul în timpul căruia aceștia au fost jefuiți, bătuti și uciși. Supraviețuitorii au fost duși la gară pentru a fi evacuați în 2 trenuri, supranumite *Trenurile morții*. Primul dintre ele avea destinația Călărași, din 5000 de evrei au supraviețuit doar 1011, al doilea tren cu direcția Podul Iloaiei din 2700 au supraviețuit doar 700.

Cauzele principale ale deceselor au fost asfixierea datorită supraaglomerării, a prezenței de carbid, lipsa aerisirii și deshidratarea. În total au murit 13000 de evrei.

În Basarabia și Bucovina între lunile iulie-septembrie 1941 au avut loc acțiuni progromiste de către armata română în satele și orașele din aceste provincii istorice românești: Noua Suliță, Ciudei, Storojineț, Banila, Herța, Vijnița, Cernăuți. Pe 17.07.1941, la Chișinău, s-au înregistrat 10000 de morți iar supraviețuitorii au fost deportați peste Nistru unde foarte mulți, din totalul de 15000, doar jumătate au scăpat cu viață. La fel de multe victime s-au înregistrat și în cadrul progromului de la Odessa, din octombrie 1941, unde armata română, din ordinul mareșalului Ion Antonescu a făcut 22500 de victime, populația evreiască a orașului a fost practic masacrată. În cadrul acordului de la Tighina semnat la 30.08.1940 de către România și Germania, Transnistria, regiunea de peste Nistru a fost subordonată autorităților românești. La 14.09.1941 a început deportările evreilor din Basarabia și Bucovina, care au fost închiși în lagărele din Vertujeni, Securenii și Edineț. Convoaiele de evrei erau conduse de ofițeri și escortate de către jandarmi. Marșul zilnic trebuia să acopere 30 de km, iar evreii rămași în urmă erau executați pe loc. La 09.10.1941 a început deportarea a peste 26000 de evrei din Suceava, Câmpulung Moldovenesc, Vatra Dornei, Rădăuți, Gura Humorului și alte localități învecinate. În același timp aproximativ 9000 de evrei din Dorohoi au fost deportați, majoritatea bătrâni, copii și femei, bărbații erau duși la munca obligatorie, la fel sute de evrei din vechiul Regat și sudul Transilvaniei, pentru pretinse infracțiuni. În luna octombrie 1942, pe fondul evoluției negative pentru România a războiului, deportările în masă au fost suspendate. Evrei deportați în Transnistria, în lagăre de concentrare, 108002 din care: în nord 47545 la Mitki, Peciora și Rogozna, în centru 30981, la Obodovca și Balanovca, iar 29476 la Bobric, Krivoi - Ozero și Bogdanovca, la Moghilev-Podolski, au fost supuși unui regim de exterminare prin foamete și boli cauzate de lipsa condițiilor minimale locative, de igienă, muncilor istovitoare, lipsa de alimente și medicamente și interdicția de a părăsi ghetourile fără autorizație.

Deportarea în Transnistria a fost o variantă românească a *soluției finale* naziste, cu victime între 115000-118000 de evrei locali și între 115000-120000 de evrei români care au fost uciși sau au murit din cauza condițiilor inumane de viață din lagăre și ghetouri. În Transnistria au fost supuși unui regim de exterminare și mii de familii de romi, deportați în zona râului Bug, din ordinul mareșalului Ion Antonescu, în anii 1942-1943. Din 24000 de romi deportați (nomazi și sedentari), au supraviețuit doar 14000.

Astfel Holocaustul reprezintă o pagină neagră a istoriei contemporane, care nu trebuie să se mai repete niciodată.

BIBLIOGRAFIE:

1. Ancel Jean, (2008), *Distrugerea economică a evreilor români*, Editura Institutului Național pentru Studierea Holocaustului din România „Elie Wiesel”, București
2. Iancu Carol, (2002), *Shoah în România Evreii în timpul regimului Antonescu (1940-1944)*, Editura Polirom, Iași
3. Idem, (2005), *Miturile fondatoare ale antisemitismului*, Editura Hasefer, București

- 4.Idem, (2009), *Evreii din România (1866-1919) De la excludere la emancipare*, Editura Hasefer, București
- 5.Ioanid Radu, (1997), *Evreii sub Regimul Antonescu*, Editura Hasefer, București
- 6.Petrescu Florin, (2007), *Istoria evreilor Holocaustul manual pentru liceu*, Editura Didactică și Pedagogică, București
- 7.Volovici Leon, (1995), *Ideologia naționalistă și „problema evreiască” în România anilor 30*, Editura Humanitas, București
8. Institutul Național pentru Studierea Holocaustului din România „Elie Wiesel”, (2006), *Progromul de la Iași 28-30 iunie 1941 prologul Holocaustului din România*, Editura Institutului Național pentru Studierea Holocaustului din România „Elie Wiesel”, București

3. David Faber un supraviețuitor al Holocaustului

Laurențiu Daniel Popovici

Școala Gimnazială „Gheorghe Tătărescu”, Târgu Jiu/Casa Corpului Didactic Gorj

Termenul „supraviețuitor al Holocaustului” se aplică evreilor care au trăit prin exterminările în masă efectuate de naziști. Cu toate acestea, termenul poate fi aplicat și celor care nu au intrat sub controlul direct al regimului nazist din Germania sau Europa ocupată, dar au fost afectați substanțial de acesta, cum ar fi evreii care au fugit din Germania sau din patriile lor pentru a scăpa de naziști și nu au trăit niciodată într-o țară controlată de naziști după ce Adolf Hitler a venit la putere, ci au trăit în acea țară înainte ca naziștii să pună în aplicare „Soluția finală” sau alții care nu au fost persecutați de naziști, ci au fost persecutați de aliații sau colaboratorii lor atât în țările satelit naziste, cât și în țările ocupate. Yad Vashem, organizația memorial oficială a statului Israel pentru victimele Holocaustului, îi definește supraviețuitorii Holocaustului ca evrei care au trăit sub controlul regimului nazist, fie că a fost direct sau indirect, pentru orice perioadă de timp și care au supraviețuit acestuia. Această definiție îi include pe evreii care au trăit în perioada războiului sub regimuri colaboraționiste naziste, precum cele din Franța, Bulgaria și România, dar nu au fost deportați, precum și pe evreii care au fugit sau au fost forțați să părăsească Germania în anii 1930. În plus, alți refugiați evrei sunt considerați supraviețuitori ai Holocaustului, inclusive cei care au fugit din țările lor de origine din Europa de Est pentru a se refugia de armata germană invadatoare și au trăit ani de zile în Uniunea Sovietică. Muzeul Memorial al Holocaustului din Statele Unite ale Americii oferă o definiție mai largă a supraviețuitorilor Holocaustului: „Muzeul onorează toate persoanele ca supraviețuitori, evrei sau neevrei, care au fost strămutate, persecutate sau discriminate din cauza politicilor rasiale, religioase, etnice, sociale și politice ale naziștilor și ale colaboratorilor acestora între 1933 și 1945. Pe lângă foștii deținuți din lagărele de concentrare, ghetouri și închisori, această definiție îi include, printre altele, pe oamenii care au trăit ca refugiați sau pe oamenii care au trăit ascunși.” David Faber (25 august 1928 – 28 iulie 2015) a fost un evreu polonez care a supraviețuit nouă lagăre de concentrare din Polonia ocupată și Germania nazistă. A fost, de asemenea, un educator și lector premiat despre Holocaust. El a asistat la uciderea prietenilor și a familiei, a oamenilor cu care stăteau și a unora dintre membrii familiei sale extinse, la o masă de la Gestapo. A fost trimis în nouă lagăre de concentrare din Germania și a ocupat Polonia. În mod uimitor, a supraviețuit. La vârsta de 13 ani, a fost luptător cu partizanii sovietici. Faber și-a amintit că a văzut multe acțiuni oribile în lagărele de concentrare, de la a vedea un copil aruncat în cuptor până la pierderea fiecărui prieten pe care și-a făcut-o în tabără. Faber și-a amintit, de asemenea, ororile de a-și vedea cei mai mulți membri ai familiei morți. Și-a amintit cum un prieten Italian pe nume Finci a fugit în brațele tatălui său, iartatându-l a fost împușcat chiar atunci (în fața lui). Când a fost eliberat din Bergen-Belsen în 1945, avea 18 ani și cântărea 72 de kilograme. Faber a spus „Eram un schelet viu”. A spus că nu mai poate rezista, de îndată ce a fost eliberat, a renunțat să meargă. A fost găsit pe marginea unui drum și dus la spital. După război, Faber s-a mutat în Anglia pentru a locui cu sorasa Rachel, singurul supraviețuitor al familiei sale apropiate, și a lucrat ca patiser în Londra, inclusiv la Camera Comunelor. În acea perioadă, s-a căsătorit cu prima soție, Tonia, și a avut un fiu, Solomon. În anii 1950, s-a mutat în Statele Unite, lucrând ca patiser în Springfield, Massachusetts, și a fost chemat să depună mărturie împotriva criminalilor de război naziști. El și soția lui s-au mutat ulterior la San Diego, California. După moartea Toniei Faber, Faber a rămas în San Diego cu a doua sa soție, Lina. Faber și-a scris memoriile, *Din cauza lui Romek*, în 1997, în memoria fratelui său mai mare, care a fost ucis de anchetatorii Gestapo. Cartea lui Faber este citită obligatoriu în unele școli. Faber a murit în San Diego la

28 iulie 2015, la vârsta de 86 de ani. El este înmormântat în King David Lawn din Greenwood Memorial Park din San Diego.

BIBLIOGRAFIE:

1. Berenbaum, Michael, ed. (2007). „Holocaust Chronology”. *Encyclopedia Judaica*. **9** (ed. 2nd). Detroit: Macmillan Reference. p. 351.
2. Langer, Lawrence L. (1991). *Holocaust Testimonies: The Ruins of Memory*. New Haven: Yale University Press. p. xv. ISBN 978-0300049664.
3. Rozett, Robert; Spector, Shmuel (2013). „Holocaust survivors”. *Encyclopedia of the Holocaust*. Taylor & Francis. pp. 427–428. ISBN 978-1-135-96950-9.

4. Organizarea ghetourilor din Oradea

Klementina Ardelean
Liceul Teoretic „Ady Endre”, Oradea

În orașul de pe Crișul Repede a fost organizat cel mai mare ghetou din Ungaria, excepție făcând cel din Budapesta, înființat însă mai târziu, în noiembrie 1944.

De fapt, în acest oraș au funcționat două ghetouri: unul pentru evreii din localitate, în care au fost înghesuite aproximativ 20-21.000 de persoane, aflat în apropierea Sinagogii Ortodoxe Hevra Sas din Oradea și a Pieței Mari, în zona cea mai dens locuită de evreii săraci; celălaltă, pentru cei aproape 8.000 de evrei aduși din comunitățile rurale ale următoarelor douăsprezece districte: Aleșd, Berettyóújfalu (azi, în Ungaria), Biharkeresztes (azi, în Ungaria), Cefa, Derecske (azi, în Ungaria), Marghita, Oradea, Săcueni, Sălard, Salonta Mare, Sárrét (azi, în Ungaria) și Valea lui Mihai. Mulți dintre evreii acestor comunități au fost concentrați în depozitul de lemne Mezey.

Cu câteva zile înainte de 3 mai 1944, data prevăzută pentru începutul operațiunii de ghetozare în Transilvania de Nord, comisii speciale din orașe și comune - în componența cărora au intrat primarii, adjuncții de prefecți și șefii unităților locale de jandarmerie și poliție - au ținut întruniri, pentru a determina locația ghetourilor și pentru a pune la punct logistica necesară adunării evreilor.

Deși pretutindeni au fost urmate aproape aceleași proceduri, severitatea cu care s-a realizat ghetozarea, precum și locația ghetourilor și condițiile din interiorul acestora au depins de atitudinea individuală a primarilor și a ajutoarelor lor. În consecință, în orașe ca Oradea și Satu Mare, ghetourile au fost stabilite în zonele cele mai sărace, în mare parte nelocuite de ne-evrei; în altele, ca Bistrița, Cluj, Reghin, Șimleu Silvaniei și Târgu Mureș, ghetourile au fost stabilite în cărămidării. Ghetoul din Dej se afla situat în Bungur, o pădure în care unii dintre evrei locuiau în barăci improvizate, iar alții sub cerul liber.

La data de 2 mai 1944, primarii au elaborat instrucțiuni speciale adresate evreilor și le-au răspândit în întreaga zonă aflată sub jurisdicția lor.

Ghetozarea celor aproape 160.000 de evrei din Transilvania de Nord a început la data de 3 mai 1944. Adunarea evreilor s-a făcut potrivit prevederilor Decretului nr. 6163/1944, de către echipe stabilite de edilitate locale în componența cărora au intrat slujbași civili, profesori de școală primară sau secundară, jandarmi și polițiști, ca și voluntari Nyilas. Unitățile erau organizate de către comisiile primăriilor și acționau sub jurisdicția acestora.

Operațiunea de ghetozare a fost condusă de un cartier general de dezevreizare cu sediul la Cluj. Această unitate era condusă de László Ferenczy și acționa sub îndrumarea câtorva reprezentanți ai lui Adolf Eichmann (Sonderkommando). Contactele între birourile de dezevreizare din Transilvania de Nord și comandamentul central din Budapesta au fost asigurate de două mașini curier-special ale Jandarmeriei, care se deplasau zilnic în direcții opuse, întâlnindu-se la Oradea - punctul de mijloc între capitală și Cluj. Comanda operațională imediată a procesului de ghetozare din Transilvania de Nord era exercitată de colonelul de jandarmi Tibor Paksy-Kiss, care i-a delegat puteri speciale la Oradea locotenent-colonelului Jenő Péterffy, prietenul său personal și coleg de ideologie.

Evreii din comunele rurale au fost adunați mai întâi în sinagogile locale și/sau în clădirile aparținând comunității. În unele orașe, evreii au fost concentrați în puncte mai mici de colectare în vederea transferării lor în principalele ghetouri. La fiecare stadiu al operațiunii, ei au fost supuși unui proces de expropriere care a căpătat un caracter din ce în ce mai barbar.

Ghetozarea evreilor din nordul Transilvaniei, ca și din celelalte părți ale Ungariei, s-a făcut fără probleme, fără incidente cunoscute de rezistență, nici din partea evreilor, nici din partea creștinilor.

Masele evreiești, ignorante în privința realităților pe care le implica programul Soluției Finale, au plecat spre ghetouri resemnate față de o soartă neplăcută, dar pe care nu o presupuneau fatală. Unii dintre ei își explicau rațional „izolarea” ca fiind un pas logic înainte ca teritoriul pe care locuiau să devină câmp de bătaie. Alții dădeau crezare zvonurilor răspândite de oficialii poliției și jandarmeriei și chiar de unii lideri evrei, că vor fi doar relocați la Kenyérmező, în Transdanubia, unde vor munci în agricultură până la sfârșitul războiului. Alții chiar nutreau speranța că Armata Roșie nu era foarte departe și că, deci, concentrarea lor nu va fi de lungă durată.

La Oradea, procedurile de închidere a evreilor în ghetou au demarat în dimineața zilei de 3 mai 1944, când, pe întreg cuprinsul orașului, au fost afișate 3 ordine semnate de viceprimarul dr. Gyapay Ladislau.

Într-unul dintre aceste documente se făcea referire la delimitarea perimetrului ghetoului, în care erau obligați să se mute toți evreii care purtau steaua galbenă. Creștinilor care dețineau proprietăți, magazine sau ateliere în acest sector al orașului li s-a solicitat să le elibereze în termen de maxim 4 zile, cei care nu se conformau urmând să fie închiși și interogați. În schimb, li se oferea posibilitatea de a se muta în casele eliberate de evrei, unde confortul și condițiile de viață vor fi mult sporite.

Comercianții și industriașii necreștini puteau solicita la schimb spații adecvate și mai bine poziționate din punct de vedere al vadului comercial, în vederea reluării activității. Toate cheltuielile de mutare a activității comerciale într-un alt spațiu urmau a fi suportate cu fonduri confiscate de la evrei, primăria asumându-și să plătească în avans sumele necesare.

Prin același document se aducea la cunoștința cetățenilor care aveau în posesie bunuri lăsate în păstrare de la evrei că sunt obligați ca, în decurs de 3 zile, să le declare la Primăria orașului.

Începând cu ora 5 dimineața, au fost mobilizate aproximativ 100 de comisii, formate fiecare din câte trei membri: un funcționar de la întreprinderile comunale, unul orășenesc și un polițist, care au avut rolul de a ghida evreii spre ghetou, spațiul în cauză fiind înconjurat de un gard de scânduri înalt de 2-3 metri. Casele din perimetrul ghetoului care aveau ferestre îndreptate spre locuințele creștine din împrejurime au fost închise cu scânduri.

În aceeași zi, viceprimarul dr. Gyapay Ladislau a numit un comitet de conducere al ghetoului, denumit Consiliul evreiesc, format din 5 membri: Leitner Sándor (președintele comunității evreiești), Vajda István Pál (șef rabinul comunității neologe), Lőrinc Sándor (avocat), dr. Osváth René (medic) și Montzen Sámuel (industriaș), care a primit atribuții privitoare la organizarea și rezolvarea problemelor interne ale ghetoului.

În interior se organiza un spital, medicii urmând să asigure gărzi permanente. Din cauza deficitului de cadre medicale înalt calificate din oraș, 6 medici evrei - oftalmologul Parkin Armin, dermato-venerologul Barna László, orelistul Ertzmann Lajos, pneumologul Mozes Kornelia, internistul Sebestyen Artur și pediaterul Aufrecht Ede - au fost exceptați de la ghetozare, pentru a asigura buna funcționare a spitalului din oraș. Viceprimarul a cerut populației să nu manifeste atitudine represivă față de respectivii, medicii fiind scutiți de la rigorile legislației antisemite pentru a servi intereselor comunității locale.

Situat pe malul stâng al Crișului, între actualele străzi Avram Iancu, gen. Traian Moșoiu, Piața 1 Decembrie, în sud strada Crinului, urmată de strada Mihail Kogălniceanu, șirul de case de pe partea de est a Pieței Independenței și, în cele din urmă, cercul era închis de strada Sucevei, Ghetoul Mare avea o întindere de 130 iugăre, adică a cincisprezecea parte din teritoriul de 2.000 de iugăre al orașului. În numai 5 zile, pe această suprafață a fost înghesuită aproape o treime din populația orașului, care număra în acel moment 90.000 de locuitori. Nu au fost lăsați pe dinafară veteranii de război, infirmii, alienații mintal și cei din Spitalul TBC, inclusiv pacienții proaspăt operați. În acest perimetru, densitatea era atât de mare încât 15-16 evrei împărțeau o singură cameră.

Perimetrul special desemnat ghetoului era înconjurat de un gard înalt de 2-3 metri, făcut din chereștea, geamurile care dădeau spre oraș fiind închise cu lemn, pentru ca izolarea să fie totală. În ziarul

Nagyvárad din 6 mai 1944 se afirma că lungimea gardului ce împrejmua ghetoul era de 2.800 de metri liniari, din care 2.300 erau din scândură, iar restul din ziduri de piatră și includerea altor construcții.

Condițiile din interiorul celor două ghetouri erau inumane. În cazul ghetoului mic, evreii au fost adăpostiți până la deportare în niște foste grajduri fără acoperiș și cu pereți lipsă. Înghesuiala, teroarea, mizeria (avea printre „dotări” o fântână și o latrină - la ambele lumea fiind obligată să aștepte la coadă) și lipsa alimentelor de bază a făcut ca mulți bătrâni, femei gravide și copii bolnavi să-și găsească aici sfârșitul înainte de deportare.

Ghetoul central din Oradea suferea din cauza dificultăților de asigurare a hranei pentru un număr atât de însemnat de populație. Pentru început, fiecare a consumat din proviziile alimentare aduse de acasă. După epuizarea acestora, numărul celor care solicitau hrană de la bucătăria populară a crescut exponențial. În a opta zi de la internare, lua masa aici deja 7.000 de persoane. Cum numărul celor care erau constrânși să locuiască aici a crescut mereu, consiliul de conducere a fost nevoit să organizeze noi bucătării populare.

Curentul electric și linia telefonică au fost sistate din prima zi, iar apa potabilă curgea doar dimineața maxim 1 oră. O altă problemă majoră a reprezentat-o funcționarea WC-urilor. Numeroase latrine au fost săpate în spatele caselor, însă mirosul tot mai puternic și neplăcut stăruia în interiorul ghetoului.

Spitalul central al ghetoului a fost amenajat ad-hoc în Sinagoga Viznitz, clădire neterminată, netencuită, fiind dotat exclusiv cu aparatura medicală, pansamentele și medicamentele ce au putut fi aduse de către medicii și farmaciștii închiși în ghetou. La parterul sinagogii a fost amplasată Secția de interne, cu 90 de paturi, pusă sub conducerea dr.-lui Molnár Vilmos. Serviciul zilnic era asigurat de către dr. Popper Endre și dr. Némethi Sándor și dr. Deutsch Elemér. La etaj a fost amplasată maternitatea și Secția de obstetrică-ginecologie, condusă de medicul dr. Kupfer Miksa. Secția de chirurgie era condusă de dr. Eliász Ernő. Cazurile de boli contagioase și cele de neuro-psihiatrice aveau destinate spații distincte, la gimnaziul ortodox evreiesc, acestea fiind coordonate de dr. Dénes Ignác.

În cadrul ghetoului, abuzurile au fost frecvente, fiind contabilizate numeroase victime ale măsurilor punitive practicate. Endre László - secretarul de stat din cadrul Ministerului de Interne de la Budapesta a încredințat conducerea treburilor legate de evreii din Oradea locotenent-colonelului Jenő Péterffy, comandantul batalionului de jandarmi din Oradea, având ca locțiitor pe dr. Petri Gyula, căpitan în rezervă. Comanda nemijlocită a ghetoului i-a revenit căpitanului de jandarmi Garay István, jandarmeria preluând conducerea ghetoului la 10 mai 1944, dată de la care spațiul ghetoului a devenit unul închis ermetic, păzit zi și noapte.

Stresul și nesiguranța cuprinseseră întreaga comunitate evreiască din Oradea și împrejurimi în perioada ghetoizării, sentimente potențate de incertitudinea care plana asupra sorții ce o aștepta.

Această stare de spirit, dominantă în rândul evreilor, a fost surprinsă și de Éva Heyman într-o consemnare din *Micul său Jurnal*, făcută pe data de 5 mai 1944: „Trei zile am așteptat să vină să ne ia. Stăteam în casă și pândeam polițiștii. Ági și bunicul, dimineața între 9 și 10 ieșeau pe stradă să afle știri noi. Oradea a fost împărțită pe circumscripții; un camion german așteaptă în fața caselor, câte doi polițiști horthyști intrau în locuințe și scoteau afară oamenii. Pe pancarte scria tot ce era permis să luăm cu noi... Câteodată se instala în casă o liniște înspăimântătoare. Nu era o liniște ca aceea din timpul nopții, ci una cum nu mi-am putut închipui până atunci. De câte ori suna soneria de la poartă eram aproape fericită, deși știam că vin să ne interneze în ghetou. Simțeam că dacă mai durează mult aceea cumplită liniște înnebunim cu toții. Apoi, totul s-a întâmplat ca în filme. Cei doi polițiști care au venit să ne ridice n-au fost nici măcar neprietenoși. Numai că le-au luat inelele de logodnă bunicilor și lui Ági. Tremurând din tot corpul, Ági nu reușea să-și scoată inelul. În sfârșit, i l-a smuls bunicul. Ne-au verificat apoi geamantanele. Pe bunicul nu l-au lăsat să și-l ia. Era din piele de porc. Nu ne-au dat voie să luăm nimic din piele. Ni s-a spus că e război și pielea e necesară soldaților. Nici pe mine nu m-au lăsat să-mi iau mica mea poșetă roșie; am luat cu noi gențile de ștrand și poșeta de stofă a bunicii. Unul

dintre polițiști mi-a zărit lănișorul de aur de la gât, pe care-l primisese de ziua mea și de care atârna cheița ta. ... Încă tot n-ați auzit, a țipat polițistul, că n-aveți dreptul să păstrați obiecte de aur! Acestea nu mai sunt proprietate evreiască, ci avut național! ... Cel mai cumplit a fost când am ajuns la poartă. Atunci l-am văzut pentru prima oară pe bunicul plângând. ... Nicicând n-am să uit cum privea bunicul spre grădină în timp ce tremura din tot trupul de hohote de plâns pe care nu și le mai putea stăpâni. Și în ochii lui nenea Béla erau lacrimi ... Bunica a ieșit pe poartă, de parcă ar fi fost beată, ca o somnambulă. ... Am așteptat să ne sigileze poarta, apoi bunicul - primul dintre noi - s-a urcat în camion. N-am avut unde și cum să ne așezăm. Am rămas în picioare. Așa în picioare am fost cărați de-a lungul străzii principale a orașului. Când am ajuns în fața farmaciei, bunica și Ági și-au întors capul, nenea Béla a ținut-o pe Ági îmbrățișată tot drum. Eu m-am înghemuit în bunica să nu văd arienii de pe stradă care își făceau promenada de după-masă fără cea mai mică tulburare, ca și cum ar fi fost lucrul cel mai firesc din lume ca noi să locuim de aici înainte în ghetou. Am trecut podul și, ajungând în piața bisericii, am văzut cum se ridică zidul ghetoului. În fața porțiunilor terminate stăteau de pază jandarmi cu pene de cocoș la pălăriile lor negre și cu baionete la armă. Ági, văzând jandarmii, s-a ghemuit brusc ca mușcată de șarpe și i-a spus lui nenea Béla: deci jandarmii ne vor mâna la moarte! Știu că Ági, de când a fost la Vác înainte să-l fi dus pe nenea Béla în Ucraina, se temea mai tare de jandarmi decât de animalele sălbatice. În mijlocul pieței bisericii era instalată o masă lungă și în jurul ei stătea o comisie. Bunicul i-a șoptit lui nenea Béla că îi cunoaște pe cei de la masă, sunt „domnii de la primărie”, dar ei se comportau ca și cum niciodată nu l-ar fi văzut pe bunicul, deși cu siguranță că se tutuia adesea la farmacie când intrau să cumpere medicamente. Acești domni ne-au stabilit „loc” de dormit în ghetou: strada Szacs vay nr 20.

Șeful-rabin Vajda a spus inițial că femeile și copiii să doarmă separat, la fel și bărbații. Dar nici o femeie n-a vrut să se despartă de soț; atunci s-a stabilit că ne vom dezbrăca pe întuneric și că trebuie să ne străduim ca, pe cât posibil, familiile să doarmă împreună. Noi ne-am nimerit în încăperea în care înainte a fost un birou. Rafturile pentru cărți fuseseră zidite în perete, așa că n-au putut fi scoase în curte. Înghesuiseră atâtea cărți în ele, încât erau gata să se prăbușească.

Cum-necum, până la urmă, fiecare și-a găsit locul, dar nimeni n-a mâncat nimic de cină, deoarece nu ne-am gândit că vom rămâne în întuneric. În camera noastră dorm: Ági și nenea Béla, Marica și părinții ei, bunicul și bunica Rácz, eu, nenea doctor Samu Meer, care este foarte bătrân și e prieten bun cu bunicul, fiica lui nenea Meer, tanti Lili și soțul ei, Pišta Márton, care e și el ziarist. Apoi Ernest Markovits, care de asemenea este ziarist și nici el nu mai este tânăr. Sărmanul, e singur în ghetou; soția i-a rămas acasă, căci ea este ariană. Nenea Markovits în schimb este evreu și el a fost adus cu noi. Mai dorm aici nenea Lustig cu soția și o pereche mai în vârstă; n-au copii. După regulament ar trebui să locuiască într-o cameră 16 persoane. Dar degeaba, încăperea e atât de mică încât și așa abia ne putem mișca. Deși nu suntem decât 14”.

„Cu ocazia târării în ghetou s-a permis ducerea de alimente” - își amintea un supraviețuitor al acestor tragice evenimente. „Locotenent-colonelul Péterffy a ordonat ca, în 4 ore, evreii să predea comandamentului alimentele aduse cu ei - în primul rând untura și slănina. Cei 25.000 de oameni au pornit pe o ploaie torențială, ținând în mână câni, bidoane, castroane etc. După predare, s-a ordonat o razie în locuințe, cu prilejul căreia jandarmii au confiscat proviziile și conservele rămase. În urma jefuirii alimentelor, valoarea calorică a alimentelor primite oficial era de 850 față de necesarul minim de 3.000 de calorii, pentru persoanele aflate în condiții grele ...”.

O altă mărturie ilustrativă în privința ghetozării evreilor din Oradea aparține lui Iosif Heller - funcționar de bancă din localitate: „Târârea în ghetou s-a desfășurat în condiții atât de bestiale încât unii agenți nu permiteau introducerea nici a unor obiecte de necesitate vitală, ca de exemplu medicamentele. Totul avea loc la ordinul locotenent-colonelului de jandarmerie Péterffy; astfel el a organizat și transportarea în ghetou, unde locul pentru câte o persoană nu depășea 50-60 cm². Copiii mici și bătrânii trebuiau să se culce pe solul gol. Prima măsură era deconectarea electricității de pe

întregul teritoriu al ghetoului și, dacă pe timp de noapte, pentru rezolvarea necesităților unor copii mici, cineva aprindea o lumânare, jandarmii aveau ordin de la Péterffy să tragă imediat cu arma în casa respectivă. Tot Péterffy a inventat diferitele torturi care au îngreunat și mai mult soarta evreilor deja disperați. Nu a permis deschiderea ferestrelor în căldura caniculară, oamenii erau înghesuiți în camerele închise ca niște heringi. La ordinul lui Péterffy, jandarmii ne-au confiscat puținele alimente pe care le-am putut duce cu noi în ghetou. Nu a permis circulația în cadrul ghetoului astfel încât mamele nu-și puteau vizita copiii, băieții pe tatăl lor nici chiar dacă locuiau în casa vecină. Pretindea disciplină militară din partea copiilor mici”.

Ghetoizarea evreilor orădeni, finalizată până la data de 10 mai 1944, a fost resimțită din plin de orașul de pe Crișul Repede. În acele zile, pe străzi mai puteau fi zăriți doar cei câțiva evrei scutiți de legislația antisemită sau medicii evrei care, conduși de un jandarm, se îndreptau spre un pacient mai influent.

Nici nu au ajuns toți evreii în ghetoul orașului că locuințele și pivnițele acestora au și început să fie prădate de hoți. Astfel de cazuri, tot mai frecvente, mulți încercându-și norocul în speranța că vor găsi adevărate comori în casele părăsite de evrei, au fost reflectate din plin în presa locală a vremii.

În numărul din 6-7 mai 1944 al *Erdélyi Néplap*, publicul orădean era informat despre faptul că un adolescent de 13 ani de etnie romă, în persoana lui Kordoran Ferenc, a intrat într-o pivniță aflată în proprietatea lui Fischer Hermann, de pe strada Kocsan Janos, nr. 26, de unde și-a însușit din spațiul de depozitare haine, încălțăminte și alte lucruri. Hoțul a fost identificat însă în scurt timp și închis preventiv până la finalizarea cercetărilor.

Un alt caz de infracțiune semnalată autorităților s-a înregistrat la data de 6 mai 1944. În timp ce evreii așteptau în curtea imobilului lor din Strada Feszti Arpad nr. 8 pentru a fi duși în ghetou, o doamnă s-a furișat în casa care nu a fost încă sigilată și a început să împacheteze din bunurile evreilor. Datorită vecinilor care au alertat poliția, hoața a fost prinsă în fapt. Cazuri asemănătoare au avut loc și în imobilele situate în Strada Episcop Winkler nr. 18, în Strada Păcii și în Strada Podgoriei, unde Fleisz Rezso a fost prins în timp ce prăda un magazin sigilat evreiesc. Tot asupra faptei au fost prinși Lazar Ferenc și Kis Janos, care lucrau ca zilieri și ajutau la mutarea evreilor în ghetou. La un moment dat, aceștia au vrut să părăsească ghetoul cu o ladă de 10 kg de fructe, pe care au sustras-o. După interogare, și-au recunoscut fapta, deși inițial au afirmat că lada a fost găsită pe stradă.

După cum relatează ziarul local *Erdélyi Néplap* în numărul apărut pe data de 13 mai 1944, casa sigilată a unor evrei aflată pe Strada Sfântul Jeromaon nr. 14 a fost prădată în cursul nopții precedente de hoți. Vecinii, care au fost alertați de câinele aflat în curtea imobilului, au observat casa desigilată unde o doamnă aduna vesela din bucătărie. Aceasta a fost prinsă și dusă la secția de poliție și predată autorităților în jurul orei 4 dimineața. Numita Bathori Zsafia a mai fost cercetată în cazuri asemănătoare.

Pe data de 13 mai 1944 s-a pronunțat și o primă sentință judecătorească împotriva hoților care spărgeau casele sigilate evreiești, și anume 5 luni de detenție, ca factor de descurajare a unor asemenea acțiuni.

BIBLIOGRAFIE:

Braham L. Randolph, *Politica genocidului*, Ed. Hasefer, București, 2003

Braham L. Randolph, *A népirtáspolitikája - A holokauszt Magyarországon,- Politica genocidului - Holocaustul în Ungaria*, vol.I. și vol. II., Bővített, átdolgozottkiadás, ediție completată și adăugită, Belvárosi Könyvkiadó. Budapest, 1997

Löwy Dániel, *Az úri város zsidó lakosai. A nagyvárad zsidóság története (Locuitorii evrei din orașul noul. Istoria evreilor din Oradea)*, Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerülete, Budapest, 2015, p. 227-230;

Tereza Mózes, *Evreii din Oradea*, Editura Hasefer, București, 1997, p.193-199;

Erdélyi Néplap, 3 mai 1944; , 6-7 mai 1944; 11-12 mai 1944; *Nagyvárad*, 6 mai 1944;

http://www.yadvashem.org/yv/pdfdrupal/en/report/romanian/1.10_Northern_Transylvania_%20revazut%20gina.pdf

<http://www.mmhtn.org/ghetouri.php#oradea>

http://www.survivors-romania.org/text_doc/oradea.htm

5. Proiect didactic: Holocaustul

Dana-Maria Sonkodi-Cozma
Școala Gimnazială „Ștefan Pascu”, Apahida

Clasa: a VII– a

Data:

Obiectul: ISTORIE

Unitatea de învățare: Lumea în război

Lecția: Al Doilea Război Mondial

Secvența de lecție: Holocaustul

Tipul de lecție: mixtă (dobândire de cunoștințe)

Locul de desfășurare: cabinetul de istorie

Obiective generale:

- 1.Utilizarea eficientă a comunicării și a limbajului de specialitate;
- 2.Exersarea demersurilor și a acțiunilor civice democratice;
- 3.Aplicarea principiilor și a metodelor adecvate în abordarea surselor istorice.

Competențe specifice:

- 1.1. Formularea în scris și oral, a unor opinii referitoare la o temă de istorie;
- 1.3. Compararea unor opinii și argumente diferite referitoare la o temă de istorie;
- 3.3.Descoperirea în sursele de informare a perspectivelor diferite asupra evenimentelor și proceselor istorice;
- 4.2. Folosirea mijloacelor și a tehnologiilor de informare și comunicare pentru investigarea unui eveniment sau a unui proces istoric.

Concepte operaționale:

- definirea și utilizarea corectă noțiunilor: holocaust, antisemitism, steaua galbenă, ghetou, lagăr de exterminare, deportare, soluția finală.
- utilizarea tehnicii de lucru cu textul istoric și cu videoclipuri mărturii, (investigație, analiză, interpretare) ca sursă a istoriei trăite .
- formularea unor opinii proprii legate de însemnătatea evenimentului în cadrul societății locale și universale;
- manifestarea unor sentimente empatice legate de supraviețuitori;

Valori și atitudini vizate:

- relaționare pozitivă cu ceilalți;
- antrenarea gândirii prospective prin înțelegerea rolului istoriei ca predicție a schimbărilor prin raportare la contemporaneitate,
- gândire critică și flexibilă;

Metode și procedee: expunerea, problematizarea, demonstrația, descoperirea.

Evaluarea: formativ-ameliorativă (orală)

Forme de organizare a activității: frontală, individuală; grup

Resurse: Umane: 25 de elevi;

Timp: 50 min.

- manualul, PPT, documente, filmul istoric, harta istorică, rebusul istoric, imagini etc.

DEMERSUL DIDACTIC

Secvențele didactice	Conținuturi vizate	Activitatea cadrului didactic	Activitatea elevului	Resurse	Evaluare
Momentul organizatoric		- organizarea clasei și realizarea prezenței	- răspund cerințelor exprimate de cadrul didactic;	- catalogul	
Reactualizarea, sistematizarea și esențializarea cunoștințelor	Definirea unor noțiuni istorice: holocaust, lagăr de muncă, steaua galbenă, deportare, ghetou, lagăr de concentrare, lagăr de exterminare.	- reactualizarea și sistematizarea cunoștințelor referitoare la Al Doilea Război Mondial - sunt notate pe tablă următoarele noțiuni istorice: război total, beligeranți, regim totalitar, antisemitism, Holocaust, etc. - enunță cerințele, urmărește munca elevilor	- răspund cerințelor cadrului didactic, - răspund solicitărilor cadrului didactic	- fișă de lucru	Observarea sistematică a elevilor Fișa de lucru
Evocarea	<i>Holocaustul</i>	- elevii sunt solicitați să răspundă la întrebări referitoare la Al Doilea Război Mondial - prezintă evenimentele desfășurate în Al Doilea Război Mondial - solicită elevilor să identifice pe hartă zonele unde existau lagărele naziste	- sunt atenți la explicațiile cadrului didactic - își iau notițe în caiete - analizează harta istorică	- documente istorice, fotografii, PPT	Observarea sistematică a elevilor
Dobândirea de noi cunoștințe	<i>Steaua galbenă</i> <i>Ghetoul</i> din Oradea - povestită de Tereza Mozes <i>Defilarea tristă</i> Evacuarea ghetoului	- invită elevii să vizioneze un fragment din filmul <i>Steaua galbenă</i> - invită elevii să vizioneze fragmentul de film <i>Ghetoul</i> - solicită elevilor analiza textului istoric, adresează întrebări elevilor - invită elevii să urmărească fragmentul de film <i>Defilarea tristă</i> , - solicită elevilor să analizeze fragmentul	- urmăresc fragmentul de film - vizionează filmul, răspund la întrebări	- fragmente film istoric	Observarea sistematică a elevilor Problematiza

	metode, proceduri, imaginea străzii părăsite <i>Auschwitz</i>	- invită elevii să urmărească fragmentul de film <i>Auschwitz – ruperea familiei</i>	- analizează fragmentul - analizează fragmentul din film		rea
Fixarea cunoștințelor/ Asigurarea feed-back-ului		- solicită elevilor să răspundă la întrebări pe baza imaginilor, hărții, documentelor istorice - test de 5 minute - rebus istoric	- fixarea și sistematizarea cunoștințelor - autoevaluarea	- documentul istoric, harta istorică, rebusul	Evaluare frontală - orală Evaluare scrisă - rebus
Aprecierea evaluarea și notarea		Apreciază nivelul cunoștințelor elevilor, calitatea deprinderilor demonstrate, comportamentul față de sarcinile primite.	- elevii răspund la întrebările profesorului pe baza cunoștințelor acumulate.	- fișa de lucru	Evaluare frontală - orală

BIBLIOGRAFIE:

- Beriș, Liviu, 2014, *Holocaust sub guvernul Antonescu, Întrebări și răspunsuri*, Editura Hasefer, București, p.11-41, 50-64.
- Florian, Alexandru (coordinator), 2007, *Cum a fost posibil?, Evreii din România în perioada Holocaustului*, Editura Institutului Elie Wiesel, București, p. 39-49, 74- 87, 157-163.
- Frank, Ana, 12 iunie 1941-1 august 1944, (2011), *Jurnal*, Editura Humanitas, București,
- Fried, Hedi, 2004, *Pendulul vietii, Fragmente, experiente, reflectii*, Editura Vremea, București, p.36-48.
- Lecomte, Jean-Michel, 2001, *Predarea Holocaustului în secolul al XXI-lea*, Fundația W. Filderman, București, p.15-17, 28-30, 36-38, 39-44, 45-46, 55-59, 71-75, 76-78, 82-83, 95-97, 112-113.
- Rozen, Marcu, 2004, *Holocaust sub guvernarea Antonescu, Date istorice și statistice privind evreii din România, în perioada 1940-1944*, Ed. a II-a, revizuită și completată, AERVH, București, p. 39-54, 121, 124.
- https://ro.wikipedia.org/wiki/Steaua_galben%C4%83
- <https://www.youtube.com/watch?v=IErAgI4-8O0>
- <https://www.youtube.com/watch?v=dQrSadCX8JI>

6. Învățarea prin proiect. despre lecții ale trecutului cu impact asupra viitorului

Maria Epatov
Colegiul Național „Eudoxiu Hurmuzachi”, Rădăuți

Începând cu anul școlar 2022-2023, liceul nostru a beneficiat de un grant oferit de Fundația TOLI, care își propune să sprijine organizarea de activități care să atragă atenția asupra importanței toleranței și a respectării drepturilor omului. Ca profesor din rețeaua TOLI, am avut șansa de a depune un proiect în acest sens și de a obține fonduri pentru organizarea de astfel de activități. Plecând de la ideea de promovarea a toleranței, am scris un proiect intitulat „Istoria via – oameni care au fost”.

Proiectul nostru și-a propus să evidențieze importanța cunoașterii istoriei locale, deoarece suntem aici din cauza sau în ciuda trecutului nostru. Rădăuți este un orașel situat în partea de nord-est a României, căminul unei mari comunități evreiești în trecut, care astăzi nu mai este printre noi. Am vrut să aflăm cum au trăit, cine au fost și de ce nu mai sunt aici.

Scopul proiectului „Istorie vie” a fost familiarizarea elevilor cu viața comunității evreiești din Rădăuți, o parte semnificativă a istoriei locale, dar și dezvoltarea personală a elevilor, prin exersarea capacității de empatizare, de a filtra prin gândirea critică și de a înțelege realitatea în care trăiesc. Orice lecție de istorie vie trebuie sădezvolte conștiința elevilor și pentru că, învățând despre trecut, învățăm, de fapt, despre viitor, pentru că suntem parte din istorie.

Elevii au învățat cum să cerceteze, vizitând site-uri istorice sau investigând pe pagini de internet, pentru a găsi informații, dezvoltându-și astfel abilități precum gândirea critică și întărindu-și abilitățile de a lucra cu mass-media (învățând cum să verifice sursa, să recunoască falsurile, cum să combati manipularea etc).

Principalele activități pe care ni le-am propus au fost:

- vizite la Cimitirul Evreiesc din localitate pentru a afla despre trecut, urmate de întâlniri cu șeful comunității evreiești din Rădăuți, domnul Igo Kofler, și cu istorici locali, precum domnul Daniel Hrenciuc, care a publicat mai multe cărți despre comunitatea evreiască din Rădăuți;
- o dezbatere despre modul în care mass-media și literatura înfățișează comunitățile minoritare;
- o revistă online care conține rezultatele cercetărilor, recenzii ale cărților despre comunitatea evreiască (fictivă și non-fictivă), poezie și proză create de studenți ca un omagiu adus oamenilor care nu mai sunt alături de noi
- organizarea unei mici biblioteci cu cărți pe tema comunității evreiești (ficțiune și nonficțiune)

Principalul rezultat este faptul că elevii au învățat despre Istoria locală, întrucât curriculumul nu pune accent pe acest aspect. Aflând despre comunitatea evreiască, elevii și-au dezvoltat inteligența emoțională. Aflând despre viețile oamenilor care au trăit aici, elevii au exersat empatia, înțelegerea, dar importanța respectării drepturilor civile și ce se întâmplă atunci când sunt încălcate. Astfel, ei au aflat despre importanța libertății de exprimare și a exercitării drepturilor civile.

Voi detalia activitățile menționate, întrucât le consider exemple de bună practică.

A1. Ianuarie 2023: Ziua Comemorării Holocaustului – Am realizat o sesiune de prezentări de carte, susținute de elevii Colegiului Național „Eudoxiu Hurmuzachi”, din clasele a X-a E și a XI-a F, coordonați de prof. Maria Epatov, împreună cu elevii clasei a VIII-a A de la „Bogdan”. Vodă”, coordonată de prof. Natalia Cosovanu. Domnul insp. de istorie Daniel Hrenciuc a susținut o activitate de comemorare a Holocaustului, optând pentru analiza și

înțelegerea trecutului prin filtrul literaturii și filmului. Liceenii (Iulia Prelipcean, Nicola Bodnariuc, Daria Aga, Laura Curea, Daria Nițu din clasa a X-a E și Nicola Tolocan, Nasti Ungureanu, Teodora Păslaru și Larisa Radu din clasa a XI-a F) au prezentat nouă cărți inspirate din evenimentele din timpul Holocaustului, apoi am ascultat o piesă în proză scrisă de Loriana Bujdei (10 E) și am vizionat filmul „No Jews Allowed”, realizat de Eliza Teleagă, Nasti Ungureanu și Pavel Hrițcan (11 F), distins cu premiul II la Video-2022. Festivalul Internațional de Film de Artă. Istoria vie suntem noi, cei alcătuiți, în mod egal, din trecut, prezent și viitor. Dacă uităm trecutul, suntem sortiți să-l repetăm. Această activitate devine o lecție deschisă spre viitor. Un viitor în care toleranța, respectul și acceptarea sunt norma.

A2. „Portrete ale minorităților etnice în literatura română” este o altă activitate în cadrul proiectului „A Living History - People That Used to Be”, finanțat de Fundația TOLI, New York, prin programul de minigranturi. Elevii au descoperit diferite tehnici de realizare a unui portret literar, au discutat stereotipuri, au înțeles că toleranța și respectul, precum și libertatea de exprimare trebuie să rămână piloni unei societăți cu adevărat democratice. Textele suport au fost: „Adela” de Garabet Ibrăileanu, „Baltagul” și „Fântâna dintre ploi” de Mihail Sadoveanu, „De două mii ani” de Mihail Sebastian, „Cartea șoaptelor” de Varujan Vosganian, în care am descoperit portrete de etnie. Armeni, evrei, romi, precum și stereotipuri care de multe ori rămân prea întipărite în mintea noastră. Activitatea de astăzi se dorește a fi o invitație la reflecție, la acceptare, respect și toleranță.

A3. Ziua Toleranței – activitate organizată în parteneriat cu Centrul pentru Refugiați din Rădăuți și ONG-ul ICAR. Elevii de la liceul nostru au scris poezii și eseuri reflexive pe tema migrației, integrării, respectului și toleranței. A fost o modalitate grozavă de a interacționa cu oameni veniți din diferite părți ale lumii, de a încerca să înțelegem migrația și provocările celor care aleg să-și părăsească țara în căutarea unei vieți mai bune.

A4. Mai 2023 – vizită la Sinagoga din Rădăuți. Am mers împreună cu elevii unei școli primare din Rădăuți, „Bogdan Vodă”, să vizităm Sinagoga, să-l ascultăm pe istoricul Daniel Hrenciuc vorbind despre comunitatea evreiască din Rădăuți. Elevii de la liceul nostru au susținut câteva lecturi de la scriitori evreo-români, precum Mihail Sebastian, Benjamin Fondane, Paul Celan.

A5. Octombrie 2023 – Vizită la Cimitirul Evreiesc din Rădăuți. Am reflectat despre viețile celor care au trăit în micul nostru oraș. Am descoperit că există morminte foarte vechi, datând din secolul al XVII-lea. Inscripțiile sunt în ebraică, germană și română.

A6. Octombrie 2023 – În cadrul Proiectului Crocus am plantat, pentru al treilea an consecutiv, flori galbene de crocus, în amintirea copiilor evrei care au pierit în timpul Holocaustului.

A7. Ianuarie 2024 – Ziua Comemorării Holocaustului. Pornind de la romanul „Noapte” de Elie Wiesel, am discutat despre ce înseamnă să fii tolerant, să ai empatie, să arăți respect și înțelegere față de ceilalți și care sunt consecințele lipsei acestor comportamente. Am analizat modul în care oamenii își pierd uneori capacitatea de a fi toleranți și am încercat să înțelegem cum am putea preveni un astfel de comportament. Am văzut imagini de la Casa Memorială Elie Wiesel din Sighet, am creat un wordart, i-am scris o scrisoare lui Elie, una dintre fetițele căzute victimă Holocaustului și am umplut de emoții un google jamboard, pornind de la acronimul R.E.S.P.E.C.T.

În încheiere, pentru că în centrul demersului nostru a stat dezvoltarea personală a elevilor, voi atașa câteva impresii ale acestora.

„A avea ocazia să-mi prezint poezia cuiva care nu este nativ este ceva ce am crezut că nu voi putea face niciodată, dar sunt incredibil de recunoscător că am putut experimenta o formă de artă care transcende orice barieră lingvistică. La un moment dat am fost copleșită de emoție, pentru că mi-a părut rău pentru cei care nu au primit textul tradus pe loc și doar au așteptat acolo, căutând o modalitate de a înțelege prezentarea. Sper cu adevărat că, așa cum am promis, poezia mea a fost tradusă pentru toți participanții și am reușit să-mi transmit mesajul.

A fost o experiență minunată să văd perspectiva altor culturi asupra egalității și să observ că toți suntem extrem de asemănători, nu diferiți.” (Loriana)

„ Activitatea cu cei de la centrul de refugiați a fost foarte interesantă și interactivă. Am avut ocazia să cunosc oameni din diferite țări și am învățat povești care m-au lăsat fără cuvinte. M-au învățat cum să accept și să tolerez oamenii din jurul meu și am învățat multe lucruri noi despre ce înseamnă HOLOCAUST. Oamenii au fost foarte prietenoși și chiar dacă nu au înțeles poeziile și scrierile noastre, au manifestat mult interes și dorință de a cunoaște. A fost cu adevărat o experiență plăcută și aș merge din nou cu mare plăcere.” (Denisa)

A.U- Studierea istoriei Holocaustului prin literatură a fost o experiență profundă din punct de vedere emoțional. Prezentarea „Codul Enigma” de David Boyle în Ziua Comemorării Holocaustului a fost deosebit de emoționantă, deoarece a evidențiat complexitatea și profunzimea suferinței umane în acea perioadă întunecată. Vizitarea cimitirului evreiesc a adăugat un alt strat de solemnitate și reverență, întemeindu-ne înțelegerea atrocităților comise. A fost o lecție care a lăsat un impact de durată, subliniind importanța amintirii, empatiei și înțelegerii în fața unei tragedii inimaginabile.

L.R- Participarea la evenimentele școlare de anul trecut mi-a permis să aflu mai multe despre provocările cu care se confruntă evreii și alte minorități. Înțelegerea luptelor lor poate duce la schimbări pozitive, deoarece încurajează găsirea de soluții. Împărtășirea cărților, evenimentelor și experiențelor personale ale minorităților a oferit informații și lecții valoroase pentru toată lumea. Este important să ne educăm pe noi înșine și pe generațiile viitoare despre astfel de evenimente precum Holocaustul pentru a ne aminti victimele și a lupta pentru o lume mai bună.

Concluzii:

Cred cu tărie că astfel de proiecte sunt necesare în comunitatea noastră. Este foarte util pentru elevi să înțeleagă, prin artă și literatură, prin vizitarea siturilor istorice, că suntem definiți de trecutul nostru. Pentru a construi un viitor sănătos, de încredere, trebuie să înțelegem și să ne acceptăm trecutul. Învățarea despre toleranță, respect, abordări interculturale – acestea sunt cerințe obligatorii în societatea de astăzi.

7. Evreii în proverbele și zicătorile românilor

Anda-Andreea Grigore
Colegiul „Vasile Lovinescu” Fălticeni, jud. Suceava

Între 1895 și 1903, Iuliu Zanne publică un amplu dicționar de 10 volume în care adună proverbele și zicătorile românilor, în care oferă explicații suplimentare fie prin prezentarea unor snoave, credințe și legende, fie prin povestirea unor situații reale de la care au apărut proverbele. Bineînțeles că – sub influență străină sau din proprie inițiativă – poporul român îl include și pe evreu în paremiologia sa complexă și îi conturează un portret, iar Iuliu Zanne nu omite să consemneze acest fapt.

Evrei, ovrei, uvrei, jidani, jâdani sau jidovi – așa sunt menționații evreii în folclorul românesc. Potrivit lui Iuliu Zanne, românii de la finele secolului al XIX-lea îl percepeau pe evreu drept „o liftă spurcată, mai ales în ceea ce privește religiunea”, însetat de sânge de creștin, inteligent, abil și oportunist în afaceri și în relație cu creștinii, dar cu o igienă precară.

Și totuși, ce aspecte ale interacțiunii românului cu evreul au determinat construirea unei astfel de percepții? Răspunsul poate veni din mai multe direcții: frica de străini, prejudecățile religioase, incapacitatea de a accepta că celălalt e mai priceput într-un domeniu, admirație amestecată cu invidie, frustrări, ură față de străin, rea intenție sau chiar ironie. Cu toate acestea, indiferent care a fost scopul pentru care au fost create proverbele și zicătorile cu și despre evrei, acestea lezau integritatea individuală sau comunitatea iudaică.

Vom prezenta în continuare exemple de proverbe și zicători care ilustrează stereotipiile și prejudecățile poporului român privitoare la evrei. De asemenea, vom aduce în atenție și alte zicători sau proverbe prin care se critică sau moralizează comportamente considerate drept tipice evreilor.

Evreii sunt un popor blestemat și aducător de ghinion,—„*Jidanul cu balabusta/ Sunt ca lăcusta*”. Despre evrei se spunea că miros urât și deducem de aici că au o igienă, personală și morală, precară („*Călugării și ovreii, cei mai murdari și mai puturoși din lume.*”, „*Pitpăduchii! Pitpăduchii! Că la jidovi pe spinare/ Fac păduchii masă mare/ Pitpăduchii! Pitpăduchii!*”) sau se sugerează că averea e obținută pe căi necurate („*Pute ovreiul și norocul lui, put și averile.*” sau „*Jidan și curat nu se poate.*”) sau că sunt blestemați și de aceea ar mirosi („*De la Sfânta Maria-Mare până la Sfânta Maria-Mică, dacă nu cade brumă, se împut jidovii.*”). Pe de altă parte, cauza acestui miros este dată de prejudecata că evreii nu sunt botezați, adică sunt *altfel*, *diferiți* de creștini.

Evreul este aspru criticat fie pentru spiritul să antreprenorial, fie pentru abilitatea sa de a-și prezenta, negocia și vinde marfa. Astfel, evreii și-ar face un țel din a înșela, din a profita de celălalt (mai ale dacă e român sau creștin), din a obține avantaje doar pentru sine, fiind o fire foarte ambițioasă: „*Jidanul când câștigă întâiu își dă foc dughenii.*” „*Ovreiul până nu înșală nu mănâncă.*”, „*Un ovrei înșală doi români, un grec doi ovrei și un armean patru grec*” „*Jidanul, până n-o înșela într-o zi nu se ține om.*”, „*Uvreiul până nu-arâde crep,*” „*Bulgar cuminte, ovrei ne-nșelător și grec prost unde s-a mai văzut?*”. Iuliu Zanne a înregistrat și expresia *hoț de ziuă* folosită ca formulă de adresare în zona Dâmboviței pentru evreii negustori. Trebuie să observăm că aceste proverbe evidențiază și inteligența evreului.

Evreii sunt vorbăreți și gălăgioși și nu pot fi înțeleși de ceilalți – „*Parcă-i lavră ovreiască.*” „*Când pornesc toți să vorbească/ Parcă-i havră ovreiască.*”, „*Aurlă cauvidă.*”. Această însușire este extrapolată și se folosea și pentru omul care vorbește mult, repede și neînțeles – „*Parcă se bat jâdanii la gura lui.*”

Iuliu Zanne identifică o serie de expresii prin care poporul român a încercat să critice un comportament, o însușire sau o atitudine necorespunzătoare a unui individ oarecare, dar care arfi specifică de fapt evreilor. *Jidan botezat* și *jidov răătăcitor* erau expresii folosite pentru a descrie un „creștin cu apucături rele”, în timp ce expresia *a fi ovreiu* însemna a fi om fără lege, păgân. Despre omul care își propune să facă ceva și nu reușește sau e lipsit de noroc se spunea „*Odată vrură ovreii să se călătorească și se întâmplă sâmbătă.*” sau „*Jidanul a vrut să meargă și el odată călare și atunci s-a întâmplat să fie sâmbătă.*”, iar despre cel care încearcă să înșele sau să facă pe deșteptul se spunea că *are cap de jidan*. Expresia „*Cunoști ca jidanul la porci.*” se folosea pentru cel care intervenea într-o situație fără a avea habar sau fără a fi competent, iar despre cel care jura fals sau mințea se afirma că „*Djură ca un uvreu.*”

De departe, însă, se poate observa că evreul este perceput ca fiind în afara normelor morale creștine și că toată încărcătura negativă a caracterului său este rezultatul pedepsei divine. Iuliu Zanne explică, de altfel, că evreii sunt percepuți în mentalul colectiv român ca un popor blestemat pentru că l-au răstignit pe fiul lui Dumnezeu și că evreii îi urăsc pe creștini. Astfel, expresii precum *a fi rup din jidovi* și *a fi jidov* înseamnă a fi om voinic și corpolent, însă la bază au o serie de legende care îi prezintă pe evrei ca fiind diferiți de creștini (o altă rasă), ca având o lege spurcată pentru că l-au ucis pe Dumnezeu și că dintre ei se va ridica antihristul.

Coroborând aceste trăsături generale cu snoavele și credințele populare pe care folcloristul le indică, deducem că în mentalul colectiv al românilor evreului i se contura un portret de personaj negativ, malefic, calitățile sale fiind extrem de puțin remarcate sau apreciate. Ceea ce trebuie să reținem este că deși românii aveau aceste stereotipii, ei au coabitat pașnic mult timp alături de comunitatea evreiască.

BIBLIOGRAFIE:

Dedu, Valentin, *Profilul paremiologic al românului*, <https://ciccre.uvt.ro/index.php/ro/qvaestiones-romanae/articole/profilul-paremiologic-al-romanului>, [Interactiv] [Citat: 20 februarie 2020].

Oișteanu, Andrei, 2012, *Imaginea evreului în cultura română*, Editura Polirom, Iași, pp. 600.

Zanne, Iuliu A., 1895-1912, *Proverbele românilor din România, Basarabia, Bucovina, Ungaria, Istria și Macedonia. Proverbe, zicători, povățuiri, cuvinte adevărate, asemănări, idiotisme și cilimituri*, vol. I-X, Editura Librăriei SOCECU & Comp, București, pp. 780, 939, 726, 778, 740, 774, 954, 771, 739, 424.

8. Domeniul de conținut

Tema: studiu de caz: Elie Wiesel (1928-2016)

Anca Luminița Potra
Școala Gimnazială Doba

CONTEXT ISTORIC:

La 30 septembrie 1928, s-a născut Elie (Eliezer) Wiesel fiind singurul băiat dintre cei patru ai Sarei și Șlomo Wiesel. Familia Wiesel se ocupa de comerț, având o băcănie în orașul Sighet, oraș care avea o majoritate evreiască de 38,6%. Elie Wiesel a început încă din copilărie, la sugestia tatălui său, să învețe ebraica. În familia Wiesel se vorbea în idiș, adesea citeau presă care era scrisă în germană, iar la bacănia familiei se vorbea maghiară și română.

În aprilie 1944, la 15 ani, Elie alături de întreaga sa familie a fost internat într-un lagăr de concentrare. O lună mai târziu, pe 16 mai 1944, cu toții au fost transportați la lagărul de exterminare Auschwitz-Birkenau, unde i s-a tatuat pe brațul stâng numărul A-7713. În lagăr, femeile erau separate de bărbați și astfel, mama și sora sa, în vârstă de 7 ani, au fost despărțite de restul familiei, exterminate, Elie și cu tatăl său rămânând împreună obligați să facă muncă silnică.

Tatăl lui Elie Wiesel în „Marșul Morții” spre lagărul Buchenwald, a murit de extenuare, dizenterie și inaniție. Elie, însă, a supraviețuit și la 11 aprilie 1945, grav bolnav, inanizat și în depresie, a fost eliberat de către armata americană. S-a stabilit la Paris unde a studiat, la Sorbona, literatură, psihologie și filozofie a predat lecții de ebraică și dirijând corul unei sinagogi, a debutat în jurnalism, le-a întâlnit pe cele două surori mai mari. Elie Wiesel s-a stabilit în America.

În 1969, la vârsta de 41 de ani, s-a căsătorit cu Marion Erster Rose împreună cu care a creat Fundația Elie Wiesel pentru Umanitate. Wiesel a refuzat să discute, sau să scrie despre amintirile sale din lagăr. Wiesel a devenit un orator apreciat în problema holocaustului și a drepturilor omului, a condamnat acțiunile criminale ale guvernelor nedemocrate, pentru a stopa acțiuni de distrugere a unor comunități etnice în Europa, Africa sau Asia. A scris mai multe cărți, dar cea mai importantă este Noaptea bazată pe experiența și trăirile sale ca prizonier în lagăre. În anul 1986 a fost distins cu Premiul Nobel pentru Pace, „mesager pentru omenire”.

După 1990 a dorit mult să contribuie la rescrierea corectă a tragediei evreilor din România, să se implice în diminuarea mesajului negaționist pe spațiul public.

Azi avem în România Institutul Național pentru Studierea Holocaustului din România “Elie Wiesel” pentru dezvoltarea de proiecte locale, regionale sau internaționale astfel încât memoria victimelor Holocaustului să stimuleze dialogul diversității și să cimenteze atitudini civice responsabile și democratice.

COMPETENȚE SPECIFICE:

- 2.1. Aprecierea valențelor dialogului intercultural în exprimarea trăsăturilor propriei identități culturale,
- 3.2. Raportarea critică la experiențele trecutului pentru promovarea unui comportament democratic

ACTIVITATE DE ÎNVĂȚARE

DESCRIERE:

- elevii urmăresc filmulețul despre Elie Wiesel de la adresa <https://youtu.be/6pHg6VWpA6M>
- discuții pe baza filmulețului vizionat
- elevii sunt împărțiți în patru grupe cu următoarele denumiri: Biografia lui Elie Wiesel, Viața în lagăr, Elie Wiesel și cărțile sale, Omul Elie Wiesel în imagini
- fiecare grupă primește o fișă de lucru legată de denumirea pe care o are,
- după ce fiecare grupă parcurge textul și sarcinile de lucru, un reprezentant al grupei expune ceea ce grupa sa a realizat,
- la finalul activității elevii vor primi eseul de 5 minute cu titlul: O scrisoare către Elie Wiesel

DURATĂ: 50 de minute

METODE: conversația, dezbateră, problematizarea, învățarea prin descoperire, metoda panel, eseul de 5 minute

PRODUSE ALE ACTIVITĂȚII ELEVILOR: fișele de lucru completate, fișa biografică, panou fizic sau virtual cu opinii, fotografii.

RESURSE EDUCATIONALE/ BIBLIOGRAFIE

1. <https://youtu.be/6pHg6VWpA6M>
2. <https://www.inshr-ew.ro/despre-elie-wiesel/>
3. <https://www.radoromaniacultural.ro/portret-elie-wiesel-supravietuitor-al-holocaustului-laureat-al-premiului-nobel-pentru-pace/>
4. [https://ro.frwiki.wiki/wiki/La_Nuit_\(Wiesel\)](https://ro.frwiki.wiki/wiki/La_Nuit_(Wiesel))
5. Elie Wiesel, *Noaptea*, Editura Corint, București, 2012.

MODALITĂȚI DE EVALUARE

- observarea sistematică a elevilor, verificarea sarcinilor de lucru.

REZULTATE AȘTEPTATE

Ce au învățat copiii:

- informații despre personalitatea lui Elie Wiesel
- rolul lui Elie Wiesel în istoria Holocaustului românesc
- demersurile fundației care îi poartă numele
- să consolideze/exerseze abilități de muncă în echipă și a capacitatea de analiză și sinteză
- valorizarea diversității culturale
- deschiderea spre alte experiențe culturale
- să distingă între surse credibile și surse false
- să analizeze urmările negative ale diferitelor forme de discriminare
- să emită opinii argumentate împotriva oricăror forme de discriminare
- manifestă empatie față de victimele diferitelor forme de discriminare

Ce știu să facă:

- să alcătuiască o biografie a unei personalități
- să analizeze activitatea unei personalități istorice
- să emită opinii argumentate despre rolul lui Elie Wiesel în istoria noastră

Ce simt elevii la sfârșitul activității:

- manifestă empatie față de personalitatea lui Elie Wiesel

ANEXE

Fișa: Biografia lui Elie Wiesel

Eliezer Wiesel, s-a născut la 30 septembrie 1928 în Sighetu Marmăției, fiind singurul băiat și al treilea copil dintre cei patru ai lui Slomo și Sarei Wiesel, o familie de origine evreiască a cărei activitate de bază era comerțul, familia deținând o băcănie.

În anul 1940, ca urmare a legilor cu caracter antisemit din învățământul public maghiar, Elie Wiesel este exmatriculat din gimnaziul de la Oradea, unde studia.

La 16 mai 1944, întreaga familie Wiesel era transportată spre lagărul de exterminare Auschwitz-Birkenau, unde tânărului Elie i s-a tatuat pe brațul stâng numărul A-7713, care devenit identitatea sa timp de aproape un an.

Elie Wiesel a fost eliberat de către armata americană, la 11 aprilie 1945, în condițiile în care era grav bolnav, suferea de inaniție și se afla într-o puternică depresie.

Șederea la Paris i-a prilejuit lui Elie Wiesel regăsirea cu două dintre surorile sale, aflate într-un orfelinat, dar și debutul în jurnalism.

La începutul anilor '50, Wiesel a vizitat Israelul și a primit cetățenia israeliană.

A publicat cartea de memorii cu titlul– „Noaptea”, volumul fiind descrierea autobiografică despre viața în lagărele de exterminare naziste.

Ulterior, Elie Wiesel s-a stabilit în Statele Unite ale Americii, alături de una dintre surori.

În anul 1969, s-a căsătorit cu Marion Erster Rose cu care a avut un fiu, pe nume Elisha.

A fost numit profesor la Universitatea Municipală New York. Wiesel a mai activat ca profesor de științe umane și de filosofie la Universitatea Boston, Universitatea Yale, Colegiul Eckerd din St. Petersburg, Florida.

Soții Elie și Marion Wiesel au creat *Fundația Elie Wiesel pentru Umanitate*, iar între anii 1978 și 1986, a militat pentru construirea în Washington, a Muzeului American al Holocaustului.

În anul 1986, Elie Wiesel a fost distins cu Premiul Nobel pentru Pace, iar Comitetul Norvegian pentru premiul Nobel l-a numit „un mesager al omeniei”.

După Revoluția din 1989, s-a implicat și în România, în rescrierea cât mai obiectivă a tragediei evreilor de aici. Din anul 2001, a devenit membru de onoare al Academiei Române.

În iulie 2002 Elie Wiesel a inaugurat la Sighet Casa memorială Elie Wiesel ocazie cu care a fost decorat cu Ordinul Steaua României în grad de Mare Ofițer.

În 2005, s-a înființat, din inițiativa Guvernului României, Institutul Național pentru Studierea Holocaustului din România „Elie Wiesel”.

Elie Wiesel a decedat la 2 iulie 2016, la New York, la vârsta de 87 de ani.

“Nu vă întrebați unde a fost Dumnezeu la Auschwitz, întrebați-vă unde a fost omul! Să uiți, să taci, să fii indiferent la cele din jurul tău, sunt unele din cele mai mari păcate!”, marturisea scriitorul.

Sarcină: Identificați principalele momente din viața lui Elie Wiesel.

Fișa: Viața în lagăr

“Bărbații la stânga! Femeile la dreapta! Patru cuvinte spuse în liniște, indiferență, fără emoție. [...] Pentru o fracțiune de secundă, am văzut-o pe mama și surorile mele îndepărtându-se spre dreapta. Tzipora (sora mea cea mică) o ținea de mână pe mama. I-am văzut dispărând în depărtare; mama îmbrățișa părul blond al surorii mele ... și nu știam că în acest loc, în acest moment, mă despărțeam de mama mea și de Tzipora pentru totdeauna”, exterminate în camerele de gaze.

El și tatăl său sunt, de asemenea, trimiși la *Selecție*. Un fost deținut le cere să mintă despre vârsta și ocupația lor. Eliezer și tatăl său se găsesc în fața doctorului Mengele - „ofițer tipic SS, chip crud, lipsit de inteligență, monoclu”, care îi trimite după o examinare de câteva

secunde „la stânga”, adică spre băraci. *“Nu voi uita niciodată acea noapte, prima noapte în tabără, care mi-a făcut viața o noapte lungă și de șapte ori închisă. Nu voi uita niciodată acel fum. Nu voi uita niciodată fețele copiilor ale căror trupuri le văzusem transformându-se în volute sub un azur mut [...] Nu voi uita niciodată asta, chiar dacă aș fi fost condamnat să trăiesc atâta timp cât a făcut Dumnezeu. Nu!”*, mărturisirea în cartea sa.

În august 1944 Eliezer și tatăl său sunt transferați din lagărul de la Auschwitz II-Birkenau la Monowitz-Buna: *„În acea perioadă, cel puțin nu a trebuit să suportăm țițetele sau loviturile din cap”*.

În lagărul de muncă, viața lor se reduce la evitarea bățăilor cât mai mult posibil, la menținerea privilegiilor lor slabe (pantofi noi, o coroană dentară, o lingură etc.) și o căutare constantă de hrană: *„Pâinea, supă - a fost toată viața mea. Eram un corp. Poate și mai puțin: un stomac flămând.”*

În ianuarie 1945, după ce a scăpat de o *selecție*, Eliezer a fost la infirmerie cu un abces în piciorul drept. A doua zi după operație, s-a zvonit că Armata Roșie se grăbea spre Buna. În după-amiaza aceleiași zile, s-a confirmat că germanii au decis să evacueze lagărul și cei 60.000 de prizonieri ai săi, majoritatea evrei, către lagărele din Germania, operațiune care era cunoscută sub numele de „marșurile morții”. Călătoria durează zece zile și zece nopți, punctate de opriri lungi, timp în care zăpada ia locul pâinii.. Din aproximativ o sută de ocupanți ai vagonului, doar 12 au ajuns în viață la Buchenwald, inclusiv Elie și tatăl său Shlomo. *„Aș fi plâns de furie. Să fi trăit atât de mult, să fi suferit atât de mult; avea să-l las pe tatăl meu să moară acum? Acum, când aveam să putem face o baie fierbinte și să ne întindem? [...] Devenise ca un copil: slab, temător, vulnerabil [...] I-am arătat cadavrele din jurul lui: și ei doriseră să se odihnească aici [...] Am urlat în vânt [...] Am simțit că asta Era nu cu el despre care discutam, ci cu moartea însăși, cu moartea pe care el o alesese deja.”*

După moartea lui Shlomo, Eliezer a fost transferat în blocul pentru copii, unde s-a trezit cu alți 600 de ocupanți.

Sarcină: Realizați o imagine a vieții din lagăre.

Fișa: Elie Wiesel și cărțile sale

Elie Wiesel a publicat de 57 de cărți, de o mare diversitate creativă, de la ficțiune la realism, studii iudaice, cărți despre Holocaust, eseuri politice și religioase, însă cea mai cunoscută rămâne „Noaptea”, descrierea autobiografică despre viața în lagărele de exterminare naziste.

Noaptea publicată inițial în idiș, în Argentina în 1956 prezintă experiențele sale și ale tatălui său ca prizonieri ai lagărelor de exterminare Auschwitz și Buchenwald. Elie Wiesel descrie oroarea Holocaustului și efectul pe care perioada petrecută în *uzinele morții* l-a avut asupra stării sale mentale și credinței sale în Dumnezeu.

El a fost recompensat cu un număr considerabil de premii și distincții, atât pentru activitatea literară cât și pentru cea privind drepturile omului. Printre aceste distincții se află „Marele premiu parizian pentru literatură” pentru „Le Cinquième Fils” – în 1983, Congresul american i-a decernat Medalia de Aur a Congresului – în 1985, Premiul „Livre Inter”, pentru volumul „Le Testament d’un poète juif assassiné” („Testamentul unui poet evreu asasinat”) – în 1987, „Premiul de Merit al Centrului Internațional al New York-ului” (The International Center in New York’s Award of Excellence), „Ellis Island Medal of Honor” pentru eforturile depuse în promovarea înțelegerii și acceptării evreilor în lume – în 1992, este Laureatul premiului Médicis

pe anul 1998, pentru volumul „Un Mediant de Jérusalem”, iar în 2007, Elie Wiesel a primit premiul pe viață – Dayton Literary Peace Prize – Lifetime Achievement Award.

Sarcini:

- Care a fost cea mai importantă carte scrisă de Elie Wiesel?
- Despre ce este vorba în cartea sa?
- Enumerați alte patru cărți ale lui Elie Wiesel.

Fișa: Omul Elie Wiesel în imagini

Sarcină: Realizați un colaj cu ajutorul fotografiilor despre Elie Wiesel.

9. Statutul evreilor în perioada comunistă. repatrieri contra valută

Ana-Gabriela Pogorevici
Colegiul Național „Eudoxiu Hurmuzachi”, Rădăuți

În 1947, numărul evreilor din România era de aproximativ 430.000. Foarte mulți reprezentanți ai acestei minorități s-au implicat încă de la instalarea comunismului în România în acțiuni de edificare a noului regim, cu speranța devenită iluzorie că acesta îi va proteja în fața discriminărilor. Mai ales în anii '50, o parte a structurilor de la vârful Partidului Comunist era ocupată de evrei. După apariția statului Israel foarte mulți membri ai comunității evreiești au emigrat în noua patrie, astfel că în 1977, numărul evreilor era de aproximativ 25.000.

Partidul Comunist a pretins că deține mijloacele de rezolvare a problemelor „naționalităților conlocuitoare”, dar, în realitate, ideologia „omului nou” nu includea soluții de preservare a identității naționale a minorităților și a drepturilor acestora. Construcția partid-stat-națiune a asimilat și a uniformizat tot ceea ce era diferit de națiunea care era „română” și „comunistă”.

„Pentru noi evreii, germanii și petrolul sunt cele mai profitabile produse de export”. Așa estima Nicolae Ceaușescu situația comerțului exterior al României după 1975. Numai că petrolul era aproape epuizat. Vânzarea cetățenilor români, de altă naționalitate, pe sume consistente, a reprezentat unul dintre cele mai cinice produse ale sistemului comunist. Pentru regimul de la București, plecarea evreilor și germanilor a reprezentat o problemă complexă, în care conjunctura politică internațională și interesele financiare de moment au primat.

Deținând cea mai numeroasă comunitate evreiască din blocul sovietic, după URSS, România a facilitat, între 1950 și 1952, emigrarea evreilor, permițându-se plecarea a aproximativ 100.000 de persoane spre Țara Sfântă. Tratatul dintre Israel și România, pentru aprovizionarea celei din urmă cu diverse utilaje, precum și nevoia crescândă de valută, au influențat creșterea numărului de vize acordate. Emigrările au avut de la început un caracter politic și economic, statul român urmărind un câștig material substanțial. Motivația economică nu privea numai încasările de valută, ci și importul preferențial de tehnologie, procurarea de îngrășăminte pentru agricultură, construirea unei fabrici de antibiotice și obținerea de credite în condiții preferențiale. Odată ajuns la putere, Nicolae Ceaușescu a aplicat politica „evrei contra valută”. Acordurile dintre România și Israel purtate prin intermediul serviciilor secrete, umpleau trezoreria statului român, întrucât plățile erau de cel puțin 2000 dolari, putând ajunge în anumite cazuri până la 50.000 dolari. Odată ce dificultățile economice ale României creșteau, prețul cerut pentru fiecare emigrant evreu se mărea, în funcție de vârstă, școlarizare, funcție deținută. Aceste sume intrau în diferite conturi secrete ale Securității și ale lui Ceaușescu deschise la bănci din Occident. Încurajat de succesul trocului cu Israelul, Nicolae Ceaușescu a inițiat o operațiune similară cu etnicii germani, vânzarea lor urmând în linii mari aceeași direcție. Potrivit unor calcule, în perioada lui Nicolae Ceaușescu au fost plătite, pentru persoanele emigrate în RFG, taxe totalizând aproximativ 1,5 miliarde mărci germane, la care s-au adăugat taxele de școlarizare, consulare, precum și mita acordată ofițerilor superiori din Securitate pentru accelerarea acordării vizelor.

De la sfârșitul anului 1947 și până pe 14 mai 1948, când a fost proclamat statul Israel, nici un evreu român nu a mai emigrat în Palestina. Pe 11 iunie, România a recunoscut noul stat și, ca urmare, o misiune diplomatică israeliană a sosit la București. Primul șef al legăției Israelului la București a fost pictorul, originar din România, Reuven Rubin. De la începutul

relațiilor diplomatice bilaterale, Israelul și România s-au ciocnit pe tema emigrării evreilor, vitală pentru noul stat. Autoritățile comuniste duceau o campanie contra sionismului, prezentat ca „o armă imperialistă veninoasă” și ca „o forță fascistă și reacționară”. Evreii au demonstrat în februarie 1948, cerând să li se aprobe să emigreze. Deabia în august, secretariatul Partidului Muncitoresc Român a ajuns la un consens privind emigrarea evreilor, în sensul că se va permite emigrarea, dar în același timp se va intensifica propaganda împotriva acesteia, publicând scrisori din Palestina care descriau „condițiile mizere” de acolo. Din noiembrie 1949 s-a ușurat acordarea de vize de plecare, ajungându-se, în 1950, la un ritm de aproximativ 2.500 de plecări pe lună. Exodul a continuat în 1951. Până în momentul în care Partidul Muncitoresc a sistat plecările libere, s-au emis vize de ieșire pentru 100.000 de evrei. Plecările se făceau pe vasul *Transilvania*, Israelul plătind inițial 57 de dolari pentru fiecare pasager. Ulterior, s-a mărit plata la 90-100 de dolari, plecarea evreilor devenind astfel o sursă de valută pentru autoritățile românești.

Trebuie menționat că, pentru a obține bunăvoința autorităților românești la acceptarea emigrării masive a evreilor, partea israeliană a asigurat în mod neoficial, prin intermediul omului de afaceri israelian Ephraim Illin, o importantă livrare de echipament de foraj, care făcea obiectul embargoului american. Când Ana Pauker a căzut în dizgrație, în iunie 1952, emigrarea spre Israel a încetat complet. Între 1953 și 1958 au emigrat din România doar 1.657 de evrei.

Politica regimului comunist privind emigrarea s-a schimbat radical în 1958. În toamnă, când evreii au aflat că se puteau înscrie pentru a emigra în Israel, s-au format cozi imense în fața sediilor prefecturilor de poliție. Pretextul cererilor era „reîntregirea familiilor”, dar, de fapt, era o palmă pe care populația evreiască o dădea regimului. A urmat, bineînțeles, represiunea, care cuprindea retrogradări, concedieri sau excluderea studenților de la studii. Plecările care au început la sfârșitul anului 1958 au fost oprite în februarie 1959, ca urmare a protestelor țărilor arabe. Câteva luni mai târziu, emigrarea a fost reluată, după ce s-a asigurat să nu se mai publice informații despre aceste plecări în presa israeliană. Evreii primeau în mod fictiv autorizații de plecare pentru diverse țări din America Latină, dar de fapt plecau în Israel.

Tot în 1958 a vizitat România omul de afaceri Henry Jacober, cetățean englez, evreu născut în Ungaria, care făcuse afaceri în România înainte de război. Acesta era un om de afaceri abil, care a căutat posibilitatea de a face afaceri în țările din lagărul socialist, după căderea Cortinei de Fier. Astfel, el cumpăra cereale din România, pe care le revindea în Cehoslovacia, Republica Democrată Germană, Ungaria. Jacober deținea în Anglia câteva ferme de animale de rasă și astfel a devenit interesant pentru organele de securitate românești, care căutau o sursă de animale de rasă (porci, vaci, tauri și oi) necesare pentru a îmbunătăți calitatea șeptelului din România. Această acțiune a fost inițiată de Alexandru Moghioroș, membru al Biroului Politic. Jacober a fost contactat în acest sens de rezidența Securității, care funcționa în cadrul legației României din Londra. Astfel au demarat contactele de afaceri ale Securității (Direcția Generală de Informații Externe – DGIE) cu Jacober, care vizita România și livra animale de rasă pentru reproducere.

În cadrul unei vizite la Valea Călugărească, în august 1959, Jacober face o propunere de a se acorda viza de ieșire din țară unui evreu din Bucovina, în schimbul unor vite în valoare de până la 10.000 de dolari. Din documente se poate constata că, din 1960, prin Jacober s-au obținut vize de plecare din țară a unor evrei, inclusiv a unor deținuți. Așa s-a ajuns la „combinațiile” prin care se acordau vize de plecare unor evrei, dar și unor români, în schimbul animalelor de rasă livrate de Jacober. Omul de afaceri englez venea des la București, locuia într-o cameră de la hotelul Athénée Palace, unde desigur era spionat de Securitate, dar el nu era deranjat de asta, văzându-și de afaceri și luând legătura cu cetățenii pentru care rudele din străinătate plătiseră contravaloarea răscumpărării. De la cazuri izolate, în 1960, se ajunge la liste de persoane. În

documente găsim detaliate lista de animale și lista de persoane. Aprobările pentru aceste „aranjamente” sunt date de ministrul de Interne, Alexandru Drăghici. În 1961 se semnează deja Protocoale, cu nume și cu planificarea plecărilor în decurs de câteva luni. În aceste liste găsim câteva nume de notorietate, condamnați pentru „crimă de înaltă trădare”, care au fost grațiați, pe baza angajamentului de plecare și care, unii, nu erau evrei: Ion Berindei, Herant Torosian și surorile Samuelli. Aranjamentele cuprind acum nu numai animale, ci și mașini-unelte și ulterior, luând amploare, se trece la tranzacții în valută. Jacober face în 1961 un aranjament pentru o listă de 116 persoane pentru care a intervenit organizația americană de ajutor Joint. În 1962, din combinațiile cu Jacober au rezultat 300.000 dolari. O altă combinație, din iulie 1962, aducea 450.000 dolari, iar în octombrie, pentru 310 persoane se obțineau 700.000 dolari (aproximativ 2.250 dolari de persoană). Acțiunea era folosită de Securitate și pentru trimiterea în străinătate a unor agenți „sinceri și bine verificați”. Din 1966, combinațiile s-au făcut numai în valută. Combinațiile cu Jacober au fost suspendate în iunie 1967, ca urmare a conflictului israeliano-arab. Din combinațiile cu Jacober s-au obținut 9.000.000 dolari în valută și 3.400.000 dolari în animale și diverse echipamente, în total 12.400.000 dolari. Pe baza „aranjamentelor” s-au primit și cadouri pentru conducerea de vârf a Partidului, sub forma de arme de vânătoare ultrascumpe, automobile și aparate de aer condiționat.

Autoritățile israeliene au descoperit curând tranzacțiile care se făceau prin Jacober și, nemulțumite, au încercat să le pună capăt. Liaison Bureau, responsabil cu problemele de emigrare din cadrul serviciilor de informații israeliene, l-a însărcinat pe Shaike Dan să rezolve problema. Acesta l-a amenințat pe Jacober să înceteze tranzacțiile și prin el a contactat direct autoritățile române. Jacober și-a redus activitatea, dar a continuat totuși contactele cu DGIE și după 1966. Oricum, situația se schimbase în 1965, prin venirea la putere a lui Ceaușescu, care inițial nu-și dăduse acordul pentru aceste aranjamente. În 1967, Ceaușescu a dat ordin să se reînceapă vânzarea evreilor pentru valută. Lui îi convenea contactul direct cu guvernul israelian, dar totul urma să fie tratat ca o relație personală dintre Shaike Dan și generalul Marcu din DGIE. Marcu și Dan se întâlneau lunar la ambasadele României din RFG, Austria și Elveția. Marcu aducea liste cu numele evreilor cărora li se aproba emigrarea, iar Dan venea cu valizele pline cu dolari americani. În cele din urmă, Ceaușescu l-a întâlnit personal pe Dan, în vara anului 1969. Pe 10 noiembrie 1969, acordul tacit dintre Dan și Marcu a devenit un protocol scris, valabil timp de trei ani. Prin acest protocol, România se obliga să permită emigrarea a 40.000 de evrei. În realitate, au izbutit să emigreze doar 10.480 de evrei. După 1972, reprezentanții României și ai Israelului au semnat noi acorduri în 1973, 1978 și 1983. Ultimul acord, pe o perioadă de cinci ani, a fost redactat în decembrie 1988. În paralel cu vânzarea evreilor, s-a început și vânzarea etnicilor germani, prin aranjamente cu RFG.

Într-o notă din 1975 găsim informații interesante cu privire la vânzarea de persoane, nemți și evrei, pe baza unor aranjamente încheiate în 1973, despre care era informat și „Comandantul Suprem” (Ceaușescu). Nemții au acordat României un credit de 200.000.000 DMW, pe opt ani, cu o dobândă de 4%, plătind restul de 5,25%. Ar fi trebuit să emigreze 20.000 de persoane, în realitate au emigrat numai 14.908 persoane. Israelul a acordat un împrumut de 30.000.000 de dolari, cu o dobândă de 4%, plătind diferența de dobândă până la nivelul pieții. Trebuiau să emigreze 24.000 de persoane, dar în realitate au emigrat numai 10.077 de persoane. Prețurile practicate au fost 3.000 dolari/11.000 DMW pentru titrați, 1.700 dolari/7.000 DMW pentru studenți, 600 dolari/2.900 DMW pentru muncitori și 500 dolari/1.800 DMW pentru persoane fără profesie. Prin convenția semnată în iunie 1983, pentru fiecare persoană plecată în Israel se plătea suma de 3.300 dolari. Relațiile dintre serviciile secrete israeliene și românești au ajuns la apogeu în 1977-1978, când ministrul israelian de Externe Moshe Dayan a vizitat România, iar Israelul a livrat României un tanc Centurion și arme diferite, printre care un pistol

UZI, în timp ce în 1982, ministrul israelian al Apărării Ariel Sharon a făcut o vizită secretă în România, pentru a oferi cooperare tehnologică în domeniul militar.

Operațiunea „Peregrinii“

Mânat de setea sa pentru valută forte, Ceaușescu, secondat de șeful Securității, Ion Stănescu, a ordonat, în 1970, să se lanseze operațiunea „Peregrinii“, de depistare a persoanelor cu posibilități de plată. Persoanele în cauză erau contactate și li se cerea ca rude din străinătate să le aducă banii de răscumpărare, chipurile, contravaloarea cheltuielilor de școlarizare, ca și donarea de bunuri din țară: apartamente, mașini. Acțiunea se desfășura în deplină conspirativitate și, desigur, îi speria atât pe cei implicați, cât și pe rudele acestora din străinătate. Pentru depistarea celor „buni de plată“ s-au folosit atât „surse“ interne, cât și externe, denumire folosită pentru informatori ai Securității. În cadrul acestei operații s-au adus în țară devize străine de ordinul milioanei și un număr apreciabil de autoturisme. De asemenea, au fost donate statului de către unele persoane care au emigrat imobile proprietate personală care ulterior au devenit case conspirative...

În aprilie 1973, ministrul de Interne Emil Bobu aproba regulamentul prin care se acționa în această operațiune; pentru ca, în decembrie al aceluiași an, la ordinul lui Ceaușescu să se pună capăt operațiunii „Peregrinii“, sub pretextul apariției unor ecouri nefavorabile în presa internațională. Motivul real era faptul că prea mulți ofițeri DIE și informatori – care tratau direct cu emigranții – deturnau fondurile spre propriile buzunare. Ofițeri DIE, în frunte cu generalul maior Luchian Eugen, au fost judecați pentru acest fel de delict.

La începutul anilor '70 Ceaușescu reușise să ducă la bun sfârșit un proces început de predecesorul său: în mod sistematic, eficient și discret curățase aproape toate posturile importante din România de prezența evreiască.

Bibliografie

- Andreescu Sorin, Dobricu Dorin, Grosescu Raluca, Muraru Andrei, Pleșa Liviu, Stamatescu Mihai, 2008, *O istorie a comunismului din România*, Editura Polirom, Iași, paginile 76 și 148.
- Ioanid Radu, 2015, *Securitatea și vânzarea evreilor. Istoria acordurilor secrete dintre România și Israel*, Editura Polirom, Iași, paginile 62, 84, 90, 91, 92, 98, 99, 121, 122.

10. Predarea Holocaustului utilizând istoria locală

Nicoleta Zoica Mitrofan
Colegiul Național „Eudoxiu Hurmuzachi”, Rădăuți

Predarea Istoriei evreilor și a Holocaustului în liceele din România ca disciplină obligatorie la clasa a XI-a este o noutate a anului școlar 2023-2024. Cu toate acestea, există posibilitatea studierii acestei discipline, ca disciplină opțională, încă din anul 2004, conform OMEC nr. 3916/2004. Scopul acestei discipline este de a complete informațiile pe care elevii le dobândesc despre acest subiect din programele de istorie de până în prezent. Un alt motiv, la fel de important, este acela de a contribui la educarea tinerilor în spiritual toleranței și al valorilor umane, de a lupta împotriva rasismului, a xenofobiei și a antisemitismului.

Introducerea unei discipline care vizează această problematică a fost dezbătută la nivel European și nu numai, iar organizarea unor activități în acest sens a devenit obligatorie în contextele socio-culturale prezente ale unei lumi globalizate, dar cu atitudini atât de divergente asupra multiculturalismului. Așadar, un curs vizând Holocaustul reprezintă un mijloc pentru formarea intelectual-civică a tinerilor, pe baza unor cunoștințe noi dobândite și care trebuie să genereze noi atitudini referitoare la acest fapt tragic al secolului trecut.

La Colegiul Național „Eudoxiu Hurmuzachi” din Rădăuți, disciplina opțională privind Holocaustul și-a găsit locul printre disciplinele opționale alese de elevi încă din anul 2012. Pe lângă studierea unor conținuturi teoretice referitoare la istoria evreilor, la evoluția antisemitismului din diverse epoci istorice, la manifestări ale Holocaustului pe parcursul secolului al XX-lea, atât în Europa, cât și în spațiul românesc, studiul acestei discipline s-a realizat și practice întrucât orașul Rădăuți oferă o bogată resursă istorică, fiind gazda unei comunități însemnate de evrei până după Cel de-Al Doilea Război Mondial. Dintre resursele pe care le-am folosit împreună cu elevii mei de-a lungul timpului merită amintite: Sinagoga din Rădăuți, cimitirul evreiesc, discuții cu membri marcant ai comunității evreiești din Rădăuți.

Venirea populației de origine evreiască în spațiul românesc este datorată, în primul rând, comerțului, cel mai probabil, încă din perioada romană. Cu toate acestea, primele atestări le regăsim în Transilvania în secolul al XIII-lea, iar în Moldova la sfârșitul secolului al XIV-lea (în timpul domnitorului Roman I -1391-1394). Un alt exemplu este că, la începutul secolului al XV-lea, este atestat un cartier evreiesc în Cetatea Albă.

Așadar, predarea istoriei evreilor și a Holocaustului se poate baza, foarte bine, pe resursele pe care le oferă comunitatea. Pornind de la evoluția istorică a populației evreiești din zona Rădăuți, la arhitectura civilă a orașului și a divizării anterioare pe cariere în funcție de etniile conlocuitoare, elevii pot accesa cu ușurință informații despre modul de viață al evreilor rădăuțeni, ca apoi, să extrapoleze și să extragă trăsături specifice acestei populații, indiferent de locul în care se află. Bineînțeles, este nevoie de a se face distincția între populația evreiască așchenază (cea care a ajuns în spațiul românesc din zona germanică, din Ungaria și Polonia) și cea sefardă (de proveniență spaniolă, după alungarea lor din Peninsula Iberică în 1492, veniți pe filieră otomană). Este evident rolul economic avut de evrei în zonele în care au locuit întrucât se poate observa o dezvoltare a comerțului și a relațiilor dintre diversele zone nu doar ale statelor, ci și între comercianții din unele orașe și statele vecine (acordarea de privilegii comerciale).

Studierea istoriei evreilor se face și prin înțelegerea tradițiilor și obiceiurilor acestora. Accesul la o comunitate evreiască poate face această înțelegere mult mai facilă datorită posibilității prezenței la sărbătorile mozaice: Sabatul- ziua de odihnă și de celebrare a vieții, Purim- sărbătoarea Destinului ce amintește de intervenția Esterei în favoarea evreilor din Persia;

este singura sărbătoare laică a poporului evreu, Pesah- Paștile sau Sărbătoarea azimelor care amintește de ieșirea evreilor din Egipt sub conducerea lui Moise, Yom Kipur sau Ziua ispășirii/a iertării- este sărbătoarea simbolică a faptului că Dumnezeu decide soarta individului și a comunității și trebuie ținut post în mod obligatoriu, Roș Hasana sau Anul Nou evreiesc- marchează crearea lumii, Hanuka- sărbătoarea Consacrării luminilor ce celebrează victoria macabeilor asupra grecilor, Sukkoth sau Sărbătoarea Corturilor- este sărbătoarea secerișului ce amintește de faptul că, la ieșirea din Egipt, evreii au locuit în colibe, și care se celebrează prin faptul că evreii se mută, pentru șapte zile în sucat (colibe). Din păcate, comunitatea evreilor din Rădăuți a devenit din ce în ce mai mică, numărul membrilor scăzând drastic în ultimele decenii, astăzi fiind nevoie de invitarea unor bărbați din alte comunități pentru a realiza un ceremonial religios. Cu toate acestea, reprezentanții evreilor rămași s-au organizat și colaborează foarte bine cu membrii comunității locale și sunt extrem de receptivi la interesul manifestat de elevii din zonă pentru istoria poporului evreu, a monumentelor și vestigiilor lăsate de aceștia în urmă după ce au făcut alia (întoarcerea la pământul făgăduinței). În fiecare an sunt organizate evenimente culturale și/sau artistice în Sinagoga Mare din Rădăuți. La aceste evenimente pot participa toți cei care doresc, fapt ce permite accesul și elevilor din școlile din zonă. Parteneriatele cu Comunitatea Evreilor din Rădăuți se concretizează, și nu de puține ori, prin organizarea unor activități, simpozioane, conferințe etc. în sinagogă de către reprezentanții școlilor. Tot aici a fost organizat un mic muzeu cu elemente specifice unei case/ familii de evrei, dar și o expoziție tematică dedicată comunității. De asemenea, anual, sunt organizate vizite tematice în Cimitirul evreiesc din Rădăuți; elevii învață astfel despre vechimea comunității din localitate, despre obiceiurile funerare ale acestora, despre păstrarea și protejarea patrimoniului cultural. La fel de importantă este și biblioteca pe care Asociația Evreilor din Rădăuți o deține. Toți cei interesați pot împrumuta cărți privind evreii în istorie sau probleme legate de Holocaust, iar elevii care doresc să se informeze suplimentar pentru propria dezvoltare sau pentru vreun concurs au acces la o vastă resursă bibliografică.

Creșterea interesului generației tinere pentru studiul Holocaustului a devenit evidentă în ultimii ani. Acest fapt ne-a determinat pe unii dintre noi, cadre didactice de la Colegiul Național „Eudoxiu Hurmuzachi” din Rădăuți, să căutăm să le oferim cât mai multe posibilități de informare, lucru care s-a materializat cu accesarea unor fonduri din proiecte, sponsorizări și donații care au fost folosite pentru a achiziționa un număr destul de mare de lucrări de specialitate sau literatură care face referire la subiect. Putem afirma cu certitudine că numărul elevilor noștri care citească aceste cărți este în creștere deoarece problemele legate de acest subiect sunt de actualitate, iar curiozitatea specifică vârstei adolescenței este evidentă.

Așadar, importanța predării Holocaustului constă în înțelegerea și conștientizarea trecutului pentru a preveni repetarea atrocităților din istorie. Prin studierea acestui eveniment tragic și a consecințelor sale, elevii obțin cunoștințe despre rasism, discriminare și intoleranță, dezvoltând astfel o viziune critică asupra societății, mai ales când informațiile fac referire la persoane care au trăit pe aceleași meleaguri ca și ei, sau cunoscuți ai unor urmași ai supraviețuitorilor Holocaustului. Învățarea despre Holocaust contribuie și la cultivarea empatiei și a respectului față de diversitatea umană. De asemenea, aceasta permite analizarea valorilor democratice și promovarea drepturilor omului, fundamentale în construirea unei societăți mai tolerantă și mai justă. Predarea Holocaustului nu doar își onorează victimele, ci și contribuie la educația și formarea cetățenilor responsabili ai viitorului.

11. Scoala de băieți – Talmud – Tora Malbim

Magdalena Tudor
Liceul Teoretic „Ion Cantacuzino”, Pitești

În anii trecuți, istoria minorităților, cea a poporului evreu în mod deosebit, nu a fost abordată în manualele școlare sau a fost tratată superficial.

De ce este nevoie să învățăm istoria evreilor din România și despre capitolul românesc al Holocaustului ? Un prim răspuns ar putea fi: pentru că Holocaustul este o realitate unică în istoria omenirii și nu se poate compara cu niciun alt genocid. Un alt răspuns ar putea fi: pentru că Holocaustul este unul din cele mai importante și mai tragice evenimente ale secolului al XX -lea, cu efecte puternice până în ziua de astăzi. Un ultim răspuns ar putea fi: pentru că studierea lui ne consolidează latura morală și afectivă și pentru că astfel ne putem însuși valorile și normele de educație civică în calitate de cetățeni europeni. Studierea istoriei evreilor și a Holocaustului promovează cele mai generoase valori și atitudini democratice: toleranță, solidaritate, comunicare, diversitate și afecțiune între oameni. Studierea istoriei evreilor din România și a Holocaustului ne arată ce se poate întâmpla atunci când sunt denaturate sau anulate drepturile cetățenești și când forța dreptului este înlocuită cu dreptul forței.

Pentru a înțelege istoria evreo-românilor, în sensul modernizării lor, cât și dinamica lor istorică, am încercat să observ problematica școlii în cadrul acestei societăți.

Școala avea implicații în toate sectoarele vieții sociale: economie, grup social, religie, activități culturale, relații cu mediul social înconjurător. Am înțeles că a vorbi despre școală, în timpul și spațiul respectiv, înseamnă a vorbi despre societatea evreiască a epocii, că prin cunoașterea școlii putem recepta cel mai bine fizionomia societății evreo-române din acea perioadă.

Comunitatea evreiască cuprinde o serie de structuri cu diferite funcții: sinagoga, tribunalul rabinic, școala, societățile de ajutor social. Școala avea să devină principala structură a comunității evreiești din a doua jumătate a secolului al XIX -lea.

Problematica școlară este “ un coridor de acces “ optim pentru cunoașterea societății evreiești. A vorbi despre școală, despre întreg procesul de învățământ, înseamnă a-i prezenta în primul rând pe cei care i-au dat viață, pe cei care, într-un efort comun de edificare, și-au unit capacitățile intelectuale, financiare, tehnice, de organizare. Înseamnă a vorbi despre o societate, în cazul nostru despre spațiul social evreo-român, deoarece ea a dat naștere școlii și a modelat-o după necesitățile sale. Dar în realitate, societatea nu rămâne o noțiune abstractă, nevoile ei fiind duse la îndeplinire de oameni. Ei sunt cei care vor forma “ eroul “ colectiv, cel care a pus bazele unei structuri noi în societatea evreiască: școala publică modernă.

Prin școala evreiască, prin profesorii ei, prin programe, prin manuale, se poate cunoaște societatea evreiască în interior, dar și originalitatea ei, modul de gândire, influențele școlii românești. Într-un cuvânt s-a încercat să se cunoască fizionomia socială a lumii evreo-române.

După adoptarea legii învățământului primar în 1893, evreimea română (mai ales conducătorii acesteia, factorii săi de decizie) s-a confruntat cu o nouă realitate privind perspectivele de educație școlară. În primul moment după adoptarea legii, au avut loc manifestații și proteste ale evreimii române, în dorința de a atrage de partea ei opinia publică internațională.

La 5 august 1897 a luat naștere “ Societatea Reșis Duas “ sau “Începutul științei pentru susținerea și clădirea unei școli în raionul Dudescului “.

În septembrie 1897, societatea filantropică Baron de Rothschild deschidea în strada Trinității, în mahalaua Crucea de Piatră, o școală de 85 de elevi și una de fete cu 53 de eleve.

Fiind lipsită de fonduri, școala nu a mai fost deschisă după sfârșitul anului școlar din 1897 / 1898. În locul ei, societățile filantropice Talmud – Tora(grupată în jurul sinagogii Malbim) și Poale Zedec reunite, a fost deschisă o școală de băieți care va purta numele de “ Școala de băieți -Talmud -Tora Malbim “. Va deveni astfel “ Școala de băieți - nr. 5 “. A fost fondată la 4 ianuarie 1898. Inițial a avut o clasă cu două divizii și 50 de elevi. Treptat, numărul elevilor va crește, ajungând în anii 1919 /1920 la 139 de elevi, iar în anul următor la 145 elevi. În 1939 aveau să fie înființate și clase de la a V-a la a VII-a. Era situată în strada Parfumului nr. 15 și funcționa într-o clădire închiriată. În 1908 s-a cumpărat un teren în valoare de 2 milioane de lei și un fond de clădire de 70 mii lei pe strada Parfumului nr. 31 care avea să devină la 16 octombrie 1929 sediul școlii prin grija fundației“ Emilia și Nathan Mischonzniky “. La 9 noiembrie 1930 se inaugura și baia școlară. Școala avea să își mute sediul la 15 august 1942 în Calea Moșilor nr. 132.

Numele instituției derivă de la societatea “Talmud -Tora“ dar și de la activitatea marelui rabin Malbim. De obicei, societățile “Talmud -Tora“ asigurau gratuitatea învățământului elementar pentru copiii săraci și pentru orfani. Unora li se donau haine și îmbrăcăminte de iarnă. Marele rabin M. L. Malbim era originar din Galiția (Brody). A fost angajat în 1858 ca rabin al comunității de la București, după ce condusese o mică comunitate evreiască din Kempen (Prusia – Germania). Funcția de rabin la București o deține până în 1862 când este destituit de către guvern în urma presiunilor notabililor evrei progresiști și apoi să fie expulzat din țară la 18 martie 1864.

În cei patru ani de rabinat și cei șase cât a stat în București, M. L. Malbim, figură dominantă a ortodoxismului iudaic, va constitui un punct de referință în cultura mozaică a evreilor din România, dar și un punct de pornire între disensiunile și tensiunile, dar și delimitările între cei care tindeau să apere conservatorismul iudaic și pentru cei care militau pentru modernizarea sa.

Școala de băieți Talmud -Tora Malbim avea să aibă încă de la fondare 5 profesori (Samuel Koritzer, I. Abramovici, Paty Leibovici, Rachela Pencu, Zeldă Weidenfeld) iar institutorul de limbă română, Samuel Koritzer, avea să devină și directorul școlii din anul 1901, funcție pe care o deține și în decembrie 1922. În 1940 – 1941 devine director al școlii S. Rosenkrantz. Ca și alte școli ale vremii avea următoarea structură: clasa I (pregătitoare), clasele a II-a, a III-a și a IV-a. O primă observație care trebuie făcută este numărul foarte mare de ore pe săptămână: 36 de ore, pe când în școlile românești nu se depășeau 24 de ore. Se foloseau o varietate de manuale pentru școala israelito – română: lucrări originale, adaptări și traduceri. În general, numărul titlurilor este mare, reflectând o preocupare specială a diverșilor profesori pentru cartea didactică. În cadrul acestora atenția specială este dată manualelor pentru materiile iudaice, în a căror editare se reflectă grija cultivării tradiției iudaice, în spirit modern. Varietatea surselor financiare ale școlii evreiești publice era expresia importanței pe care aceasta o avea în ochii societății evreo-române și ai leaderilor acesteia.

Perioada interbelică a fost cea a integrării populației evreiești în viața socială și în special în cea culturală românească. Această perioadă se caracterizează printr-o prezență masivă a evreilor în viața socială și spirituală a poporului român. Această integrare și-a găsit expresia în literatură, presă, arte plastice, arhitectură, muzică, filologie, teatru. Cauzele acestei participări masive la procesele culturale românești sunt multiple, dar unul dintre ele, cel de bază, este și cel al valorilor promovate în școala israelito-română. Trebuie spus că această implicare a avut loc în condițiile creșterii curentului antisemit al societății românești. Condiția evreilor din România a fost desigur, atât consecința factorilor intrinseci (proprii evoluției comunităților evreiești), dar înainte de toate, rezultatul factorilor extrinseci, legați de societatea înconjurătoare și de politica guvernamentală.

Prin ordinul nr. 228 din 3 octombrie 1944, se recunoaște dreptul de publicitate a școlilor primare și secundare din București. Ulterior au fost înființate școli de stat cu predare în limba idiș, în iunie 1949 existând un număr de 90 de profesori și 6.000 de elevi pentru care s-au tipărit mai multe manuale în idiș. Cursurile de ebraică de pe lângă diversele sinagogi nu au fost privite deloc cu bunăvoință de autorități, fiind considerate ca un semn de manifestare a naționalismului evreiesc.

În ședința Secretariatului CC al PCR din 5 septembrie 1948, răspunzându-se solicitării Comitetului Democratic Evreiesc (CDE) de a menține un număr de școli elementare și medii cu limba de predare româna pentru copiii evrei, însă limbile idiș și ebraică să fie obligatorii, Gheorghe Gheorghiu Dej arăta că acest aspect este legat “ de problema națională, adânc dezbătută în lucrarea tovarășului Stalin “, considerând că “ conducerea CDE a alunecat pe o poziție sionistă “, ceea ce constituia o acuzație gravă la adresa liderilor comuniștilor evrei. De aceea, Gheorghe Gheorghiu Dej impunea în acest context ideea “desființarea școlilor particulare care trebuie considerată ca un pas mare înainte, pentru că în felul acesta se asigură într-adevăr tuturor cetățenilor drepturi egale; a face școli separate, aceasta ar dăuna populației evreiești și ar împiedica-o să ia parte la lupta întregului popor “. Pornindu-se de la asemenea premise ideologice, s-a decis ca pe viitor să nu se mai deschidă școli separate, și în “ toate școlile să se introducă și literatura naționalităților conlocuitoare, ca și istoria acestor naționalități “.

Școlile evreiești, ca și Școala Talmud -Tora Malbim, au funcționat până la 4 august 1948, când prin așa-zisa reformă a învățământului, toate școlile evreiești au fost desființate și s-au revărsat în școlile de stat ale Capitalei.

Istoria unui popor, și cu atât mai mult a unui grup minoritar, este o permanentă luptă de supraviețuire. În cazul unui grup minoritar, școala este o formă tacită de competiție cu populația majoritară.

BIBLIOGRAFIE :

Colecții de documente

a) Documente inedite

Colecția de documente ale Centrului pentru Studiarea Istoriei Evreilor al Federației Comunităților Evreiești din România, dosarele IV 438, IV 177

b) Documente editate

Andreescu, Andrea, Nastasă, Lucian, Varga, Andrea, *Minorități etnoculturale. Mărturii documentare. Evreii din România (1945 – 1965)*, Ed. Colecția Diversitate etnoculturală în România, Cluj, 2003, 736 p.

Benjamin, Lya, *Evreii din România în texte istoriografice. Antologie*, Ed. Hasefer, București, 2004

Comisia Internațională pentru studierea Holocaustului în România, *Documente*, Ed. Polirom, Iași, 2005, 672 p.

Comisia Internațională pentru studierea Holocaustului în România, *Raport final*, Ed. Polirom, Iași, 2005, 424 p.

Evreii din România (1900 – 1920). Fast și nefast într – un răstimp istoric, vol. I, Ed. Hasefer, București, 2003, 536 p.

Evreii din România între anii 1940 – 1944. Legislație antievreiască, vol. I – IV, Ed. Hasefer, București,

12. Holocaustul în lume și drepturile copilului în epoca contemporană

Cristina Oltean și Doina Florea
Liceul Teoretic „Avram Iancu”, Cluj-Napoca

Educația elevilor din Liceul Teoretic „Avram Iancu” Cluj-Napoca despre Holocaust reprezintă o modalitate de a învăța despre istoria/ viața evreilor înainte și după Holocaust. Extrem de important pentru noi, este să vorbim despre educația drepturilor omului, să învățăm despre trecut, și să înțelegem că trecutul ne leagă de prezent și viitor, astfel putem să contribuim la dezvoltarea unei societăți democratice sperând că vom trăi o viață mai bună, dreaptă și demnă. Fiecare om cu siguranță conștientizează tratamentul nedrept aplicat diferitelor grupuri, contestă mesajele populiste și ne face să acționăm prin empatie și prin responsabilitate. „Never again” reprezintă un obiectiv al educației, decizia și îndemnul ca niciodată asemenea atrocități să se mai producă precum au fost cele din timpul Holocaustului.

Holocaustul a fost despre exterminarea evreilor, romilor și a persoanelor cu dizabilități. O primă etapă a Holocaustului a fost izolarea evreilor prin intermediul legilor antisemite, adoptată în Germania după 1933, adică după preluarea puterii de către Adolf Hitler. În această etapă evreii au fost deposedați de drepturile lor politice, apoi de dreptul la muncă și apoi de dreptul la proprietate. Din anul 1941, au început execuțiile în masă ale evreilor, în teritoriile ocupate din URSS și Polonia după care au fost trimiși în lagărele de concentrare unde au fost supuși bătăilor, torturii, muncii până la epuizare, foame și teroare. Și-au privit părinții, copiii, frații cum erau torturați ori uciși. Acest proces a durat până în anul 1945, au murit 9 milioane de oameni în diverse lagăre, în special pe teritoriul Poloniei.

Aceste aspecte ale holocaustului au fost ilustrate în filmul *Pianistul* regizat de Roman Polanski. Filmul a fost vizionat de către elevii din clasa a XI-a în cadrul orelor destinate Istoriei evreilor și Holocaustului, după care ei au avut de redactat un eseu în care să-și exprime impresiile și trăirile legate de Holocaust. (Anexă- Eseu realizat de eleva Oltean Elena din clasa a

XI-a D)

Lentila drepturilor omului oferă o perspectivă în ceea ce privește nedreptățile, permite oamenilor să fie mai deschiși la acceptarea faptelor, să înțeleagă că istoria nu este un instrument de întărire a identității naționale și a mândriei naționale așa cum a fost prea des folosită, ci o serie de evenimente pe care ar trebui să ne străduim să le înțelegem cât mai exact posibil, pentru a învăța din ele.

Am combinat educația despre Holocaust cu educația pentru drepturile omului, implicând elevii la o discuție/masă rotundă unde atât liceenii cât și elevii din clasa a VII-a au discutat pe baza unor desene realizate de ei cu anumite drepturi ale copiilor. Elevii au desenat prin ce tehnică/metodă au dorit anumite drepturi între care: dreptul la viață, dreptul de a-și exprima în mod liber opiniile, dreptul la odihnă și recreere etc.și la discuții fiecare a prezentat și de ce a ales acel drept.

Au existat momente de reflecție, în care le-au fost adresate câteva întrebări precum:
Cum credeți că s-au simțit evreii când li s-a cerut să poarte Steaua lui David pe haine?
Cum credeți că s-au simțit copiii evrei când li s-a interzis să meargă la școală?
Cum credeți că s-au simțit părinții lor când li s-a interzis să și practice profesiile?

Răspunsurile elevilor de gimnaziu au fost completate cu argumente de către elevii din clasa a XI-a.

Anexa:

Studiind istoria Holocaustului, am fost expusă la realități dureroase și la poveștile cutremurătoare ale supraviețuitorilor. Această experiență profundă a influențat nu doar percepția mea asupra istoriei și a societății umane, ci și modul în care mă raportează la lumea înconjurătoare, propriile mele decizii.

Prima provocare, un eseu despre istoria Israelului, mi-a oferit o perspectivă amplă asupra contextului în care s-a născut statul evreu și asupra conflictelor complexe în care aceștia au fost implicați. Am înțeles mai bine legăturile strânse dintre istoria evreilor și evenimentele geopolitice dramatice care au împins la dezumanizarea unui întreg popor.

Apoi, review-ul filmului "Pianistul" m-a transpus direct în atmosfera sumbră a războiului, expunându-mă la realitatea cruntă a perioadei de ocupație a Poloniei. Vizionând povestea lui Władysław Szpilman, am simțit durerea și disperarea trăite de el și alți milioane de oameni în timpul acelor vremuri întunecate. Acest film m-a făcut să înțeleg mai profund suferința umană, și m-a determinat să opun rezistență în fața adversității extreme.

Proiectul PowerPoint despre supraviețuitorii doctorului Mengele a fost poate cel mai tulburător dintre toate. În timp ce am cercetat și prezentat poveștile supraviețuitorilor experimentelor

inumane ale lui Mengele, m-am simțit tulburată de cruzimea și lipsa de umanitate de care poate fi capabil un om. Aceste relatări m-au marcat profund și m-au determinat să introspectez asupra valorii fiecărei vieți și asupra datoriei care noi, ca societate, o avem în a împiedica repetarea greșelilor majore din trecut.

Link ppt: [Supraviețuitorii Ingerului Mortii](#)

În final, orele de Istorie a Holocaustului nu au fost doar lecții academice, ci experiențe emoționale care mi-au modelat modul de gândire și de abordare a evenimentelor personale, motivându-mă să lupt împotriva intoleranței și a discriminării ,să promovez înțelegerea și respectul între oameni.

13. Comunitatea evreilor din Tulcea

Anca Spunoae
Școala Gimnazială „Ion Luca Caragiale” ,Tulcea

Evreii, popor antic, descendenții strămoșului legendar Abraham, au ajuns în Dobrogea în perioada epocii romane pe două căi: ca negustori, meseriași și armatori, dar și în calitate de soldați în legiunile romane, așa cum o dovedesc inscripțiile.

În timpul împăratului bizantin Iustinian (527-565) sunt menționate comunitățile evreiești din Tomis și Durostorum. Sunt prezenți și în secolele XIV-XV când Dobrogea a fost condusă de Dobrotici și Mircea cel Bătrân. Mai târziu pentru perioada stăpânirii otomane sunt puține mărturii, doar cărturarul Evlia Celebi îi precizează în secolul al XVII-lea. Conform datele precizate de Ion Ionescu de la Brad, în anul 1850, în Dobrogea trăiau aproximativ 119 familii de evrei repartizați astfel: 30 în Tulcea, 20 în Isaccea și 60 în Babadag. După 1878 numărul evreilor din Tulcea crește apreciabil ca urmare a migrației evreilor din sudul Basarabiei (Cahul, Ismail și Bolgrad), Odessa, Constantinopol și unele localități din Galiția.

Comunitatea evreiască din Tulcea a fost cel mai bine dezvoltată, ridicând trei sinagogi (1843, 1855 și 1860), un cimitir evreiesc vechi, o școală de studiu pentru *Torah* (1860) și o „Mikve Teara”, casă de spălare a morților. În prezent, în Tulcea, religia iudaică este oficiată în „Templu Coral”, construit între 1888-1901. Primul cimitir evreiesc a amenajat cu sprijinul lui Froim W. Ellman, fiind printre primii evreii sosiți în Tulcea la sfârșitul secolului al XVIII-lea sau începutul veacului următor și probabil tatăl lui Avram Ellman. Acest Avram Ellman a fost un mare negustor, participant la intrarea triumfală a armatei române la 14 noiembrie 1878. Un an mai târziu, se pare că a fost gazda regelui Carol I, care de la balconul casei lui a privit defilarea armatei la un an de la revenirea Dobrogei la patria-mamă. Pentru activitatea sa de susținere a dezvoltării orașului, Ellman a fost decorat cu una dintre cele mai râvnite distincții la acea vreme, *Steaua României*.

Prin legea dată de Mihail Kogălniceanu la 9 mai 1880 evreii din Dobrogea devin cetățeni români, deși restul evreilor din România primesc drept de cetățenie după ce a fost adoptată Constituția din 1923. Așa s-a ajuns la manifestarea antisemitismului. La sfârșitul secolului al XIX-lea s-a interzis așezarea evreilor la oraș, cu excepția celor existenți, pentru a nu li se acorda cetățenie română. Unul dintre cele mai reprezentative episoade pentru istoria evreilor din Tulcea în reprezintă alungarea lor „legal” din oraș, motivând că nu ar fi născuți acolo, ci că ar fi dezertori din armata rusă (1896). În anul 1911 o delegație a evreilor din Tulcea au solicitat anularea retragerii cetățeniei unor evrei tulceni, la audiența primului-ministru P. P. Carp și a ministrului de interne Al. Marghiloman. Astfel, în primul deceniul al secolului al XX-lea populația evreiască a început să se diminueze, ajungându-se la 350 de suflete. Dar campania de refacere a orașului de după marea criză economică a condus la dublarea populației.

Până în momentul intrării României în cel de-al doilea război mondial, mai exact în anii 1939-1940 prin portul din Tulcea treceau tot felul de ambarcațiuni de ambarcațiuni navale cu refugiați de război, mai ales din Polonia ocupată de naziști. În acest context mulți evrei au trecut prin oraș în drum spre Marea Neagră. De asemenea, în 1940 au trecut prin Tulcea și un număr de evreii din Viena, în drum spre Ereț Israel, refugiați ce au fost hrăniți de tinerii din oraș. De altfel, cercetările efectuate în ultima jumătate de secol evidențiază că în perioada 1940-1944 mulți evrei, ajutați de localnici, au reușit să se imbarce pe navele comerciale din porturile: Sulina, Tulcea, Brăila și Constanța. În perioada menționată 4.846 de evrei au reușit să fugă în Palestina.

În octombrie 1940, legionarii au solicitat comunității evreiești din Tulcea, prin avocatul Iancu Rond, să „doneze” o sumă de un milion de lei pentru Garda de Fier, în timp ce bugetul anual al comunității era în jur de 50.000 lei. După spusele familiei, presiunea pusă pe avocat l-a determinat să ia decizia să se refugieze în Rusia. El s-a întors în țară în anul 1948, funcționând până în momentul sinuciderii ca judecător și avocat.

În perioada celui de-al doilea război mondial erau aproximativ 600 de evrei în Tulcea. Aceștia au suferit din cauza măsurilor antisemite luate de Garda de Fier: anularea dreptului de a comercializa băuturi spirtoase, bărbații între 18-50 de ani erau luați la muncă, bătrânii au fost luați ostatici, trimiterea a 19 tineri evrei în Transnistria. Hilda Shefler-Gofman, profesoară de engleză, menționează existența unui document publicat în Monitorul Oficial nr. 299 din 1941, prin care se prevedea realizarea unui recensământ al populației evreiești, cu scopul de a deschide un lagăr de concentrare la Beștepe. Din motive necunoscute, lagărul nu a mai fost înființat. Spre sfârșitul anului 1941 au fost aduși la Tulcea toți evreii din județ (Babadag, Sulina, Isaccea, Mahmudia, Chilia-Veche, Măcin și Carcaliu), oficialitățile tucene având o atitudine binevoitoare. În acest context numărul evreilor a ajuns la 700 de suflete. Ca o reacție la antisemitism au apărut filiale sioniste și în Dobrogea încă de la începutul secolului al XX-lea.

Supuși legislației antisemite, fiind considerați adepți ai ideologiei comuniste (pe parcursul războiului au fost identificați doar 2 evrei comuniști), evreii au replicat prin memorii și petiții în care invocau drepturile de care s-au bucurat din partea autorităților române. Astfel, la 3 septembrie 1942 Emanuel Ginsberg a trimis mareșalului Ion Antonescu o telegramă, prin care arăta că evreii sunt cetățeni români încă din 1877, încetățeniți odată cu românii dobrogeni, bulgarii, germanii, turcii, tătarii, grecii și armenii aflați atunci în Dobrogea, și timp de câteva decenii s-au bucurat de drepturi, fiind chiar și lăudați pentru atitudinea patriotică. O altă petiție a fost trimisă de Marcu Poch, un comerciant care deținea în orașul Babadag un local închiriat. Acesta s-a adresat prefectului Tulcea la 21 ianuarie 1942, precizând că în lipsa sa din localitate, localul a fost ocupat pentru popotă de către ofițerii Regimentului 40 Infanterie Călugăreni care cantonau în oraș. În aceste condiții proprietarul a solicitat eliberarea localului, dar din documente nu se cunoaște dacă petiția a primit vreun răspuns.

În afară de evreii care locuiau în Tulcea, deținând cetățenie română, în oraș au fost identificați și evrei care aveau statutul de „supuși străini”. Un bun exemplu pentru a evoca acest statut este cazul lui Goldschmidt Mosca, care în a solicitat Inspectoratului Regional de Poliție Tulcea în trei rânduri primirea autorizației de deplasare cu aprobarea Internelor. Astfel, în martie 1943, a primit acceptul deplasării între Tulcea și Brăila pe timp de 5 zile, dus-întors, cu vaporul, dar fără permisiunea accesului în incinta portului. Următoarele două solicitări pentru deplasarea la București, împreună cu soția și fiica sa, care avea nevoie de o intervenție la ortoped, nu au fost aprobate, cu toate că a fost prezentat și un certificat medical.

Măsurile antisemite au continuat și prin deportarea în Transnistria, la 11 mai 1942, a 19 tineri evrei din Tulcea, unii dintre ei căsătoriți, la detașamentul de muncă obligatorie 120 – Balta. Acesta detașament de muncă era menținut lângă Bondorovka, nu departe de lagărul de exterminare din zonă. Aici peste 1.000 de evrei proveniți din România erau folosiți de armata română la muncile de tăiere a pădurilor și la construirea șoselelor. În anul 1944 Zolman Haimovici, deținut în detașamentul Transnistria, alături de fratele său, Avram Haimovici, trimitea o cerere lui Radu Lecca, comisarul general al Guvernului României pentru reglementarea problemei evreiești. În cerere Haimovici solicita eliberarea adevărului de scutire de munca obligatorie și exercitarea profesiei de ceasornicar și vânzător la magazinul lui Digran N. Iseian din Tulcea, str. Regina Elisabeta, nr. 44. Nu se știe dacă solicitarea a fost aprobată. În aprilie 1944, retragerea armatelor române înfrânte, i-a determinat pe deținuți să se reîntoarcă în

România. Majoritatea evreilor tulcenii au ajuns acasă, dar peste câteva zile poliția i-a trimis la Doaga, fiind în continuare obligați să muncească pentru eliberare.

Pentru Tulcea măsurile antisemite din perioada celei de-a doua conflagrații mondiale au avut și alte efecte: confiscarea a 141 de case, 2 mori, o fabrică de cherestea, 8 întreprinderi industriale. 3.616 ha. pământ.

În perioada persecuțiilor comunitatea evreiască din oraș și-a continuat activitatea. Președintele Iacob Zeidler s-a remarcat în rezolvarea învățământului pentru copii evrei, având în vedere că le era interzis să participe la cursurile școlilor de stat. Comunitatea a înființat Școala Israelită, cu o grădiniță și învățământ primar, începând cu ianuarie 1942, la care au învățat 74 de copii.

După momentul întoarcerilor armelor oraș a fost populat de mulți soldați ruși, care au fost văzuți ca niște eliberatori de către evrei. La începutul anului 1946, președintele comunității, Marcel Marcovici a primit un comunicat de la Federația Comunității Evreiești din București, prin care se aducea la cunoștință organizarea unei acțiuni de strângere a săpunului făcut de nemții din grăsimea evreilor din lagărele de exterminare. Acțiunea a fost încheiată cu un ceremonial de înhumare, la care au participat oficialitățile locale și mulți evrei. În cinstea evreilor morți, la cimitirul evreiesc s-a ridicat un monument.

Așadar, politica antisemită promovată de legionari a afectat comunitatea evreilor tulcenii, fiindu-le încălcate drepturile fundamentale și conducând la scăderea considerabilă a numărului de evrei din Tulcea.

BIBLIOGRAFIE

- Cealera, Cristian, *Constanța – poarta de salvare pentru mii de evreii, în timpul Holocaustului* (<http://www.povestilemariinegre.ro/constanta-poarta-de-salvare-pentru-mii-de-evrei-in-timpul-holocaustului/>, Citat: 13 iunie 2014);
- Feldman, Carol, *De unde am venit ...*, ed. Hasefer, București, 2004; p. 25-30, 87-91;
- Milian, Mihai, *Dobrogea ca mozaic etnic*, Tulcea, 2013; p. 21-23, 58;
- Stan, Florin C., *Aspecte privind situația evreilor tulcenii în anii celei de-al doua conflagrații mondiale*, în „Tulcea 1877-1948: memoria unui oraș”, ed. Istros, Brăila, 2012, p. 227-235.

14. Experimentele umane naziste – o cercetare istorico-sociologică asupra acțiunilor întreprinse de medicii naziști

Adrian-Nicolae Puiu

Colegiul Național “Eudoxiu Hurmuzachi”, Rădăuți

Introducere

Regimul național-socialist german a scos la lumină o serie de aspecte, care au marcat în mod tragic evoluția omenirii în a doua jumătate a secolului al XX-a, consecințe ale acestor fapte fiind observabile inclusiv în zilele noastre. Politica antisemită și atrocitățile la care au fost supuși milioane de evrei în anii cei mai de restriște au reprezentat punctul de apogeu al unui set de măsuri, al cărui scop era purificarea rasei ariene, în general, și a poporului german, în particular. Aceasta a fost asumată în diferite rânduri de marea elită politică nazistă, având în vârful ierarhiei pe Adolf Hitler. Psihologic vorbind, cel mai amenințător, dar și greu de înțeles fapt a fost implicarea directă, în ceea ce avea să devină o exterminare în masă, a mii de medici germani, ce erau cooptați în lagărele de exterminare, în calitate de membri ai Partidului Nazist. Paradoxul se dezvoltă mai departe când, meditănd la menirea de vindecător pe care și-o arogă, prin depunerea jurământului, fiecare medic, se poate constata că aceleași persoane se alăturaseră, de fapt, ucigașilor. Faptul că numeroși medici naziști au participat direct și au coordonat așa-numite „selecții”, experimente, nenumărate cazuri de omucideri sau de mutilări ale persoanelor reținute în lagăre contravenea, fără îndoială, cu conștiința etică medicală, motiv pentru care se justifică imperios o privire mai atentă asupra comportamentului psihologic al cadrelor medicale naziste, pentru a putea răspunde la o serie de întrebări: Cât de consistent a fost aportul propagandei naziste asupra modificărilor comportamentale? Participarea directă la un astfel de genocid se impune a fi pusă în strânsă legătură cu o serie de trăsături extreme, diabolice, pe care persoana le deținea deja în caracterul său mai mult sau mai puțin voluntar? Dimensiunile lucrării se întind de-a lungul a trei puncte interdependente: originile politicii de purificare, soluția finală (Die Endlösung) care a avut în prim-plan populația evreică și etica din spatele acțiunilor desfășurate.

Originile politicii de purificare

În privința exterminării în masă naziste, se pot identifica două mari faze distincte, una a metaforizării violente și a omorării violente a victimelor, respectiv cea a genocidului sistematic din lagăre. Elementul medical a fost inclus în această ecuație prin motivarea nobilă a crimelor în numele vindecării. Ideologii pre-Hitler și Hitler însuși au interpretat haosul și demoralizarea din rândul germanilor ca fiind o „boală” a rasei ariene, iar pentru a vindeca această epocă bolnavă pe dinăuntru, se impunea, în primul rând, evidențierea cauzelor răului.

Această boală rasială letală strângea în jurul ei întreaga ideologie politico-medicală pusă în practică de naziști. Acest concept se argumenta adesea prin conceptul de „darwinism social”. În cadrul birocrăției naziste, care promova un așa-numit „rasism științific” și al cărei scop declarat era cel de a îndeplini „o misiune dată poporului german pe acest pământ”, medicii și-au găsit propria poziție, cercetările și faptele lor ulterioare gravitând în jurul „biologiei rasiale și sociale”. Exterminarea medicală nazistă a fost definită și pusă în practică totodată în contextul răspândirii principiului „vieții nedemne de viață”. Pe această linie, naziștii au parcurs o serie de etape distincte: sterilizarea forțată, uciderea persoanelor „debile” (copii și dulți), provenite din sanatorii, transferarea acestor faze în interiorul lagărelor de exterminare și, ulterior, generalizarea acestor practici asupra evreilor.

Etapa sterilizării umane

Împrumutată de pe continentul american, sterilizarea reprezenta o practică biomedicală ce rezona deplin cu obiectivul naziștilor „de a reuni și de a conserva rezervele prețioase de elemente primare ale rasei”. Prima implicare directă a medicilor germani în proiectul nazist a fost cea de deveni membri în „Curtea de sănătate ereditară”, organizație profund politică constituită din doi medici și un judecător, care decidea asupra „cazurilor urgente” de sterilizare ce se impuneau. Doctorii aveau obligația de a raporta partidului deciziile adoptate, încălcând în mod evident o serie de principii de conduită, precum confidențialitatea medic-pacient. „Cazurile urgente” erau reprezentate de persoane de gen masculin/ feminin sănătoase fizic, dar cu deficiențe mintale, precum schizonfrenia, sindromul maniaco-depresiv, boli cronice cu puseuri bruște (epilepsie) sau vicii rău famate în societate (alcoolismul, prostituția).

Etapa eutanasierii umane

Ulterior a fost pusă problema povarei economice pe care persoanele vizate, chiar și sterilizate, o exercitau totuși pe umerii societății, problemă ce motiva insistent introducerea unei politici de ucidere îndreptată împotriva așa-numitului „balast uman”, ce avea la bază, chipurile, compasiunea și se încadra în etica medicală. Și în acest caz, primii vizați au fost copiii, în privința adulților având loc o dezbatere mai largă în ceea ce privește „dreptul asupra morții” pe care și-l putea aroga statul. Prin decretul din octombrie 1939, Führer-ul inaugura programul T4 (Aktion T4), oficializând practicile cauzatoare de deces ce vizau persoanele considerate a fi „decadate mintal”.

În ceea ce privește tehnicile aplicate de medici în uciderea persoanelor vizate, acestea variau de la politici de înfometare în „case de înfometare”, până la injecții letale sau gazarea, ce s-a dovedit ulterior a fi mai eficientă. Treptat, s-a dezvoltat un adevărat lanț de corupția medicală, susținut de stat, a cărui principală verigă era reprezentată de mușamalizarea crimelor prin falsificarea tuturor certificatelor de deces. Pacienții erau adesea mințiți, din momentul când aceștia erau verificați pe liste și până „pe ultimul drum” (camera de gazare era adesea portretizată ca fiind o baie comună). Familiile decedaților erau mințite inclusiv când le survenea a ridica ultimele rămășițe ale rudei decedate, cenușa (trupurile decedaților erau incinerate, statul considerând o chestiune de sănătate publică) oferită neapartinând, în fapt, decedatului.

Die Endlösung

Conform naționaliștilor germani, evreii (alături de comuniști și non-germani) erau responsabili pentru înfrângerea țării în Marele Război, fiindcă aceștia îi „înjunghiaseră pe la spate”. Specificitatea proiectului nazist de exterminare a fost reprezentată antisemitism, fapt care a adus după sine caracteristici unice și forțe particulare ce au modelat regimul pe parcurs. Anterior „soluției radicale” (1939-1940), ce prevedea exterminarea totală a populației de evrei, autoritățile germane au luat în calcul două variante distincte vizând varianta evacurării evreilor de pe teritoriul celui de-al Treilea Reich: fie crearea unei rezervații în Madagascar, fie evacuarea în Polonia. Potrivit programului T4, evreii spitalizați în Germania nu trebuiau să satisfacă criteriile obișnuite pentru uciderea medicală, pentru aceștia nefiind „necesare consultații sau discuții speciale”. În ceea ce privește ura față de evrei împărtășită unora dintre medici, este sugestiv răspunsul dat de unul dintre aceștia, întrebat dacă participarea la proiectului nazist nu contravine cu menirea sa de a vindeca și salva oameni. „Bineînțeles că sunt doctor și că vreau să salvez vieți. Iar din respect pentru viața umană voi înlătura un apendice cagrenos dintr-un corp bolnav. Evreul este acel apendice cangrenos din corpul omenirii”.

Din acest considerent, evreii au fost supuși unui „tratament special” în momentul când aceștia erau aduși în lagărele de exterminare, fiind destinați morții din prisma eului diabolic al medicului nazist și fiind deja morți psihic. Pe acest principiu, medicii considerau că uciderea cuiva care este deja mort nu trebuie resimțită ca o crimă. Percepuți deja în manieră cât se poate de neagră, ca agenți ai morții, evreii deveneau „de două ori morți”. În același mod, cum nu mai puteai face niciun rău oamenilor morți, tot așa nu ar fi reprezentat vreo problemă mutilarea corpurilor lor în experimente medicale.

Evreii erau selectați, triați de unul dintre doctorii principali „într-o manieră foarte nobilă și aparent grijuie”, în fapt însă aproape la întâmplare, erau, fie trimiși direct la gazare, fie la muncă silnică, fie erau cooptați pentru experimente. În ceea ce privește gazarea, aceasta se dovedise cea mai eficientă cale de ucidere, datorită numărului mare de persoane care își pierdeau viețile zi de zi. Chiar dacă erau la muncă, evreii trăiau aceeași nesiguranță, un supraviețuitor român afirmând că soldații le spuneau zilnic că trebuie să moară fiindcă sunt „împuțiți”.

Metode de exterminare aplicate evreilor

Dintre toate metodele de exterminare, cea care semăna ce mai mult cu o procedură medicală a fost injecția cu fenol. Aceasta s-a evidențiat ca metodă frecventă la Auschwitz, mai ales în baza așa-numitului „ordin de eutanasiere”, din 1937, care stipula inițial uciderea persoanelor bolnave mintal sau incurabil și care, ulterior, fusese extins pentru toți deținuții a căror recuperare nu era posibilă în decursul a patru săptămâni. Pentru medici, injecțiile cu fenol administrate în inimă au reprezentat exemplul cel mai literal al paradoxului vindecare-omorâre. Din acest motiv mulți dintre medici, chiar și cei mai sadici și detașați ajungeau să cedeze nervos, mai ales când venea vorba de eutanasierea copiilor.

Sederea în lagăr a însemnat pentru mai mulți deținuți obligativitatea de a participa la diferite experimente (la Auschwitz, acestea se desfășurau în așa-numitul Bloc 10, izolat complet de lumina exterioară și considerat un loc sinistru, al răului misterios), experimente ce se împărțeau în două categorii. Pe de o parte, se evidențiau cele finanțate de regim în scop militar și ideologic, ca exprimare directă a politicii, teoriei rasiale, constând din cercetări și experimente privind tifosul care făcea ravagii pe frontul estic printre soldații germani (experimente în legătură cu condițiile ce duc la contaminarea cu această boală sau testarea eficienței unor posibile preparate de seruri). De cealaltă parte, se situau experimentele desfășurate ad-hoc dintr-un presupus interes științific al unui doctor nazist. Acestea se subordonau, în mare măsură, domeniului geneticii, de la diverse tratamente inumane aplicate apartului reproducător al subiecților, teste de încrucișare a grupelor sangvine sau înghițirea unui praf în scopul studierii leziunilor hepatice, până la studiul obsesiv aplecat asupra gemenilor, desfășurat de medicul Iosef Mengele.

Iosef Mengele este unul dintre cei mai cunoscuți medici naziști, nu poate prin faptele sale, cât prin răspândirea excesivă a numelui său în anii '50 și asocierea sa cu răul nazist întruchipat. Mengele a fost „omului regimului”, încă de tânăr înscriindu-se în organizații naționaliste germane și alegând ca domeniu universitar de studiu genetica rasială. Elementul datorită însă căruia a fost reținut a fost pasiunea avidă pentru studiul experimental al gemenilor. Interesat de perspectiva eredității umane cu toate câmpurile înrudite, acesta își alegea cu mare atenție grupurile de gemeni, pe care le introducea într-o structură de cercetare complexă. Astfel se întâmpla și ulterior, când avea grijă ca gemenii să beneficieze de un tratament special, nefiind expuși la munci brutale sau abuzuri fizice (gemenii, rămași în grija mamei, serveau drept alergători, curieri, putându-se deplasa relativ liber în perimetrul lagărului). Unele dintre cele mai ciudate experimente au fost desfășurate de către medicul Sigmund Rascher, pasionat de medicina aviatică. Acestea aveau în vedere modul cum reacționează corpul uman la înaltă atitudine,

coagularea sângelui (hipoxia) sau înghețare (hipotermia). Acesta afirma cu mândrie că „Experimentez pe oameni, nu pe cobai sau șoareci.”

Din rândul persoanelor deținute în lagăr, mai ales din partea unor medici prizonieri, s-au păstrat o serie de mărturii legate de caracterul științific al experimentelor desfășurate. Astfel, medicii naziști desfășurau aceste experimente pe evreii care erau oricum sortiți pieirii, fapt ce-i făcea mai „mai ieftini chiar și decât șobolanii [de laborator]”, fără a avea o bază științifică, ci doar pentru a-și completa raportul înantat superiorilor.

Psihologia prizonierilor este bogată în diferențieri, surprize frapante, iar lagărele, asemenea cazanelor de topit metale, aveau capacitatea de a amalgama totul, nu însă și să uniformizeze. Cei mai mulți dintre deținuți au părăsit lagărele de concentrare cu exact aceleași principii, convingeri cu care intraseră, poate însă mai bine fixate. Lagărul trezea poate un sentiment de solidaritate și scotea în evidență identitatea comună a modului de reacție. În lagăr, psihicul deținutului trecea prin trei stadii de dezvoltare: cel al șocului internării, cel al procesului de „selecție” din primele luni, respectiv stadiul adaptării care se întindea pe cea mai mare perioadă. Noul tip format, cel al „concentraționistului” avea trăsături distincte, poate cel mai important element modelator fiind, paradoxal, lumea exterioară, care lipsea, de care era izolat. Disperarea și grija ce se instalau permanent în mintea deținutului îl împiedicau să mai poată avea și alte frământări de natură sufletească, spirituală. Doar poate în cazul celor ce apățineau claselor superioare, fiind persoane recunoscute ca adversari ai regimului nazist, caracterele acestora se loveau mai tare de împrejurările și situațiile subumane, cărora le cădeau victime.

Etica din spatele acțiunilor desfășurate

Ca ființe umane, medicii au fost actori și participanți care au manifestat anumite tipuri de comportament. În acest sens, ipoteza psihologică a unei existențe duble, prin formarea unui al doilea eu, autonom, care permite participarea la săvârșirea răului de către medicii naziști, pare varianta cea mai fiabilă de luat în seamă. Astfel, medicii SS puteau face apel la două șabloane psihologice radical diferite: unul bazat pe valori general acceptate, iar altul având la bază „valori destul de diferite față de cele acceptate în general”. Pe lângă agentul psihologic activ al dedublării, văzut ca modalitate de adaptare la extrem, acțiunile medicilor naziști pot fi văzute drept consecință a unui așa-numit pact faustic cu mediul diabolic (în schimbul adaptării și contribuției directe la omoruri, medicii se alegeau cu diferite beneficii psihologice și materiale). Individul este întotdeauna responsabil etic pentru pactele faustice – o responsabilitate în niciun caz abrogată în cazul în care mare parte din dedublare se petrece în sfera inconștientului. Pătrunzând mai adânc în ideea „eului dublu/ divizat”, acesta este identificat cu acel „Homo duplex” al scriitorului francez Alphonse Daudet, care denumea astfel „oribila dualitate”. În ceea ce privește eul adiacent celui de bază, acesta poate prelua conducerea asupra individului, dacă este scăpat de sub control. Pe acest principiu, medicii naziști au fost banali la început, însă nu au rămas așa prin faptele săvârșite. Eul opus poate deveni uzurpatorul celui din interior, înlocuindu-l pe cel original, până ajunge să vorbească pentru întreaga persoană. Dedublarea le-a permis medicilor naziști să evite vinovăția, nu prin eliminarea conștiinței, ci prin transferul acesteia. Cerințele conștiinței au fost transferate eului opus, golindu-l pe cel original de orice importanță. Dedublarea s-a menținut așadar, mai degrabă, ca o formă de adaptare decât un tipar permanent, incluzând tulburări emoționale (alternări între detașare și furie), explicate prin evitarea patologică a sentimentului de vinovăție și recurgerea la violență în scopul depășirii „depresiei maniacale”. Dedublarea se dovedește cu atât mai mult o explicație plauzibilă, cu cât aceasta reprezintă o temă recurentă în cultura, literatura germană, prin motivul Doppelgänger-ul.

Nazificarea profesiei medicale – un aspect care a făcut trecerea de la sterilizare la așa-numita „ucidere prin mijloace medicale” (eutanasia) a fost realizată printr-o combinație de

entuziasm ideologic și teroare sistematică. Regimul a cultivat în mentalitatea medicilor misiunea nobilă conform căreia aceștia ar fi așa-numiții „medici ai Volk-ului” sau „soldați biologici”. Toate acestea se imprimau peste formele consacrate deja ale idealismului medical (chemarea launtrică, standarde înalte de etică profesională, sacrificiu, dedicație). Naziștii au adus o nouă polarizare, o schimbare de atitudine în domeniul medical, medicii nemaifiind răspunzători doar față de pacientul individual, ci și de „colectivitatea de destin”. Un medic nota în jurnalul său că: „De astăzi, Volk-ul este sfânt pentru noi”. Destinul comun se situa în ierarhie pe o treaptă superioară celui individual, ceea ce dădea medicului „mână liberă” în multe cazuri, în ceea ce privește tratamentele, inclusiv letale, ce putea să le administreze pacientului.

Au existat și forme de opoziție în raport cu birocrăția letală în rândul medicilor care participau cu entuziasm. O „împotrivire tăcută” de cel mai multe ori, care se materializa prin practici precum trimiterea acasă a pacienților, minimalizarea incapacității acestora de a munci sau sublinierea capacității acestora de a se reface, astfel putând să-și readucă în viitor din nou aportul în societate. Printre medicii opozanți se numărau Karl Bonhoeffer sau Gottfried Ewald, psihiatrii consacrați deja în meserie la acea vreme.

În ceea ce privește medicii din cadrul lagărelor de exterminare, aceștia erau foarte bine pregătiți psihic pentru situațiile cu care urmau să dea piept. Cei care erau totuși neinițiați au învățat „din mers” să-și transforme repulsia în acceptare, mai ales în cadrul așa-numitelor grupuri de socializare, unde puteau să vorbească liber, să se descarce de acumulările psihice, mai ales sub influența acoolului. În acest context, medicii parcurgeau un adevărat drum al inițierii, care conducea, în final, către conturarea situației psihologice de resemnare față de acțiunile criminale, cum că fiecare e aici pentru a-și îndeplini îndatoririle, oricât de lipsite de etică ar fi. Unul dintre medicii naziști descria întreaga situație ce avea loc în lagăre ca fiind una „schizofrenică”, medicii trăiau „ca lorzii”, iar toată munca era lăsată în seama deținuților.

Au existat însă și „ființe umane în uniformă SS” sau medici care nu și-au exprimat acordul în raport cu activitatea lagărelor, precum dr. Ernst B., predestinat poate și prin numele său (ernst – onest, sincer). Acesta se declarase împotriva selecțiilor realizate pe peronul gărilor unde soseau vagoanele cu prizonieri, iar ulterior condamna ascensiunea în funcții medicale cheie a unor persoane care beneficiau de sprijin politic. Ernst B a manifestat tendința de a-și idealiza integrarea printre prizonieri, unul dintre medicii deținuți considerându-l pe acesta „poate singurul opus în mod conștient mintal [practicilor]”.

Transferul de conștiință și ștergerea responsabilității în ceea ce privește atrocitățile săvârșite, toate aceste aspecte încurajate pe fondul impregnării din ce în ce mai adânci a doctrinei naziste în profesia medicală, sunt vizibile în cele șapte argumente prezentate de tabăra acuzată la Nürnberg, dintre care câteva se dovedesc a fi mai elocvente de enunțat. În primul rând, pierderea autenticității jurământului lui Hipocrate, mai apoi compararea practicilor cu cele desfășurate în SUA și plasarea întregii responsabilități pe umerii regimului totalitar hitlerist (Himmler, obsedat într-o oarecare măsură de tehnica experimentării, declarase într-una dintre convorbirile sale că medicii reprezintă doar niște instrumente în atingerea scopurilor trasate). Era evocată, de asemenea, intenția de îmbunătățire a soartei omenirii, dar, probabil, argumentul care ieșea din orice sferă a bunului simț a fost cel referitor la motivația realizării de experimente pe oameni cauzată de interzicerea desfășurării acestora pe animale, în conformitate cu decretul Führer-ului din 1933. După finalizarea procesului, a fost adoptat Codul de la Nürnberg, în care erau pusă bazele bioeticii. Totodată a fost introdus conceptul „consimțământului informat”, principiu fundamental în prezent.

Etica acțiunilor naziste nu trebuie căutată doar în acțiunile propriu-zise ale medicilor, ci și în modul cum cei din exterior s-au raportat în acea perioadă la acțiunile acestora. Operațiunea „Paperclip” a reprezentat, probabil, unul dintre cele mai controversate evenimente ale vremii.

Astfel SUA, conștiente de avansul economic al Germaniei pe plan științific, dorind să se întărească în fața principalului inamic, URSS, dar și în raport cu noi posibili adversari, au recrutat oameni de știință din fostul Reich german. Condiția ca aceștia să nu fi colaborat cu puterea nazistă se dovedise a fi pur nominală, raportându-ne doar la un exemplu din domeniul medical, cel al medicului Walter Schreiber, implicat anterior în diferite experimente desfășurate pe deținuți în scopuri militare. Întrebarea ce se poate pune în legătură cu operațiunea americană este dacă aceasta reprezenta în sine un semn al iertării sau al concesiiei. Poate că răspunsul poate fi dirijat prin raportarea la o altă întrebare, și anume dacă experimentele criminale ale medicilor naziști au adus vreun beneficiu științei actuale. Și răspunsul la această întrebare poate isca dezbatere, prin ambivalența sa. Cazurile a doi foști medici cercetători naziști pot constitui însă premisa răspunsului. Pe de o parte, dr. Hubertus Strughold, stabilit în Texas, și-a dedicat o mare parte din viață cercetărilor legate de adaptarea corpului uman la mari altitudini. Acesta a rămas în istorie ca unul dintre părinții medicinei spațiale. De cealaltă parte, Richard Kuhn, un medic chimist, a fost subiectul unui scandal de proporții, din cauza medicamentului miraculos pe care acesta îl lansase în urma experimentelor realizate pe o serie de deținuți: Contergan și care promitea dispariția grețurilor. Acest medicament a fost foarte popular printre femeile însărcinate din SUA, în anii '50, doar că efectele administrării acestuia au fost dintre cele mai grave, cea mai mare parte dintre nou-născuți suferind malformații.

Încheiere

Medicul francez Michel Cymes afirma în finalul lucrării sale, poate și influențat de o serie de considerente de natură etnico-politică, faptul că prin intermediul medicinei naziste, Hipocrate a (fost) coborât în iad. Fără intenția de a mă lăsa pradă unei perspective atât de radicale, consider că medicina nazistă, cu ale sale inovații recunoscute, reprezintă totodată un exemplu tragic elocvent, care confirmă dictonul că știința nu ar trebui să facă politică, iar politica ar trebui să se țină departe de știință.

BIBLIOGRAFIE

1. LIFTON, Jay Robert. *Medicii naziști. Exterminarea medicală psihologia genocidului*, București: Editura Meteor Press, 2019, 672 p.
2. KOGON, Eugen. *Rețeaua morții. Sistemul lagărelor de concentrare naziste*, București: Editura politică, 1987, pg. 364-411, 430 p.
3. CAPLAN, Jane. *Istoria Germaniei Naziste*, Editura Orizonturi: București, 2020, pg. 49, 393 pg.
4. KOR, Eva Mozes și BUCCIERI, Lisa Rojany, *Ich habe den Todesengel überlebt. Ein Mengele-Opfer erzählt*, München: cbt-Verlag, 2012, eBook – 86 p.
5. CYMES, Michel. *Hippokrates in der Hölle. Die Verbrechen der KZ-Ärzte*, Theiss Verlag: Trier, 2015, eBook – 116 p.
6. „Die Mörder sind noch unter uns“ – <https://www.spiegel.de/spiegel/print/d-13528966.html>

15. Holocaustul văzut prin ochi de copil

Claudia Delescu

Școala Gimnazială Nr. 1 Drăgușeni, Galați

Holocaustul, un subiect despre care nu s-a vorbit multă vreme sau consecințele sale au fost minimalizate, a devenit o temă de interes pentru elevi, îi face să înțeleagă un anumit segment al istoriei, să conștientizeze unde au dus ambițiile personale ale unei singure persoane și ale unui regim politic, să analizeze critic cum drepturile omului au fost încărcate sistematic împotriva unui popor stigmatizat.

Copii ai învățământului gimnazial, de la clasa a V-a până la clasa a VIII-a au aflat la orele de istorie, educație socială, opțional „Istoria evreilor. Holocaustul” sau prin studiu individual despre regimuri totalitare, genocid, drepturi, democrație, toleranță, interculturalitate, antisemitism, discriminare.... Toate informațiile acumulate despre acest subiect au fost valorificate în cadrul proiectului educațional „HOLOCAUSTUL-NEWER AGAIN, oferit de Institutul Olga Lengyel (TOLI), New York, SUA și implementat de Școala Gimnazială Nr. 1 Drăgușeni (Galați) în parteneriat cu Școala Gimnazială Nr. 1 Adam (Galați). Elevii implicați în proiect și-au exprimat în scris sau prin desene gândurile lor despre Holocaust iar lucrările acestora transmit: tristețe, compasiune, dezaprobare.....

„În opinia mea, Holocaustul a reprezentat cel mai mare masacru din istorie și cea mai mare exterminare în masă, nu doar a evreilor, ci și a romilor, persoanelor cu dizabilități etc. Eu consider că nicio persoană nu merită să trăiască clipele de teamă și de teroare prin care au trecut evreii. Cu toții suntem diferiți dar egali în drepturi. Noi trebuie să fim toleranți și empatici cu persoanele din jurul nostru, nu să le urâm și să ne dorim ca acestea să nu mai existe pe Pământ, așa cum a procedat Adolf Hitler în acea perioadă.”(Talabă Ștefania)

„În Holocaust au murit foarte mulți oameni datorită ambițiilor bolnave ale unei singure persoane. Ca cetățean de etnie romă, nu aș mai vrea să se mai întâmple vreodată o asemenea oroadă în istorie, precum a fost fenomenul Holocaustului”. (Stoian Mario)

„ Eu cred că nimeni nu ar fi trebuit să treacă prin ce au trecut acești oameni, adică evreii, care au avut de suferit de pe urma rasismului”. (Tigăță Martina)

„A fost un proces de omorâre sistematică a milioane de oameni nevinovați”. (Ghețu Florina)

„Copiii evrei din Holocaust nu au avut o copilărie fericită, au rămas fără familii, au fost chinuți, triști, batjocoriți, folosiți pentru experimente”. (Matei Larisa)

„Ceea ce mi se pare extrem de grav, a fost faptul că și alte state au fost de acord cu aceste acțiuni îngrozitoare și au aplicat măsuri antisemite împotriva propriilor cetățeni”. (Catrin Darius Liviu)

„Familii întregi au fost despărțite și nu s-au mai reunit niciodată”. (Matei Cătălin).

„Holocaustul a fost un masacru nedrept în care evreii și-au pierdut dreptul la viață”. (Talabă Daria)

„Holocaustul, pentru mine, este un eveniment istoric foarte trist pentru că au murit mulți oameni, dar în același timp este un subiect foarte captivant și interesant. Mulți copii și adulți au murit în acei ani și asta mă întristează foarte mult pentru că evreii au trăit un chin infernal. Acest eveniment înfricoșător îmi dă un sentiment de teamă și de teroare”. (Crăciun Alessia)

„Când vorbim despre Holocaust mă încercă niște sentimente puternice de tristețe, deoarece evreii erau ținuti, transportați și tratați în condiții inumane”. (Miron Denis)

„Au murit foarte mulți oameni nevinovați, de toate vârstele”. (Ciorăță Emanuel)

„Pentru mine, Holocaustul este un lucru foarte urât, deoarece mulți oameni și-au pierdut familiile sau chiar au pierit atunci”. (Tașcă Gabriela)

„Din ordinul unui singur om, al lui Hitler, au murit, din păcate, milioane de oameni”. (Cociug David)

„Istoria Holocaustului este un subiect interesant de care îmi voi aminti permanent cu tristețe. Mă îngrozește faptul că oamenii erau introduși în cuptoare și arși”. (Babotă Mihaela)

„Pentru mine Holocaustul este teroare, este ceva înfiorător, deoarece oamenii erau torturați și omorâți”. (Racoviță Daria)

„A fost foarte multă durere și suferință în Holocaust, copii, tineri, bătrâni au fost transportați în trenuri de animale, duși în lagăre, lipsiți de hrană și de apă, răniți, chinuți, omorâți”. (Olaru Ionuț)

„Holocaustul, pentru mine, este cel mai îngrozitor lucru pe care pot să-l povestesc. Oamenii erau ținuti în mizerie, trebuiau să îndure chinuri foarte mari, să muncească până la epuizare. Evreii nu aveau nicio vină să fie torturați și omorâți, de aceea Holocaustul îmi va rămâne mereu în minte, îl voi considera cel mai mare masacru”. (Simion Gesica)

În urma diverselor și multiplelor activități desfășurate pe parcursul anului școlar, elevii au învățat să aprecieze principiile democratice, au devenit mai empatici, și-au dezvoltat gândirea critică și analitică, abilitățile de ascultare și observare, și-au dezvoltat spiritul civic, respectul, toleranța, abilitățile de învățare autonomă, abilitățile de cooperare, au aflat că o singură persoană poate decima un popor prin intermediul propriului regim politic, au realizat că asemenea orori nu trebuie să se mai întâmple în istorie.

BIBLIOGRAFIE/SURSE:

- 10 suporturi didactice cu privire la abordarea problematicii antisemitismul prin educație, elaborate de ODIHR-OSCE (<https://www.osce.org/odihr/441146>).
- Alianța Internațională privind Comemorarea Holocaustului (IHRA), *Recomandări privind predarea și învățarea cu privire la Holocaust* (<https://www.edu.ro/sites/default/files/IHRARecomandari%20Predare%20Invatare%20Holocaust.pdf>).
- Centrul pentru Studiul Istoriei Evreilor din România „Wilhelm Filderman” (<https://www.csier.ro/index.php/resurse/arhiva-digitala>).
- *Ghidul metodologic* al programei „Istoria evreilor. Holocaustul”, adoptată prin Ordinul Ministerului Educației nr.5344/2023.
- Grupul de Acțiune (Task Force) pentru Cooperare Internațională în Domeniul Educației, Comemorării și Cercetării pe tema Holocaustului, *Sugestii Privind Predarea Holocaustului*.
- Institutul Național pentru Studierea Holocaustului din România „Elie Wiesel” (<https://www.inshr-ew.ro/>).
- *Lecțiile trecutului ca impuls spre acțiune*, Autoare: Oana Neșțian-Sandu, The Olga Lengyel Institute for Holocaust Studies and Human Rights.
- Manuale educație socială clasa a VII-a.
- Manuale istorie universală clasa a VII-a.
- Programa școlară pentru disciplina ISTORIE Clasele a V-a – a VIII-a, București, 2017.

16. Holocaustul în Europa

**Adeluța -Elena Pârtilă-Miclea
Școala Gimnazială „Ioan –Opriș”,Turda**

Holocaustul, cunoscut și sub denumirea de șoah (calamitate în limba ebraică) a avut loc în timpul celui de Al Doilea Război Mondial , fiind întreprins de către Germania nazistă condusă pe atunci de Adolf Hitler.

A ucide o persoană înseamnă crimă, a ucide însă sute de mii, milioane de persoane deliberat și în mod sistematic , în numele diferenței de etnie, religie, rasă, naționalitate, vederi politice , înseamnă genocid. Istoria popoarelor lumii este plină de asemenea genocide, dar nici un popor nu s-a confruntat cu un asemenea val de marginalizări, discriminări , expulzări, pogromuri, care au culminat cu Holocaustul , precum poporul evreu.

Popor de origine semită , evreii au dat omenirii o cultură și o civilizație unică.Tot ei, au fost primul popor monoteist din lume, întemeind religia mozaică.

Ura și atitudinea de respingere față de evrei datează încă din Antichitate, a continuat în Evul Mediu , păstrându-se și în Epoca Modernă și a atins apogeul în timpul celui de Al Doilea Război Mondial.Acest lucru se bazează pe descrierea evreilor ca fiind „ucigași ai lui Hristos”, „aducători de ciumă în Europa” sau cei care „au înjunghiat Germania pe la spate “în timpul Primului Război Mondial și sunt „vinovați “ de dificultățile economice prin care trece Germania în timpul crizei economice mondiale, vorbindu-se adesea despre o „conspirație mondială evreiască”.

Întimpul celui de Al Treilea Reich, îndocrinarea s-a concentrat pe idea de eliminare a evreilor ,ei fiind considerați un element care contamină puritatea rasială „ariană”, care trebuia înlăturat.

Istoricul Raul Hilberg, un specialist în studierea Holocaustului afirma că „ura față de evrei a evoluat de-a lungul secolelor, dar cu continuități remarcabile în ceea ce privește metodele și scopurile.Într-adevăr, misionarii creștinismului spuseseră: Nu aveți dreptul să trăiți printre noi ca evrei.Conducătorii laici care au urmat, au proclamat: Nu aveți dreptul să trăiți printre noi, iar naștii germani au decretat în cele din urmă: Nu aveți dreptul să trăiți.”

În 1926, în librăriile Germaniei, un stat învins și umilit în Primul Război Mondial, a apărut cartea „ Mein Kampf”(Lupta Mea), al cărei autor era Adolf Hitler. În această carte Hitler, a argumentat programul național-socialist de reînviere a țării, învinuind evreii de ruina Germaniei. Acesta este momentul de început al Holocaustului..

Politica nazistă, antievreiască, promovată de Adolf Hitler și susținută de către acoliții lui, s-a desfășurat în mai multe etape, care au culminat cu Protocolul de la Wannensee, din ianuarie 1942 când a fost adoptată „Soluția finală a problemei evreiești”, adică uciderea în masă a evreilor din Europa. Holocaustul a vizat de asemenea și persoane cu dizabilități, romii, comuniștii, dar și anumite comunități religioase.

Naziștii doreau să obțină „spațiu vital” și urmăreau eliberarea teritoriilor ocupate de autohtoni, pentru a se putea extinde.

Pentru punerea în aplicare a politicii antisemite, naziștii s-au folosit de ghetouri și lagăre.

Ghetourile erau cartiere destinate exclusiv evreilor, pe care aceștia nu le puteau părăsi.Dintre toate ghetourile evreiești construite de naziști în zonele ocupate, cel din Varșovia, a fost cel mai mare.Înființat în toamna anului 1940, , ghetoul a devenit domiciliul obligatoriu pentru aproximativ 400.000 de evrei din Varșovia și din împrejurimi.El a fost separat de restul orașului de un zid înalt de aproximativ 3 metri, fiind împrejmuit și cu sârmă ghimpată și păzit non-stop.În iulie-septembrie 1942, mai bine de jumătate dintre evreii ghetoului , au fost deportați

la Treblinka.În 1943, când germanii se pregăteau de ultima fază a deportărilor, populația evreiască rămasă în ghetou s-a revoltat.Această revoltă a populației evreiești din ghetoul din Varșovia, a fost unul dintre cele mai puternice acte de rezistență evreiască din timpul Holocaustului.Din nefericire, așa cum era de altfel de așteptat, ea s-a terminat cu previzibilul succes al germanilor, cărora evreii slab înarmați și sleiți de puteri, nu i-au putut rezista.În urma revoltei, alți 50.000 de evrei au fost uciși sau deportați către Treblinka sau alte lagăre, în timp ce alte zeci de mii de oameni au murit în ghetoul din Varșovia de-a lungul anilor din cauza foametei sau a bolilor.

În privința lagărelor, naziștii au înființat mai multe tipuri .Astfel erau lagărele de concentrare care erau un fel de centre de detenție (închisori) de muncă destinate uciderii unor grupuri mici.Astfel de lagăre erau cele de la Dachau și Belsen.Erau apoi, lagărele de muncă forțată, întâlnite în toate state ocupate de trupelnaziste, unde s-au exploatau prin muncă prizonierii de război. Erau apoi lagărele de exterminare, adevărate fabrici ale morții, unde erau trimiși cei care urmau să fie uciși, moartea urma să fie cauzată prin diferite metode: gazare, înfometare, boli, extenuare, experiențe medicale făcute pe deținuți.Renumite erau în această privință lagărele de la Auschwitz, Sobibor, Buchenwald.

În suburbiile orașului polonez Oświęcim, germanii au construit cel mai mare centru de ucidere în masă.În cinci ani, în complexul de lagăre de concentrare de la Auschwitz au murit 1.000.000 de oameni : evrei, romi, polonezi, ruși.Pe parcursul celor cinci ani de existență modul de operare al lagărului s-a schimbat mult .În 1940, lagărul a fost conceput cu scopulizolării elementelor sociale considerate inamice de către regimul nazist.Treptat, lagărul a devenit un spațiu în care prizonierii erau anihilați prin diferite metode (înfometare, boli, muncă silnică).În final, lagărul s-a transformat într-un centru de exterminare imediată după modelul oferit de Treblinka sau Belzec. După închiderea camerelor de gazare , în octombrie 1944, în ultimele două luni de funcționare, în contextul situației critice în care se afla Germania și al ofensivei U.R.S.S-ului , lagărul a intrat în faza lichidării, aceasta culminând cu evacuarea prizonierilor.Fiind greu de administrat , în 22 noiembrie 1943, lagărul a fost împărțit în trei divizii, fiecare divizie având un anumit grad de autonomie.Principalul lagăr de la Oświęcim a fost Auschwitz, unde în august 1944 trăiau aproximativ 16.000 de prizonieri din care 10.000 erau evrei.Aici se afla administrația SS , comandantul garnizoanei locale și comandantul de la Auschwitz I care era superior celorlalți doi comandanți.Lagărul Birkenau, era cel mai mare dintre lagărele care compuneau complexul de la Auschwitz.A fost construit în 1941-1942 având ca destinație la început aceea de a adăposti pe cei 125.000 de prizonieri de război.El a funcționat însă și ca un centru de exterminare a evreilor, pentru ca în faza finală să devină locul în care prizonierii erau concentrați înainte de a fi trimiși la muncă în industria germană.Aproximativ 90% din victimele Lagărului de concentrare de la Ausghwitz au murit la Birkenau, iar nouă din zece prizonieri erau evrei.Tot aici și-au găsit sfârșitul și 70.000 de polonezi.A treia divizie a lagărului a fost înființată din ordinul lui Heinrich Himmler.Aceasta a fost înființată la Brzezinka, un sat aflat în apropierea Auschwitz-ului având ca scop acela de a fi „un lagăr pentru 100.000 de prizonieri de război.”Potrivit planurilor originale lagărul urma să fie construit de către prizonierii de război închiși la Birkenau. Când Armata Roșie a ajuns la linia Vistula-Wisloka, la mai puțin de 200 de km de Oświęcim,, conducerea germană avea de ales între două opțiuni:fie lichidarea lagărelor de concentrare în cazul unui succes repetat al Armatei Roșii, fie păstrarea lor în eventualitatea unei evoluții surprinzătoare , favorabile naziștilor.Precuți, germanii au început treptat să evacueze lagărul.

Exterminarea în masă a evreilor în camerele de gazare a încetat în noiembrie 1944.La sfârșitul anului 1944 ca parte a eforturilor de a „șterge”crimele comise la Auschwitz, au fost distruse și gropile pline de cenușă umană, au detonat crematoriile și au dorit să-i elimine și pe cei

9.000 de deținuți care mai rămăseseră la AuschwitzI, Birkenau și alte lagăre. Nu au reușit în totalitate datorită prezenței Armatei Roșii care au deschis porțile lagărului de la Auschwitz eliberându-i pe prizonierii găsiți acolo.

În concluzie , Holocaustul rămâne cea mai mare atrocitate a tuturor timpurilor , săvârșită de regimul nazist , căreia i-au căzut victimă aproximativ 11.000.000.de oameni dintre care aproximativ 6.000.000.erau evrei.

BIBLIOGRAFIE:

- 1.Mihai Chioveanu-Lucrarea „*Holocaustul, Un Avertisment Al Istoriei*” (IRIR), București 2005, pag.37-53
- 2.Dan Stone- *Holocaustul, O istorie neâncheiată*,Iași, Edit.Polirom, 2024, pag.97-118
3. <https://www.yadvashem.org/yv/en/exhibitions/ready2print/pdf/shoah-romanian.pdf> (citat 11.05. 2024)
- 4.Raul Hilberg - *Exterminarea evreilor din Europa* , București,Editura: Hasefer , 1997, pag.456-460.

17. Holocaustul în România

Adriana Maria Floroae
Școala Gimnazială „Mihai Eminescu”, Năsăud

În timpul celui de-al doilea război mondial, minoritatea evreiască din Europa a fost supusă unei distrugerii proclamate, act numit holocaust. Autorii acestui act au fost regimul nazist german, susținut de toate mișcările fasciste europene.

În România procesul a început în 1938, odată cu dictatura lui Carol al II-lea și a continuat pe toată durata celui de-al doilea război mondial, în timpul dictaturii Antonesciene. În 1938 au fost date legile cetățeniei. Toți locuitorii României trebuiau să aducă documente justificatoare ale originii: certificat de naștere, act de botez. Cei care nu puteau face dovada cetățeniei și-o pierdeau. Aproximativ 200.000 de evrei s-au aflat în această situație.

Din februarie 1941 până la 23 august 1944, viețile evreilor români au depins doar de dorințele, capriciile și starea sufletească a lui Antonescu, precum și de vederile și aprecierea sa despre felul în care prezența evreilor ar fi putut servi intereselor naționale.

În 1940, în urma pierderilor teritoriale, prim ministru al României este numit generalul Ion Antonescu care se proclamă conducător al statului. Acesta îl obligă pe Carol al II-lea să abdice, în locul său fiind încoronat regele Mihai. În prima parte a dictaturii antonesciene (septembrie 1940-ianuarie 1941), Antonescu a încercat o apropiere de Germania și în acest scop a adus la putere mișcarea legionară, condusă la acea dată de Horia Sima. Colaborarea s-a menținut până în ianuarie 1941, când datorită haosului pe care-l creau, Antonescu a încercat să-i scoată de la guvernare. Aceștia au declanșat rebeliunea în zilele 21-23 ianuarie. În timpul acestei rebeliuni, legionarii au organizat execuții în masă ale evreilor din București, multe cadavre fiind atârinate în cârlige de abator. (Pogromul de la București).

Pogromul reprezintă o ridicare spontană a populației împotriva unei minorități. Cel mai important pogrom s-a desfășurat în zilele de 28-30 iunie 1941 la Iași. Acest moment a fost legat de intrarea României în al doilea război mondial alături de Germania și atacarea Basarabiei. Sovieticii au răspuns bombardând Iașul și vinovați de acest atac au fost găsiți evreii care ar fi semnalat noaptea cu lanternele avioanelor sovietice obiectivele care trebuiau bombardate. Mii de evrei au fost împușcați și alte mii au fost urcați în trenuri de marfă (ale morții) și transportați fără aer, apă și mâncare zile în șir. Bilanțul acestui pogrom a fost de 12.000 de morți.

Pogromul de la Iași a fost executat la ordinul explicit al lui Ion Antonescu care a dispus evacuarea totală a populației evreiești din oraș și lichidarea fără milă a oricărui evreu care va deschide foc asupra soldaților români și germani.

Nici un fel de unități nu au fost în oraș și nu au fost implicate în pogrom. Pogromul a fost în întregime românesc și planificarea sa s-a bazat pe pogromul de la Dorohoi, executat și el de unități ale armatei române în iulie 1941, și nu după exemplul pogromurilor naziste în Europa care atunci doar începeau.

Evacuarea evreilor din Iași, care urma să se desfășoare concomitent cu evacuarea evreilor din sate și târguri, făcea parte dintr-un plan mai mare, care urma să pună capăt prezenței evreiești în Moldova în același timp cu lichidarea fizică a evreilor din Basarabia și Bucovina.

La sfârșitul lunii iulie, România reușește eliberarea Basarabiei și Bucovinei de Nord. Contrar voinței populare, Antonescu hotărăște să continue războiul dincolo de Nistru sperând că dacă victoria finală va aparține Germaniei, Hitler va returna României și nord-vestul

Transilvaniei. Pe durata celui de-al doilea război mondial, România primește în administrare teritoriul dintre Nistru și Bug denumit Transnistria. Acest loc devine „Auschwitz” românesc.

„Vreau să curăț țara de evrei” i-a spus Antonescu marelui pretor al armatei și comandant al jandarmeriei militare, generalul Ion Topor, la începutul lunii iulie 1941, la o masă festivă la Cernăuți, cu ocazia eliberării orașului și a Bucovinei de nord, în prezența Regelui Mihai. În prezent a devenit clar că a existat un plan românesc de alungare a tuturor evreilor din România, plan care a căpătat o formă definitivă în luna mai 1941, sub influența Germaniei. Acest plan a fost pus în aplicare fără compromisuri până în octombrie 1942 și a fost anulat doar în martie-aprilie 1943. Planul acesta cuprindea nu numai eliminarea evreilor din provinciile recuperate, ci în prima etapă, deportarea evreilor din Moldova și, apoi, a majorității evreilor din întreaga Românie, dar și permiterea emigrării în Palestina sau în orice altă direcție, cu condiția ca evreii să lase pe loc tot avutul lor. Locul de destinație a deportării din România însăși era Transnistria. Acest plan nu avea nici o legătură cu planul german de deportare a evreilor din România în lagărele morții din Polonia. „Noi trebuie să folosim acest ceas ca să facem purificarea populației” a afirmat Mihai Antonescu în ședința guvernului din 17 iunie 1941, cu cinci zile înainte de începutul războiului. La 18 iunie 1941 Antonescu a ordonat evacuarea tuturor evreilor din satele aflate între Siret și Prut și încarcerarea bărbaților între 18-60 de ani în lagărul Târgu Jiu. 40000 de evrei și-au pierdut locuințele, bunurile și rosturile în mai puțin de 24 de ore. Zeci de mii au fost îngrămădiți în trenuri închise și transportați în lagărul Târgu Jiu care nu putea cuprinde un număr atât de mare de persoane, fiind nevoie de a-i răspândi în lagăre improvizate în sudul țării. Zeci de evrei au murit în timpul transportului. Mii de evrei au fost evacuați și din comune și târguri din sudul Transilvaniei și concentrați în ghetouri și lagăre temporare, uneori în alte comune.

La mijlocul lui 1942, Antonescu credea cu adevărat că victoria va fi obținută în acel an și că este vorba de un ultim și mare efort pentru a zdrobi URSS. Politica sa față de evrei s-a bazat pe această convingere. Dorea să izbutească în acțiunea de a omogeniza România, așa cum le promisese miniștrilor; aceasta includea nu doar evreii, ci și romii. Către sfârșitul acelei veri a început să pregătească planul de a deporta toți evreii din sudul Transilvaniei, cu excepția intelectualilor necesari (medici, ingineri etc.) și a industriașilor necesari pentru conducerea diferitelor întreprinderi. Astfel, circa 95.000 – 100.000 de evrei au fost sortiți Transnistriei. Însă acest plan nu a fost aplicat.

În 1942 are loc conferința de la Wannsee în care Hitler decide în privința evreilor „soluția finală”: exterminarea totală în lagăre prevăzute cu camere de gazare a populației evreiești din Europa (aproximativ 13 milioane de oameni). Acest eveniment a deschis pentru toate statele aliate Germaniei posibilitatea purificării etnice. Românizarea propusă de Antonescu a însemnat concentrarea evreilor în ghetouri (850.000) și apoi deportarea lor în Transnistria. Aici nu existau lagăre și de aceea au fost închiși în ferme zootehnice. Condițiile aspre de trai au făcut ca aproximativ 250-350.000 de evrei să moară pe drum sau în detenție de foame sau boli. Au apărut canibalismul și necrofagia. Alături de evrei au fost deportați și țigani, însă în număr mult mai mic.

Au existat numeroase cazuri de personalități care au intervenit pentru limitarea fenomenului. Ei sunt numiți Drepti între popoare: Regina Elena, Traian Popovici - primarul orașului Cernăuți (acesta a nesocotit ordinele lui Antonescu de a deporta evreii salvând astfel 7.000 de vieți), Viorica Agarici - șefa Crucii Roșii Roman (a îngrijit deportații din trenurile morții).

În anul 2002 comisia Elie Wiesel pentru anchetarea holocaustului românesc a stabilit că România a fost al doilea stat, după Germania, care a eliminat cea mai numeroasă populație evreiască din Europa, vina aparținându-i exclusiv mareșalului Ion Antonescu.

Totuși, din 1943 (înfrângerea de la Stalingrad) Antonescu a întrerupt deportările. Aproximativ 150.000 de evrei aflați în nord-vestul Transilvaniei sub ocupație maghiară au fost deportați între 1944-1945 la Auschwitz și celelalte lagăre de exterminare din Polonia.

BIBLIOGRAFIE:

Giurescu Dinu (1999), *România în al doilea război mondial*, Editura AllEducational, București, pp.70-91
 Ioanid Radu (2019), *Holocaustul în România*, Editura Polirom, București, pp. 193-291

Final Report of the International Commission on the Holocaust in Romania
<https://www.ushmm.org/m/pdfs/20080725-romania-commission-findings-recommendations-romanian.pdf>, November, 2004
Holocaustul din România – acest mare necunoscut și iritant <https://www.inshre.ro/holocaustul-in-romania/>

18. Holocaustul– trecut și prezent

Maria Valentina Cotul
Liceul Tehnologic „Florian Porcius”, Rodna

Holocaustul reprezintă una dintre cele mai întunecate perioade din istoria omenirii, dar și una din care putem învăța lecții cruciale pentru prezent și viitor.

Holocaustul a avut loc în contextul celui de-al Doilea Război Mondial, când Adolf Hitler și partidul nazist au promovat o ideologie a superiorității rasiale și a antisemitismului virulent. Prin legi și politici discriminatorii, cum ar fi Legile de la Nurnberg din 1935, regimul nazist a exclus evreii și alte grupuri minoritare din societatea germană, stigmatizându-le și deprivându-le de drepturi fundamentale.

În 1941, nașiștii au pus în aplicare Soluția Finală, un plan de exterminare în masă a evreilor din Europa. Lagărele de exterminare, cum ar fi Auschwitz, Treblinka și Sobibor, au devenit centre ale genocidului. Milioane de oameni au fost transportați în aceste lagăre, unde majoritatea au fost uciși în camere de gaze sau prin alte metode inumane.

Holocaustul a avut consecințe devastatoare nu doar asupra celor care au pierit, dar și asupra supraviețuitorilor și a întregii umanități. Comunități evreiești din Europa au fost decimate, iar impactul cultural și demografic a fost imens.

Supraviețuitorii Holocaustului au suferit în anii războiului și după aceea în multe moduri diferite: fizic, mental și spiritual. Majoritatea supraviețuitorilor au fost profund traumatizați atât fizic, cât și psihic, iar unele dintre efectele acestor traume au durat de-a lungul întregii vieți.

Holocaustul ne învață lecții fundamentale despre pericolele extremismului, rasismului și intoleranței:

1. Importanța toleranței și a drepturilor omului

Holocaustul ne amintește de importanța apărării drepturilor fundamentale ale omului și a toleranței față de diversitate. Documente internaționale precum Declarația Universală a

Drepturilor Omului au fost create în parte ca răspuns la atrocitățile comise în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Înțelegerea și respectarea diferențelor culturale, religioase și etnice sunt esențiale pentru prevenirea discriminării și violenței.

2. Pericolele extremismului

Ascensiunea nazismului ilustrează cum ideologiile extremiste pot duce la genocid și războaie devastatoare. Educația și conștientizarea sunt esențiale pentru a combate extremismul și a promova valorile democratice.

3. Rolul educației

Educația despre Holocaustă și alte genociduri ajută la prevenirea repetării acestor atrocități. Includerea acestor teme în curricula școlară promovează empatia și înțelegerea istorică, încurajând tinerii să recunoască semnele tipurii ale intoleranței și să acționeze împotriva lor.

4. Responsabilitatea individuală și colectivă

Holocaustul demonstrează pericolele conformismului și ale indiferenței. Responsabilitatea de a interveni împotriva in justiției revine fiecăruia dintre noi, la nivel individual și colectiv. Este esențial să nu fim spectatori pasivi în fața opresiunii și violenței.

5. Importanța memoriei

Păstrarea memoriei victimelor Holocaustului prin memoriale, muzee și zile de comemorare este crucială pentru a onora viețile pierdute și pentru a educa generațiile viitoare. Amintirea trecutului ne ajută să fim vigilenți și să luptăm împotriva oricărei forme de antisemitism și ură.

6. Rolul justiției

Holocaustul subliniază necesitatea de a trage la răspundere pe cei care comit crime împotriva umanității. Tribunalul de la Nürnberg a stabilit un precedent important pentru justiția internațională, arătând că astfel de crime nu vor rămâne nepedepsite.

În concluzie, Holocaustul nu este doar un eveniment istoric, ci și un avertisment continuu despre pericolele intoleranței, urii și extremismului. Învățând din aceste lecții, putem construi o societate mai justă și mai pașnică, în care demnitatea umană este respectată și protejată.

BIBLIOGRAFIE:

<https://aboutholocaust.org/ro/facts/ce-a-fost-holocaustul>

<https://ro.wikipedia.org/wiki/Holocaust>

<https://www.nbcnews.com/news/us-news/germany-agrees-pensions-iasi-romania-holocaust-survivors-n781991>

19.Rezistența evrească din ghetoul Vilnius

Mihaela Batîș

Liceul Teoretic „Radu Petrescu”, PrunduBârgăului

Holocaustul a fost un fenomen care a determinat milioane de victime, principală cauză fiind rasismul, discriminarea, altfel spus încălcarea drepturilor omului. Numărul mare de victime ne face să ne întrebăm dacă au fost ajutați sau nu de neevrei, dacă evreii au opus sau nu rezistență. În ambele cazuri răspunsul este: da. În cazul neevreilor care și-au riscat viața ajutând evrei principală dovadă este reprezentată de mărturiile celor care au fost ajutați, iar în cazul rezistenței evreiești dovezile sunt reprezentate de documentele care atestă revoltele din ghetouri (Lodz, Varșovia) sau lagăre (Treblinka, Sobibor, Auschwitz), acțiunile partizanilor (mai ales în Europa răsăriteană), acțiuni ale unor grupuri care ajutau evreii să obțină acte false, să treacă granița în state care nu se aflau sub ocupație nazistă, sau care ascundeau copiii evrei în familii de neevrei, împrăștia manifeste antinaziste, organizau ambuscade, comploturi.

Un exemplu de rezistență evrească în timpul Holocaustului, poate mai puțin cunoscut, este cel al evreilor din ghetoul Vilnius (Lituania). După Primul Război Mondial orașul Vilnius a fost motiv de dispută între Polonia și Lituania. În 1920, armata poloneză a ocupat orașul, care va rămâne în componența Poloniei până în septembrie 1939, când pe baza Pactului Ribbentrop – Molotov, Uniunea Sovietică a ocupat Polonia de Est. În octombrie 1939, sovieticii au transferat Lituania autoritatea asupra regiunii Vilnius. În acel moment populația evrească din Vilnius era estimată la 55 000 de persoane la care se adăugau 12 000 -15 000 de refugiați evrei din Polonia ocupată de germani. În iunie 1940 armata sovietică a ocupat Lituania. La 10 Km de Vilnius se afla Ponar (Ponary în poloneză sau Paneriai în lituaniană). În pădurile de la Ponar sovieticii au construit un depozit în formă de combustibil pentru avioane, care urma să deservească aeroportul din apropiere. Instalația de combustibil era formată din șapte până la opt gropi rotunde, cu lățime între 12 și 23 de metri și înălțime de 5 până la 8 metri. Pentru a susține părțile laterale ale gropilor, au fost construiți pereți de piatră, iar pereții au fost acoperiți cu foi de metal pentru a forma pereții interiori ai rezervoarelor. Între gropi au fost săpate șanțuri care să ascundă conductele. Acest proiect al sovieticilor nu a fost însă finalizat, deoarece în 24 iunie 1941 armata nazistă a intrat în Vilnius (la 22 iunie a început Operațiunea Barbarossa).

Imediat după ocupația germană au început și acțiunile antievreiești. Evreii erau luați de pe stradă sau din casele lor și duși la închisoarea Lukiszki din Vilnius. De acolo erau organizate marșuri până la Ponar. În pădurile de acolo evreii au fost executați și aruncați apoi în gropile săpate de sovietici pentru depozitul de combustibil. Prima execuție a avut loc în 4 iulie 1941 (aproximativ 5000 de evrei au fost executați, urmați de alți 3500 la sfârșitul lui august 1941). Din acest moment a început organizarea unui lagăr în jurul depozitului de combustibil. Acesta a avut o suprafață de 49 de hectare. Lagărul a fost înconjurat cu un gard de sârmă ghimpată, înalt de 4m. Pentru a-l determina pe curioși să stea departe de această zonă, au fost puse anunțuri că zona este minată, iar accesul este interzis. Execuțiile au continuat zilnic sub comanda lui [Karl Jaeger](#),

astfel că până la sfârșitul lui septembrie 1941 peste 21000 de evrei din Vilnius și împrejurimi, au fost executați.

La Vilnius au fost organizate două ghetouri. Evreii din ghetouri erau epuizați prin muncă forțată, iar cei considerați ne folositori erau duși în lagărul de la Ponar și executați. Odată ajunși la Ponar evreii primeau ordin să se dezbrace și să predea lucrurile de valoare. Apoi erau așezați pe marginea gropilor câte 10-20 de persoane și executați prin împușcare. De obicei bărbații erau executați înaintea copiilor și femeilor, pentru a evita revoltele. Execuțiile de la Ponar au continuat până în 7 iulie 1944, când au fost executați muncitorii evrei din două fabrici controlate de nazisti. Câteva zile mai târziu, în 13 iulie, nazistii s-au retras din Vilnius. Deoarece Armata Roșie se apropia, în 1943, autoritățile naziste din Vilnius hotărâsc să ascundă dovezile masacrelor de la Ponar. În acest scop s-a creat un detașament de muncitori evrei care au fost obligați să înlăture pământul care acoperea trupurile celor uciși, iar apoi să incendieze corpurile acestora. Cenușa a fost amestecată cu nisip și aruncată pe câmpurile din zonă. După luni de zile de muncă înfiorătoare, din decembrie 1943 până în aprilie 1944, 40 de prizonieri au reușit să evadeze în seara zilei de 15 aprilie 1944 printr-un tunel lung de 30 m, excavat cu linguri din buncărul închisorii până la o groapă adiacentă (25 au fost împușcați, iar 15 au reușit să se ascundă în pădure unde s-au alăturat partizanilor). Unsprezece din grup au supraviețuit războiului, iar mărturia lor a contribuit la dezvăluirea masacrului. Pentru a finaliza arderea cadavrelor, au fost aduși 70 de evrei de la fabrica de muncă forțată Kailis din Vilnius, care au fost apoi uciși înainte de retragerea germană.

Numărul victimelor masacrului de la Ponar a fost foarte mare. O Comisie sovietică care a investigat crimele naziste de la Ponar, în 1944 a stabilit că între iulie 1941 și iulie 1944 la Ponar au fost executate peste 100 000 de victime. Studii recente arată că la Ponar au fost executați 72 000 de evrei, 5 000 de prizonieri de război sovietici, între 12 000 și 15 000 de intelectuali polonezi, preoți și membrii ai mișcării de rezistență poloneză, 1 000 de ruși și lituanieni acuzați de legături cu mișcarea comunistă, 40 de romi.

Evreii din Vilnius nu erau mulțumiți cu tratamentul aplicat de autoritățile naziste. Cei care au protestat au fost uciși. Unii dintre ei și-au săpat ascunzători în subteran, alții s-au ascuns în poduri, totul din dorința de a scăpa. O altă formă de rezistență a fost și cea spirituală: în ghetou funcționa o bibliotecă și o sală de lectură, a fost înființat un teatru (au fost puse în scenă 150 de piese de teatru), o orchestră de jazz și una simfonică.

Pe lângă evreii care au reușit să evadeze din ghetoul din Vilnius sau din lagărul de la Ponar, evrei care s-au alăturat trupelor de partizani cum ar fi cei din pădurea Rudniki (1942-1944), în ghetoul din Vilnius a existat și o mișcare clandestină, formată din două grupuri de câte 200 de soldați și respectiv 350 de soldați. Ultimul grup amintit cunoscut sub numele de Grupul Tinerilor Pionieri Evrei a redactat și distribuit în 1 ianuarie 1942 un apel la rezistență. Acest apel la rezistență a fost distribuit și în alte ghetouri.

"Să nu ne lăsam duși ca oile la tăiere!"

Tineri evrei, nu vă lăsați amăgiți. Din cei 80.000 de evrei din 'Ierusalimul Lituaniei' [Vilnius], doar 20.000 au mai rămas. În fața ochilor noștri ne-au luat părinții, frații și surorile. Unde sunt sutele de bărbați care au fost luați la muncă de "răpitorii" lituanieni? Unde

sunt femeile și copiii fără haine, care ne-au fost luați în noaptea de groază a *provokatzia*? Unde sunt evreii [care au fost luați de] Ziua Ispășirii?

Unde sunt frații noștri din cel de-al doilea ghetou?

Toți cei care au fost luați din ghetou nu s-au mai întors.

Toate drumurile Gestapoului duc spre Ponar. Iar Ponar înseamnă moarte!

Neîncrezătorilor! Alungați orice iluzie! Copiii voștri, soții și soțiile voastre nu mai trăiesc.

Ponar nu este un lagăr — toți sunt împușcați acolo.

Hitler dorește să distrugă toți evreii din Europa. Evreii din Lituania sunt sortiți a fi în prima linie.

Haideți să nu mergem ca niște oi la tăiere!

Este adevărat că suntem slabi și lipsiți de apărare, dar rezistența este singurul răspuns în fața inamicului! Fraților! Este mai bine să cădem ca luptători liberi decât să trăim la mila ucigașilor. Rezistăm! Până la ultima suflare."

În momentul în care ghetoul din Vilnius a fost desființat de către naziști (23-24 septembrie 1943), unii dintre membrii celor două grupuri s-au refugiat în pădure și s-au alăturat grupurilor de partizani comuniști.

BIBLIOGRAFIA:

<https://encyclopedia.ushmm.org/content/en/article/vilna>

<https://www.eternalechoes.org/ro/for-the-classroom/exercises/4-4-resistance>

https://www.seligman.org.il/vilna_synagogue_ponar.html

20. People need people

A Toli project granted in 2019

**Ioana Ionescu,
Colegiul Național „Mihai Viteazul”, Ploiești**

Middle school students begin to learn about prejudice and the harm it causes. They will learn to question and react to literature and films about the Holocaust. In addition, they will recognize humane and inhumane behaviors that people are capable of. As teachers, we have some main aims, or themes to follow when we write a project. So, confronting change and loss, responding to unfairness and danger, displaying courage and resourcefulness are important because they represent crisis situations, and it is never too early to familiarize children to them.

Being a History and Social Studies teacher, I have some main aims for my students, like recognizing how lives can be changed by people and events, becoming aware of political and social decisions that affect the quality of life, learning how diverse groups adapt to new environments, recognizing the importance of participation in the community.

We tried to work together as a team to all the activities, to focus more on the lives of the people that suffered from the Holocaust injustice. For that, we talked about Anne's Frank diary, also about the Sophie's Scholl manifesto and last, but not least about the habits that make us efficient and successful.

We saw many movies during this history club, some of them about the Holocaust theme and some about the danger that can occur if we become too narrow-minded.

It's important to mention that the students didn't just watch movies, they also filled out forms in order to see if they got the main idea of the film, and what are their conclusions.

For example, when we saw Sophie's Scholl white rose manifesto, I had encouraged my students to paint white roses and we made a little exhibit. Here I had a little help from my Art colleague, Tavi Moise.

I had also encouraged them to write their own feeling and events in a diary and not to be a shame when they express themselves. This activity was held with my English colleague, Dana Pana and we discussed a lot on the theme.

I discussed during some of my classes about the habits that highly efficient people have. The students knew some of the aspects and we have detailed more in a brainstorming activity. We also focus on the importance of the aspect ``to be kind to someone`` and we made a little experiment . We tried to do as many good things for others during a week as we could and afterwards we shared our

experiences. The children remember with great pleasure this experiment because it was something different.

We gathered in our project 50 children and four teachers.

The students told me that it was ``awesome``, ``incredible``, ``when it will be projected the next movie?``. They also believe that movies are very good in understanding history and they also liked ``La dolce vita`` and ``The wave``. The participants to the activities received diplomas.

I think these kind of activities are something else that we are accustomed as teachers. It is provocative for our limited time but the children like to see us beeing involved in their learning and brought up process. For that, it was a great opportunity and an important effort.

We have commemorated the victims of the Holocaust in october 2022 and we have invited the students to a open discussion about the genocide. They express themselves towards the atrocities and surprised us with the amount of knowledge they have gained during this years. Most of them are highschool students, so they were acquainted with the subject. They presented the steps of the Holocaust, the books they have read and affected them, the movies they have seen, and so on. They have also presented us some drawings. All of them were gathered in an exhibition and also in the magazine we have created on a blog.

<https://drive.google.com/file/d/1RLCPrYfFj1MC7Yw2GQE9Fx5OngHhHYHO/view?pli=1>
<https://tineriintrebuiesauite.blogspot.com/2023/01/revista-scolara-tinerii-nu-trebuie-sa.html>

21. Istoria Holocaustului - o lecție a istoriei prin care învățăm să fim Oameni

Rodica Livia Ivan
Colegiul Național „Onisifor Ghibu”, Oradea

Studierea Istoriei evreilor și a Holocaustului, începând cu toamna anului 2023, a adus mari provocări profesorilor și elevilor din România, această disciplină fiind primită cu rezerve atât de către părinți, elevi, cât și de către societatea civilă. Desigur, au fost exprimate frustrările faptului că programa este foarte încărcată, că era mai bine o oră de studiu a Istoriei românilor, sau, poate mai indicat, să fie introdusă această disciplină doar la profilul uman. După consumarea acestor frustrări din primele zile ale anului școlar, am început să ne obișnuim cu ideea că nu vom suferi nicio pierdere dacă se va studia Istoria evreilor, în fond evreii sunt poporul cu cei mai mulți laureați ai Premiului Nobel, așadar, să vedem ce anume îi face „poporul ales” pe acești evrei.

Primele capitole au oferit șansa de a realiza un parcurs prin care am cercetat rolul evreilor în istoria universală, din Antichitate până în Epoca Modernă, studiind diverse aspecte din evoluția politică și socială, dar și din domeniul cultural și religios al evreilor. Elevii s-au arătat dornici de a realiza proiecte prin care au studiat muzica și dansurile evreiești, au ascultat melodii evreiești și au cântat imnul statului Israel. Astfel au descoperit că imnul „*Hatikva*” (Speranță) are origini în România, fiind inspirată din cântecul popular „*Carul cu boi*” - cântat la mijlocul sec XX în Moldova. De asemenea, elevii au făcut prăjituri și diferite mâncăruri după rețete tradiționale preluate de pe internet; aceste produse au fost preparate de ei și aduse la școală, servite colegilor cu explicațiile aferente: ce conține rețeta, cu ce ocazii se prepară aceste produse, care este istoria lor. Astfel, elevii au descoperit „*urechile lui Haman*” - o prăjitură tradițională care se prepară de sărbătoarea Purim, sau rețeta de *sufganyiot* - gogoși delicioși care celebrează sărbătoarea Hanuka.

Treptat ne-am apropiat de vremurile moderne și elevii au descoperit că evreii au avut foarte mult de suferit pe parcursul Evului Mediu și al Epocii Moderne, că antisemitismul este destul de vechi în mentalitatea europeană, iar la aceste suferințe au contribuit atât autoritățile politice și ecleziastice, cât și cele locale, alături de oamenii de rând. Lecțiile despre evreii din România din perioada sec XVIII - XIX au fost de asemenea interesante prin aspectele noi relevate copiilor. Evaluarea elevilor s-a realizat și aici prin metoda proiectului, fiecare elev a ales să realizeze un PPT sau o expunere liberă despre personalități care au marcat istoria României și pe cea a orașului Oradea. Astfel, copiii au descoperit că evreii au fost deschizători de drumuri în promovarea unor industrii noi în România, îi regăsim și în medicină, în domeniul artelor și al culturii, dar și pe câmpul de luptă, murind cu arma în mâini pentru independența României sau pentru Reîntregirea națională. Și totuși, perioada interbelică nu a asigurat o prosperitate mult așteptată din punct de vedere social pentru această categorie de populație, ba din contră, anii 30 au fost anii în care se afirmă fațș politicile antisemite promovate de partide extremiste.

Astfel am ajuns la studierea perioadei celui de-al Doilea Război Mondial, una din cele mai negre pagini ale istoriei umanității, privind rezultatele acestui război și al monstruoșității Holocaustului. Elevii au descoperit cât de multă suferință au suportat evreii nu doar în Germania, dar și în Oradea noastră pașnică și multi-etnică.

Evaluarea pentru unitatea de învățare despre „*Holocaustul în România pe teritoriile aflate sub administrație românească și în nordul Transilvaniei*” a fost realizată printr-un parteneriat încheiat cu INSHR „Elie Wiesel” și a constat în realizarea unor panouri cu benzi desenate care să

surprindă povestea micuței Eva Heyman, fetița orădeancă deportată la Auschwitz împreună cu bunicii ei. Desigur, sursa de bază de la care am pornit pentru realizarea acestor scenarii ale benzilor desenate a fost „Jurnalul Evei Heyman” - cartea pe care elevii au citit-o, urmând apoi ca pe baza scenariilor lor specialiștii de la INSHR să realizeze panourile cu benzi desenate. Pentru un plus de originalitate, am făcut o expediție de cercetare, „pe urmele Evei” în Oradea.

Așadar, în luna aprilie 2024, împreună cu elevii clasei a XI-a și un profesor - ghid turistic, am pornit să găsim clădirile și străzile în care altă dată evreii și-au trăit viața .

Spre surprinderea noastră, numeroase case din fostul ghetou erau încă în picioare, destul de multe din acestea erau ruine, sau altele au fost readaptate nevoilor contemporane, fiind locuite de oameni care poate nu știu că în pereții caselor lor încă mai există atâta suferință.

Așadar, la pas prin zona în care altă dată a fost ghetoul din Oradea, am

descoperit fostul „spital”- în vremurile de pace a fost o o sinagogă care servea ca loc de închinare pentru evreii din Oradea, dar în vremea organizării ghetoului, aici au fost internați mulți evrei, inclusiv dl. Bela, tatăl vitreg al Evei. Aceștia sperau că pe baza unor boli reale sau închipuite vor scăpa de deportare. Spitalul de atunci este azi o clădire părăsită și închisă cu garduri înalte, care mai păstrează traăsăturile unui templu iudaic; probabil că dacă s-ar renova ar fi din nou o frumoasă sinagogă.

Am trecut apoi pe lângă vechiul sediu administrativ al fabricii Dreher, clădirea descrisă de Eva ca fiind locul de tortură al evreilor, torționarii având speranța că victimele lor încă mai aveau ceva de mărturisit în legătură cu averile depozitate în locuri tainice sau la vecini. Ruina acestei clădiri parcă transmite și azi strigătele de durere ale evreilor schingiuiți, parcă se auzeau urletele jandarmilor care doreau să afle unde vor găsi bogății, în același timp, parcă se auzea la difuzoare aceeași melodie stridentă ca mesaj „*Nu există decât o singură fetiță în toată lumea!*”.

Dar timpul le șterge pe toate, amintirile aduc din când în când tresăriri din acele timpuri care ne fac să ne gândim la o vinovăție colectivă: „*Oare de ce s-a întâmplat asta? Oare dacă aș fi fost eu vecinul vreunu ievreu, ce aș fi făcut?*”

Parcurgem la pas străzile orașului, trecem pe lângă farmacia de altă dată a bunicului, pentru a ajunge apoi acasă la bunicii materni, de unde a fost deportă Eva și familia ei. O casă drăguță, locuită azi de alte familii care poate nici nu au auzit despre dramele care s-au petrecut aici în 1944, deoarece casa nu are nicio inscripție care să indice că acolo a locuit cândva cea numită „*Anne Frank de Oradea.*” Întreaga excursie în oraș a avut un impact emoțional deosebit asupra elevilor. Unii își exprimau admirația pentru frumoasele clădiri în care altă dată foștii proprietari evrei își desfășurau munca, alții erau contrariați de faptul că până acum nu au știu tdespre un trecut atât de sumbru care s-a petrecut în Oradea, destul de puțini însă își puneau întrebarea despre atitudinea orădenilor de rând: „*Oare de ce au lăsat să se petreacă aceste lucruri sub ochii lor? Din ce motive nu au reacționat? Ce am fi făcut noi în situații similare?*”

Așadar, odatăce am finalizat „expediția de cercetare” în oraș și am citit „Jurnalul Evei Heyman”, elevii coordonați de prof. Ivan Livia au început să lucreze la elaborarea scenariilor pentru panourile cu benzi desenate. Au fost împărțiți în 3 echipe, fiecare echipă având de realizat scenarii pentru o parte din viața Evei în ghetoul orădean. Aceste scenarii sunt déjà transpuse în

benzi desenate pe mai multe panouri care vor fi expuse la Sinagoga Sion din Oradea peste câteva săptămâni.

Putem spune că întreaga experiență prin care au trecut elevii noștri în acest an școlar studiind Istoria evreilor. Holocaustul, a fost una de transformare intelectuală și spirituală. Au fost lecții „altfel”, prin care nu doar conținutul și-a pus amprenta asupra formării elevilor, cât și trăirile emoționale transmise de aceste conținuturi. În fond, elevii au parcurs un drum transformațional, prin care sperăm că au posibilitatea de a ști în viitor să aleagă între a face bine și a respinge răul. Astfel, a alege întodeauna să faci binele înseamnă a-ți ajuta aproapele, a ști să treci de interese sau câștiguri personale atunci când aceste interese pot fi îndreptate împotriva celorlalți. A alege să faci binele, înseamnă a ști să distingi adevărul de manipularea de orice fel, a ști să te implici în binele cetății, căutând să te opui răului provocat concetățenilor pe care îi vezi a fi „altfel” decât ceilalți.

BIBLIOGRAFIE:

1. Agnes Zsolt, 2019, *Eva, fata mea*, Editura Hasefer, București
2. *Oradea -Istorie și actualitate*, 2017, revistă nr 1, Anul I, Editura Duran's
3. *Originile românești ale imnului de stat al Israelului. Stiri actuale*<https://stirileprotv.ro/stiri/actualitate/originile-romanesti-ale-imnului-de-stat-al-israelului-a-fost-compus-in-moldova-si-are-la-baza-o-melodie-populara.html>

22. Confronting a dark chapter of history

Daniela Incze
Colegiul Național „Mihai Viteazul”, Turda

The Holocaust stands as one of the darkest chapters in human history, a period marked by unimaginable suffering, injustice, and genocide. It serves as a reminder of the consequences of unchecked hatred and intolerance. As we commemorate the Holocaust, it is essential not only to remember the millions of lives lost but also to reflect on the lessons it teaches us and to reaffirm our commitment to building a world of compassion, understanding, and respect.

To understand the Holocaust, it is crucial to grasp the historical context in which it occurred. The rise of Adolf Hitler and the Nazi Party in Germany in the 1930s laid the groundwork for the implementation of anti-Semitic policies. Hitler's virulent hatred of Jews, coupled with his expansionist ambitions and belief in racial superiority, fueled the Nazi regime's campaign of terror and persecution.

The Holocaust unfolded in stages, beginning with the gradual marginalization and segregation of Jews from society. The Nuremberg Laws of 1935 stripped Jews of their citizenship and legal rights, relegating them to second-class status. Kristallnacht, or the Night of Broken Glass, in November 1938, marked a turning point, with widespread violence and destruction targeting Jewish homes, businesses, and synagogues.

While Jews were the primary targets of the Holocaust, they were not the only victims. Roma, also known as Gypsies, were subjected to persecution and extermination alongside Jews. Other groups targeted included Poles, Soviet prisoners of war, disabled individuals, homosexuals, and political dissidents. Each group faced unique forms of discrimination and violence, but all shared in the suffering inflicted by the Nazi regime.

The invasion of Poland in 1939 marked the beginning of World War II and the implementation of the Final Solution—the Nazi plan for the extermination of European Jewry. Death camps, such as Auschwitz, Treblinka, and Sobibor, were established with the sole purpose of mass murder. Jews were rounded up, transported in cattle cars, and subjected to horrific conditions before being systematically gassed and cremated.

During World War II, Romania found itself in a precarious position, caught between the forces of Nazi Germany and the Soviet Union. In 1940, under pressure from Germany, Romania ceded territory to Hungary and the Soviet Union, further destabilizing the region. The rise of the fascist Iron Guard added another layer of complexity to Romania's political landscape, leading to a wave of anti-Semitic sentiment and violence.

This alliance led to anti-Semitic laws and policies, stripping Jews of their rights and subjecting them to discrimination and violence. In June 1941, the city of Iași became a scene of unspeakable horror when Romanian authorities, with the assistance of local collaborators, carried out a pogrom that resulted in the massacre of thousands of Jews.

The complicity of Romanian authorities in these crimes cannot be overlooked. While some individuals resisted the orders to participate in the Holocaust, many others willingly collaborated with the Nazis, driven by a toxic blend of anti-Semitic ideology and opportunism. The Iron Guard, a fascist and anti-Semitic organization, played a significant role in fomenting hatred and inciting violence against Jews, further exacerbating the already dire situation.

In the aftermath of World War II, Romania underwent a tumultuous period of political upheaval, with the rise of communism overshadowing efforts to reckon with the country's

wartime atrocities. The Communist regime, under the leadership of Nicolae Ceaușescu, suppressed discussions about the Holocaust, perpetuating a culture of silence and denial that persisted for decades.

The suffering of Romanian Jews did not end there. Throughout the war, they were subjected to forced labor, deportation, and extermination. The deportation of Jews to concentration camps, particularly in Transnistria, where conditions were dire, resulted in the deaths of tens of thousands due to starvation, disease, and outright murder.

However, amidst the darkness, there were glimmers of hope. Brave individuals and organizations risked their lives to save Jews from persecution. Whether through providing false documents, hiding families in their homes, or organizing escapes, these righteous individuals defied the prevailing hatred and bigotry, embodying the best of humanity in the face of unimaginable evil.

Today, Romania grapples with the legacy of the Holocaust, seeking to confront its past and ensure that future generations remember the atrocities committed. Memorials and museums serve as poignant reminders of the horrors of the Holocaust, while educational initiatives aim to teach young people about the importance of tolerance, compassion, and standing up against injustice.

The Romanian government has taken steps to acknowledge its role in the Holocaust. In 2004, President Ion Iliescu formally apologized for Romania's involvement in the Holocaust, marking a significant step towards national reckoning. Subsequent administrations have continued to support Holocaust education and remembrance, including the introduction of Holocaust Remembrance Day and the incorporation of Holocaust studies into the national curriculum.

It is essential to remember the victims of the Holocaust and to honor their memory by committing ourselves to building a world where such atrocities can never happen again. Through education, remembrance, and commitment to justice and human rights, we can strive to ensure that the lessons of the Holocaust are never forgotten. In doing so, we honor the resilience of those who suffered and perished, and we reaffirm our collective determination to create a future of peace, understanding, and acceptance for all.

Despite the overwhelming odds against them, some individuals managed to survive the horrors of the Holocaust. Their stories of resilience, courage, and survival serve as a testament to the strength of the human spirit. Many survivors faced immense challenges in rebuilding their lives after the war, grappling with trauma, loss, and displacement. Their experiences continue to shape our understanding of the Holocaust and inspire future generations to stand against hatred and intolerance.

The Holocaust left an indelible mark on the collective consciousness of humanity. Its impact reverberates through generations, shaping attitudes towards prejudice, discrimination, and genocide. The Nuremberg Trials, held in the aftermath of World War II, established the principle of individual accountability for war crimes and laid the groundwork for modern international criminal law.

BIBLIOGRAFIE:

- 1.Ottmar Traașcă 2007 *„Al III lea Reich și Holocaustul din România 1040-1944.Documente din arhivele germane*, Editura Institutului Național Pentru Studierea Holocaustului „ElieWiesel”,Cluj –Napoca, pag.69-90
- 2.Radu Ioanid 2019 *Holocaustul în România:distrugerea evreilor și romilor sub Antonescu1940-1944*, Edit.Polirom, Iași ,pag.120-125

23. *Valentin Aurel Hiler-un supraviețuitor al Holocaustului*

Alina Silvia Luca

Școala Gimnazială „Avram Iancu”, Bistrița

Valentin Aurel Hiler, cetățean român, de naționalitate evreu, s-a născut în localitatea Salva, județul Bistrița-Năsăud, la 26 aprilie 1926. Părinții săi aveau o mică gospodărie și puțin pământ pe care îl lucrau cu brațele și cu ajutorul animalelor.

-Eram patru frați la părinți, își începe Aurel povestirea. Fratele meu mai mare Walter Hiler, a fost, în vara anului 1944 încorporat în detașamentele de muncă maghiare „*Muncoszazot*”, undeva pe frontul de răsărit. Din acest motiv el nu a fost deportat în lagăr, fiind considerat român.

Era o zi de început de iunie când cendorii, jandarmii unguri, cu pene de cocoș, ne-au bătut la ușă și ne-au ordonat brutal să ne prezentăm cu toții la primărie. Aveam bocelulele pregătite căci știam ce ne așteaptă. La primăria din Salva, ne aștepta un car cu boi în care am fost îmbarcați împreună cu alți evrei și am pornit spre Bistrița. De aici, în data de 3 iunie 1944, am fost urcați în vagoane de vite și am pornit spre **Kosice**, unde ungurii ne-au predat *Gestapo-ului* și *SS-iștilor* care ne-au dus mai departe la **Auschwitz**.

Era vară, era foarte cald. În vagoanele închise în care eram înghesuți câte 80-100 de persoane, aerul era irespirabil. Mai mult, setea, foamea i-au secerat pe cei mai slabi care n-au mai ajuns în lagăr. Pe de altă parte, lipsa totală de igienă a început să-și facă efectul. Bolile ne loveau pe capete. Cadavrele miroseau îngrozitor răspândind o duhoare insuportabilă la care se adăuga și găleata din mijlocul vagonului pe post de WC. Ferestrele vagoanelor erau zăbrelete cu sârmă ghimpată și scânduri bătute în cuie. Ziua câte o palidă rază de lumină pătrundea printre crăpături. De aer, nici vorbă. Trenul mergea alene, nu se grăbeau. Moartea în vagoane era planificată. În gări, trenul oprea ore întregi. Prin crăpăturile scândurilor de la ferestre vedeam jandarmii unguri, cu pene de cocoș cum se plimbau aroganți pe peron fără a lăsa nici un civil să se apropie de garnitura în care ne aflam noi. În toate gările în care trenul oprea, ne apropiam de ferestre și uși și strigam cât puteam de tare, uneori în cor, alteori câte 2-3:

-Apă! apă! apă!

Dar strigam în deșert. Strigătele deportaților erau totuși auzite, erau și înțelese și culmea vedeam oameni cu găleți încercând să se apropie de vagoane. Dar erau somați autoritar: „*Fighele!*”, adică Atenție! Urma imediat o rafală de pistol mitralieră, trasă în aer, pentru intimidare și oamenii renunțau deșertând, spre exasperarea noastră, apa pe peroane, gest care ne mărea și mai mult suferința. În acest timp în vagoanele închise se petreceau scene cumplite. Un tată, o mamă, morți în vagon făceau parte în continuare parte din familie și erau plânși și respectați pentru ceea ce au fost. Aproape toți aveau câte un mort în vagon. De aceea, plânsul era ca un geamăt nesfârșit, sfâșietor și plin de durere. Cadavrele acelea nu vor avea parte de un mormânt, de o piatră cu numele lor la căpătâi.

La **Auschwitz** cinismul naziștilor era dus până la extrem. La intrare, pe poarta lagărului, se afla o lozincă impunătoare pe care sta scris: „***Munca te eliberează!***”. Infernul lui Dante avea o inscripție mai nimerită „***Lăsați orice speranță, voi ce aici intrați!***”. Nu de puține ori, deportații erau primiți cu fanfara, dar în același timp, aici la poarta principală se făcea și cea mai dură selecție. Cei destinați camerelor de gazare erau trecuți la stânga și multe mame s-au înșelat cerând SS-iștilor favoarea prin care copiii lor să rămână cu bunicii pentru a le purta de grijă. „Se poate?” „Da, bineînțeles aprobau prompt SS-iștii cu cinism. La stânga!”. Dar în clipa aceea, ele nu știau că și-au trimis copiii direct în camerele de gazare!

„Acolo ne-au așteptat cu fanfara la poartă, continuă Aurel Hiler relatarea. Apoi, s-a făcut selecția finală. Părinții mei și sora mea cea mai mică, Estera în stânga, iar eu cu sora mea Lia, buni de muncă, în dreapta. Nici nu am apucat să ne îmbrățișăm, să ne luăm rămas bun, pentru că între noi și ei s-au interpus SS-iștii cu pistoale mitralieră și cu câinii lup special dresați să ne agreseze. Atunci a fost ultima oară când ne-am văzut părinții. Lacrimile ne curgeau pe obraji. Nu aveam să-i mai vedem niciodată.

Următoarea mișcare a fost separarea femeilor de bărbați și repartizarea pe barăci. Un prici, o pătură zdrențuită și atât. Apoi am fost dezbrăcați și ni s-a dat la fiecare o uniformă de deținut, evident vărgată, pe care nu se știe câți deținuți au purtat-o căci era foarte zdrențuită. Pe mâna stângă mi s-a imprimat numărul de deținut: 79179. Din acea clipă nu mai eram privit ca un om, ca ființă umană și la fel ca mine toți ceilalți deținuți eram doar numere, numere de evidență în contabilitatea morții.

Prima zi de lagăr. Seara am fost serviți cu mâncare de lagăr: un fel de ciorbă de sfeclă furajeră, fiind fără nici un gust, fără nici un alt component. Nu știam atunci că această ciorbă avea să fie pentru mai mult timp singura noastră hrană, la care se adăuga o fărâmbă de pâine. La ora stingerii ne-au încuiat în barăci ca pe niște animale și am dormit noaptea pe scândura goală, fără pături și fără pernă.

Dimineața, la ora 5 s-a dat deșteptarea și ne-au scos în curte. La apel. Apelul a durat de la 5 dimineața, până seara la ora 9, timp în care am stat în picioare și nimeni nu știa ce urma să se întâmple. Seara, înainte de culcare, din nou aceeași ciorbă de sfeclă furajeră, grețosă de-ți venea să vomți. Dar altceva nu era. Așa că am început să ne obișnuim cu ea. Eu am fost repartizat în baraca numărul 3. Aici ni s-a dat un fel de griș într-o căniță de 250 de grame. Era mai bun decât sfecla furajeră. Numai că nu știam ce ne așteaptă. Dimineața, am fost organizați pe brigăzi de muncă și trimiși la cariera de piatră, KASTEN HOPEN, care se afla în apropiere.

-Și ce făceați aici?

-Se dislocau roci de piatră din carieră pe care noi le căram cu roabe metalice și le încărcam în vagonete. Acestea mergeau la concasoare și de aici, pietrele erau destinate construcției de drumuri sau tunele.

-De cuptoare, de camere de gazare, ați auzit?

-Foarte târziu. Nimeni nu avea voie să rostească aceste cuvinte. Era un embargo total, pedepsit cu un glonț în ceafă, și totuși am aflat.

-Când și cum?

-Atunci când am fost trimiși la frizerie să ne tundă. Frizerul ne-a spus de cuptoare, de camerele de gazare, de faptul că cei repartizați la stânga, la intrarea în lagăr, erau trimiși direct în aceste camere. Deci părinții și sora mea cea mică au fost trimiși direct acolo.

După un timp am fost transferați la lagărul de la MATHAUZEN. Era un lagăr de exterminare prin muncă fizică istovitoare. Despre MATHAUZEN s-au scris zeci de cărți care au descris supliciul deținuților. Nu toți erau evrei. Erau și ruși, francezi, chiar și nemți și americani prizonieri de război. Toți au împărțat aceeași soartă.

-Cât ați stat la MATHAUZEN?

-O singură zi, dar parcă a fost un secol. Aveam de urcat o sută optzeci de trepte pe care le escaladam cărând bucăți de stâncă pentru fortificații. Apoi, ne-au pus să facem o baie, că eram plini de praf și de noroi, după care ne-au dat la fiecare câte o bucățică de pâine. După aceea ne-au încolonat și în marș forțat am pornit spre o nouă destinație. Pentru mine a fost al treilea. Era vorba de un lagăr de o mai mică importanță, numit GUSEN I. Nu știu câți kilometri am parcurs, dar a fost un drum istovitor. Marșul pe jos a fost îngrozitor. Știam că acei care nu vor rezista vor fi împușcați de SS-iști, așa că ne-am concentrat ultimile forțe și am ajuns la GUSEN I.

Culmea e că nu ne-au ținut deloc la GUSEN I și repede ne-au transferat la GUSEN II, un alt lagăr de mai mică importanță, unde ne-au agățat de gât, cu sfoară, niște tăblițe cu numere noi. Unii o purtau la mână, dar nu aveai voie să te desparți de ea nici o clipă sub amenințarea cu moartea.

-Ce făceați la GUSEN II?

-Tot la cariera de piatră. O muncă extrem de grea și de istovitoare. Hrana ce ni se acorda era de batjocură. Cel mult o sută cincizeci de grame de pâine și o cafea neagră, fără zahăr. Dacă aceea putea fi numită cafea. Un fel de zeamă. Foarte mulți nu au rezistat. Mureau ca muștele. Eu am ajuns la o greutate de treizeci și opt de kilograme când am scăpat din lagăr. Stafie, nu alta ! Am aflat, ceva mai târziu, că la GUSEN I era un crematoriu. Mulți au fost care și-au pierdut viața acolo. Eu, cu ajutorul lui Dumnezeu, am scăpat, deși supliciul meu nu s-a terminat așa ușor. Au început să ne pună să facem tuneluri în munte. Acolo își ascundeau nemții avioanele de americani și englezi, apoi s-a trecut la fabricarea în tuneluri a tot felul de arme. Se lucra mai ales noaptea, de la ora zece pînă la șase dimineața. Făceam cu trenul două ore pînă la barăci, așa că la ora opt, după o ciorbă de mizerie sau un ceai tulbure te culcai pînă la ora paisprezece când, nu știu datorită cărui comandant afurisit, ne sculam și mergeam cale de trei kilometri de unde aduceam pînă la barăci câte un bolovan, să facem ziduri de apărare în jurul adăposturilor noastre. Greu dormeam și din cauza păduchilor și a mizeriei în care eram ținuți. Nici un fel de igienă. Nu aveam nici o picătură de apă pentru a ne astîmpăra setea. Eu, de exemplu, și ca mine, mii de deținuți din acest lagăr, nu am băut apă curentă pînă la liberare. Doar ciorba aia de sfeclă furajeră.

În cele din urmă, după multe, foarte multe suferințe și umilințe de tot felul, a sosit și clipa eliberării.

-Cum a fost?

-La un moment dat, s-a dat un ordin ca toți evreii să fie adunați la un loc și duși la MATHAUSEN. Am luat-o pe jos. A început frigul și ploaia. Frământam noroiul acela gros și lipicios cu picioarele noastre goale, flămânzi, uzi și istoviți de oboseală. Două zile a durat calvarul. Nu știu câți kilometri am parcurs. Pe drum mai mâncam macriș, dar nu ne ținea de foame. Cei care nu rezistau erau împușcați pe loc, în cap și aruncați în șanțul de pe marginea drumului. Așa am ajuns într-o pădure la KUNZKER, în Austria, lângă localitatea WELZ. Am fost ținuți acolo vreo două săptămâni. Nu știa nimeni ce se va întîmpla cu noi. Paza a început să slăbească, astfel că mai căutam prin apropiere cele de ale gurii. Am mâncat melci cruzi, cartofi cruzi și într-un final, am dat peste o livadă cu meri. Dar acolo am văzut apocalipsa. Erau stive, grămezi nemaipomenit de mari de cadavre umane, aruncate unul peste altul. Din frunzele pădurii, ba ieșea un picior, ba o mână și nu puține capete de om desfigurate, intrate în putrefacție. Mulți dintre deținuți s-au dus să vadă apocalipsa. Au rămas uimiți în fața acestui spectacol de coșmar. Nu știu cine i-a împușcat, de ce i-au împușcat și cum au ajuns acolo, destul că era o priveliște năucitoare, de nedescris. Șanțurile erau pline de sânge închegat, cum s-a scurs la vale. Noi am fost convinși că ne paște aceeași soartă, mai ales că toți eram evrei. N-aveau ce să facă în pădure cu noi, decât să ne lichideze. Dar când ne-a cuprins pe toți disperarea, au venit americanii.

Într-o dimineață, ne-am trezit că nu mai aveam santinele, nici supraveghetori. Clipa libertății pe mine m-a ajuns stînd împietrit, ca o statuie, pe o cioată în jurul căreia pămîntul era mai uscat. Ceva în mine creștea ca un sentiment de bucurie, de ușurare, dar și de frică. Frica mă țintuia încă acolo de cioata aceea: și cu greu mi-am revenit.

Așadar, în după-amiaza aceia de 26 aprilie 1945, când am rămas fără santinele, și-a făcut apariția un autoturism militar cu un steguleț american pe capotă. Erau câțiva ofițeri care ne-au spus pe limba lor că suntem liberi. Nu au stat mult cu noi. S-au retras frumos, ne-au făcut cu

mâna și au plecat. În rândul nostru nici o reacție, timp de câteva minute. Apoi, dintr-o dată, fără strigăte de entuziasm, ne-am repezit la magaziile SS-iștilor, pline cu tot felul de bunătăți. Un evreu din Romuli, pe nume Hersch, pe care îl cunoșteam mi-a dat câteva cutii cu conserve. Cei mai curajoși au ieșit din lagăr și duși au fost. Noi, ceilalți, am mai stat încă o noapte acolo, în jurul a nenumărate focuri la care preparam tot felul de mâncăruri luate de la nemți. A fost o adevărată fiestă.

A doua zi, împreună cu alți prieteni am luat-o spre oraș. Am plecat dimineața și am ajuns seara în orașul WELTZ. În gară m-am cântărit și aveam treizeci și opt de kilograme. Puteai să cânti la acordeon pe coastele mele. Și acolo, în gară, a fost spartă o magazie de alimente. Am găsit și eu pe jos o pungă de zahăr, pe jumătate goală și amestecată cu nisip. Am dat, pe cât am putut nisipul la o parte și am înghițit conținutul. Apoi m-am plimbat toată ziua prin oraș bucurându-mă de libertate. Prima mea zi de libertate după ce trecusem prin iad. Pe o stradă am auzit de sus, un fluierat scurt, încet, discret. Mi-am ridicat ochii și de la o fereastră, un copil austriac, mi-a aruncat o bucată de pâine și o bomboană. M-am bucurat enorm pentru că de mult timp nu mai mâncasem o pâine adevărată. Băiatul acela milostiv s-a tras de la fereastră, dar gestul său a constituit pentru mine certitudinea că războiul s-a terminat și acele clipe erau primele care dovedeau că lumea reintră, încet și sigur, într-o stare de normalitate. A doua zi de dimineață, americanii au început să ne adune, să ne ia în evidență și să ne repartizeze pe unități militare care ne-au cazat în camere cu câte șase paturi, cu pături moi și călduroase, cu cearceafuri albe ca zăpada. Atunci am făcut cunoștință cu acel praf numit DTT, apoi am făcut o baie fierbinte cu mult săpun parfumat. Ne-am culcat și am dormit, pentru prima dată, după mult timp, un somn adânc, odihnitor, fără vise, dar foarte reconfortant. Dimineața când m-am trezit eram alt om. Unde mai pui la socoteală că după toată acea lungă perioadă de înfometare, americanii ne-au tratat cu ciorbe gustoase și consistente, cu fripturi, cafele și ciocolată. Acolo am stat din aprilie până în iulie și mi-am regăsit puterile.

La plecarea americanii ne-au dat haine, mâncare de drum și câte o adeverință, dar acte nu. Eu și cu un cunoscut din Rodna, Ernest David, am fost considerați unguri, pentru că atunci când ne-au ridicat, Ardealul era sub ocupație maghiară. De aceea, știind acum că Ardealul e din nou la România, primul drum l-am făcut la Ambasada Ungariei din Austria. Aveam asupra noastră doar câte o adeverință cu numele, prenumele, localitatea și adresa de acasă. Aceasta ne-a fost eliberată de americani, după propria declarație. Așa se face că cei de la Ambasada Ungariei din Austria, ne-au trimis la Ambasada României de la Budapesta. Aici, până ni s-a clarificat situația, am dormit vreo două săptămâni pe cimentul gol. Abia acum, cu acte oficiale românești, ne-am urcat în trenul repatrierii, care ne-a dus la Oradea.

La Oradea, am fost așteptați de reprezentanții Comunității Evreilor din România care ne-au oferit condiții bune de cazare. Dimineața, la plecarea spre Cluj am primit fiecare câte două mii de lei, să avem de drum. Spre drumul spre Cluj, m-am sfătuit cu prietenul meu Ernest David, să plecăm în America, dacă acasă și așa nu mai avem pe nimeni. El a ajuns, până la urmă în Israel, iar eu acasă la Salva.

-De ce ați renunțat la America?

-V-am spus. N-a vrut soarta. În gara din Cluj, am întâlnit un vecin din Salva, care mi-a spus că fratele meu, Walter, trăiește și este bine, sănatos, acasă. Am trăit o bucurie vecină cu nebunia. Aveam și eu pe cineva apropiat, de sora mea încă nu știam nimic. Dar și ea a supraviețuit și s-a stabilit în Israel, dar mai târziu, l-a dus și pe Walter al meu, așa că tot singur am rămas.

-În Salva am ajuns pe 13 august 1945. Zi de vară, cu soare plin și cald. Ulițele satului erau cu totul pustii. Bărbații și femeile erau pe câmp, la muncă. Dar când au aflat că m-am întors,

au început cu toții să-și lase lucrul și să vină să mă salute cu multă bucurie. Am fost înconjurat de vreo 400 de localnici curioși să afle ce s-a ales de părinții mei, de surorile mele.

Apoi, vă puteți imagina revederea cu fratele meu: îmbrățișări, pupături și lacrimi de bucurie! În după masa acelei zile, femeile din Salva au pregătit, la noi în curte, o masă la care a participat tot satul, cu mic cu mare mai ceva ca la o nuntă. A fost atât de frumos și emoționant că nu se poate reda în cuvinte. Iar eu, am mulțumit lui Dumnezeu că am rămas în viață, viu și nevătămat și eram tare mulțumit că voi trăi iar între acești oameni minunați, care m-au primit cu atâta dragoste ca pe un frate al lor.

BIBLIOGRAFIE

Titus Zăgrean, Ion Moise, Martiri sub steaua lui David, Edit. Europress, Bistrița, 2006

24.,,Holocaustul – o lecție a trecutului pentru prezent,, o lecție din care trebuie să învățăm să nu se mai repete!

**Pop Brigitte
Liceul cu Program Sportiv, Bistrita**

Holocaustul nu mai este demult privit doar ca un eveniment istoric, ci ca o paradigmă din perspectiva căreia se pot analiza toate celelalte genociduri, trecute, prezente și viitoare. Pentru că din păcate astăzi nu se mai poate spune nici măcar că este „o lecție din care trebuie să învățăm, ca să nu se mai repete”, căci secolul XX ne-a arătat cu prisosință că nu învățăm nimic din istorie și continuăm să o repetăm la nesfârșit. Secolul trecut a fost, în fapt, secolul genocidurilor, dacă ar fi să ne amintim doar de genocidul armean, de fosta Iugoslavie, de Rwanda, Darfur și toate celelalte, de dată mai recentă. Motivul pentru care Holocaustul nu trebuie uitat sau tratat cu ușurință este unicitatea lui. Pentru că spre deosebire de toate celelalte genociduri, care au avut ca obiect accesul la resurse, indiferent că era vorba de pământ, bunuri mobile și imobile, sau valori, Holocaustul a avut ca obiectiv, pe lângă accesul la resurse (care nu trebuie desconsiderat, chiar dacă în discursul oficial era subordonat motivului rasial), îndepărtarea și dispariția unui întreg grup etnic și religios, de oriunde s-ar fi aflat. Lecția cea mai importantă care poate fi învățată din această tragedie neîntâmplătoare, pentru că, să nu uităm, a avut în spate o lungă evoluție a antisemitismului, constituind doar un apogeu al unei uri acumulate în timp, din motive religioase, dar și (mai ales) economice (șapul ispășitor și capra vecinului), este că o astfel de crimă împotriva umanității nu se petrece brusc și necontrolat, ci pe cale (cel puțin formal) legală și că identificând din timp pașii care pot duce în această direcție există șansa de a interveni pentru a o opri (chiar dacă am văzut că în realitate atunci când chiar este cazul nu intervine nimeni, sau intervenția este doar „de ochii lumii”).

În ce privește comemorarea, trebuie spus că, deși a început târziu chiar și în Occident (abia în anii 70), ca să nu mai vorbim de Estul Europei, unde a fost posibilă doar din anii 2000, întrucât comunismul a oprit orice încercare de a aminti despre Holocaust (istoria a început cu victoria comuniștilor împotriva fasciștilor, evreii s-au pierdut în traducere), există deja o „oboseală” în tratarea subiectului, care alături de recrudescența antisemitismului din zilele noastre nu prevestește nimic bun, mai ales în condițiile în care supraviețuitorii, singurii care mai pot face experiența palpabilă, dispar din motive naturale. De aceea, comemorarea ca modă, ca acțiune de bifat, nu folosește la mare lucru.

Cred că este important de amintit că Holocaustul nu a dus doar la dispariția a milioane de oameni, ci și a unui mod de viață, a unui patrimoniu material și imaterial, care s-a pierdut pentru totdeauna. Și nu mă refer aici doar la potențialul pe care l-ar fi avut cei uciși de a face ceva pentru omenire, indiferent că vorbim despre ceea ce ar fi putut deveni copiii omorâți sau despre ceea ce ar mai fi putut produce artiștii asasinați în plină perioadă de creativitate, ci și la modul de organizare al lumii evreiești din Europa, la târgurile evreiești, shtetls, la limba idiș, aflată azi în comă, pentru că nu mai are cine să o vorbească, la comunitatea evreilor spanioli din România, decimată în totalitate după 500 de ani de istorie. În condițiile în care violența este astăzi un lucru obișnuit, la televizor, pe internet și chiar (sau poate mai ales) în jocuri, a vorbi despre morți nu mai impresionează prea tare. Pornind de la celebrul citat conform căruia moartea unui om e o tragedie, moartea unui milion de oameni e o statistică, unul din cele mai accesibile și semnificative moduri de a comemora Holocaustul, promovat de o serie de institute ale memoriei din lume, dar și de organizații internaționale precum International Holocaust Remembrance Alliance, care pun la dispoziția celor interesați resurse educaționale în acest sens, este „individualizarea istoriei prin transpunerea statisticilor în istorii personale”, respectiv prin

cunoașterea vieții victimelor, nu doar a modului cum au murit (gazate, împușcate, înecate, sau ca urmare a foamei, frigului sau bătăii). Cu alte cuvinte, să dăm nume și fețe victimelor, nu să folosim numai numere și statistici; să oferim imagini ale succesului, nu doar ale morții, să arătăm filme care spun o poveste, nu niște poze impersonale din lagăre. Lista lui Schindler, filmul lui Steven Spielberg, a făcut mai mult pentru memoria Holocaustului decât orice manual de istorie. Și pentru că vorbim despre manuale și materii, trebuie adăugat că Holocaustul nu este un monopol al orelor de istorie. Relatările despre Holocaust subliniază natură extremă a comportamentului uman, ura și cruzimea, dar și curajul și umanitatea. Asta înseamnă că Holocaustul ridică probleme morale, teologice și etice importante, care pot fi explorate și la lecțiile de religie sau de educație civică. De asemenea, Holocaustul poate fi privit și din perspectiva creativă a literaturii (memorii, cărți de istorie dar și de ficțiune, poezii), artei (picturi, sculpturi) și muzicii (compoziții și concerte).

Negarea Holocaustului are motive diverse. Dacă în alte părți are de-a face cu naționalismul exacerb, la noi este un rezultat al perioadei național-comuniste a lui Ceaușescu, dar și al înrădăcinării mitului, tot comunist, al „ospitalității poporului român”. Sunt și oameni care își exprimă deschis incapacitatea de a recunoaște că poporul lor, poate chiar membri ai familiei lor, au putut participa la așa ceva. Generalul George Marshall, care a vizitat în aprilie 1945 Ohrdruf, unul din sub-lagărele de la Buchenwald, primul eliberat de americani, a prevăzut încă de atunci că negarea va începe imediat, ceea ce s-a și întâmplat. O reală problemă o constituie dispariția supraviețuitorilor, dar și a martorilor. Odată cu plecarea celor care au trăit direct evenimentele, rămân doar dovezile documentare și de aceea se face un efort deosebit pentru a se găsi cele mai fezabile moduri de a păstra și utiliza mărturiile lor.

Cred că cel mai simplu este să aplicăm o zicală care constituie în fond baza iudaismului: ce ție nu-ți place altuia nu face. Îmi amintesc că la mineriada din 1990 minerii aveau consemn să bată intelectualii. Și cum aveau să-i recunoască? După barbă și ochelari. Probabil că un bărbos cu ochelari care știa că poate fi bătut doar pentru că arăta așa, ar fi înțeles mai ușor situația evreilor care purtau steaua galbenă pentru a fi mai ușor țintiți de diverse tipuri de discriminare, doar pentru că s-au născut evrei. Și mai cred că, știind care au fost pașii care au dus la Holocaust, atunci când nu ne place ceva sau cineva putem să ne punem întrebarea: eu până unde aș merge și unde m-aș opri înainte de a fi prea târziu?

BIBLIOGRAFIE:

- Alexandru Florian (coordinator), Cum a fost posibil?, Evreii din România în perioada Holocaustului, Editura Institutului Elie Wiesel, București, 2007,
- Jean-Michel Lecomte, Predarea Holocaustului în secolul al XXI-lea, Fundația W. Filderman, București, 2001.
- Marcu Rozen, Holocaust sub guvernarea Antonescu, Date istorice și statistice privind evreii din România, în perioada 1940-1944, Ed. a II-a, revizuită și completată, AERVH, București, 2004.
- Livi Beriş, Holocaust sub guvernul Antonescu, Întrebări și răspunsuri, Editura Hasefer, București, 2014.
- Elie Wiesel, Noaptea, Editura Univers, București, 2005, cap.II, III, VI, IX
- .-Florin Petrescu, Istoria Evreilor, Holocaustul, E.D.P. București, 2005.
- Raul Hilberg, Exterminarea evreilor în Europa, vol. 1, Ed. Hasefer; București, 1997, cap.I, II, III
- Reflecții despre Holocaust, Studii, articole, memorii, AERVH, București, 2005.
- Radu Ioanid, Holocaustul în România, Distrugerea evreilor și romilor sub regimul Antonescu, 1940-1944, Editia a II-a, Ed. Hasefer, București, 2006.

25. „De ce să uităm ? Holocaustul – ecoul durerii...”

Inna Didic
Liceul Teoretic Caracușenii Vechi

Motto: „Nu voi uita niciodată flăcările care mi-au mistuit pe veci credința...Nu voi uita niciodată acele momente care mi l-a ucis pe Dumnezeu, preschimbându-mi visele în cenușă”...

/ Elie Wiesel, Noaptea/

HOLOCAUST

„OM

Scos din rândurile oamenilor și internat într-un lagăr de concentrare nazist. Om care nu mai este considerat **OM**.

...**OM** căruia i s-au anulat toate drepturile: dreptul de a iubi, de a avea familie, de a se plimba, de a avea amintiri. Dreptul de a gândi, de a protesta, de a acționa. Dreptul de a purta un nume.

...**OM** căruia i s-a anulat dreptul de a fi **OM**. Dreptul de a spera. Dreptul de a trăi. Om nerecunoscut și neapărat de nimeni. Nici de statul din care a fost deportat, nici de Reich-ul nazist care l-a deportat. De nici un for de pe glob. De nici o lege internațională.

...**OM** hăituit, arestat, schingiuit de Gestapo. Împușcat de SS-iști. Asfixiat în camerele de gazare. Ars în crematorii.

...**OM** căruia i-au fost exterminați părinții, frații, toate rudele, prietenii și cunoscuții.

...**OM** în care a fost ucis tot ce aparține de **OM**, dar asupraviețuit totuși ca...**OM**.”

/Oliver Lustig/

Competențele urmărite:

- Promovarea valorilor democratice, una dintre ele fiind pluralismul și inițierea unor discuții critice cu privire la istoria secolelor XX și XXI, accentuându-se, în mod deosebit istoria poporului evreu, Holocaustul;
- Combaterea prejudecăților, xenofobiei și antisemitismului;
- Consolidarea interesului de a studia istoria evreilor din localitate;
- Promovarea gândirii critice și a culturii echilibrate a neuitării;
- Participarea activă a societății civile prin implementarea competițiilor video la nivel național legate de evrei și a dialogului intercultural;

Durata – ianuarie 2023 – ianuarie 2024

Descrierea activităților:

- **Ianuarie:** Ziua Internațională de Comemorare a Victimelor Holocaustului – desfășurarea săptămânii dedicate Memoriei Holocaustului ;

Concurs de esee cu subiectul:

„Holocaustul- mare pată neagră în istoria omenirii”;

„Holocaustul- capitol trist al istoriei”;

„Holocaustul- o tragedie ce nu trebuie să se repete niciodată”;

„Legile rasiale de la Nürnberg”;

„Poporul uitat”;

Concursul ziarelor de perete:

„Ultimul drum”, „Tragedia milioanei”, „Auschwitz – vestitulabator de oameni”;

Lectura și dezbaterile cărților artistice:

„Jurnalul Annei Frank”, „Biblioteca de la Auschwitz”, „Tatuatorul de la Auschwitz”;

„Ora 25” ; „Hoțul de cărți”;

- **Februarie:** vizionări de filme tematice – Pianistul, Băiatul cu pijamale în dungii,

Lista lui Schindler; Lista Neagră, Sobibor;

- **Martie:** dezbateri tematice pe teme democratice, folosind platforma „Fără Ură”;

- **Aprilie:** vizitarea cimitirului evreiesc din orașul Briceni”;

- **Mai:** excursie împreună cu elevii și cadrele didactice în muzeul Auschwitz din Polonia;

- **Iunie – Ianuarie:** tipărirea cărții „Contribuții la istoria comunităților evreiești din târgul Briceni și Lipcani” – lucrare inedită realizată în baza documentelor din Arhiva Națională a Republicii Moldova și din arhivele fostelor republici sovietice, realizată în colaborare cu cercetătorii științifici Ion și Tatiana Varta.

Actori implicați: elevii claselor a IX-XII-a, profesori de istorie, diriginți, părinți.

„Rău este atunci când puținii oameni buni, hotărâsc să nu facă nimic”...

26. Project “Eternally on the road”

**By Zeljka Holjevic
Bjelovar Gymnasium**

With the project called "Eternally on the road" that we spent at the Bjelovar Gymnasium, in the 2022/2023 school year,

We wanted to show how much the Roma minority is present in the environment in which we live. To show what was the status and attitude towards the Roma throughout history and explain if there is an objective reason for it. We wanted to point out the richness of Roma culture.

We consider the treatment of the Roma topic to be quite important, because they are a people who have lived in this area for centuries, and there are almost no expert works on the life, suffering, and culture of the Roma.

The main goal of the project is to show and make students and others aware of the presence of Roma throughout human history, through getting to know the culture, way of life, and mutual coexistence.

Working on the project focuses on:

- showing interest in others and their respect, willingness to overcome stereotypes and prejudices
- noticing the importance in respecting the values of others with the readiness to react to antisocial behavior
- appreciation and understanding of the diversity of value systems of various religious or ethnic groups
- critical acceptance of information published by the mass media

Outcomes and competencies participants project

- cultural awareness and research
- understand and respect yourself and other people
- know how to learn successfully independently
- be qualified for collaborative learning and teamwork
- know how to spot and solve different problems
- Know how to think logically and conclude
- know how to communicate - exchange opinions with others,
- develop the skill of written and oral expression
- understand phenomena, processes and relationships in society
- be aware of the importance of culture - everything that man has created
- developing IT literacy

Activities that we undertook in the implementation of the project:

We started the project by planting crocus in front of the main entrance to the school. We planted crocus in October 2022 in the shape of a Star of David.

Crocus is planted in memory of Jewish and all other children killed in the Holocaust.

The Crocus project is implemented in cooperation with the Jasenovac memorial center.

After that 22 students of the General Department of BjelovarGymnasium participated in the creation of the project.

The students were divided into four groups and each group researched its own topic. After the research, they created a final product - a presentation on the following topics: History of the Roma; Roma during the Holocaust; Customs of Roma and Roma in Bjelovar; The musical art of Roma. The project was represented by five students.

The first presentation of the project took place at the Inter-County level in the Secondary School "Ivan Švear" in Ivanić Grad on December 16, 2022.

For the students of the Gymnasium, it was interesting to talk with

A student from Ukraine, who attends the 1st grade of "Ivan Švear" Secondary School, told us about her experiences of how and why she had to leave her homeland with her father, and how she coped in a new environment. The student also showed her skill and knowledge on the BANDURA instrument and played us a few tunes at the end.

After that, on the occasion of Roma Day, on April 8, the school organized public event with guests on April 5, 2023. where the students presented their works.

The main event began with the reading part from the book by writer Kristijan Novak "Gypsy, but the most beautiful".

Then students Krešimir Košč and Ivan Prodanić presented to the audience the history of the Roma - where did the Roma come from, the legend of the origin of the Roma.

Students Iva Kranjec and Nera Dolenac continued the program with the topic of Jews and Roma during the Second World War.

The first guest, journalist Marijana Kranjec, continued the presentation about Roma during the Second World War, talking about the documentary she was filming.

The film is called "Unrepentant" speech about the Roma victims in the Independent State of Croatia (NDH.).

(In the documentary film, witnesses talk about the persecution of Roma during the time of the Independent State of Croatia in the area of Slavonia in the vicinity of Vinkovci, and about the taking of the Roma to the Jasenovac concentration camp.)

We watched 15 minutes of the film at the event itself. The conversation we listened to and watched was very moving and had a great emotional impact on the audience.

The third presentation by student Ivona Crkvenac talks about Roma customs and Roma in Bjelovar.

The final presentation by Leonarda Krpan brightened up everyone present because she talks about musical instruments and the musical art of the Roma. Famous Roma people like Šaban Bajramović, Esma Redžepova, and the legendary group Gipsy Kings were mentioned in the presentation, and famous flamenco musicians (Juan Peña Lebrijano) were also mentioned.

The program ended with a conversation with another guest, Slađana Đurđević.

Slađana Đurđević and her husband Goran run a family restaurant called "Roma House". The facility is located in Maglenči near Bjelovar.

Mrs. Đurđević, Slađana spoke about Roma customs, about the position of Roma in our society today, about prejudices that are still, unfortunately, present in society.

Mrs. Đurđević Through the conversation, introduced the customs and life of the Roma to the students and guests at the event.

During the program, Romani music was heard, and the student Patricija Špoljarić, a singer, sang the song "Đurđevdan" by the group Bjelo Dugme live.

The end of the entire project was finished with an organized visit to the Roma organization "Kali Sara" in Zagreb on May 22, 2023.

In "Kali Sara" they prepared a Living Library for us - a conversation with Roma, and we saw an exhibition of famous Roma artists, musicians, and actors.

The professors who implemented and managed the project at Bjelovar Gymnasium are from the active social group of subjects: Željka Holjević, professor of Philosophy and Ethnology; Vesna Krgović, professor of Musical Art; Biljana Barišić Mudri, librarian and professor of Sociology and Croatology, and Dubravka Horvatić, professor of Sociology and Philosophy from "Ivan Švcar" Ivanić Grad High School.

This form of (formal/informal) education implies the acquisition of values, attitudes and knowledge, but also the skills and abilities to use this knowledge in everyday situations.

Develops the ability to communicate constructively in various social situations. It helps in accepting the view points and behavior of others, develops awareness so find individual and collective responsibility, and creates the ability to trust and empathize with other individuals. Intercultural tolerance is developed and appreciation of diversity is promoted, it is learned how to show interest in and respect for others. Realizing the importance of applying the concept of human rights and equality as a basis for solidarity and responsibility.

Reflection on what was presented was conceived in the form of a dialogue/conversation after the end of the entire project with answers to the following questions:

What did you know about the given topic before the presentation?

Name three new things you learned about the given topic?

What else would you like to know about the topic?

The project was realized with the financial support of Bjelovar Gymnasium and the organization TOLI.

Marijana Kranjec-guest journalist

Slađana Đurđević-guest the owner of
The "Roma house"

Students, guests and mentors of the project "Eternally on the road"

Visit to "Kali Sara"

27. Holocaustul în România și Transilvania de Nord

Dorin Grigore Codău
Liceul cu Program Sportiv, Bistrița

Holocaustul, derivate din greacă: *ὁλόκαυστον* (*holókauston*): *holos*, „complet” și *kaustos*, „ars”, aduce aminte de tragedia a aproximativ șase milioane de evrei, majoritatea din Europa, care au căzut victime regimului nazist al Germaniei condus de Adolf Hitler în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Această „soluție finală a problemei evreiești” a fost orchestrată și implementată cu cruzime și eficiență în întreaga Europă ocupată de germani, precum și în Germania Nazistă propriu-zisă și în teritoriile aliaților săi.

În strădania lor de a extermina evreii, naziștii au luat viețile a aproximativ 1,5 milioane de copii evrei. Pe lângă aceștia, alte grupuri etnice, cum ar fi romii, prizonierii de război, homosexualii, negrii, persoanele cu dizabilități fizice și mintale, au fost și ei victime ale acestei brutalități odioase. Peste 42.500 de centre de detenție au fost folosite pentru a îndrepta atenția asupra victimelor, iar cifrele terifiante reflectă dimensiunea și amploarea ororii.

Comisia Internațională a Holocaustului a concluzionat că, în România și în zonele sub controlul său, între 280.000 și 380.000 de evrei români și ucraineni au pierit în timpul Holocaustului. Între 45.000 și 60.000 de evrei au fost uciși în Basarabia și Bucovina de trupele germane și române în 1941, iar între 105.000 și 120.000 de evrei români deportați în Transnistria au murit ca urmare a expulzărilor. În regiunea Transnistria, între 115.000 și 180.000 de evrei locali au fost lichidați, iar cel puțin 15.000 de evrei din Regat au fost uciși în pogromul de la Iași și în alte măsuri antievreiești.

În plus, aproximativ 25.000 de romi, dintre care jumătate erau copii, au fost deportați în Transnistria, unde aproximativ 11.000 dintre ei și-au găsit sfârșitul. Astfel, comunități rome vechi de secole au fost șterse definitiv de pe fața pământului, lăsând o urmă de suferință și o pierdere greu de imaginat.

Transilvania de Nord a fost anexată de Ungaria în conformitate cu Dictatul de la Viena din 30 august 1940, un act impus de Germania Nazistă și Italia în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Din această zonă sub administrație maghiară, aproximativ 166.000 de evrei au fost trimiși spre exterminare, inclusiv circa 18.000 în anul 1941.

În vara anului 1941, populația evreiască din Transilvania de Nord a fost ținta campaniei "împotriva străinilor", inițiată de autoritățile maghiare, în special în comunitățile din Sătmar și Maramureș, unde mai mulți evrei catalogați drept "străini" au fost adunați. Aceștia au fost printr cei 16.000-18.000 de evrei deportați din Ungaria în zona localității Kamienet-Podilskîi din Ucraina și masacrați în marea lor majoritate în zilele de 27-28 august 1941.

La 3 mai 1944, începând cu ora 5 dimineața, evreii din zona II au fost concentrați în ghetouri. Evreii din Maramureș, Satu Mare și Baia Mare au fost adunați în 11 ghetouri. Procesul de ghetoizare, concentrare și deportare a celor aproximativ 135.000 de evrei din Transilvania de Nord a fost realizat conform Decretului nr. 6163/1944.

Unitățile special formate în cadrul primăriilor locale, alcătuite din funcționari publici, cadre didactice, jandarmi și voluntari din formațiunile Partidului Crucilor cu Săgeți, au fost responsabile de adunarea evreilor. Aceste unități erau coordonate de comisiile din primării și erau subordonate acestora.

Până pe 10 mai 1944, toți evreii au fost concentrați. Germania l-a însărcinat pe Edmund Veessenmayer cu raportarea numărului celor din ghetouri; în raportul din 11 mai 1944, figurau pe

listă 325.000 de persoane. Autoritățile maghiare, invocând pericolul epidemiilor din cauza condițiilor insalubre, au cerut deportarea rapidă a celor închiși.

Calendarul și traseele trenurilor cu deportați au fost stabilite în perioada 4-6 mai 1944, la o întâlnire desfășurată la Viena, la care au participat reprezentanți ai căilor ferate, jandarmeriei ungare și poliției de securitate germane. Deportările au început la 15 mai, câte 4 trenuri (cu 35-40 de vagoane) fiind trimise zilnic către diferite centre de îmbarcare. În fiecare vagon de marfă erau înghesuiți aproximativ 3000 de evrei, cărora li s-a permis să ia cu ei doar câteva obiecte personale, fără a putea lua bani, bijuterii sau alte obiecte de valoare.

După ce erau înghesuiți în vagoanele de marfă, acestea erau legate cu lanțuri și închise cu lacăte. Conducătorii germane și maghiari responsabili cu "soluția finală" consemnau zilnic mersul îmbarcărilor și deportărilor.

Rapoartele primite de generalul SS Otto Winkelmann, comandantul de cel mai înalt rang din Ungaria al trupelor SS și al poliției, din zonele I și II de "dezevreizare" (Transcarpatia, Ungaria de Nord-Est și Transilvania de Nord), indicau că în primele zile numărul evreilor deportați se ridica la 23.363, în 18 mai numărul a crescut la 51.000, 19 mai – 62.644, 23 mai – 110.556, 25 mai – 138.870, 28 mai – 204.312, 31 mai – 217.236, 1 iunie – 236.414, 2 iunie – 247.856, 3 iunie – 253.389, 8 iunie – 289.357.

Germanii și maghiarii implicați în "soluția finală" și-au atins scopul, deportând 289.357 de evrei în doar douăzeci și patru de zile; au fost utilizate 92 de garnituri de tren, transportând 12.056 de persoane pe zi și peste 3000 de persoane în fiecare garnitură de tren. Printre aceștia se aflau și cei 131.639 de evrei deportați din Transilvania de Nord în cele 45 de garnituri de tren.

Victimele evreiești din Transilvania au crescut din cauza acțiunilor antievreiești comise de trupele maghiare în septembrie 1944, după atacarea României și pătrunderea acestora în Transilvania de Sud. În această perioadă, evreii din Arad, Turda și din alte localități au fost obligați să poarte steaua galbenă. În unele localități (de exemplu, Arad), se plănuia ghetizarea și deportarea evreilor, în timp ce în altele s-a trecut la exterminarea populației evreiești. Astfel, în noaptea de 16 spre 17 septembrie 1944, în localitatea Sărmașu, jandarmii maghiari au împușcat în cap 126 de locuitori evrei (52 de femei, 43 de copii și 31 de bărbați) și i-au aruncat într-o groapă comună. În aceeași perioadă, au fost uciși 17 evrei la Luduș și alții la Arad de către formațiunile militare maghiare.

După sfârșitul războiului, mulți militari civili germane și maghiari care au organizat și pus în aplicare "soluția finală" din Transilvania de Nord au fost judecați pentru crimele de război. Prinderea și inculparea persoanelor bănuite de crime de război în Transilvania de Nord au avut loc conform prevederilor Convenției de Armistițiu semnate la Moscova în 12 septembrie 1944.

BIBLIOGRAFIE:

Randolph L. Braham, Zoltan Tibori Szabo, *Enciclopedia Geografică a Holocaustului din Transilvania de Nord*, București, Editura Cartier, 2019., p.20, p.21, p.25, p.29, p.30

<https://ro.wikipedia.org/wiki/Holocaust>

<https://www.yadvashem.org/yv/pdf->

[drupal/en/report/romanian/1.10 Northern Transylvania %20revazut%20gina.pdf](https://www.yadvashem.org/yv/pdf-drupal/en/report/romanian/1.10%20Northern%20Transylvania%20revazut%20gina.pdf)

<https://romania libera.ro/sport/atletism/cum-a-fost-organizat-holocaustul-din-transilvania-de-nord-334643/>

<https://www.ushmm.org/m/pdfs/20080725-romania-commission-findings-recommendations-romanian.pdf>

28. Considerații asupra rolului jurnalelor de memorii asupra dezvoltării cunoștințelor elevilor din gimnaziu pe tematica istoriei evreilor și Holocaustului

Lavinia Buda
Școala Gimnazială Bonțida, Jud. Cluj

Cititul joacă un rol esențial în transmiterea cunoștințelor despre istoria poporului evreu și despre Holocaust, contribuind la educarea generațiilor prezente și viitoare cu privire la această perioadă întunecată a istoriei umanității. Transmiterea acestor informații este foarte importantă să se facă încă din Gimnaziu. Prin intermediul jurnalelor de memorii, cărților, articolelor și altor materiale scrise, se păstrează și se diseminează informații cruciale despre evenimentele care au avut loc, suferințele îndurate de victime și lecțiile pe care trebuie să le învățăm pentru a preveni repetarea unor asemenea atrocități.

Documentarea și păstrarea memoriei generațiilor prezente constituie un deziderat educațional al fiecărei societăți. Cărțile scrise de supraviețuitorii Holocaustului, precum și lucrările istorice, joacă un rol crucial în documentarea faptelor și păstrarea memoriei. Lucrări precum „Jurnalul Annei Frank”, „Noaptea” de Elie Wiesel sau „Am trăit atât de puțin” de Eva Haymann oferă perspective personale și emoționante asupra experiențelor trăite de victime, aducând un aspect uman tragediei istorice înțelegând mai bine suferințele și provocările zilnice ale victimelor. Pentru elevii români o lectură necesară este jurnalul Evei Hayman supranumită și „Anne Frank de Oradea”, detaliile personale împărtășite și emoțiile transmise sensibilizează cititorii și creează senzația de apropiere. Elevii pot localiza și geografic foarte ușor detaliile furnizate în carte, ajutându-i să își dezvolte cunoștințele despre evreii din Bihor ce au fost supuși la ghetoizare de către autoritățile maghiare orădene și militarii germani în vederea deportării în lagărele de muncă și de exterminare din Polonia în perioada celui de al doilea Război Mondial. Reperele cronologice oferite ne ajută să plasăm în timp tot acest proces istoric și identificăm etapele.

Și manualele școlare includ la clasa a VII-a și a VIII-a studii despre Holocaust, educând tinerii și sensibilizându-i despre importanța toleranței și a respectării drepturilor omului. Elevii învață să identifice și să clasifice ideologiile periculoase care au condus la genocid și despre impactul devastator al urii și discriminării asupra diferitelor comunități umane.

Lucrările academice și cercetările detaliate contribuie la o înțelegere profundă a contextului istoric, social și politic al Holocaustului. În cazul elevilor de gimnaziu jurnalele, memoriile supraviețuitorilor scrise de copii îi ajută pe elevi să învețe și le dezvoltă empatia.

Educația despre Holocaust încă din Gimnaziu joacă un rol important în combaterea negării Holocaustului. Negarea Holocaustului este o problemă persistentă care subminează adevărul istoric și memoria victimelor. Publicarea și promovarea lucrărilor riguroase, bazate pe dovezi solide, ajută la combaterea dezinformării și la menținerea unui discurs public informat și respectuos față de realitățile istorice. Problematika dezinformării și utilizării greșite a unor materiale pentru predarea Holocaustului constituie o preocupare permanentă a comunității academice. Utilizarea memoriilor, jurnalelor, mărturiilor scrise sau înregistrate ale victimelor este de preferat în locul operelor de ficțiune care riscă să transmită mesaje eronate și pentru a nu lăsa loc de îndoială asupra veridicității evenimentelor. O resursă utilă pentru profesori este manualul TOLI, „Lecțiile trecutului ca impuls spre acțiune”, oferit de Institutul Intercultural din Timișoara și The Olga Lengyel Institute for Holocaust Studies and Human Rights.

Citirea jurnalelor de memorii asigură păstrarea memoriei și ne ajută la menținerea conștiinței publice asupra evenimentelor și lecțiilor Holocaustului, contribuind la prevenirea repetării unor astfel de atrocități în viitor. Modalitatea de a inspira lectura acestor jurnale depinde de fiecare profesor în parte, constituind o preocupare permanentă cu fiecare nouă generație de elevi. Evident că alegerea cărților utilizate va ține cont de nivelul de dezvoltare intelectuală al elevilor și de nivelul înțelegere.

Cititul despre Holocaust inspiră reflecție și discuții pe tema valorilor umane universale, cum ar fi demnitatea umană, dreptatea și compasiunea. Aceste valori sunt esențiale pentru construirea unei societăți pașnice și tolerante, iar învățarea despre Holocaust subliniază importanța protejării acestor valori universale necesare într-o societate democratică.

În concluzie putem afirma că cititul este un instrument puternic în transmiterea cunoștințelor despre Holocaust, asigurând că lecțiile istoriei nu sunt uitate. Prin educație și informare, societatea poate cultiva o conștiință colectivă care să prevină repetarea unor astfel de atrocități și să promoveze pacea și înțelegerea globală.

BIBLIOGRAFIE:

Anne, Frank, 2003, *Jurnalul Annei Frank*, Ed. Humanitas, București

Elie, Wiesel, 2020, *Noaptea*, Grup Editorial Art, București

Eva, Haymann, 2019, *Am trăit atât de puțin*, Ed. Paul Edition, București

<https://holocaustcentrenorth.org.uk/blog/the-problem-with-the-boy-in-the-striped-pyjamas/>

<https://www.libris.ro/am-trait-atat-de-putin-eva-heyman-PUL978-606-8963-65-5--p27401297.html>

<https://www.intercultural.ro/tag/edo/>

29. They lived: teaching about the Jews and the Holocaust. My guidelines for teaching.

By Vaidotas Pakalniskis

Translated by Sandra Pakalniskiene

Introductory remarks.

The main principle of the modern/current Lithuanian historiography has been formed in the late thirties as a response to the state occupation and Russification politics of tsarist regime. The motto was to discover Lithuanians in the Lithuanian history. The same situation appeared in 1990 after the liberation from the Soviets. Lithuanians once again needed to rediscover themselves in the Lithuanian history. Lithuanian historiography pays little attention to the history of 'others' and, as a result, the history of ethnic minorities is almost ignored. I could admit, that we know little to nothing about our minorities, non-Lithuanian citizens or even about our neighboring countries.

There is a logical and rational explanation for this situation. As it was mentioned, Lithuania was under tsarist and Soviet occupation for almost 200 years. Tsarist and communist regimes were seeking to erase Lithuanian history from the public. Furthermore, history became a tool for propaganda to represent 'struggle of classes' and create Sovietized identity of 'homo sovieticus'. There was no place for ethnic histories in such historiography.

After the restoration of independence, Lithuanians, as well as the all postcolonial countries¹, started to reinvent their own history once again and Lithuanianised it. They were seeking, and still do to this day, to regain their historical identity and create their own historical consciousness. The history of ethnic minorities was left apart once again.

How do we speak about Jews?

The history textbooks mention Jews in two ways: as a statistical entity (how many Jews have lived in Lithuanian towns and cities, what was the size of the population) and as victims of occupational regimes (how many Jews were killed).

When we talk about the Holocaust we emphasize the numbers: how many, how brutal and where the Jews were killed. No one talks about who the Jews were, how they lived, what they ate, who they loved, prayed for or celebrated.

Here we need to realize that during the Holocaust real people have been killed. Those were not just numbers or statistics, but human beings who had pure hearts and souls.

That is why I always introduce Jewish history to my students. I try to show them what was the Jewish world like, how they lived, what were their customs and traditions, portray their cuisine. Moreover, I am trying to convey the Jewish world to enlighten my students, because they know little to nothing about the Jewish culture and history. They have not even encountered any Jew.

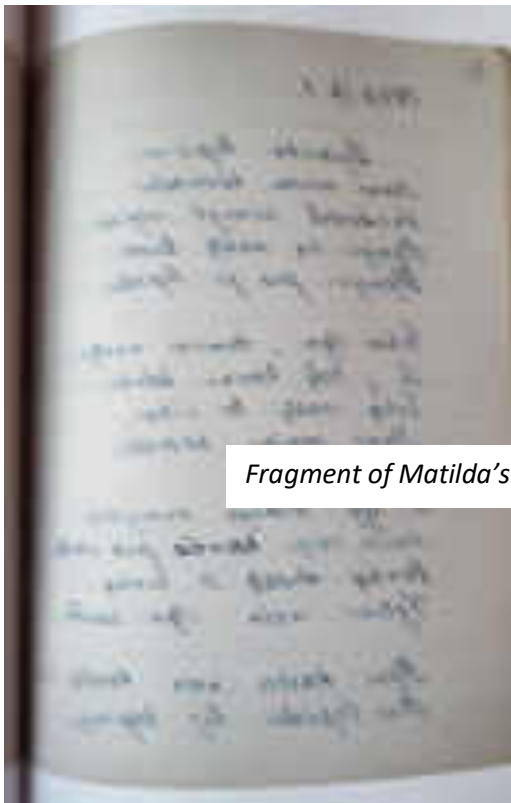
I would like my students to understand that the Jews were people who have lived, have loved ... and they are not just numbers in the list of the Holocaust victims. Once rich Jewish world has been destroyed. Students have a possibility to feel the tragedy and to understand what we have lost as a humanity.

Four steps pathway

¹ Possible spinoff to the history of colonialism and liberation.

Guidelines for teaching about the Holocaust. How to get in topic?

Since I am an educator, one of my main priorities is to affect students' emotions. They need to

Fragment of Matilda's notebook where she wrote poetry

know the people behind the events they learn. Humans are the main objectives and entities of the history. I want to emphasize not countries, numbers or statistics, and not even kings or queens. But humans. We need to know that the history is all about human life, humanity and everything that comes with it: daily routines, passions and desires, feelings, love songs and dances...

That is why I try to show my students what was the life like and who were the people behind it.

(All pictures are taken from: Matilda Olkinaitė. *Atrakintas dienoraštis: kūrybos rinktinė*. Vilnius, 2019)

In fact, the whole story could be told through the lens of Matilda's life - The Girl who was lost.

Matilda Olkinaitė was a young Lithuanian

Jewish poet. Brutally murdered by the perpetrators, buried on the roadside. Lost and forgotten. Now we rediscover her. Her poetry is being published, the memorial site was commemorated on September 8, 2017, with a large unveiling ceremony attended by crowds of locals and visitors from abroad. Matilda's life symbolizes a life of whole Jewish community.

This is Matilda.

Matilda's life embodies the Lithuanian Jewish community life

Teaching about holocaust for me is like a four step pathway and every step is illustrated by Matilda's story:

- Life (How the Jews have lived)
- Catastrophe
- Loss (What have we lost)
- Remembrance/recreation/resurrection (How we remember and commemorate them)

This four step pathway is not limited by time or space. You can complete one activity at the moment or several activities at once. Learning is a process with many steps; therefore, every little one is important to understand the Jewish life and to feel their tragedy. If we do not learn from history, it will inevitably be repeated.

Learning activities: tours to the city, lectures, taking pictures of historical objects, viewing the paintings of synagogues. We visit memorial places,

take care of burial grounds, read Jewish literature, study history, religion. Moreover, we conduct the analysis of the Jewish traditions, folklore. Workshops: dances, gastronomy (activities could be held in the classroom or other places, like museums, guided tours, memorial sites).

- A portrayal of life in order to break the stereotypes
 - Early years of Matilda's life; Jewish educational system; traditions, festivals, foods; studies. Matilda was no different from any other Lithuanian girl though she was Jewish. She fell in love with Lithuanian guy and started to write poetry, celebrated Lithuanian holidays.
- Catastrophe
 - "The Holocaust touched by bullets". The murderers of the Jews were brutal, driven by greed and hatred. Their brutality was heated by stereotypes, suppositions, and superstitions, as well as religious intolerance and xenophobia. The Jews were killed without hiding, openly. Killers felt no shame while killing the Jews they knew, brutally and shamelessly staring innocent victims in their faces. *The Celebrations of Christmas*
- Loss
 - With the loss of 6 million people, Europe has lost an entire world, entire civilization. Lots of unborn children could have become scientists, doctors, inventors... It is possible, that in the flames of the Holocaust we have lost those, who could have cured a cancer or could have taken humanity to stars.
- Remembrance/recreation/resurrection
 - Statues, life reenactment. Fighting Holocaust, and history, distortion. Fighting xenophobia and antisemitism, racism.

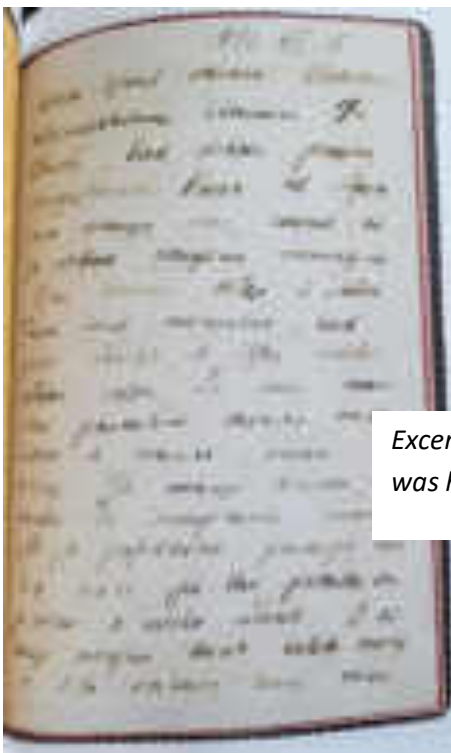
Matilda was killed, however, her diary and her poetry prevailed. The killers have failed. We knew what this young Jewish woman felt, how she lived her life. Matilda was not very religious; her family was modern oriented. Her father was a pharmacist and always tried to help others, despite their nationality. The family did not have the wealth and gold that could have attracted killers. They simply were the targets only because they were Jewish.

Lithuanian society was tolerant and open at that time. So why did this happen and what influenced these brutal events? Why so many people chose to remain silent? Why indifference took over? Jews were killed by disregard and silence. Sometimes the cruelest murderer hides beneath a silent neighbor, a smile of a friend. A friend? Really?

The book about Matilda's life 'Unlocked diary' is like a symbol to Jewish life. The Jews were there. The Jews were our neighbors, our fellow citizens. They lived a quiet and peaceful life and then they suddenly disappeared. As if the memory of them had been erased. It was buried among soviet propaganda, clichés; it was buried among pseudo patriotic and nationalistic discourses. Matilda's life started

again when her diary was discovered. Murderers have failed. Matilda is still alive and she is among us.

The one who saves one life, saves the whole world.

Excerpt from Matilda's diary, which was hidden by the priest in the church

30. Despre Holocaust. Generalități

Camelia Elena Vulea
Liceul Tehnologic „Grigore Moisil”, Deva

Holocaustul (*holos-intreg; caustos-ars, gr.*) reprezenta inițial un ritual religios prin care o ofrandă adusă zeilor era arsă în întregime. În zilele noastre cuvântul face legătura mai ales cu exterminarea aproape în totalitate a evreilor din Europa.

Imediat după preluarea puterii, regimul nazist a trecut la adoptarea unor măsuri antisemite sistematice. Un prim decret a reprezentat însăși definiția termenului *evreu*. Rolul crucial revenea religiei bunicilor unei persoane. Oricine avea trei sau patru bunici evrei era considerat automat de aceeași confesiune. Cei pe jumătate evrei deveneau evrei numai dacă aveau aceeași religie sau dacă erau căsătoriți cu o persoană aparținând aceastei religii. Toți ceilalți pe jumătate-evrei și persoanele cu un singur bunic evreu erau denumiți *Mischlinge* (corcitură, hibrizi). Evreii *Mischlinge* erau „non-arieni”. Astfel, se realiza o subliniere a descendenței considerate ca o confirmare a „rasei”, scopul principal fiind de a delimita ținta legilor și directivelor discriminatorii.

Între 1933 și 1939 s-au făcut eforturi deosebite din partea Partidului Nazist, agențiilor guvernamentale, băncilor și a lumii afacerilor pentru eliminarea evreilor din viața economică. Non-arienii erau eliberați din posturile publice iar avocații și medicii evrei s-au văzut peste noapte fără clienți. Firmele evreiești au fost lichidate, patrimoniul confiscat sau erau cumpărate la prețuri mult mai mici decât adevărata lor valoare de către companii care nu aparțineau sau nu erau conduse de evrei. Acest transfer al întreprinderilor evreiești către patroni germani era denumit „arianizare”. Angajații evrei ai firmelor lichidate sau arianizate își pierdeau locurile de muncă.

Obiectivul declarat al regimului nazist era emigrarea evreilor. În noaptea de 9 noiembrie 1938, după asasinarea unui diplomat german la Paris - Ernst von Rath - de către un tânăr evreu, toate sinagogile din Germania au fost incendiate, geamurile magazinelor evreiești au fost sparte și 20.000 de oameni arestați. *Kristallnacht* („Noapte de cristal”) a reprezentat un semnal pentru evreii din Germania și Austria să plece cât mai curând posibil. Câteva sute de mii de oameni au reușit să se refugieze în alte țări, dar tot atâția, printre care mulți bătrâni și săraci, au rămas să înfrunte o soartă nesigură.

La începerea celui de-al doilea război mondial, în septembrie 1939, armata nazistă a ocupat jumătatea vestică a Poloniei adăugând aproape 2 milioane de evrei la numărul celor existenți deja în Germania pentru care, ulterior, ocuparea unei părți a URSS să echivaleze cu adăugarea a încă 5 milioane de evrei. Restricțiile impuse asupra evreimii poloneze erau mult mai dure decât cele din Germania. Evreii polonezi au fost forțați să se mute în ghetouri înconjurate de ziduri și sârma ghimpată, în care condițiile de viață erau extrem de vitrege.

În timpul introducerii ghetourilor în Polonia, o acțiune mult mai drastică a fost lansată mai la est. În iunie 1941 armatele germane au invadat Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste (URSS) și, în același timp, SS-ul a desfășurat 3000 de oameni în unități speciale pe noile teritorii ocupate pentru a se ocupa de problema evreiască din aceste teritorii. Aceste detașamente mobile, cunoscute sub numele de *Einsatzgruppen* (trupe de acțiune), au trecut în curând la execuții continue. Masacrele aveau loc de obicei în șanțuri sau râpe din apropierea orașelor.

La o lună după începerea operațiunilor mobile în URSS-ul ocupat, Herman Goring, omul numărul doi de la conducerea Germaniei naziste, a trimis o directivă șefului Serviciului de Securitate al Reich-ului (*Sicherheitsdienst* - SD), Reinhard Heydrich, prin care acesta era

însărcinat cu organizarea „soluției finale la problema evreiască” în toată Europa aflată sub ocupație germană.

Până în septembrie 1941, evreii din Germania au fost forțați să poarte insigne sau banderole marcate cu o stea galbenă „steaua lui David”. În lunile următoare, zeci de mii de oameni au fost deportați în ghetourile din Polonia și în orașele ocupate din URSS. Pe când aceasta operațiune era în plină desfășurare, o altă oroadă era pecetluită să își arate fața urâtă: lagărele morții.

Echipate cu facilități pentru gazarea oamenilor, lagărele au fost construite pe teritoriul Poloniei ocupate. Majoritatea eventualelor victime urmau să fie deportate din ghetourile aflate în apropiere. Numai din ghetoul Varșovia au fost deplasate peste 300.000 de persoane. Primele transporturi erau de obicei formate din femei, copii sau bărbați mai bătrâni care nu puteau munci; evreii capabili de lucru erau selectați pentru a fi supuși muncii forțate în folosul Germaniei naziste. Cele mai mari deportări au avut loc în vara și toamna anului 1942. Destinațiile transporturilor nu erau dezvaluite comunităților evreiești, dar zvonuri despre uciderile în masă ajungeau în cele din urmă la supraviețuitori, precum și la guvernele Statele Unite și din Marea Britanie.

Punctele de sosire din Polonia erau Kulmhof (Chelmno), Belzer, Sobibor, Treblinka, Majdanek (Lublin), și Auschwitz (Oświęcim). Kulmhof, aflat la nord-vest de ghetoul Lodi, era aprovizionat cu gaz, aici găsinându-se moartea 150.000 de oameni. Belzec avea camere de gazare cu monoxid de carbon în care au fost omorâți circa 600.000 de evrei. La Sobibor au murit 250.000 de oameni, iar la Treblinka între 700.000-800.000. La Majdanek circa 50.000 au fost gazați sau împușcați, în timp ce la Auschwitz numărul morților a depășit 1 milion.

Auschwitz, în apropiere de Cracovia, era cel mai mare lagăr de concentrare. Spre deosebire de celelalte, aici se folosea acidul cianhidric cunoscut pentru acțiunea sa rapidă. Dar, de departe, cea mai eficientă metodă a fost utilizarea Zyklon B. Victimele care și-au găsit sfârșitul la Auschwitz veneau din toată Europa – inclusive din teritoriile românești aflate sub ocupație străină, mare parte din ei fiind folosiți la muncă forțată sau supuși unor experimente variate (inclusiv hrănirea, timp de 6 săptămâni, cu doar 200 de calorii pe zi, în paralel cu supunerea la muncă forțată). Acestui ”tratament” erau supuși atât evrei, cât și alte popoare, însă mulți dintre deținuți au murit fie din cauza înfometării, a bolilor sau prin împușcare, iar unii dintre ei au căzut victime celui supranumit ”Îngerul morții”, doctorul Mengele.

Până la sfârșitul războiului au fost construite 22 de lagăre de concentrare în care și-au găsit moartea aproximativ 11 milioane de oameni dintre care 6 milioane de evrei.

Studiul acestui subiect se impune ca o lecție a istoriei care să ne reamintească că rasismul nu se referă doar la culoarea pielii, ci ține foarte mult de atitudinea noastră față de persoanele de care ne temem sau pe care le invidiem.

Așa cum spunea Nathan Rutstein ”Prejudecățile sunt un angajament față de ignoranță”.

Informațiile prezentate în acest referat reprezintă câteva considerații personale formate de-a lungul anilor pe baza informațiilor culese atât din bibliografie, cursuri pe tematica Holocaustului, cât și de pe anumite site-uri:

<https://www.yadvashem.org/index.html>

<http://www.yahadinunum.orgwww.yahadmap.org/#map/>

Istoria ilustrată a nazismului, 2006, editura RAO, București, pp. 161-177;

Felicia Elena Boșcodeală, Loredana Ciobanu, Nicolae Șerban, 2024,

Istoria evreilor. Holocaustul, manual clasa a XI-a/a XII-a, editura Booklet, București,

Ovidiu Raetchi, 2022, *Istoria Holocaustului. Desființarea omului: de la ascensiunea lui Hitler până la execuția lui Eichman*, editura Litera, București, pp. 197-249, 355-597;
Felicia Waldman, Anca Tudorancea, Adrian Cioflâncă, Carol Iancu, Adriana Radu, Bogdan Florin Romandaș, 2024, *Istoria evreilor. Holocaustul*, manual clasa a XI-a/a XII-a, editura Corint, București, pp. 50-60.

**31. Proiect didactic extracurricular
Educație pentru Democrație
Studiu de caz: Holocaustul**

Lucian Suci

Școala Gimnazială „Petru Rareș” Frumușita, Galați

EDIȚIA A IV-A

Activități desfășurate la nivelul clasei a VII-a
An școlar 2023-2024

Realizator

Profesor Lucian SUCIU

Colaborator

Profesor Lucian IONIȚĂ

Un proiect educațional inter-disciplinar și inter-școli
Istorie – Educație socială – Limbaj literatură română – Educație Plastică

Pus în practică, în 2023-2024 cu participarea profesorilor din 7 unități școlare:

Școala Gimnazială „Petru Rareș” Frumușita, Galați

Școala Gimnazială nr 1 Fântânele, Galați

Școala Gimnazială „Miron Cosma” Galați

Școala Gimnazială „Sf. Ierarh Nicolae” Vlădești, Galați

Școala Gimnazială nr 29, Galați

Colegiul Național „Emil Racoviță” Iași

Colegiul Național „Vasile Alecsandri” Galați

„Educația este cea mai puternică armă pe care o poți folosi pentru a schimba lumea.”

Nelson Mandela, discurs, Madison Park High School, Boston, 23 iunie 1990

„Nu te naști cu inima plină de ură față de altă persoană cu altă culoare a pielii, a trecutului său ori a religiei sale.

Oamenii trebuie să învețe să urască. Dacă pot învăța să urască, pot fi învățați să iubească. Pentru că dragostea vine mai natural în inima omului decât opusul ei.”

Nelson Mandela, Marșul lung către libertate (1994)

Argument

La aproape 80 de ani de la încheierea WW2, în Europa a izbucnit din nou războiul. Deși cauzele războiului sunt mai degrabă imperialiste, discursul agresorului (Rusia) este extremist naționalist, bazat pe ură și violență.

Marea problemă însă, vine din preluarea mesajelor de ură pe rețelele sociale, mesaje care sunt însușite de liderii partidelor extremiste, în tot spațiul occidental.

Menirea școlii, a profesorilor, este de a transmite valorile dialogului și ale societății intercultural către tânăra generație, pentru a forma liderii de mâine. Lideri care să prețuiască valoarea păcii, a democrației și libertății.

Lideri care să lupte împotriva urii.

Proiect educațional – „Holocaustul văzut prin ochi de copil” – prezentare pe scurt

În anul 2019 am intrat în sistemul de învățământ, ca profesor suplitor al disciplinei ISTORIE. După examenul de titularizare, am primit repartiție la trei școli, pe fracții de normă. Cea mai mare fracție, la o școală gimnazială din mediul rural, era compusă din 6 ore de ISTORIE și 4 ore de EDUCAȚIE SOCIALĂ - GÂNDIRE CRITICĂ.

La jumătatea anului școlar, programa fiecărei discipline prevedea lecții care aveau la bază aceleași noțiuni – derapaje ale democrației, discriminare, regimuri politice totalitare, care duc la cel mai tragic exemplu de promovare a urii - Holocaustul.

Am folosit acest moment educațional pentru a pune în dezbatere, elevilor de la clasa a 7a, paralelismul dintre lecțiile de Istorie și cele de Educație Socială.

Profesorii de Istorie nu se folosesc în predare doar de idei, noțiuni și concepte. Istoria se bazează pe dovezi, iar cele mai valoroase doovezi sunt păstrate cu grijă în marile muzee ale României.

Am organizat și o lecție deschisă, o excursie cu destinația București, la Muzeul Național de Istorie, cu elevii clasei a 8a.

Dar foarte aproape de muzeu, la câteva sute de metri, se află Memorialul Holocaustului. Așa mi-a venit ideea unei serii de acțiuni legate între ele, care să îmbine noțiunile teoretice de la clasă cu activitățile educaționale extra-curriculare.

Astfel că, după 4 ani, proiectul pe care îl aplic la clasă se întinde pe durata întregului an școlar și urmărește constant aceleași obiective operaționale: analiza și dezbateră evenimentelor, a modelelor de discriminare, alcătuirea de teme sub forma de eseu sau prezentări PPT, prezentarea și argumentarea opiniilor fiecărui participant.

În continuare, prezint etapele proiectului, pe scurt.

Activitatea 1 – Înțelegerea discriminării: materialul video – „Experimentul Elliot – ochi albaștri – ochi căprui²”

În debutul anului școlar, la toate clasele de gimnaziu am prezentat elevilor acest exercițiu despre discriminare. De asemenea, un al doilea material video cu impact emoțional este „Povestea lui Ilie³”, care poate face subiectul unei a doua ore de discuții.

După ce elevii identifică modelele de discriminare și mai ales cine le inițiază, le cer să înlocuiască criteriile din exemplele date cu alte criterii: culoarea pielii, nivel economic, sex, vârstă, etc.

De fiecare dată, discuțiile de la clasă alunecă către spectrul emoțiilor. Și de multe ori, elevii fac trimitere la modele de discriminare trăite de ei, în raport cu alți elevi dar și în relația cu unii profesori.

Atunci când li se dă dreptul să aibă o voce, unii dintre ei devin foarte vocali.

²Materialul este disponibil la adresa: <https://www.youtube.com/watch?v=XA7CIKO-zOc>

³Materialul este disponibil la adresa: <https://www.youtube.com/watch?v=00ruTGNFLRo>

Activitatea 2 – excursie la București – 9 octombrie, Ziua Holocaustului

Prima activitate extracurriculară este excursia de la început de octombrie.

În preajma comemorării Holocaustului, organizăm o deplasare cu trenul, în colaborare cu elevi din alte școli care participă la proiect. Anul acesta, spre București au pornit elevi ai claselor a 7 a din trei școli din mediul rural.

Călătoria cu trenul este gratuită pentru elevi, iar biletele de tren pentru cadre didactice care însoțesc grupul sunt plătite de comitetul de părinți. Costul pe care trebuie să îl suportă părinții pentru organizarea excursiei este de 15-20 lei.

Elevii se încadrează într-un buget minim de 100 lei, care să asigure masa, deplasarea cu metroul și intrarea la M.N.I.R. (Muzeul de Istorie)

Printre obiectivele vizitate – Cartierul Evreiesc din zona Piața Unirii și Memorialul Holocaustului⁴.

Excursia se valorifică prin realizarea de teme: PPT, prezentări foto, turul galeriei

Activitatea 3 – un model anti-discriminare: vizionare de film – „Freedom Writers – Jurnalul Străzii”⁵

La ora de Educație socială propun vizionarea acestui film, care poate fi accesat pe platforme de streaming on-line.

Partea pe care nu reușim să o vizionăm rămâne ca temă pentru acasă, iar la final elevii alcătuiesc o analiză a filmului, la care cerința mea este ca fiecare temă să conțină opinii personale.

Filmul este inspirat din evenimente reale, și este foarte bine primit de elevi. Poate fi folosit și la clasa a 6a

Activitatea 4 – Holocaustul văzut prin ochi de copil, proiect bazat pe lucrarea - „Anne Frank, Jurnal”

La clasa a 7a, în modulul 3 (ianuarie-februarie) lecțiile despre al doilea război mondial de la disciplina Istorie pot fi îmbinate cu lecțiile despre regimurile politice totalitare de la disciplina Educație Socială.

Deoarece mulți elevi nu au exercițiul lecturii, deși recomand citirea întregii cărți, am pregătit un set de patru fragmente din Jurnal, pe care le citim la clasă. Fiecare elev primește setul de fragmente, și timp de patru ore (Istorie – Ed. Socială – Limbă română – Desen), în aceeași săptămână, reușim să terminăm de citit materialul.

Fiecare profesor participant are ocazia de a acorda o notă la final de activitate.

Tema elevilor constă în scrierea unui eseu structurat, cu cerințe din cele trei discipline teoretice, istorie socială, română, iar la desen – exprimarea emoțiilor prin alcătuirea unei lucrări de artă plastică.

Activitatea de la nivel de școală este dublată de colaborarea inter-școli.

⁴[https://ro.wikipedia.org/wiki/Memorialul_Holocaustului_\(Bucure%C8%99ti\)](https://ro.wikipedia.org/wiki/Memorialul_Holocaustului_(Bucure%C8%99ti))

⁵<https://www.cinemagia.ro/filme/freedom-writers-jurnalul-strazii-15908/>

Profesorii coordonatori folosesc aceleași cerințe, iar proiectul debutează în aceeași perioadă. La final, eseurile circulă printre participanți, iar anul trecut și în acest an, organizăm schimburi de experiențe, prin vizite și prezentări inter-școli.

Activitatea 5 – Pe urmele Pogromului de la Iași

În perioada martie-aprilie, a doua excursie organizată pe același model ca excursia din București, ne poartă pașii către Iași, oraș în care, în 1941, discriminarea a căpătat valențe criminale.

Anul acesta, spre Iași au pornit elevi din 5 școli, iar gazde ne-au fost alți elevi, de liceu, coordonați de Profesor TOLI Mihaela Hendreș, de la Colegiul Național „Emil Racoviță”, care ne-au fost alături și anul trecut. Elevii ieșeni s-au transformat pentru câteva ore în ghizi, purtându-ne pe traseul invers al celor care au fost duși în 1941 spre trenurile morții.

Plecând din gară, am ajuns la capăt de traseu la Muzeul Pogromului, deschis în curtea fostei Chesturi din Iași.

Am valorificat experiența prin aceleași cerințe: prezentare PPT, expoziție foto.

Activitate nou introdusă – an școlar 2023-2024: Jurizare de eseuri

La final de an ne vom aduna în sala de festivități a Colegiului Național „Vasile Alecsandri” Galați, unde elevii claselor a XI-a, coordonați de Profesor TOLI Sorin Langu, vor premia cele mai bune eseuri, pe care le-au primit spre corectare.

Reprezentanți ai elevilor din școlile participante vor primi diplomele și aplauzele cuvenite pentru activitatea depusă.

Încheiere

Cu toții ne confruntăm cu apatia elevilor, cu lipsa de entuziasm pentru lectură, și cu slaba mobilizare pentru munca de acasă, în alcătuirea temelor.

În cadrul acestor activități, experiența a fost inversă. Elevii au fost activi, am primit teme de la fiecare, iar la final orice elev a exprimat măcar o opinie despre discriminare, despre Holocaust, și a citit un fragment din Jurnal.

Chiar dacă unele dintre temele predate sunt rudimentare, schematice, și nu au implicat un volum mare de muncă, cel puțin jumătate dintre teme au fost de un nivel bun. Am avut surprinderea să constat că elevii de clasa a 7 a au opinii foarte bine argumentate.

Deși nu sunt toți la fel de implicați, la finalul anului am parcurs împreună un traseu educational care le va rămâne în memorie.

**32. Jüdische Deportierte aus Czernowitz in Transnistrien.
Zwei Augenzeugenberichte (Beitrag von Gaby Coldewey. In:
Cordon/Kusdat S. 209-224)**

**Serban Nicolae
Colegiul National Economic „Th. Costescu”,
Drobeta Turnu Severin**

1. Einleitung:

Die Recherche von Gaby Coldewey befasst sich mit einem der umstrittensten Themen der rumänischen Geschichte und zielt darauf ab, die Deportation von Juden aus Czernowitz aus der Sicht zweier Überlebender darzustellen. Die Autorin bekennt in der Einleitung des Artikels, dass sie im Februar 2000 zusammen mit einer Gruppe israelischer Forscher an über 50 Interviews mit Überlebenden aus der Stadt Czernowitz teilgenommen hat. Sie hat Slawistik, Politikwissenschaft und Geschichte Ost- und Südosteuropas in Berlin, Prag und Odessa studiert und arbeitet derzeit als Journalistin bei der Taz (Die Tageszeitung).

Das Ziel der Studie von Gaby Coldewey war es, "tiefe Einblicke in das lebenderdeportiertenjuden in Transnistrien" zu reflektieren und auch "den Blickwinkel der bisher vorliegenden Arbeiten" zu erweitern, die sich vor allem auf statistisches Zahlenmaterial, Anordnungen und Erlässe der rumänischen Verwaltung sowie Berichte von Mitgliedern jüdischer Komitees (Coldewey 2002: 209).

Ausgehend von diesen Informationsquellen werde ich versuchen, die Schwierigkeiten darzustellen, die die Juden aus der Bukowina während des Regimes von Ion Antonescu durchmachten. Diese tragischen Ereignisse dürfen nicht übersehen werden. Sie müssen studiert werden, sie sind Teil der Geschichte der Einwohner der Bukowina.

2. Jüdische Deportierte aus Czernowitz in Transnistrien:

Die Deportation der Juden aus Czernowitz wird durch mündliche Zeugnisse zweier Überlebender dargestellt: Ella Warzmann und Emil Winkert. Beide wurden in der Zeit der österreichischen Herrschaft in Czernowitz geboren.

Ella Warzmann wuchs mit 4 Brüdern und 2 Schwestern auf. Ihr Vater war Tischler. Nach der Volksschule absolvierte sie eine Schneiderlehre und arbeitete dann als Facharbeiterin in einer Trikotagefabrik. Sie wurde nach Transnistrien deportiert (Coldewey 2002: 210).

Emil Winkert wurde 1914 als Sohn eines Schneiders geboren. Er hatte zwei Geschwister. Nach dem Abitur diente er als Soldat in der rumänischen Armee. Danach begann er ein Biologiestudium und bis zum Kriegsausbruch arbeitete er als Lehrer in einem Dorf bei Czernowitz. Er heiratete 1940 und zusammen mit seiner Frau wurde Emil Winkert 1941 nach Transnistrien deportiert (Coldewey 2002: 210).

Der erste Teil der Studie stellt die Deportation aus Czernowitz vor. Erwähnt wird die Errichtung des Lagers im Oktober 1941 und die Deportation der 30.000 Menschen wenige Tage später (Coldewey 2002: 210).

Nach neuesten Recherchen soll die Zahl der Juden im Lager etwa 55.000 betragen haben (Ioanid 2019: 257). Das Lager wurde am 11. Oktober 1941 errichtet und die Deportation von Juden aus Czernowitz fand zwischen dem 14. und 24. Oktober mit 20 Zügen statt. Die Destination waren die Lager von Marculesti und Ataki (Ioanid 2019: 257-258).

Über diesen Moment erzählt Emil Winkert: „Meine Frau war Krankenschwester im jüdischen Spital. Dort im Spital hat man Autorisationen gegeben. Aber man hat die Autorisation meiner Frau verkauft. Und darum mußten wir nach Transnistrien fahren. Der Direktor des Spitals hat diese Autorisationen verkauft“ (Coldeway 2002: 211).

Die Autorin der Studie erklärt die Quelle dieser Genehmigungen nicht. Sie sind das Ergebnis der Intervention des Bürgermeisters von Cernauti, Traian Popovici, dem es gelang, 15.000 Juden (als Spezialisten) und weitere 4.000 mit von ihm aus gestellten befristeten Genehmigungen vor der Deportation zu retten (Ioanid 2019: 258-259). Die Studie schafft es jedoch, die Ablenkung dieser humanitären Taten durch Korruptionshandlungen hervorzuheben.

Die Studie wird mit Beschreibungen des Durchgangslagers Ataki und des Ghettos Mogilev-Podolski fortgesetzt.

Ella Warzmann erzählt: „Früh sind wir in Ataki angekommen. Was wir konnten, hatten wir mitgenommen: Geschirr, einen Topf, Rucksäcke, Bettzeug gepackt. An diesem Tag hat es sehr, sehr stark geregnet. Die Offiziere haben gesagt: <<Was ihr könnt, das nehmt mit und das andere bleibt>>. Mein gottseliger Vater hat gesagt, dass wir einen Topf mitnehmen sollen, damit wir etwas kochen können und eine Hacke. Und die Rumänen hatten solche großen, dicken Stöcke - hier, hier, hierher. [Zeigt, wohin geschlagen wurde]. Meine gottselige Mama hatte zwei schöne Ringe und Ohrringe. Der Rumäne ist zu ihr hingegangen und hat ihr die Ohrringe herausgerissen.“ (Coldeway 2002: 212).

Diese Geschichte zeigt das brutale Verhalten rumänischer Soldaten und einiger Einwohner, was die Dimension des Antisemitismus in der Bevölkerung deutlich macht. Andererseits können wir auch die Stereotypen der Juden beobachten. Ella Warzmann kann nicht zwischen Menschen und Rumänen als Volk unterscheiden (z. B.: der Rumäne).

Die Deportierten wurden mit Booten über den Dnjestr geworfen und dann im Ghetto Mogilev-Podolski eingesperrt. Ella Warzmann und Emil Winkert kamen im Oktober 1941 nach Mogilev. Ella Warzmann erzählt: „Drei, vier Monate waren wir in Mogilev-Podolski, mit meiner Familie: mit meinem Vater, mit der Mutter, dem Bruder und zwei Schwestern. Wir hatten keine Wohnung. [...] Es gab kein Essen, keine Arbeit. Wovon hat man gelebt?“ (Coldeway 2002: 213). Und Emil Winkert erzählt: „In Mogilev-Podolski hat man uns alle in dem ehemaligen Rathaus untergebracht. Kein Essen, keine Wärme. Es war kalt und in diesem Mogilev war ein Hochwasser gewesen. Alles war naß, schimmelig. [...] Wir trafen Bekannte, die hatten schon ein Zimmer. Wir waren sechs Familien in einem kleinen Zimmer. Jeder hatte einen Winkel. Von was soll man leben?“ (Coldeway 2002: 213).

Aufgrund des Ausbruchs des Typhus wurde ein Teil der Juden in das Lager Scazinet gebracht. Ursprünglich war geplant, dort eine Farm einzurichten, aber nach der Entlassung von Präfekt Băleanu wurde alles aufgegeben. Ella Warzmann erinnert sich an die katastrophalen Lebensbedingungen in Scazinet: „Sie können sich gar nicht vorstellen, was wir in diesem Scazinet durchgemacht haben. In Jaruga konnten wir noch hinausgehen, haben noch etwas verdient. Dort waren große Kasernen. Keine Fenster, keine Türen. Das war Sommer, als wir dort hinein sind. Es hat überhaupt kein Essen gegeben, überhaupt nicht herausgelassen hat man uns. [...] Scazinet war ein schreckliches Lager. Es war nicht möglich, dort zu leben“. (Coldeway 2002: 215-216). Um zu überleben, mussten sowohl Ella Warzmann als auch Emil Winkert riskante Entscheidungen treffen.

In den folgenden Teilen der Studie konzentriert sich die Autorin auf die Versorgungsmöglichkeiten in den transnistrischen Ghettos und der Arbeit jüdischen Komitees. Zunächst lebten die Deportierten von den Vorräten, die sie aus Czernowitz mitbrachten. Dann mussten sie Sachen auf dem Schwarzmarkt verkaufen.

Ella Warzmannerzählt: "Eine Uhr war das erste, was ich heraus getragen habe. Da war so ein Platz, wo man verkauft hat. Die Ukrainer pflegten zu kommen und zu kaufen. Ich bin mit der Uhr herausgegangen. Was habe ich genommen ? Ein Stückchen Brot. Ein Brot. Ich habe gebeten, dass mir jemand ein ganzes Brot für diese Uhr geben soll. Sie hat mir ein halbes Brot gegeben. Aber dieses Brot haben wir geteilt, jeder ein Stückel. Wir waren schon so hungrig". (Coldeway 2002: 218).

Bezüglich der Beziehung der beiden Überlebenden zu den jüdischen Komitees, die in den Ghettos tätig waren, lassen sich wichtige Dinge beobachten. Zu den Aufgaben dieser Komitees gehörten bekanntlich die Verwaltung der Infrastruktur, die Organisation von Einrichtungen, die Verteilung von Spenden, aber auch die Zwangsarbeit von Juden nach rumänischen oder deutschen Befehl.

Ella Warzmann erzählt: "Das jüdische komitee hat sich sehr, sehr schlecht gegenüber den Leuten benommen. [...] Die haben Geschäfte gemacht, die haben verdient. [...] Das will ich, dass man in der Welt wissen soll, wie sich das Komitee schlecht benommen hat [...] Diese Tanzprofessorin [Komiteemitglied] hat gesagt: Ich werde den Pöbel überleben. So hat sie gesagt. Wir waren der Pöbel und sie waren das Komitee". (Coldeway 2002: 220).

Allerdings kann man auch in diesem Fragment die Subjektivität der Oral-History-Zeugnisse beobachten. Die Autorin der Studie nimmt dies zur Kenntnis und fühlt sich verpflichtet, die Aussagen von Ella Warzmann und Emil Winkert um Informationen über die Leistungen dieser Organisationen zu ergänzen. (Coldeway 2002: 219).

Die letzten Teile zeigen die Zwangsarbeit, die Leiden anderer Nationalitäten (z. B.: die "Zigeuner") und die Befreiung des Lagers.

Zwischen dem 15. und 20. März 1945 besetzte die Rote Armee das Gebiet zwischen Bug und Dnjestr. Emil Winkert erzählt: "Die Straße, wo ich gewohnt habe, war nicht weit von der Brücke, und dort war ich versteckt im Keller. Und nachher hat man draußen gehört ein großes Geschrei. [...] Wir sind heraus aus den Kellern und haben gesehen Leute laufen. Und im Dnjestr waren Pferde, die ertrunken waren. Ein Durcheinander war, keiner hat gewußt wohin zu laufen. Es war eine schreckliche nacht". (Coldeway 2002: 222). Ella Warzmann erzählt: "Die Russen hatten nicht zu essen. Sie waren schon zwei Tage da. Man kann sagen, dass wir schon befreit waren. Sie haben uns gebeten, wir sollen für sie Brot backen, Essen kochen. Aber wir hatten keine Töpfe, keinen Ofen, wir hatten doch nichts. Außerdem ist dies ein sehr seltsamer Weg". (Coldeway 2002: 222).

Aus diesen Zeugnissen ist ersichtlich, dass die Befreiung des Lagers nicht mit Erleichterung und Freude empfunden wurde, sondern als letzte Manifestation von Gewalt und Angst wegen der sowjetischen Soldaten, die nur an der Abwehr der Deutschen interessiert waren. (Coldeway 2002: 221).

Schlussfolgerung

Beim Lesen dieser Studie stellen wir fest, dass sowohl Ella Warzmann als auch Emil Winkert den Holocaust überlebt haben. Tausende andere Juden in der Bukowina überlebten nicht. Ihre Geschichten sind heute nicht bekannt. Der einzige Fehler dieser Leute war, dass sie jüdischer Nationalität waren. Sie waren jedoch rumänische Staatsbürger von Großrumänien.

Auch wenn Gaby Coldeway nicht alle methodischen Werkzeuge der Oral History nutzt, schafft sie es, einen Beitrag zur Wiedererlangung der Vergangenheit zu leisten und der wissenschaftlichen Gemeinschaft wertvolle Informationen über historische Ereignisse zu liefern. Diese historischen Fakten sollten kein Tabuthema sein, sondern können durch die Anerkennung der Wahrheit zur Versöhnung genutzt werden.

BIBLIOGRAPHIE:

Coldewey, G., Jüdische Deportierte aus Czernowitz in Transnistrien. Zwei Augenzeugenberichte, in Cordon, C./ Kusdat, H. (coord.), An der Zeiten Ränder. Czernowitz und die Bukowina. Geschichte-Literatur-Verfolgung-Exil, Wien: Theodor Kramer 2002.

Comisia internațională pentru studierea Holocaustului în România. Raport final, Iași: Polirom 2004.

Ioanid, R., Holocaustul în România. Distrugerea evreilor și romilor sub regimul Antonescu 1940-1944, ed.a III-a, București: Editura Institutului Național pentru Studierea Holocaustului din România "Elie Wiesel"; Iași: Polirom 2019.

33. O LECȚIE DESPRE CUM SĂ DEPĂȘIM AGONIA ȘI FRUSTRAREA

Gabriela-Elena Herța
Școala Gimnazială Romuli

La Romuli, comunitatea evreiască s-a constituit în timp, după anul 1850, începând cu exploatatorii de lemn care au trecut Pasul Șetref, venind în Strâmba, din Valea Vișeului. Strâmba este vechea denumire a localității Romuli, din județul Bistrița-Năsăud. Al doilea val, care a determinat creșterea numărului de evrei în Strâmba și comunele învecinate (Telciu, Fiad, Telcișor etc.), s-a considerat a fi fost înregistrat câțiva ani mai târziu, când s-au deschis punctele de aprovizionare și vânzare a alimentelor, băuturilor și a altor produse necesare în gospodărie. De această dată, evreii interesați de comerț au venit pe Valea Sălăuței, dinspre Târgul Năsăudului și Cetatea Bistriței.

Despre implicarea evreilor în economia zonei există date în colecția „Arhiva Someșană” (studii și articole), în „Comuna Telciu (1245-2004)-Județul Bistrița-Năsăud, repere monografice”, în „Monografia pădurilor comunale din fostul district grănițăresc Năsăud” și în alte multe surse de arhivă. Studiile monografice prezintă detaliat istoricul și organizația administrației pădurilor comunale din fostul district grăniceresc Năsăud, istoricul câștigării dreptului de proprietate asupra pădurilor comunale, aspecte privind vânzarea și transportul lemnului, precum și detalieri privind implicarea evreilor în acest proces administrativ.

La momentul Holocaustului, evreii au dispărut din zonă, revenind unii mult mai târziu, în căutarea amintirilor de suflet. Și-au căutat și încă își mai caută casele în care au locuit, vecinii, prietenii care au mai rămas (dacă au mai rămas), dar mai ales cimitirele unde-și dorm somnul de veci înaintații lor. Așa s-a întâmplat și în ziua de 16 septembrie a anului 2016.

Eram cu colega mea, profesoara de engleză, în fața școlii din Romuli. Încet, s-au apropiat de noi două persoane cu un surâs blând. Am remarcat de la distanță că erau membrii unei comunități evreiești (după port) șioameni cu sufletul frumos (după atitudine).

Evrei. Așa știam că erau cunoscuți în satul meu. Mi-a revenit în minte tot ce-mi spunea tata despre perioada bună a celor „care țineau sâmbăta” și „purtau tichii de pânză pe creștetul capului”. Îmi povestea tata despre cum și-au petrecut oamenii ăștia anii în Strâmba, la gatere, la mocăniță și la prăvălie, dar și despre calvar... Mereu avea tata o lacrimă în colțul ochilor când rețraia momentele în care „au fost ridicați evreii” și ne povestea, printre gene umede și noduri în gât, cum majoritatea nu s-au mai întors la gospodăriile lor. Totuși, tata mereu îmi spunea și întâmplări pline de haz în care acești „ovrei” (cum pronunțau bătrânii noștri) erau personaje inegalabile în istețime, cu simțul umorului și cu simțul valorii banului agonisit inteligent, bineînțeles. Îl cred pe tata, deși nu mai e printre noi. Îl cred pentru că a rămas orfan de la 6 ani, a ajutat la treburi în casele lor și a învățat (într-un an) să scrie și să citească puțin în ebraică. L-au îmbrăcat, l-au hrănit și i-au permis să învețe alături de copiii lor.

Doamna pe care am întâlnit-o în acea zi avea capul acoperit cu un șal galben-luminos, iar domnul care o însoțea avea creștetul capului acoperit cu o tichie mică, rotundă. Primul impact a fost unul cultural. Nu știau limba română, dar ne-am înțelesdestul de bine în limba engleză. Așa am aflat că acoperirea capului la femeile evreice este o practică tradițională cu rădăcini adânci în religia și cultura iudaică. Motivele acestei practici sunt variate și includ atât considerații religioase, cât și culturale. Deoarece, în iudaism, modestia este o valoare importantă, acoperirea capului este văzută ca o expresie a acestei modestii. Femeile evreice își acoperă capul pentru a-și păstra intimitatea și a se prezenta într-o manieră demnă. Unele femei evreice își acoperă capul ca semn de respect față de Dumnezeu, mai ales în timpul rugăciunii și al altor practici religioase, acest obicei fiind o modalitate de a arăta umilință și reverență în fața divinității. Acoperirea capului mai este adesea văzută ca parte a identității culturale și religioase a evreilor. Este un obicei transmis din generație în generație și poate varia în funcție de comunitate și de interpretările specifice ale legilor iudaice. În Talmud (textele sacre ale iudaismului, **componenta principală a Legii evreiești cunoscută și sub numele de Halaha**) există mențiuni care sugerează că femeile ar trebui să-și acopere capul, mai ales după căsătorie. În multe comunități tradiționale, doar femeile căsătorite își acoperă capul, ceea ce ajută la diferențierea între femeile căsătorite și cele necăsătorite. Am mai aflat că practicile specifice legate de acoperirea capului pot varia semnificativ între diferitele comunități evreiești. De exemplu, femeile din comunitățile evreiești ultra-ortodoxe pot purta peruci (sheitel), baticuri (tichel) sau pălării, în timp ce în comunitățile evreiești mai liberale, această practică poate fi mai puțin strictă sau chiar inexistentă.

În ceea ce-i privește pe bărbații evrei, și aceștia își acoperă capul în principal din motive religioase și tradiționale. Există mai multe modalități prin care își acoperă capul, dar domnul nostru avea o kipá și ne-a vorbit despre ea. Am descoperit că tichia-kipá este cea mai comună și recunoscută formă de acoperire a capului pentru bărbații evrei. Kipá este purtată în semn de respect și teamă de Dumnezeu și este un simbol al identității evreiești. Mulți evrei poartă kipá în permanență, în timp ce alții o poartă doar în timpul rugăciunilor, al studiului religios sau al altor ocazii religioase.

Aceste explicații clare mi-au fost date pe îndelete, doamna fiind profesor la Matan, în Raanana-Israel, iar domnul fiind rabin, un lider religios și învățător în comunitatea evreiască din Ierusalim. Doamna a absolvit Școala Mandel pentru Leadership Educațional, clasa a doua (între 1992 și 1994), a activat în perioada 2018-2019, în organizația „Shaharit”, care are ca scop promovarea pluralismului și coeziunii sociale în Israel, pentru ca mai apoi să fie implicată în conducerea Bat Ami, o organizație israeliană care coordonează și facilitează serviciul național (sherutleumi) pentru tinerele femei religioase care aleg să servească societatea în diverse domenii, în locul serviciului militar obligatoriu. Sherutleumi include o varietate de activități, de la muncă în spitale și instituții de învățământ, până la alte servicii comunitare.

Ne-am deplasat la cimitirul evreiesc din localitate, acesta fiind locul pe care cei doi străini doreau să-l cerceteze. Acolo ne-a însoțit și persoana care se îngrijea de acest loc (în urma unei convenții civile care s-a realizat pentru restaurarea pietrelor de mormânt, cu contribuția comunității evreiești).

Doamna ne-a spus că o străbunică i-a fost prin aceste locuri, apoi ne-a povestit despre exterminarea din lagărele din Polonia, despre crematoriul în care și-au găsit sfârșitul atâtea suflete nevinovate, despre copiii separați forțat de părinți, fără întoarcere de pe drumul morții... Tot ce ne spunea era trăit profund, fiecare moment de cumpănă fiind urmat de câte o amintire frumoasă din copilăria luminoasă a bunicilor, pe care cu atâta drag și-o aminteau, din spusele celor puțini rămași în viață.

Am ascultat povești de viață și povești de război, am stat pe iarba verde și am meditat, apoi ne-am luat rămas-bun și ne-am despărțit.

Pentru că făcusem fotografii, am conceput o postare pe Facebook. Fotografiile prezentate în acest document fac parte din cele douăzeci și două de imagini care alcătuiesc postarea. Ulterior, în 19 septembrie 2016, doamnaa redistribuit postarea mea cu imagini din cimitirul vizitat împreună și a scris următoarele: „בכפר רומוליק כפרהולדתה של סבתא ביטורנסילוניה במפגש מרגש עם שתי תושבות המקום שמשמרות את בית העלמין היהודי במקום. סבתא נרצחה במחנה ההשמדה אושוויץ יחד עם כלבניה המשפחה בימים טובים של שבועות 1945.

”În traducere: „În satul Romuli, satul natal al bunicii mele din Transilvania. Într-o întâlnire emoționantă cu doi locuitori ai locului care păzesc cimitirul evreiesc pe loc. Bunica mea a fost ucisă în lagărul de exterminare de la Auschwitz împreună cu toți membrii familiei într-o zi de luni, de Shavuot, în anul 1945. Toți cei care au rude din acest sat sunt invitați să mă contacteze.” (Shavuot este o zi de sărbătoare importantă în calendarul iudaic și este celebrată la șapte săptămâni, mai exact la cincizeci de zile după sărbătoarea Pesah-Paștele evreiesc).

Postarea de pe Facebook nu a rămas fără ecou. O altă doamnă (Margalit Gubi, din Israel, absolventă a Universității Bar-Ilan), interesându-se de aceste informații a descoperit că bunica pomenită a fost soră cu bunica domniei-sale. Ca urmare, cele două descendente au stabilit o întâlnire și și-au propus să contribuie la acțiunea de restaurare a cimitirului evreiesc din Romuli. Aceeași postare-Facebook a mai fost distribuită de o persoană din Ofra, care a studiat la Lomas High School în Mexico City, și de o persoană din Tel Aviv, care a studiat la Hebrew University of Jerusalem. Așa se face că, până în vara anului 2022, cimitirul evreiesc din Romuli și-a schimbat imaginea, diferențele fiind considerabile: a fost împrejmuit cimitirul cu gard nou, sub formă de zid, s-a pus o poartă metalică, cu sistem de închidere, iar pietrele mormintelor au fost inventariate, ridicate și s-a încercat recuperarea datelor distruse de patina vremii sau de inconștiența oamenilor care au încercat să folosească pietrele la pavajul curților caselor din apropiere.

La prietenii pe care i-am însoțit la cimitir în ziua aceea am observat că, ei, evreii, obișnuiesc să pună pe placa de ciment a mormântului sau la baza pietrei inscripționate câte o piatră, după care păstrează un moment de reculegere, ținându-și mâna pe piatra cu simboluri specifice și cu datele celui îngropat acolo. La final, privesc cerul și, interesant, am văzut cum li se luminează fața.

Un an mai târziu, în 2017, am condus în același cimitir o actriță cu origini evreiești, din București (Katia P.), și am observat același gest, aceeași trăire. Nu avea strămoși îngropați în acest cimitir, dar se vedea cât de marcată e de imaginea din fața ochilor ei. Cu toate acestea, privind cerul, s-a liniștit.

Când inscripții de pe pietrele funerare, în cimitirul evreiesc din Romuli-BN, 16 septembrie 2016

În anul 2022, când am dus în vizită, tot acolo, în timpul atelierelor de vară, elevi ai școlii din localitate, am aflat de la persoana care se îngrijea de acest spațiu că, în anumite momente de comemorare, urmașii (acum majoritatea în SUA și Israel) aprind lumânări și lasă bilețele cu gânduri scrise (uneori în versuri, alteori sunt liste cu nume, așa cum reiese din imaginea alăturată). Am observat și că au apărut în cimitir și locuri speciale pentru aprins lumânări, cu protecție pentru vânt și ploi.

nu se mai repeta ororile aceluia timp de tristă amintire.

Revenind la prietenii din după-amiaza de 16 septembrie 2016, pot spune că sufletul meu s-a îngreunat, a plâns, apoi s-a ușurat și i s-a permis să plutească și să zboare (pentru un moment) spre cer. Am trăit totul împreună, de parcă ne cunoșteam de o viață. Am aflat cum era bunica doamnei, cum avea grijă de copii, cum le dădea sfaturi pentru viață. Cum se îmbrăca elegant și cum avea mereu grijă ca ei, copiii și nepoții, să învețe, să le fie mai ușor în viață. Cum mergea regulat la rugăciune, cum se pregătea pentru rugăciune. Am aflat cum se comporta cu copiii din comunitate rabinul. Când era vorba de copii, totul era serios, dar cu niciodată îndeajunsă-iubire. Copiii învățau științele, filosofia și li se educa răbdarea.

Am mai aflat că uneori veneau scrisori din lagărele de muncă. Tristețea era mare, dar oamenii se străduiau și nu se lăsau pradă disperării. Am aflat că unii, puțini, mult prea puțini, au renăscut din iad și mai avut dorința și curajul de a îmbrățișa viața. S-au căutat, s-au ajutat, și-au ascuns durerea și au sperat la un viitor mai uman, mai bun, mai corect. Deși am discuta câteva ore bune, pentru mine încă mai sunt întrebări care au rămas fără răspuns. De exemplu: Acum, când nu mai putem schimba trecutul, amintirile călesc sau dau speranță? Unde și-ar dori cu adevărat acești urmași să trăiască? Acolo unde sunt sau unde erau strămoșii lor la un moment dat?

La sfârșitul întrevederii noastre am primit două cărți cu autograf. Așa cum se poate observa în imagine, autograful este pe ultima filă a volumului.

Cărțile sunt documentare realizate, în timp, despre familii și prieteni care nu s-au mai întors din lagărele morții, dăruind și pagini cu povești din locurile groazei, culese de la puținii care au mai prins sfârșitul nebuniei naziste. Sunt pline de fotografii alb-negru. Mi-au atras în mod deosebit atenția aceste fotografii. Toate sunt frumoase. Chipurile din fotografii sunt demne, plăcute, cu o eleganță aparte. Primează viața de familie.

Îmi amintesc iar chipurile celor doi și, da, nu era nici măcar o urmă de tristețe răzbunătoare pe chipul acestor oameni. Erau împăcați cu soarta, erau luminoși și prin umilința lor în fața destinului erau puternici, cu adevărat. Au citit și ne-au tradus inscripțiile de pe pietrele funerare din cimitirul în care i-am însoțit, au făcut fotografii și împreună am ținut un moment de

reculegere pentru sufletele plecate înspre o Lume-mai-bună. Zâmbetul le lumina în continuare fața...

Aceasta este Puterea iertării! Este Miracolul îndumnezeirii, este secretul mării iubiri mesianice. Dacă ei pot, noi, ceilalți, de ce n-am încerca?

BIBLIOGRAFIE:

****Monografia pădurilor comunale din fostul district grănițăresc Năsăud.* [https://bucovina-forestiera.ro/BF%20old%20site/Bucovina%20forestiera/www.bucovina-forestiera.ro/arhiva/2015/15\(2\)/graniceresti.pdf](https://bucovina-forestiera.ro/BF%20old%20site/Bucovina%20forestiera/www.bucovina-forestiera.ro/arhiva/2015/15(2)/graniceresti.pdf) , pp. 222, 231, 237, 239, 241 [Interactiv] [Consultat: 24 mai 2024]

****Comuna Telciu (1245 – 2004) județul Bistrița-Năsăud, repere monografice* <https://telciu.ro/upload/node/docs/2017/12/02/monografie.pdf>, pp. 268 [Interactiv] [Consultat: 24 mai 2024]

<https://aboutholocaust.org/ro>, [Consultat: 24 mai 2024]

34. Holocaustul – o lecție a trecutului pentru prezent

**Anamaria Zaharia-Nechifor,
Liceul Tehnologic „Ereima Grigorescu” Mărășești, județul Vrancea**

Holocaustul reprezintă una dintre cele mai întunecate și tragice perioade din istoria omenirii. Între 1941 și 1945, regimul nazist din Germania, condus de Adolf Hitler, a orchestrat un genocid sistematic împotriva evreilor și a altor grupuri considerate "indezirabile" sau "inferioare" conform ideologiei naziste. Aproximativ șase milioane de evrei, alături de milioane de romi, polonezi, persoane cu dizabilități, homosexuali și disidenți politici, au fost uciși în lagărele de exterminare, ghetouri și prin execuții în masă. Această perioadă sumbră ne oferă lecții esențiale care rămân relevante și în prezent, în contextul în care intoleranța, discriminarea și xenofobia continuă să fie probleme stringente în multe societăți

Natura umană și capacitatea de cruzime

Holocaustul ne arată în mod clar capacitatea umană de a comite acte de o cruzime inimaginabilă. În ciuda progreselor în educație, cultură și știință, oameni obișnuiți au devenit complici la atrocități de neimaginat. Această constatare ne obligă să reflectăm asupra naturii umane și asupra circumstanțelor care pot transforma indivizii obișnuiți în instrumente ale opresiunii și genocidului. În prezent, este vital să înțelegem și să prevenim astfel de transformări prin educație, promovarea empatiei și cultivarea respectului pentru diversitate.

Pericolul ideologiilor extremiste

Ideologia nazistă a fost bazată pe o combinație toxică de antisemitism, rasism și naționalism extrem. Holocaustul demonstrează cum astfel de ideologii, odată acceptate și implementate la nivel de stat, pot conduce la genocid și distrugere masivă. În zilele noastre, asistăm la o recrudescență a mișcărilor extremiste și naționaliste în diverse părți ale lumii. Este esențial să combatem aceste ideologii prin educație, dialog intercultural și politici care promovează incluziunea și respectul reciproc.

Importanța memoriei istorice

Memoria Holocaustului este crucială pentru a ne asigura că asemenea atrocități nu se vor repeta. Prin comemorări, muzee, documentare și educație, societatea își amintește de suferințele trecutului și învață lecții esențiale pentru viitor. În contextul actual, când distorsiunea și negarea Holocaustului sunt în creștere, este vital să protejăm adevărul istoric și să educăm noile generații despre evenimentele tragice ale trecutului. Aceasta nu este doar o datorie față de victimele Holocaustului, ci și un imperativ moral pentru a preveni repetarea unor astfel de atrocități

Rolul educației în prevenirea genocidului

Educația joacă un rol central în prevenirea genocidului și a altor forme de violență în masă. Prin predarea istoriei Holocaustului, școlile și universitățile pot sensibiliza tinerii asupra pericolelor intoleranței și urii. Programele educaționale care promovează gândirea critică, empatia și respectul pentru diversitate sunt esențiale pentru a construi o societate rezilientă în fața extremismului și a violenței. În acest sens, Holocaustul servește ca un exemplu puternic al consecințelor devastatoare ale intoleranței și discriminării.

Responsabilitatea globală și intervenția timpurie

O altă lecție importantă a Holocaustului este necesitatea unei intervenții timpurii și hotărâte împotriva încălcărilor drepturilor omului. Comunitatea internațională a fost adesea criticată pentru lipsa de acțiune adecvată în fața atrocităților naziste. Astăzi, este esențial ca statele și organizațiile internaționale să reacționeze prompt și eficient la semnele de genocid sau

de alte crime împotriva umanității. Aceasta include sancțiuni, intervenții umanitare și, în cazuri extreme, intervenții militare pentru a proteja populațiile vulnerabile

Concluzie

Holocaustul rămâne o lecție amară a trecutului, dar și un avertisment pentru prezent și viitor. Învățămintele sale sunt clare: trebuie să fim vigilenți împotriva urii și intoleranței, să promovăm educația și respectul pentru diversitate și să ne asumăm responsabilitatea de a interveni împotriva nedreptăților și opresiunii. Doar astfel putem spera să construim o lume mai justă și mai pașnică, în care atrocități precum Holocaustul să nu se mai repete niciodată.

BIBLIOGRAFIE:

1. Ancel, Jean.*Contribuții la istoria României. Problema evreiască (Vol. I-V)*. Editura Hasefer, 2001-2004.
2. Ioanid, Radu.*Evrei sub regimul Antonescu*. Editura Hasefer, 1997.
3. Cioflâncă, Adrian (coord.).*Holocaustul din România. Istorie și memorie*. Editura Polirom, 2002.
4. Wiesel, Elie.*Noaptea*. Editura Hasefer, 1995.
5. Kogălniceanu, Vasile și Mărculescu, Marian (coord.).*Jurnalul de la Auschwitz*. Editura Hasefer, 2009.
6. Wistrich, Robert S.*Holocaustul, o istorie a poporului evreu în secolul XX*. Editura Lider, 2001.
7. Kaplan, Marion A.*Femei în Holocaust*. Editura Hasefer, 2006.
8. Levine, Paul A.*Antisemitismul și Holocaustul în România*. Editura Hasefer, 1998.
9. Arendt, Hannah.*Eichmann la Ierusalim. Raport asupra banalității răului*. Editura Humanitas, 2007.
10. Bauer, Yehuda.*O istorie a Holocaustului*. Editura Hasefer, 2005.
11. Goldhagen, Daniel Jonah.*Călăii voluntari ai lui Hitler: germanii obișnuiți și Holocaustul*. Editura Polirom, 2004.
12. Ofer, Dalia.*Enciclopedia Holocaustului*. Editura Hasefer, 1997.

35. Universalitatea în muzica evreiască

Roxana Costeanu
Liceul de Muzică „Tudor Jarda”, Bistrița

În toamna anului 2023 am primit invitația colegei și prietenei mele Tomi-Sătmar Alina de a mă implica în proiectul *Never again*. Ideea mi-a plăcut foarte mult dar nu știam de unde să încep pentru a găsi muzică evreiască și în special cea din perioada Holocaustului. Pe internet era mai greu pentru că nu știam ce să caut iar limba ebraică sau yiddish era pentru mine un târâm necunoscut. Așa mi-a venit, nu întâmplător, în minte un gând să caut, în comunitatea evreiască din Bistrița, materiale muzicale sub îndrumarea unor reprezentanți ai comunității evreiești. După mai multe încercări, am ajuns la un număr de telefon al comunității evreiești din Cluj-Napoca. Mi s-a răspuns și-am fost îndemnată să iau legătura cu formația klezmer MAZEL TOV a comunității evreilor din Cluj-Napoca. M-a surprins deschiderea și generozitatea doamnei Ita Socea și a soțului Vasile Socea, coordonatorul acestei formații. După o discuție de câteva minute mi-au promis să-mi trimită un repertoriu potrivit pentru Holocaust care să conțină și muzică în limba ebraică și yiddish. La scurt timp am primit un mail cu partituri, text și traducerea acestuia în limba română, m-am simțit copleșită de fericire. M-au îndrumat care piese pot fi cântate solo și care se pot cânta în formație de cor. Am avut parte și de o audiție la telefon în care mi s-a cântat întreg repertoriul dat (doamna Ita solistă vocal și domnul Vasile ca violonist). Doamna Socea s-a oferit să mă ajute la citirea textului în ebraică sau yiddish, deși îmi trimisese în mail și scrierea fonetică a pieselor ce urmau să fie studiate cu elevii. Le-am căutat pe youtube să le pot audia în diferite interpretări, am rămas surprinsă de profunzimea și încărcătura spirituală pe care o conține această muzică. Toți interpreții erau dedicați cu trup și suflet în actul muzical și te îndrăgosteai fără să știi de această muzică de care te simți legat deși e prima dată când am audiat-o la alt nivel, din perspectiva Holocaustului. Am mai auzit de această formație (klezmer MAZEL TOV) de la o profesoară de limba rusă (Moldovan Margareta), ieșită la pensie, care era nelipsită de spectacolele pe care această formație le avea la Bistrița. Toate cunoștințele mele muzicale legate de muzica evreiască se rezumau la cântecul ebraic *Hevenu Shalom Aleichem* și acesta mai mult auzit decât studiat.

Înainte de a studia acest minunat repertoriu primit pentru a-l preda mai departe elevilor și colegelor mele am primit cadou o carte *Cuptoarele morții* de Olga Lengyel, de la prietena mea Alina, chiar când am fost invitată să intru în proiectul *Never again*. Mi-am dorit să o citesc pentru că, deși am vizionat filmele dedicate Holocaustului, trecuse ceva timp de la ultimul ("Pianistul" de Roman Polanski), simțeam că această carte mă va ajuta să înțeleg mai bine compozitorii și poeții din această perioadă nefastă pentru omenire. Și, într-adevăr, am fost marcată de această carte, era nevoie de pauze și de alte lecturi vesele ca să pot continua citirea acesteia. Nu mi s-a mai întâmplat să fiu așa de afectată emoțional ca de această carte. M-a ajutat să înțeleg măcar o mică parte din această durere a celor care au făcut tot posibilul să ne arate o față înfricoșătoare a unei lumi lipsite de rațiune, de ceea ce înseamnă uman și suflet față de oameni cu o tărie de caracter și putere sufletească dincolo de și-ar ce putea imagina omul din secolul XXI.

Am avut inspirația să ofer, din cele șapte piese, patru elevelor mele din clasa a IX-a, a X-a, a XII-a și a XII a B, care s-au implicat, mai ales emoțional, pentru a ne apropia cât mai mult de interpretarea pe care și-au dorit-o autorii acestor cântece. Celelalte trei piese au fost preluate de colega mea de cor Dragonici Ana-Maria, care le-a înfrumusețat prin modul de abordare

interpretativ al piesei, dar mai ales scenic. Pot spune că ea a fost regizorul, în mare parte, al întregului spectacol dedicat Holocaustului, mai puțin textelor recitate de elevele de la pedagogic coordonate de doamna profesoară Tomi-Sătmăr Alina. Solistele, (elevele mele), și corul au fost acompaniate de elevii profesoarei Deac Melinda.

Suportul cel mai mare l-am avut de la doamna Ita Socea care m-a ajutat enorm la citirea textului yiddish și ebraic, care nu a fost foarte ușor. Dar, după ce elevele s-au acomodat cu pronunțarea textului și învățarea acestuia, restul a venit la sine. Ce pot adăuga este că acest tip de repertoriu cere să fii implicat, sincer, creativ, cu o dorință de a reda cât mai real ceea ce a dorit poetul și compozitorul să transmită auditoriului. Fără aceste condiții, nu cred că e posibil să cânti muzica yiddish sau ebraică. Cu siguranță îi scoate pe elevi din zona de confort și le cere să se transpună în povestea, scena sau situația personajului interpretat.

Fiind profesoară de canto clasic am încercat să merg pe această manieră de interpretare, dar am descoperit că nu toate piesele se potriveau stilului clasic și era nevoie și de un stil folk mai apropiat muzicii vocale tradiționale românești unde folosim preponderent vocea de piept.

În viața evreilor muzica a făcut parte din momentul nașterii al acestui popor, muzica prima dată fiind inclusă în viața spirituală și în viața cotidiană. Dacă ne întoarcem la iesirea din Egipt, prorocul Moise a condus poporul cântând și slăvind pe Dumnezeu. Muzica era folosită începând din timpul în care se oficia sacrificiul animalelor la templu ca apoi să facă parte din slujbele de la sinagogă și chiar acasă, la respectarea programului de rugăciune. În muzica evreiască se găsesc elemente unice care au imprimat o parte din culturile în care evreii au trăit, au compus, au cântat la instrumente și vocal. Viața religioasă are un impact imens asupra acestui popor care-și educă copiii de la 3 ani să învețe alfabetul ebraic pentru a citi textele sfinte din sinagogă. Un reprezentat al muzicii religioase vechi ar putea fi regele David (psalmii), cel care la început prin cântul său liniștea pe regele Saul când acesta era tulburat. Muzica în comunitatea evreiască este un element nelipsit, face parte din ființa viața lor, faptele o dovedesc prin multitudinea de mari interpreți și compozitori care au îmbogățit muzica universală (Felix Mendelssohn Bartholdy, George Gershwin, Gustav Mahler, Vladimir Horowitz, Arthur Rubinstein, Leonard Bernstein, Itzhak Perlman).

Revenind la proiectul "Never again", la prima vedere repertoriul părea ușor de învățat, am selectat patru eleve după timbrul vocal și temperamentul lor. Abordarea partiturii la început a fost scolastică, poate pentru că așa părea logic să abordăm o partitură muzicală, diferența era că aceasta era diferită și unică, iar acest fapt s-a dovedit în momentul învățării acestui repertoriu de către eleve. S-au ivit câteva impedimente, primul a fost limba, copii au avut nevoie de o perioadă de acomodare cu limba ebraică și cea yiddish. Deși am avut textul fonetic, exemplele muzicale de pe youtube, a fost nevoie de studiu și timp ca pronunțarea limbii ebraice și yiddish să fie cât mai firească. A urmat tempoul care nu era același pe tot parcursul piesei, chiar dacă în partitură nu îți era indicat c-ar fi nevoie de schimbare, totuși, modelele de interpretare erau numeroase și nu știai pe care s-o alegi și cum să-l îndrumi pe copil în așa fel încât să redea mesajul pe care compozitorul și poetul au dorit să-l transmită auditoriului. Așa am realizat cât de ingenioși și creativi sunt interpreții care, majoritatea sau poate chiar toți, sunt evrei. Muzica lor este liberă, simplă, oferind o mare libertate instrumentiștilor și cântăreților care pot veni cu noi variante a piesei originale.

O altă piedică era aprofundarea textului pentru o interpretare cât mai apropiată de ce și-a dorit poetul sau compozitorul piesei sau măcar o variantă asemănătoare a unui exemplu muzical găsit pe platforma video youtube. Era nevoie de o trăire autentică, de o transpunere în scenă creată de interpret cu ajutorul muzicii și a textului cântecului cântat, altfel nu reușeai să redai viu, din punct de vedere interpretativ, povestea piesei. Un exemplu ar fi cântecul *Undzer shteitl brent!* în yiddish, care este o piesă cu o încărcătură emoțională răscolitoare cerând interpretului o

anumiă maturitate, ceea ce la un adolescent e mai greu de găsit, din cauza lipsei de experiență. Soluția interpretativă am găsit-o pe platforma video youtube la interpreta Bente Kahan. Aceasta reușește să te readucă într-o scenă de groază a istoriei, care a fost de acord cu violența și mutilarea unui popor doar pentru că se numea evreu. Acest cântec a fost scris de Modercai Gebirtig, poet și compozitor din perioada Holocaustului, ca un răspuns de apărare la crimele și violențele care aveau loc asupra evreilor din Polonia. Un alt ajutor a fost punerea în scenă a acestui cântec a cărui mesaj chiar dacă este dedicat poporului evreu el poate deveni universal - doar împreună vom reuși să depășim orice obstacol ce ne apare în cale.

Este o muzică cu totul specială, nu are un tipar fix de interpretare, sunt piese care pot avea un acompaniament, tempo diferit față de cel inițial scris, e o muzică creatoare, liberă, spontană, generoasă și care te face să o respecti și să-ți dorești s-o interpretezi în așa fel încât să-i pui în evidență valoarea deosebită și rară. Textul este de o profunzime la care răspunzi sincer și-ți dai toată silința să nu pari fals când te exprimi. Această muzică merită să fie învățată, ascultată și promovată pentru că ea poartă valori și atitudini morale universale.

Muzica evreiască se poate cânta doar prin seriozitate, dorință de a aprofunda toate elementele pe care ea le are și redată în mod personal, altfel se pierde frumusețea pe care o poartă. Îmi doresc să continui acest proiect de suflet, poate și cu alte piese, sub aripa formației klezmer MAZEL TOV, reprezentată de domnul Vasile și Sulamita Socea, acești oameni deosebiți care mă vor ajuta, în continuare, să descopăr noi cântece pe care le voi folosi pe viitor în repertoriul elevilor, datorită contextului istoric și înaltului nivel interpretativ pe care acestea îl cer.

36. Când te sperii că Dumnezeu a plecat....mai rămâne muzica- speranța de a-l îmblânzi pe Dumnezeu și de a-ți liniști sufletul

**Ana-Maria Dragonici
Liceul de Muzică „ Tudor Jarda”, Bistrița**

E greu să vorbești sau să scrii despre o durere, fără să nu-ți suspine sufletul, să nu-ți tremure degetele și să nu îți apară frica gândurilor cât de crud poate fi omul cu el însuși în afara sevei lui Dumnezeu, încât ingeniozitatea sa, îmbrăcând haina răutății, a urii, a întunecimii minții - să chinuie și să batjocorească fără milă o nație, uitând că oamenii sunt mlădițe din același trunchi, așternându-și corpul lipsit de remușcări pe patul moale al mândriei , în timp ce mii de copii, frați, părinți, bunici îndură și se supun urletelor morții.

În cadrul concertului *Never again* am încercat să apelăm la un exercițiu de imaginație experimentând în sens metaforic , folosindu-ne de un scenariu și o regie , viața evreilor în fața *nebuniei* apărute parcă din neant, deși vulcanul clocotea și anunța curgerea lavei peste o întreagă etnie.

A fost greu să ne imaginăm peronul, toată averea evreilor înghesuită într-un cufăr(obiecte și amintiri de valoare) , avere aruncată pe jos și rasfătată, purtată de vânt , vorbind parcă cât de firav este omul, cât de gol și de neputincios, cât de fragil și sensibil, în antiteză cu bruta din același om, doar diferind culoarea, părul , sufletul- fără să lacrimăm, să devenim triști și atinși

prin empatie de chipurile apărute ca niște umbre în fața gândurilor noastre, deși în exercițiul nostru am putut simți doar un fir de praf în condeiul suferinței care și-a așternut povestea prin lacrimile victimelor, transformate în note muzicale pe portativ.

Da, muzica este jurnalul care poate exprima dincolo de cuvinte, întreaga dramă, atunci când cuvintele sunt prea sărăcăcioase să mângâie sufletele. Tot, ea, muzica, ne poate pune pe față expresia suspinului și a zâmbetului speranței, întâlnite acolo unde omul parșiv, deși a încercat să murdărească, să schingiuiască, nu a reușit, sufletul fiind ascuns adânc în trupul slăbit și ostenit de foame și de sete, de durere și de muncă. Căci el, sufletul, prin propria conștiință a biruit, lecția evreilor vorbind despre unitate, curaj, iertare, împăcare, dragoste, iar lecția lui Dumnezeu fiind din nou aceeași, că omul nu poate atinge măreția Sa, îndumnezeindu-se și distrugând ce nu-i aparține.

ANI MA'AMIN

O rugăciune a speranței, acolo unde omul nu mai poate fi o alinare pentru celălalt, este Hristos: *Eu cred cu tărie că Mesia va veni/ Chiar dacă întârzie, cu siguranță va veni/ În fiecare zi/ Eu cred cu tărie că El va veni*

Piesa este într-o tonalitate închinată Regelui, într-o interpretare subiectivă, Re, izvorând din termenul latin REX, umbrită de minorul uman prin teama de a nu li se auzi evreilor șoaptele gândurilor, îndoiala momentului uneori ținându-i prezenți și speriați, într-un context în care majorul rămâne în sufletele suferinde biciuite de cruzimea umanității, speranța, observându-se în textul menționat din partitură, dar și în anumite cadențe în care este implicată dominanta majoră (V-La).

Legato-ul de expresie folosit pe câte două note de către compozitor scoate în evidență efectul de suspin, prin care sufletele plâng în timp ce se leagă de speranța salvării care se află în Hristos, în contrast cu legato de expresie de la mâna dreaptă a pianului, care se întinde peste întregul motiv, sugerând mâna imaginară a dumnezeirii, care-și păstrează prezența prin îmbrățișarea aceleiași melodii, cântată ca o lamentație de ambele voci (a omului și a divinității), emoția fiind din ambele sensuri.

Astea au fost explicațiile dirijorului din spatele partiturii, ca elevii să-i guste tristețea minorului, să-i simtă umezeala lacrimilor victimelor, suspinele rugăciunii și zâmbetele speranței când, în imaginarul joc, cerul ploua cu gloanțe, pământul tremura de frig sub plamuma însângerie, stelele copiilor plecați stăteau ascunse sub lumina felinarelor lagărelor și mirosul jertfei stârnea ambiția credinței omului care nu mai avea nimic de pierdut în fața neputinței.

Ce putem învăța zilnic din această experiență trăită de milioane de evrei, experimentată imaginar de câțiva elevi și profesori?

Că timpul închis în clepsidră nu poate ascunde adevărul, că doar dragostea, lăsând la parte ambițiile, ne ține uniți...că, e important să nu fim indiferenți și nici ignoranți la semnalele care ne împing spre prăpastie...

...Să învățăm să nu judecăm după fapte...să învățăm *să învățăm* din faptele altora pentru a nu ni se repeta....

Și mai presus de toate, dacă ne păstrăm conștiința legată de Dumnezeu vom înțelege că :
Nihil Sine Deo.

În contextul actual, pe baza evenimentelor anterioare de –a lungul istoriei, încercând să mă transpun în gândul oricărui evreu suferind, voi adăuga mai jos câteva versuri, inspirate de trecut, dar și de prezent:

Fie-vă milă

Fie-vă milă de oamenii

Ce-s rătăciți ;

Nu îi urâți și nu-i huliți;

Stați în genunchi și vă rugați,
Fiți răbdători, mai așteptați
Și cu Hristos vă îmbrăcați!
Fie-vă milă de oamenii
Ce își batjocoresc propria soartă,
Nu îi urâți și nu-i huliți;
Postiți și vă păziți a voastră poartă
Să stea –n picioare la musafirii nepoftiți
Fie-vă milă de oamenii
Ce-n slava lor trăiesc
Și în oglindă -și văd micimea minții
Ca pe un dar ceresc,
Dorind ca nefirescul inimii
Să se reverse-n gândul pământesc
Și, ignorând glasul Iubirii
Pe voi vă pătimesc.
Fie-vă milă de oamenii
Ce nu-nțeleg această Cale-a Vieții
și a jertfei în Hristos,
Nu îi urâți și nu-i huliți,
Ca nu cumva s-ajungeți să trăiți
O viață de prisos.

37. Exemple de bune practice – Originea și Istoria Antisemitismului

Iulia-Cristina Ani
Liceul de Muzică „Tudor Jarda”, Bistrița

Internațional Holocaust Remembrance Alliance definește antisemitismul ca fiind „o anumită percepție asupra evreilor, ce poate lua forma urii împotriva evreilor. Antisemitismul este o formă gravă de prejudecată și discriminare îndreptată împotriva populației evreiești. Aceasta poate să se manifeste sub diverse forme, inclusiv prin discursuri de ură, violență și politici discriminatorii.

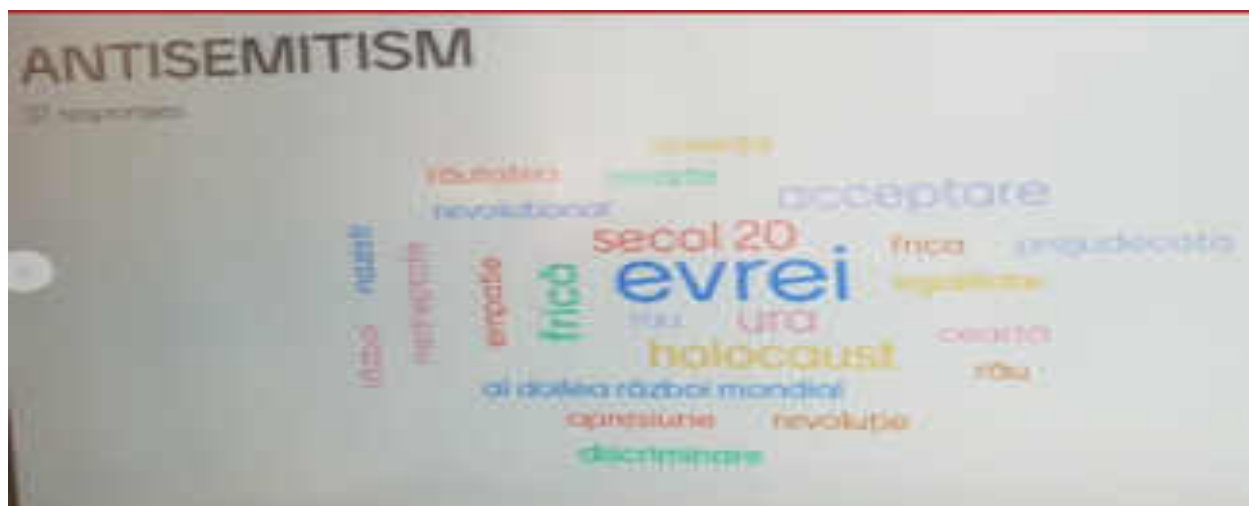
Holocaustul, persecuția și uciderea evreilor europeni de către Germania nazistă și colaboratorii săi între 1933 și 1945, este cel mai extrem exemplu de antisemitism din istorie. Termenul antisemitism a fost originat în 1879 de jurnalistul german Wilhelm Marr. Acesta nu doar desemna ura față de evrei, ci și ura față de diverse tendințe politice liberale, cosmopolite și internaționale din secolele al XVIII-lea și al XIX-lea, care erau adesea asociate cu evreii. Aceste tendințe includeau susținerea drepturilor civile egale, democrația constituțională, comerțul liber, socialismul, capitalismul financiar și pacifismul.

Antisemitismul a fost un factor esențial, un factor cheie, care a contribuit la crearea unui mediu în care s-au manifestat prejudecățile, incitarea la ură și violența, un factor, care, chiar dacă nu singurul, a dus la Holocaust.

Chiar dacă termenul „antisemitism” a apărut în secolul al XIX-lea, prejudecățile, ostilitatea, persecuțiile religioase, manifestările împotriva evreilor, inclusiv în context politic, au existat cu mult timp înainte. Termenul a venit doar să ofere un cadru conceptual pentru a descrie un fenomen care era deja prezent în istorie sub diverse forme.

Partea care urmează, se dorește a fi un exemplu de bună practică atunci când abordăm noțiuni precum: stereotip, prejudecată, discriminare, antisemitism. Această lecție se focusează pe istoria antisemitismului și pe rolul său în Holocaust, pentru a înțelege mai bine, cum prejudecățile, discursurile instigatoare la ură pot contribui la violență, ucideri în masă și genocid.

Cadrul didactic, prin intermediul aplicației mentimeter și utilizând metoda brainstorming, îi va ruga pe elevi să noteze primul lucru la care se gândesc atunci când aud cuvântul: antisemitism.

Plecând de la ideile generate, profesorul clarifică concepte precum stereotip, prejudecată, discriminare, opresiune. De multe ori, aproape fără să ne dăm seama, gândim și vorbim negativ

despre anumite categorii de oameni. Adică folosim *stereotipuri*. Gândind negativ, începem să avem sentimente și atitudini negative față de ei. Aceasta înseamnă că începem să avem *prejudecăți*.

Stereotipul- idee falsă cu privire la un lucru, o persoană, un grup fără a avea informații suficiente în acest sens.

Prejudecata - a manifesta sentimente negative (dispreț, ură, frică, respingere etc) față de fiecare individ dintr-un anumit grup. Prejudecata duce la discriminare și violență.

Discriminarea este o consecință a prejudecăților. A discrimina înseamnă a respinge pe cineva, a-l jigni pentru că aparține unui anumit grup față de care avem prejudecăți. O formă de prejudecată este și antisemitismul.

Trebuie clarificat faptul că antisemitismul se bazează pe viziuni stereotipe negative despre evrei și iudaism, nesustținute de dovezi istorice. Este foarte posibil ca elevii și elevele să vină deja cu unele stereotipuri, prejudecăți și povești transmise de familiile lor, de mass-media sau de alte surse.

Atunci când se desfășoară activități pe tema antisemitismului sau a altor forme de ură, rasism și dezumanizare, este important să ajutăm elevii și elevele să înțeleagă că persoanele care aparțin grupurilor care au fost ori sunt discriminate au demnitate și liber arbitru, sunt oameni care merită respect, nu milă.

Antisemitismul se manifestă prin atitudini de tip religios, social, politic, rasial și/sau o mixtură a acestora. El are o componentă emoțională, ce se manifestă prin atitudini care exprimă că evreii ar fi detestabili, periculoși și culpabili pentru eșecurile persoanei antisemite.

Elevii, ajutați de profesorul, vor încerca să definească termenul de antisemitism iar ulterior, pe baza unui videoclip „*Antisemitismul European, de la origini și până în prezent*, ([European Antisemitism from its Origins to the Present](#)) elevii vor avea ca activitate, menționarea formelor de antisemitism pe care le-au identificat în materialul vizionat și vor încerca, împreună cu profesorul să definească aceste forme ale antisemitismului: antisemitism religios, economic, politic, rasial și cultural.

Antisemitismul religios – este aversiunea și discriminarea evreilor pe baza credințelor și practicilor lor religioase.

Antisemitismul economic – este prejudecata care consideră evreii responsabili pentru problemele economice, acuzându-i de controlul nejust al finanțelor și economiei.

Antisemitismul politic – este utilizarea prejudecăților antisemite pentru a manipula opinia publică și a câștiga sprijin politic, evreii fiind acuzați de conspirații pentru a domina guvernele și a submina ordinea socială.

Antisemitismul rasial – este ura și discriminarea împotriva evreilor pe baza presupusei inferiorități rasiale.

Antisemitismul cultural – este discriminarea împotriva evreilor pe baza diferențelor de cultură și percepție că evreii refuză să se asimileze în societatea majoritară.

După identificarea și definirea formelor de antisemitism, elevii vor încerca să asocieze pentru fiecare formă de antisemitism o manifestare a acestuia care s-a petrecut de-a lungul istoriei.

Antisemitismul religios s-a manifestat în perioada antică dar mai în evul mediu, când o dată cu răspândirea creștinismului evreii au fost acuzați de răstignirea lui Iisus Hristos (deicid), ceea ce a alimentat ostilitatea creștinilor față de evrei. Tot în perioada medievală, evreii au fost frecvenți acuzați de practici sinistre precum: otrăvirea fântânilor, răspândirea ciumei, sacrificii rituale în care foloseau sângele copiilor creștini. Aceste acuzații au avut ca efect expulzarea evreilor din diverse țări europene, inclusiv Anglia, Franța și Spania iar în multe orașe europene au fost obligați să trăiască în zone separate, cunoscute sub numele de **ghetouri**.

În Epoca Modernă, secolul al XIX-lea, în Europa, antisemitismul a crescut o dată cu ascensiunea mișcărilor naționaliste. Liderii politici au folosit sentimentele antisemite pentru a mobiliza masele și a distra atenția de la problemele interne. Un exemplu de antisemitism politic notoriu a fost afacerea Dreyfuss, când un ofițer evreu al armatei franceze a fost acuzat pe nedrept de trădare. Oficialitățile franceze au utilizat antisemitismul pentru a distra atenția de la corupția din cadrul armatei franceze. Autoritățile ruse au încurajat, la rândul lor, antisemitismul pentru a distra atenția de la condițiile de viață îngrozitoare și de la controlul autocratic din cadrul Imperiul Țarist. Evreii au fost învinuiți de asasinarea țarului Alexandru al II-lea în anul 1881, ceea ce a dus la zeci de **pogromuri** în Rusia în următoarele 3 decenii.

Dezvoltat în secolul al XIX-lea și promovat în special în secolul al XX-lea, antisemitismul rasial se bazează pe ideea că evreii aparțin unei rase inferioare, rasă semită, care este periculoasă pentru puritatea și superioritatea altor rase din cauza „sângelui evreiesc”. În perioada interbelică, pacea de la Versailles, hiperinflația din 1920 și marea criză din 1929, au alimentat nemulțumirile societății germane, care au găsit în evrei – „țapii ispășitori” pentru toate nenorocirile Germaniei. Acest antisemitismul rasial a atins apogeul în timpul regimului nazist din Germania, când politicile de exterminare sistematică a evreilor au dus la cel mai mare **genocid** din istoria umanității – HOLOCAUSTUL.

Aceste tipuri de antisemitism nu sunt întotdeauna distincte și se pot suprapune. Istoric, formele de antisemitism au evoluat semnificativ de-a lungul timpului, adaptându-se contextelor sociale, economice și politice din diferite perioade istorice, dar toate au avut un impact negativ profund asupra comunităților evreiești și asupra societății în general.

Această evoluție reflectă capacitatea persistentă a prejudecăților și urii de a se reinventa și de a găsi noi justificări pentru a marginaliza și persecuta evreii.

La finalul activității elevii vor avea de răspuns la următoarele întrebări:

Ce lecții putem învăța din istoria antisemitismului pentru a preveni astfel de prejudecăți și discriminări în viitor?

Cum crezi că ar trebui educați tinerii pentru a recunoaște și a combate antisemitismul și alte forme de ură?

Mai jos sunt redată câteva dintre răspunsurile elevilor: cea mai importantă este educația, promovarea toleranței prin organizarea de evenimente interculturale, demontarea miturilor, introducerea în programa școlară a unor cursuri despre Istoria Holocaustului, antisemitism și istoria evreilor, lecții pentru a recunoaște și combate antisemitismul, etc.

Combaterea antisemitismului necesită eforturi continue de educație, conștientizare și acțiune pentru a demonta stereotipurile și a promova toleranța și respectul reciproc. Educația istorică și culturală, legislația anti-

discriminare și dialogul intercultural sunt esențiale pentru a preveni perpetuarea acestor prejudecăți.

Este oportun și necesar să se includă lecții despre antisemitism în predarea despre Holocaust, deoarece sunt fundamentale pentru înțelegerea contextului în care a avut loc discriminarea, excluderea și, în cele din urmă, distrugerea evreilor europeni. Stereotipurile care au alimentat ideologiile care au culminat în Holocaust există și astăzi. Predarea acestui subiect poate servi și ca punct de pornire pentru examinarea antisemitismului contemporan, a rasismului și altor probleme legate de drepturile omului.

Consider că, atât istoria cât și literatura joacă un rol crucial în combaterea antisemitismului prin educarea și sensibilizarea publicului. Aceste discipline oferă perspective detaliate asupra experiențelor evreiești și a persecuțiilor la care au fost supuși, contribuind la înțelegerea și prevenirea prejudecăților și urii.

BIBLIOGRAFIE:

*** International Holocaust Remembrance Alliance: Recomandări privind predarea și învățarea despre Holocaust

****Cum să predăm despre Holocaust în școli?*, International Holocaust Remembrance, The

***International School For Holocaust Studies, Yad Vashem, Ierusalim

***Lecțiile trecutului ca impuls spre acțiune O abordare interdisciplinară: educația despre Holocaust, educația pentru drepturile omului și educația interculturală, The Olga Lengyel Institute for Holocaust Studies and Human Rights

<https://www.yadvashem.org/>

<https://encyclopedia.ushmm.org/content/en/article/introduction-to-the-holocaust>

38. Holocaustul

Maria Elena Telcean Mustoiuc
Scoala Gimnaziala Romuli

Stabilirea evreilor în Bucovina a dus la dezvoltarea economică, socială, culturală și spirituală a acestui spațiu, la înscrierea lui într-un areal cultural central-european. Ei și-au cultivat și păstrat o individualitate aparte, au adus o contribuție deosebită la dezvoltarea și promovarea Bucovinei în cadrul Imperiului Habsburgic și mai apoi a Imperiului Austro-Ungar, participând activ și implicându-se la integrarea provinciei în structurile Statului român. Evreii bucovineni reprezintă una dintre comunitățile cele mai importante care au avut o contribuție deosebită la istoria și modernizarea spațiului bucovinean și întregii societăți românești, notează Muzeul Național al Bucovinei, pe pagina de Facebook a instituției.

Data de 9 octombrie a fost aleasă drept zi a comemorării Holocaustului în România, printr-o hotărâre de Guvern din 2004, zi cu o semnificație aparte, când au început deportările forțate, în vagoane de marfă, încuiate, a evreilor din Bucovina de Sud, teritoriu aflat și atunci, ca și acum, sub administrație românească. După cum se cunoaște, Pactul Ribbentrop-Molotov, a avut consecințe tragice pentru populația românească din sudul Basarabiei, Bucovina de Nord și Ținutul Herța. Prin declararea zilei de 9 octombrie drept zi a Holocaustului, statul nostru a recunoscut faptul că evreii din România nu au fost scutiți de experiența tragică prin care au trecut evreii din țările aflate în zona de influență a Axei.

Deportările evreilor din Bucovina au fost rezultatul deciziei lui Antonescu de a realiza o purificare etnică. Această decizie poate fi evidențiată pe baza stenogramelor ședințelor de guvern din 22 iunie 1941 și 8 iulie 1941. Holocaustul a existat în România, inclusiv Transnistria, în toate formele de manifestare, exceptând lagărele de concentrare și camerele de gazare. Cercetările efectuate, majoritatea documentelor, arată că autoritățile românești au transformat o întreagă zonă de la est de Nistru, aflată sub administrație românească, într-un imens lagăr de concentrare, destinat exterminării evreilor.

La 9 octombrie 1941, a început deportarea a peste 26.000 de evrei din Suceava, Câmpulung Moldovenesc, Vatra Dornei, Rădăuți, Gura Humorului și din alte localități din vecinătate către Transnistria, după ce, la 14 septembrie 1941, începuse deportarea evreilor din Basarabia și Bucovina. Fără a putea stabili cu exactitate care este numărul evreilor români și al evreilor din teritoriile aflate sub administrație românească care au fost uciși în timpul Holocaustului, Comisia Internațională pentru Studiarea Holocaustului din România apreciază că, în timpul Holocaustului, în România și în teritoriile aflate sub controlul său au fost uciși sau au murit între 280.000 și 380.000 de evrei români și ucraineni, la care se adaugă și aproximativ 135.000 de evrei români care trăiau în Transilvania de Nord, aflată pe atunci sub conducere maghiară, precum și 5.000 de evrei români care se aflau atunci în alte țări din Europa.

Într-o Românie aflată în război, în care antisemitismul devenise politică de stat încă de pe vremea lui Carol al II-lea, în care sute de mii de oameni au fost deportați și uciși, au existat și oameni care au salvat oameni. Puțină lume știe că Regina Mamă Elena s-a opus și a acționat pentru a opri Holocaustul din România.

Dosarul de la Institutul Yad Vashem din Israel, care acordă titlul de „drept între popoare” celor care au salvat evrei de la moarte în timpul Holocaustului, adună multe mărturii ale celor care au fost martori la acțiunile salvatoare ale Reginei.

O notă secretă semnată de reprezentantul SS la București, Gustav Richter, arată că „Regina Mamă i-a spus fiului ei, Regele Mihai, că modul în care sunt tratați oamenii în această țară este

rușinos și că ea nu îngăduie acest lucru pentru că fiul ei va fi asociat în istoria României cu crimele comise împotriva evreilor, sub numele de Mihai cel Groaznic”.

Insistențele Reginei Elena au oprit extinderea deportărilor și în alte zone decât nordul Moldovei și Bucovina, au dus la trimiterea unui tren cu ajutoare în lagărele din Transnistria și repatrierea orfanilor de acolo înainte de finele războiului.

Holocaustul este considerat cel mai mare genocid al tuturor timpurilor. Se estimează că, într-un deceniu, au fost omorâți în jur de 11 milioane de oameni. Jumătate dintre ei erau evrei. Holocaustul este un termen utilizat pentru a descrie uciderea a aproximativ 11 milioane de oameni, dintre care jumătate evrei, din Europa, în timpul celui de-al Doilea Război Mondial.

Programul de exterminare a evreilor a fost plănuț și executat de regimul național-socialist din Germania, condus de Adolf Hitler. Adevărul.ro vă prezintă cele mai înfricoșătoare statistici și informații despre Holocaust:

- În timpul Holocaustului au murit peste 1,1 milioane de copii au murit.
- Cei mai mulți oameni au fost uciși în septembrie 1941, lângă Kiev. În doar două zile au fost omorâți mai bine de 33.000 de evrei. Aceștia au fost împușcați de trupele germane.
- În perioada 1933 – 1945, mai bine de 11 milioane de bărbați, femei și copii au fost omorâți. Aproape jumătate dintre ei erau evrei.
- Trupele naziste puneau o parte din prizonierii evrei să îngroape sau să incinereze alți evrei. Ulterior, aceștia erau și ei omorâți.
- „Noaptea geamurilor sparte” - a avut loc în 1938, când naziștii au atacat comunitățile evreiești din Germania și Austria. Naziștii au distrus atunci mai bine de 1.000 de sinagogi, atacând inclusiv spitalele, școlile, casele și cimitirele evreiești. 30.000 de evrei au fost arestați în noaptea respectivă.
- În cea mai mare tabără dedicată evreilor, situată în Polonia, în jur de 1% din populație murea în fiecare lună, de foame și de sete.
- Se estimează că în jur de o treime din populația evreiască de pe planetă a murit atunci.
- Pentru a evita panica, naziștii le spuneau evreilor care intrau în camerele de gazare că urmează să fie spălați și dezinfectați. Alți evrei aveau rolul de a-i calma și a-i asigura că urmează să facă duș.
- În complexul Auschwitz au murit peste un milion de oameni. Acesta deține recordul din acest punct de vedere.
- Se estimează că au murit, în timpul Holocaustului, în jur de 220.000-500.000 de romi.
- Au mai fost omorâți oponenții lui Hitler, martorii lui Iehova și homosexualii.
- Majoritatea prizonierilor erau transportați spre taberele de muncă sau de exterminare cu ajutorul vagoanelor pentru animale. Acestea nu aveau hrană, apă, toaletă sau ventilație. Cel mai lung transport s-a întins pe 18 zile și niciunul dintre prizonieri nu a supraviețuit.

BIBLIOGRAFIE:

Teșu Solomovici, Istoria Holocaustului din România, București, 2005.

Holocaustul evreilor din România: experimentul Transnistria, în Observator cultural, nr. 208, februarie 2004.

Alexandru Cretzianu, Ocazia pierdută, Editura Institutul European, 1998.

39. File din istoria Holocaustului

Narcisa Monița
Școala Gimnazială Romuli

Holocaustul reprezintă unul dintre cele mai cumplite genociduri din istoria umanității. Termenul de Holocaust vine de la „holos” („totul” în greacă) și kaein („a arde” în greacă). Acesta definea în Antichitate jertfirea unui sacrificiu oferit zeilor prin ardere.

Holocaustul, cunoscut și drept șoah („calamitate” în ebraică), a avut loc în timpul celui de-al Doilea Război Mondial (1939-1945), fiind întreprins de către Germania nazistă a lui Adolf Hitler. Ținta acestui genocid au fost evreii, considerați a fi o rasă inferioară (sub-umană) de către regimul nazist. Aceștia erau duși în așa-zisele lagăre de concentrare, unde erau uciși, de cele mai multe ori utilizându-se metode extrem de crude. În timpul Holocaustului se estimează că ar fi murit aproximativ 6 milioane de evrei, de toate vârstele, majoritatea acestora provenind din state europene.

Lagărele de concentrare au fost gândite și construite de către naziști pentru a lichida fizic adversarii regimului, indiferent de etnie, religie or convingeri politice. Inițial, lagărele de concentrare au avut scopul de a izola opozanții politici ai regimului nazist, fiind numite lagăre de arest preventiv (Dachau, Buchenwald, Ravensbruck). În doi ani (1933-1935) regimul totalitar german a arestat în mod abuziv aproximativ 318.000 de persoane, dintre care 4.200 au fost executate fără nicio judecată. Odată cu începerea celui de-al Doilea Război Mondial, obiectivul lagărelor se schimbă radical: deținuții fiind obligați la muncă silnică. Lagărele intră sub jurisdicția temutului SS. Deținuții urmau să nu mai iasă niciodată din lagăre, ei trebuind să moară în interior.

Holocaustul s-a fundamentat pe ideea susținută de Adolf Hitler în lucrarea sa, „Mein Kampf”, unde afirma existența a trei categorii de rase: rasa superioară (ariană), reprezentată de germani, căreia trebuia să i se supună rasele inferioare: latinii, evreii și ȣiganii, pentru ultimele două categorii promovând exterminarea lor, întrucât de-a lungul istoriei nu au avut o evoluție semnificativă, neconstituindu-și un stat al lor. Hitler susține ideea exterminării în masă a latinilor și a slavilor în timpul discursurilor publice, iar în România Holocaustul a avut loc între anii 1937 și 1944.

Este relevant a fi observată situația evreilor înainte de alianța României cu Germania nazistă, cea care promova apriga politică antisemită împotriva rasei „impure”. Astfel, înainte de octombrie 1940 când România semnează aderarea la Axa-Roma-Berlin-Tokio, România, precum și alte țări europene ale momentului, cuprindea un număr mare de evrei integrați în toate domeniile societății (economie, politică etc.). În toată Europa momentului, opinia publică se confrunța cu influențe mai mult sau mai puțin antisemite, acestea având rădăcini religioase (evreii erau considerați „călăii lui Iisus”), economice (evreii proveniți din rândul burgheziei sau al negustorilor erau adesea școliți mai mult decât țărănimea română, fapt ce a generat invidii), politice (o parte dintre evrei se organizaseră într-un partid susținut de bolșevici) etc.

Considerați vinovați de marea criză economică din anii '30, împotriva acestora se va desfășura și în România o puternică campanie menită a-i denigra și alunga. Astfel, în anul 1937 este dată o lege antisemită de către guvernul Goga. Sunt luate măsuri în învățământ, administrație, avocatură, unde se limitează numărul evreilor în universități, școli superioare, barouri etc., retrăgându-se cetățenia unui număr de circa 120.000 de evrei.

Stabilirea evreilor în Bucovina a dus la dezvoltarea economică, socială, culturală și spirituală a acestui spațiu, la înscrierea lui într-un areal cultural central-european. Ei și-au cultivat și păstrat o individualitate aparte, au adus o contribuție deosebită la dezvoltarea și

promovarea Bucovinei în cadrul Imperiului Habsburgic și mai apoi a Imperiului Austro-Ungar, participând activ și implicându-se la integrarea provinciei în structurile Statului român. Evreii bucovineni reprezintă una dintre comunitățile cele mai importante care au avut o contribuție deosebită la istoria și modernizarea spațiului bucovinean și întregii societăți românești, notează Muzeul Național al Bucovinei, pe pagina de Facebook a instituției.

Data de 9 octombrie a fost aleasă drept zi a comemorării Holocaustului în România, printr-o hotărâre de Guvern din 2004, zi cu o semnificație aparte, când au început deportările forțate, în vagoane de marfă, încuiate, a evreilor din Bucovina de Sud, teritoriu aflat și atunci, ca și acum, sub administrație românească. După cum se cunoaște, Pactul Ribbentrop-Molotov, a avut consecințe tragice pentru populația românească din sudul Basarabiei, Bucovina de Nord și Ținutul Herța. Prin declararea zilei de 9 octombrie drept zi a Holocaustului, statul nostru a recunoscut faptul că evreii din România nu au fost scutiți de experiența tragică prin care au trecut evreii din țările aflate în zona de influență a Axei.

Deportările evreilor din Bucovina au fost rezultatul deciziei lui Antonescu de a realiza o purificare etnică. Această decizie poate fi evidențiată pe baza stenogramelor ședințelor de guvern din 22 iunie 1941 și 8 iulie 1941. Holocaustul a existat în România, inclusiv Transnistria, în toate formele de manifestare, exceptând lagărele de concentrare și camerele de gazare. Cercetările efectuate, majoritatea documentelor, arată că autoritățile românești au transformat o întreagă zonă de la est de Nistru, aflată sub administrație românească, într-un imens lagăr de concentrare, destinat exterminării evreilor.

Holocaustul este considerat cel mai mare genocid al tuturor timpurilor. Se estimează că, într-un deceniu, au fost omorâți în jur de 11 milioane de oameni. Jumătate dintre ei erau evrei. Holocaustul este un termen utilizat pentru a descrie uciderea a aproximativ 11 milioane de oameni, dintre care jumătate evrei, din Europa, în timpul celui de-al Doilea Război Mondial.

Bibliografie:

Teșu Solomovici, Istoria Holocaustului din România, București, 2005.

Holocaustul evreilor din România: experimentul Transnistria, în Observator cultural, nr. 208, februarie 2004.

Alexandru Cretzianu, Ocazia pierdută, Editura Institutul European, 1998.

40. Holocaustul

Adriana Dumitru
Liceul Tehnologic „Liviu Rebreanu”, Maieru

Holocaustul (*holo-întreg; caustos-ars, gr.*) reprezenta inițial un ritual religios prin care o ofrandă adusă zeilor era arsă în întregime. În zilele noastre cuvântul face legătură mai ales cu exterminarea aproape în totalitate a evreilor din Europa de către Germania nazistă.

În secolul XIX evreimea din Europa devenea din ce în ce mai emancipată și, în majoritatea țărilor, ajunsese să aibă o situație egală cu restul populației. Totuși, din când în când evreii erau defăimați și hărțuiți de grupări antisemite care-i considerau o „rasă” străină, ce nu putea fi asimilată în interiorul culturii europene; însă acestea nu au inițiat niciodată cu adevărat o campanie antisemită coerentă.

PERSECUȚIA EVREILOR GERMANI ÎNAINTE DE AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL

Când regimul nazist a ajuns la putere în Germania în ianuarie 1933, acesta a trecut imediat la adoptarea unor măsuri antisemite sistematice. Un prim decret a reprezentat însăși definiția termenului *evreu*. Rolul crucial îl avea religia bunicilor unei persoane. Oricine avea trei sau patru bunici evrei era considerat automat de aceeași confesiune, indiferent de apartenența la comunitatea evreiască. Cei pe jumătate evrei deveneau evrei numai dacă aveau aceeași religie sau dacă erau căsătoriți cu o persoană cu această religie. Toți ceilalți jumătate-evrei și persoanele cu un singur bunic evreu erau denumiți *Mischlinge* (corcitură, hibrizi). Evreii și *Mischlinge* erau „non-arieni”. În doctrina nazistă o astfel de subliniere a descendenței era privită ca o confirmare a „rasei”, dar scopul principal al acestor categorisiri era de fapt delimitarea unei ținte a legilor și directivelor discriminatorii.

Între 1933 și 1939 s-au făcut eforturi deosebite din partea Partidului Nazist, agențiilor guvernamentale, băncilor și a lumii afacerilor pentru eliminarea evreilor din viața economică.

Non-arienii erau eliberați din posturile publice iar avocații și medicii evrei își pierdeau aproape toți clienții. Firmele evreiești fie erau lichidate și patrimoniul lor era confiscat, fie erau cumpărate la prețuri mult mai mici decât adevărata lor valoare de către companii care nu aparțineau sau nu erau conduse de evrei. Transferul prin contract al întreprinderilor evreiești către patroni germani era denumit „arianizare”. Câștigurile oricăror vânzări, precum și economiile tuturor evreilor erau supuse unor taxe de proprietate speciale. Angajații evrei ai firmelor lichidate sau arianizate își pierdeau locurile de muncă.

Obiectivul declarat al regimului nazist era emigrarea evreilor. În noaptea de 9 noiembrie 1938, după asasinarea unui diplomat german la Paris de către un tânăr evreu, toate sinagogile din Germania au fost incendiate, geamurile magazinelor evreiești au fost sparte și 20.000 de oameni arestați. Această *Kristallnacht* („Noapte de cristal”) a reprezentat un semnal pentru evreii din Germania și Austria să plece cât mai curând posibil. Câteva sute de mii de oameni au reușit să se refugieze în alte țări, dar tot atâția, printre care mulți bătrâni și săraci, au rămas să înfrunte o soartă nesigură.

OCUPAREA POLONIEI

La începerea celui de-al doilea război mondial în septembrie 1939, armata nazistă a ocupat jumătatea vestică a Poloniei adăugând aproape 2 milioane de evrei la sfera de putere germană. Restricțiile impuse asupra evreimii poloneze erau mult mai dure decât cele din Germania. Evreii polonezi au fost forțați să se mute în ghetouri înconjurată de ziduri și sârmă ghimpată. Acestea erau asemenea unor orașe-stat captive. Fiecare avea un consiliu evreiesc care era responsabil cu găzduirea, cu salubritatea și cu producția. Mâncare și cărbune urmau să fie

aduse în interior iar bunurile produse trebuiau trimise spre exterior. Aprovizionarea cu hrană permisă de germani, totuși, consta mai ales în cereale și legume ca napii, morcovii și sfecla. În ghetoul Varșovia rația oficială abia asigura 1200 de calorii pentru fiecare locuitor. Mâncarea de pe piața neagră introdusă în ghetouri era vândută la prețuri ridicate, dar șomajul și sărăcia erau larg răspândite. Locuințele erau supraaglomerate, cu șase sau șapte persoane într-o singură cameră, iar tifosul își făcea apariția.

INVADAREA URSS

În timpul introducerii ghetourilor în Polonia o acțiune mult mai drastică era lansată mai la est. În iunie 1941 armatele germane au invadat Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste (URSS) și în același timp SS-ul a desfășurat 3000 de oameni în unități speciale pe noile teritorii ocupate pentru a ucide pe loc toți evreii. Aceste detașamente mobile, cunoscute ca *Einsatzgruppen* (trupe de acțiune), au trecut în curând la execuții continue. Masacrele aveau loc de obicei în șanțuri sau râpe din apropierea orașelor. Din când în când la acestea asistau soldați sau localnici. În curând zvonuri despre ucideri au început să ajungă în capitalele lumii.

La o lună după începerea operațiunilor mobile în URSS-ul ocupat, Herman Göring, omul numărul doi de la conducerea Germaniei naziste, a trimis o directivă către șeful Serviciului de Securitate al Reich-ului (*Sicherheitsdienst* - SD), Reinhard Heydrich, prin care acesta era însărcinat cu organizarea „soluției finale la problema evreiască” în toată Europa aflată sub ocupație germană. Până în septembrie 1941 evreii din Germania au fost forțați să poarte insigne sau banderole marcate cu o stea galbenă – „steaua lui David”. În lunile următoare zeci de mii de oameni au fost deportați în ghetourile din Polonia și în orașele capturate din URSS. Pe când această operațiune era în plină desfășurare, o altă oroare era pregătită: lagărul morții.

Lagăre echipate cu facilități pentru gazarea oamenilor au fost construite pe teritoriul Poloniei ocupate. Majoritatea eventualelor victime urmau să fie deportate din ghetourile aflate în apropiere. Numai din ghetoul Varșovia au fost deplasate peste 300.000 de persoane. Primele transporturi erau de obicei formate din femei, copii sau bărbați mai bătrâni care nu puteau munci; evreii capabili de lucru erau opriți în magazine sau în uzine, dar și aceștia erau până la urmă uciși. Cele mai mari deportări au avut loc în vara și toamna anului 1942. Destinațiile

transporturilor nu erau dezvăluite comunităților evreiești, dar zvonuri despre uciderile în masă ajungeau în cele din urmă la supraviețuitori, precum și la guvernele din Statele Unite și din Marea Britanie. În aprilie 1943 cei 65.000 de evrei rămași în Varșovia s-au opus poliției germane care intrase în ghetou pentru o ultimă adunare. Luptele au durat trei săptămâni.

Deportările

În toată Europa deportările au generat foarte multe probleme politice și administrative. Numai în Germania s-au purtat discuții intense despre *Mischlinge*, care până la urmă au fost scutiți. În țările aliate cu Germania, cum ar fi Slovacia și Croația, s-au dus negocieri diplomatice pentru a se putea ajunge la deportări. Guvernul Vichy din Franța, care își extinsese deja legile antisemite, a început să închidă evrei înainte de primirea unei cereri în această direcție din partea

Germaniei. Guvernul fascist italian a refuzat să coopereze cu Germania nazistă până la ocuparea de către forțele militare ale acesteia în septembrie 1943, iar guvernul ungar a refuzat de asemenea predarea evreilor până la pătrunderea trupelor germane în martie 1944. Deși guvernul român s-a făcut vinovat de câteva masacre ale evreilor în URSS, România a refuzat de asemenea predarea evreilor către germani. Mii de evrei din Danemarca s-au salvat de la moarte prin fuga cu ajutorul unor bărci mici în Suedia, țară neutră.

De oriunde era posibil se adunau bunurile deportaților. În Germania, conturile din bănci și apartamentele acestora erau confiscate, iar din Franța, Belgia și Olanda era adusă mobilă pentru a fi distribuită persoanelor care fuseseră afectate de bombardamente.

Transportarea victimelor către lagăre se făcea în general cu trenul, poliția trebuind să plătească căilor ferate germane câte un bilet de pasager la clasa a treia pentru fiecare deportat. Când într-un tren se încărcau 1000 de persoane, era permisă achitarea unei taxe de grup la jumătatea tarifului normal. Trenurile, alcătuite din vagoane de marfă, se deplasau încet cu un orar special către destinația lor. Adesea cei bolnavi și bătrâni mureau pe drum.

Lagărele morții

Punctele de sosire din Polonia erau Kulmhof (Chełmno), Bełżec, Sobibór, Treblinka, Majdanek (Lublin), și Auschwitz (Oświęcim). Kulmhof, aflat la nord-vest de ghetoul Łódź, era aprovizionat cu gaz, aici având să moară 150.000 de oameni. Bełżec avea camere de gazare cu monoxid de carbon în care au fost omorâți circa 600.000 de evrei. La Sobibór au murit 250.000 de oameni, iar la Treblinka între 700.000 și 800.000. La Majdanek circa 50.000 au fost gazați sau împușcați; la Auschwitz numărul morților a depășit 1 milion.

Auschwitz, în apropiere de Cracovia, era cel mai mare lagăr de concentrare. Spre deosebire de celelalte, aici se folosea acidul cianhidric (cu un efect mult mai rapid) pentru gazări. Victimele de la Auschwitz veneau din toată Europa: Norvegia, Franța, Țările de Jos, Italia, Germania, Cehoslovacia, Ungaria, Polonia, Iugoslavia și Grecia. Mare parte din deținuți, fie că erau evrei sau nu, erau folosiți la munca în industrie; unii prizonieri au fost supuși unor experimente medicale, în special sterilizărilor. Deși numai evreii și țigani erau gazați regulat, alte câteva sute de mii de deținuți de la Auschwitz au murit din cauza înfometării, a bolilor sau prin împușcare. Pentru a se șterge urmele crimelor din cele 4 camere de gazare, au fost construite crematorii uriașe în care cadavrele să poată fi incinerate. În 1944 lagărul a fost fotografiat de un avion de recunoaștere al aliaților care căuta ținte industriale; au fost bombardate fabricile, dar camerele de gazare au rămas.

Până la sfârșitul războiului au fost construite 22 de lagăre de concentrare, în care au fost închiși între 7 și 8 milioane de oameni, în marea lor majoritate evrei.

REZULTATELE HOLOCAUSTULUI

La sfârșitul războiului milioane de evrei, slavi, țigani, martori ai lui Jehova și alte categorii considerate ținte ale naziștilor muriseră în Holocaust. Numărul evreilor morți depășea 5 milioane: circa 3 milioane în lagăre, 1,4 milioane în execuții prin împușcare și peste 600.000 în ghetouri. Unele estimări depășesc chiar suma de 6 milioane de oameni.

Băncile elvețiene și Holocaustul

Înainte și în timpul războiului era un lucru des întâlnit ca oamenii să treacă în Elveția, alungați de persecuțiile naziștilor, pentru a-și depune valorile pe care le aveau în conturi

Unul dintre cele 4 crematorii de la Auschwitz-Birkenau.

elvețiene. Practicile bancare permissive și legile stricte cu privire la secretul bancar favorizau ascunderea averilor din calea naziștilor. Băncile elvețiene permiteau oamenilor să deschidă conturi și să depună valori în conturi identificabile numai printr-un număr sau înființate sub nume false, pe numele unor corporații, sau pentru terți. În timp ce aceste reguli făceau mai ușoară ascunderea bunurilor înainte și după izbucnirea celui de-al doilea război mondial, recuperarea lor după aceea devenea aproape imposibilă. Deoarece multe dintre aceste conturi nu aveau informații esențiale, cum ar fi chiar numele adevărat al posesorului bunurilor, devenea foarte dificilă revendicarea lor de către victimele Holocaustului sau de către moștenitorii acestora după terminarea războiului. Legile cu privire la secretul bancar au făcut și ele ca orice încercare de recuperare a bunurilor pierdute să fie aproape inutilă. Evreilor care trăiau în țările comuniste de după război le-a fost și mai greu să-și revendice valorile din cauza restricțiilor de călătorie la care aceștia erau supuși.

Evreii supraviețuitori și înființarea Israelului

Un rezultat neprevăzut al luptei antisemite din Europa a fost înființarea unui stat evreu. Holocaustul a adâncit dorința supraviețuitorilor și a zioniștilor (naționaliștii evrei) de a stabili Palestina ca stat capabil să apere toți evreii rămași în lume. S-au exercitat presiuni asupra Alianțelor pentru a se înființa aici un refugiu permanent pentru evreii supraviețuitori.

În cele din urmă Adunarea Generală a ONU a recomandat împărțirea Palestinei în state arabe și evreiești separate și crearea unor enclave internaționale care includeau Ierusalimul și Bethleemul, ambele având locuri cu o deosebită importanță religioasă pentru musulmani, evrei și creștini. În timp ce planul de împărțire a fost acceptat de majoritatea evreilor, arabii din interiorul și din afara Palestinei au găsit această soluție ca fiind inacceptabilă. Până în zilele noastre ostilitatea produsă de crearea Israelului amenință pacea și stabilitatea în Orientul Mijlociu. Înființarea Israelului la trei ani după înfrângerea Germaniei a fost astfel un efect întârziat al Holocaustului.

BIBLIOGRAFIE:

Lustig, Oliver, 2005, *Ecouri din Holocaust în literatura universală*, Editura Aervh, București.

Wikipedia, Holocaust

Iancu, Carol, 2009, *Evreii din România (1866-1919). De la excludere la emancipare*, Editura Hasefer

Scurtu, Ioan, Buzatu, Gheorghe, 1999, *Istoria românilor în secolul al XX-lea*, Editura Paideia, București.

41.Tragediile Holocaustului în viziunea copiilor

Simona Simioanca
Liceul cu Program Sportiv, Bistrița

Toate ființele umane se nasc libere și egale în demnitate și în drepturi. Ele sunt înzestrate cu rațiune și conștiință și trebuie să se comporte unele față de altele în spiritul fraternității.

Declarația Universală a Drepturilor Omului

Speranța noastră Europa trebuie dezvoltată ca o comunitate politică bazată pe un sistem de valori bine definit și care oferă viziunea unui continent unit și fără conflicte în care rolul primordial să-l dețină toleranța. Multe generații trecute au visat la o astfel de Europă iar noi, astăzi suntem datori să îndeplinim acest vis spunând *nu antisemitismului, da toleranței-păcii-democrației.*

Nu consider că este un curaj să vorbești despre cele mai mari crime ale umanității. Cred că trebuie să ai mult curaj ca să le treci cu vederea. –afirma doctorul în istorie Sergiu Musteață vorbind despre Holocaustul din România și Transnistria.

Termenul Holocaust este utilizat pentru a desemna exterminarea de către Germania nazistă și aliații săi a unui număr de aproximativ șase milioane de evrei, de toate vârstele, din Europa. Genocidul organizat împotriva evreilor a făcut ca, la sfârșitul războiului, să nu mai existe în Europa decât o treime din ansamblul populației evreiești antebelice, dintre cei uciși un sfert fiind copii. În limba ebraică, Holocaustului (holos=complet, kaustos=ars) îi corespunde cuvântul *SHOAH=catrastofă*, a cărui semnificație indică distrugerea deliberată a poporului evreu. La originea acestei politici se afla rasismul promovat de nazism și, în baza acestuia, obsesia pentru *spațiul vital-Lebensraum* necesar rasei *superioare* germane. Persecuția sistematică și oficială a evreilor a început în Germania, fiind apoi extinsă în teritoriile anexate de aceasta-Austria, Cehia-și cucerite din 1939-Polonia, Olanda, U.R.S.S., statele aflate sub controlul german contribuind în proporții diferite-Franța regimului de la Vichy, Ungaria etc. Inițial, s-a procedat la definirea calității de evreu, apoi, pe rând, la excluderi din cadrul comunităților sau a diferitelor categorii sociale, la impunerea de taxe speciale evreilor. După cucerirea Poloniei-1939, au fost constituite ghetourile, cartiere speciale pentru izolarea populației evreiești, viața în cadrul acestora fiind marcată de privațiuni, violență, foamete. Din momentul atacării U.R.S.S. în 1941, s-a trecut la masacre înfăptuite de trupele speciale ale S.S.-Einsatzgruppen, care au acționat în Polonia, Ucraina, Bielorusia, statele baltice. În paralel s-au desfășurat acțiunile de deportare în lagărele de concentrare de pe teritoriul Germaniei sau al țărilor ocupate. Anul 1941 aduce cu sine *soluția finală* adică eliminarea tuturor evreilor din Europa dominată de naști. Planul acesteia a fost elaborat la Conferința de la Wansee, în 20 ianuarie 1942, de către conducători S.S., în frunte cu Adolf Eichman. Timp de trei ani, în cele șase lagăre de exterminare care au funcționat în acest scop în Polonia la-Chelmno, Belzec, Sobibor, Treblinka, Maidanek, Auschwitz, dar și în lagărele de concentrare și-au pierdut viața prin gazare, împușcare, înfometare sau în urma experiențelor medicale inumane milioane de evrei, majoritatea cadavrelor fiind apoi incinerate. Și în România au fost multe victime din rândul evreilor, amintim pogromurile de la Dorohoi, București, Iași. În județul nostru victimelor Holocaustului le-a fost ridicat un monument în fața Sinagogii din orașul Bistrița, pe care eu ca dascăl îl indic elevilor ca material didactic și unde depunem în fiecare an în data de 9 octombrie coroane și păstrăm un moment de reculegere.

Au existat și gesturi de solidaritate, cu atât mai prețioase cu cât reprezentau un act de un imens curaj, care au permis salvarea unor persoane sau a unor familii întregi. După război, statul Israel a instituit titlul de *drept între popoarele lumii*, pentru a-i cinsti pe cei care, fără a cere nimic în schimb, i-au ajutat pe evrei. Peste 16000 de oameni din întreaga lume au primit această distincție. Din România, au primit titlul, printre alții, regina Elena, dr. Traian Popovici, Viorica Agarici, acad. Raoul Șorban.

Tema Holocaustului este o temă care trebuie predată și discutată cu elevii pentru a înțelege de ce viața e importantă, valorile democrației trebuie respectate, crimele umanității nu trebuie repetate. Eu personal, ca dascăl și nu numai, acord o mare atenție acestei teme. Plecând de la informațiile oferite de manualele școlare, de la filme, documentare, studii și cercetări, cărți despre această temă, internet și alte diferite surse împreună cu elevii mei descoperim, analizăm, comemorăm victimele Holocaustului. Elevii s-au mobilizat și implicat realizând desene, afișe, postere, studii de caz, portofolii, mape tematice, compuneri, scrisori și reportaje prin intermediul metodei atelierelor de scriere, au participat la concursul național *MEMORIA HOLOCAUSTULUI*. Acest concurs are următoarele obiective care îi ajută pe elevi să cunoască și conștientizeze istoria Holocaustului: prezentarea și conștientizarea problematicii Holocaustului, a semnificației acestuia ca o încălcare brutală, gravă a primului drept al omului- dreptul la viață; formarea și dezvoltarea, la elevi, a comportamentului tolerant, democratic, a spiritului civic, a deprinderilor de participare la o comunitate fără manifestări de rasism, antisemitism, violență, discriminare, intoleranță; evaluarea competențelor elevilor de raportare și valorizare a modului în care mass-media prezintă acest moment istoric; cunoașterea și interpretarea surselor istorice; evaluarea modalităților originale de exprimare plastică a elevilor.

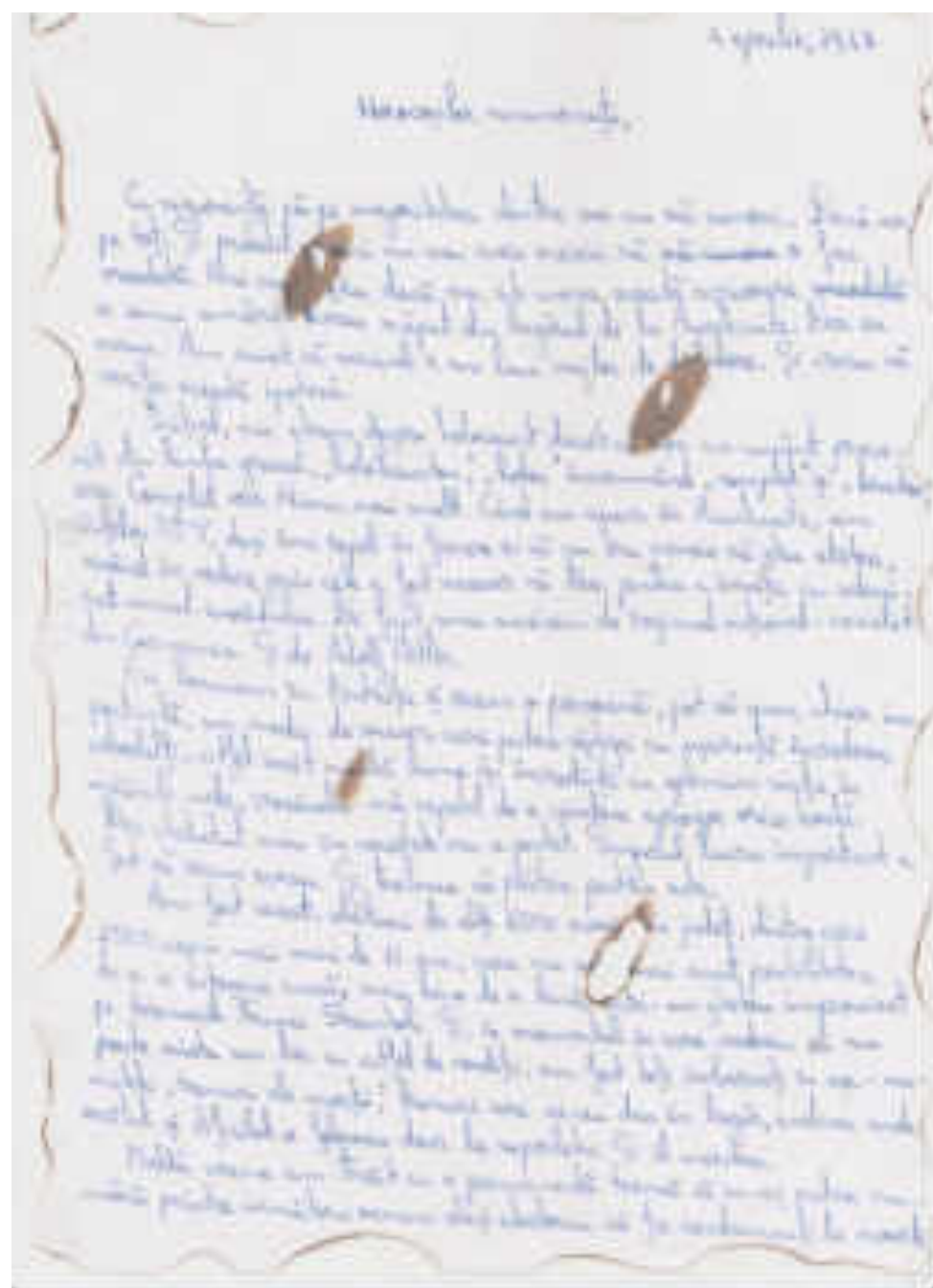
Viața și jurnalul Annei Frank este un subiect care marchează și impresionează prin povestea sa atât elevii din ciclul gimnazial cât și liceal. Jurnalul său a fost tradus în peste 50 de limbi, fiind una dintre cele mai citite cărți din lume. Pasajul următor a fost cel care a emoționat elevii : *Aș vrea să pot trăi cumva și după moarte. Iată de ce îi sunt recunoscătoare lui Dumnezeu care, prin naștere, mi-a dat prilejul de a mă dezvolta și a scrie*. Filmele precum *PIANISTUL* sau scurte documentare au fost vizionate de elevi cu sufletul la gură iar, la final m-au întrebat : *cum a fost posibil să se întâmple așa ceva ?* Răspunsul meu a constatat în teme despre cele vizionate sub forma atelierelor de scriere. M-a impresionat o scrisoare a unei eleve din clasa a zecea pe care o atașez partial, la anexe.

Un alt episod tragic din istoria Holocaustului care i-a impresionat pe elevi a fost drama copiilor evrei despre care au scris și desenat. Selectez câteva din opiniile lor : *Poate cea mai tulburătoare abordare a Holocaustului este cea făcută din perspectiva suferinței copiilor. În general când vorbim despre exterminarea evreilor europeni, avem în vedere numărul victimelor, responsabilitatea celor care au știut ce se întâmplă, dar au ales să tacă. Cel mai adesea uităm însă faptul că dintre cele 6 milioane de victime vinovate de a se fi născut evrei, un milion și jumătate au fost copii.*

Nu cred că ne putem imagina cât de cumplită trebuie să fi fost experiența de viață a acestor copii. Înainte de a fi deportați și exterminați au fost mai întâi discriminați: caricaturizați, excluși din școli, supuși atacurilor antisemite verbale și fizice, apoi ghetoizați, înfometați murind de foame sau de frig, uciși pentru experimente sau uneori pentru propria distracție a naziștilor.

Crimele acestor oameni nu au fost și nu vor fi niciodată uitate, chiar dacă au fost judecați unii vinovați sau au fost acordate recompensării bănești urmașilor celor uciși.

Studii de caz dezbătute împreună cu elevii mei în ultimii trei ani.

42. The story of the Holocaust in literature

Florina Giurca

Liceul de Muzica „Tudor Jarda”, Bistrița

As it is well-known and universally accepted, the Holocaust was one of the greatest genocide in history, destroying lives and destinies and leaving a painful worldwide imprint. The greatest crime of the XXth century has served as inspiration for many films, books and other artistic representations as the terrors and the horrors of the Holocaust, revealed at the end of the war appalled the entire world. The immensity of the cruelty and the innumerable lives tragically lost and destroyed during this evil process could not have been better preserved or transmitted over the generations but by writing: novels, short stories, diaries, anything that could testify what happened.

Throughout the years, films and books have told the story of the Holocaust, revealing a reality which needed to be presented to the whole world in order for everybody to know the suffering and the ordeals other human beings had to go through. The universal literature is a vast collection of fictional and true stories having this theme, transposed into films, making everything easier to understand what the Holocaust meant. One of the stories which present how the Jews were treated by the Nazis and their supporters, is “The Pianist”, written by Wladyslaw Szpilman. In this novel, we encounter a young artist, whose life is shattered by the new rules imposed against the Jews. As a pianist, he had a beautiful life, he had prestige and success, but all these faded away as soon as the Nazis came to power. His old life, as well his family's, changed in a blink of an eye and the normality they knew, disappeared. It is also the case of the Finzi-Contini family from Giorgio Bassani's novel “The Garden of Finzi-Contini”, whose respectable position they owned for generations, is destroyed by the new ideas the Nazis promote and which clearly separate the Jews from the rest of the world. The respectable family of the Finzi-Contini lose their status only because they are Jews and, according to the Nazis, they have to be disregarded and punished. Following the line of the anti-Semitism and the Holocaust experience, these two stories emphasize on how things used to be done in those times and, what is more, on the easy way people were convinced to change their opinions about others and to judge others, who, as they were told, were inferior to them. Both the story of Szpilman and of the Finzi-Contini family can be considered as representative for every person or family who had to experience the horrors of the Holocaust, which left extremely few survivors compared to the number of deaths.

Another example of novel presenting the theme of the Holocaust is “Schindler's List”, the well-known story of the man who managed to save people from the horrifying experience of the Holocaust by giving them jobs and, although he was a supporter of the Nazis, he was against the genocide he saw unfolding. Still, literature includes titles, which provide a different perspective on the Holocaust and one of these is the novel “The boy in the striped pyjamas” by John Boyne. In this novel, the story of the Holocaust is presented in a different manner, as Bruno, the main character has no idea what happens on the other side of the fence and, in his mind, he is similar to his best friend, despite the fact that the other boy is obliged to face the terror of the concentration camp, while Bruno just feels lonely.

Some of the stories are true, based on real facts, some of them are just fictional, but they all share the same theme, that of the genocide which shocked the entire world and these stories, along with others based on the same topic, have a great importance due to the fact that they brought to light horrors and cruelties which nowadays can be hardly understood by people, especially teenagers, but which can never be forgotten.

All the novels mentioned above have been transposed into films, thus having a greater impact and rendering more accurately the cruel reality of the Holocaust. Reading the novels, as well as watching the films can represent a great way to acquire the information needed in order to make a clear image of what the Holocaust meant. Both the novels and the films can be regarded as a starting point in introducing students to a dark period of the XXth century so that this type of experience shall be avoided in the future and to make them aware that humans can be the greatest evil that has ever existed.

43. Holocaustul în România

**Mărioara Octavia Măricuț
Liceul Tehnologic „Florian Porcius”, Rodna**

Holocaustul în România a fost procesul de discriminare, deportare și exterminare a evreilor aflați în teritoriile controlate de statul român între anii 1937 și 1944, cât și a evreilor cu cetățenie română aflați în afara granițelor, majoritatea celor din urmă aflându-se în Transilvania de Nord, parte în acea vreme din Ungaria fascistă. Ca parte din Holocaustul European, mareșalul Ion Antonescu a aplicat în România propria versiune a Soluției Finale, cu numele de cod „curățarea terenului”.

În România, ostilitatea față de evrei își are originile în mișcarea naționalistă a secolului XIX și se întrepătrunde cu istoria unirii principatelor și crearea României Mari. Primii pași ai declanșării antisemitismului premergător Holocaustului s-au pornit odată cu începuturile fascizării României, în anii 20' și au ajuns la apogeu în anii 1930, perioadă în care partidele politice i-au învinuit pe cetățenii evrei de marea criză economică în care se înglodase populația. Discursul anti-evreiesc în România a fost încurajat și de ascensiunea lui Hitler și transformarea antisemitismului în politică de stat în Germania Nazistă.

În teritoriile controlate de statul român, Holocaustul a început cu promulgarea primelor legi restrictive anti-evreiești ale guvernului Octavian Goga și s-a sfârșit cu lovitura de stat de la 23 august 1944, când România a încetat colaborarea cu Puterile Axei.^[4] Se estimează că între 280.000 și 380.000 de evrei români și din Ucraina, precum și 11.000 de romi, au fost uciși de către forțele statului. În Transilvania de Nord, controlată de Regatul Ungariei, au fost uciși aproximativ 150.000 de evrei români, circa 132.000 din aceștia fiind deportați către Lagărul de concentrare Auschwitz.

Deși, cu excepția Germaniei naziste, nicio altă țară nu a ucis evrei la asemenea scară, după finalul războiului rolul autorităților române în Holocaust a fost minimizat constant. Regimul comunist a diluat istoriografia Holocaustului în România, negând amploarea evenimentului sau responsabilitatea autorităților, cu scopul de a-i pune pe românii majoritari în postura de principale victime ale nazismului și a preîntâmpina eventuale cereri de despăgubiri.^[8] După 1989, negarea Holocaustului în România a fost inclusă în discursul mai multor partide politice, în același timp devenind un fenomen difuz, adoptat de grupări cu caracter divers: naționalist, xenofob, conspiraționist, autoritar, antidemocrat sau nostalgic după dreapta radicală interbelică.

Numărul de evrei, pe județ, în România Mare, conform recensământului din 1930

La recensământul din 1938 apar, printre cetățenii români, un număr de 756.930 de evrei. Conform lucrărilor lui Matatias Carp și Marius Mircu, între 1938 și 1941 au pierdut cetățenia română 387.407 evrei, fie că le fusese retrasă de guvernul Goga-Cuza (circa 120.000 de persoane), fie că deveniseră cetățeni sovietici prin cedarea Basarabiei, Bucovinei de nord și ținutului Herța ca urmare a Pactului Ribbentrop-Molotov din 1939 (circa 270.000 persoane) sau cetățeni maghiari prin cedarea Transilvaniei de nord ca urmare a Dictatului de la Viena din 1940. În anul 1940 mai erau cetățeni români doar 369.523 de evrei.

Conform lucrărilor Comisiei Wiesel, dintre evreii români din 1938, mai ales dintre cei deveniți apatrizi în 1938 și dintre cei bucovineni sau basarabeni, acuzați că ar fi susținut Uniunea Sovietică și că s-ar fi dat la jafuri și cruzimi în dauna populației românești în 1940, au fost exterminați de statul român circa 140.000 (îndeosebi în Transnistria), în timp ce 130.000 au fost exterminați de Ungaria fascistă în Transilvania de nord, fie direct, fie prin deportare în lagărele

germane. În total au fost măcelărite 270.000 persoane (35% din populația evreiască română din 1938) și au devenit sovietice 136.250 (18% din populația evreiască română din 1938).

Dintre cei 356.237 evrei români din 1952 (47% din populația evreiască română din 1938), până în 1956 au emigrat spre Palestina britanică (după 1948 - Israel), Europa Occidentală și America 209.963 persoane, astfel că la recensământul din 1956 mai erau 146.274 evrei în România. Emigrația a continuat: în 1970 mai rămăseseră 24.667 evrei, în 1992 doar 9.670 iar în 2002 doar 6.179. Majoritatea lăcașurilor de cult ale evreilor au fost expropriate, jefuite și distruse.

Măsuri antisemite în timpul guvernului Goga Instaurarea guvernului condus de Octavian Goga (Decembrie, 1937 – Februarie, 1938) a marcat momentul în care antisemitismul a devenit o politică de stat sistematică. Principalele măsuri îndreptate împotriva minorității evreiești au fost:

- Închiderea ziarelor pe care guvernul le considera deținute sau dominate de evrei;
- Interdicția ca evreii să aibă licențe de comercializare a băuturilor alcoolice;
- Interzicerea utilizării limbii idiș în administrația din Basarabia și nordul Moldovei;
- Revizuirea cetățeniei evreiești prin Decretul-lege nr. 169/22 ianuarie 1938, în urma căruia unui număr de 225.222 de evrei li s-a retras cetățenia, ceea ce a echivalat cu pierderea drepturilor politice, a dreptului de a profesa, pierderea proprietăților și a mijloacelor de existență.

Măsuri antisemite în timpul dictaturii regale În timpul dictaturii regale (Februarie, 1938 – Septembrie, 1940), legislația antisemită adoptată de guvernul Goga a fost menținută în vigoare, aceasta având ca efect excluderea socială a evreilor. Mai mult, Decretul-lege nr. 2650 din august 1940 a modificat statutul juridic al evreilor și a făcut posibilă excluderea acestora din departamentele guvernamentale, numeroase profesii, din comitetele de conducere ale unor întreprinderi publice sau private și depozitarea de proprietăți în mediul rural. Cedarea Basarabiei și a nordului Bucovinei în urma ultimatumului impus de URSS în vara anului 1940 a fost urmată de violențe fizice declanșate de armata română în teritoriile cedate. În Dorohoi și Galați, populația civilă și armată română au inițiat atacuri de mare amploare împotriva evreilor, iar uciderea a sute de evrei a fost tolerată de către statul român. Statul Național Legionar și procesul de românizare În septembrie 1940, generalul Ion Antonescu devine conducătorul statului român și se instaurează un guvern în componența căruia se regăsește „singura mișcare recunoscută în noul stat” – Mișcarea Legionară. * În luna octombrie au fost promulgate decrete de expropriere a bunurilor rurale, de eliminare a evreilor din învățământ, din profesiunile liberale și din servicii. Totodată s-a legiferat îndepărtarea tuturor artiștilor evrei din teatrele românești de stat și particulare și excluderea acestora din Societatea Scriitorilor Români, Societatea Compozitorilor și Sindicatul artiștilor. Personalul evreiesc din domeniul sanitar a fost concediat, în timp ce Colegiul Medicilor i-a eliminat pe medicii evrei, care și-au pierdut și dreptul de a îngriji pacienți creștini. Totodată, evreilor li s-a interzis să practice profesia de farmacist.

Evacuarea evreilor din mediul rural, un deziderat important exprimat în propaganda legionară, a avut ca scop nu numai izolarea acestora, ci și jefuirea proprietății evreiești. Evreii au fost evacuați din zeci de state în care existau comunități evreiești cu o tradiție de peste o sută de ani, în timp ce comisii speciale luau parte la procedurile de expropriere. Măsurile legale cu caracter antisemit au fost însoțite de violențe inițiate de legionari împotriva evreilor: jafuri, bătăi, asasinate, confiscarea unor sume de bani, boicotarea unor magazine. Pogromul de la București, 21-23 Ianuarie 1941 Rebeliunea legionară din 21-23 Ianuarie 1941 a reprezentat punctul culminant al violențelor antisemite inițiate de membrii Mișcării Legionare. Dorind preluarea întregii puteri în stat, legionarii au declanșat un val de teroare împotriva evreilor, care a inclus arestări, maltratări, asasinate, jafuri, devastarea și incendiarea templelor, sinagogilor, instituțiilor evreiești, precum și a întreprinderilor și gospodăriilor care aparțineau evreilor. Bilanțul Pogromului de la București a fost unul tragic: 616 magazine devastate, ridicarea a mii de evrei din case, de pe stradă, din

sinagogi și instituții evreiești fără deosebire de sex și vârstă, 151 de evrei uciși și 60 de evrei răniți, 25 de temple și sinagogi devastate. Politici antisemite în perioada februarie-iunie 1941 ➤ continuarea limitării dreptului la muncă al evreilor prin anularea contractelor de muncă a ucenicilor evrei; ➤ continuarea politicilor de expropriere prin Decretul-lege nr. 842 din martie 1941, care prevedea trecerea imobilelor urbane evreiești în patrimoniul statului; ➤ înființarea Centrului Național de Românizare, care avea rolul de a centraliza întreaga activitate de românizare și de administrare a bunurilor evreiești.

Pe lângă politica de românizare, au fost adoptate și alte măsuri antisemite:

- ❖ în cazul infracțiunilor contra ordinii publice, evreilor li se aplicau pedepse duble în comparație cu cele aplicate creștinilor;
- ❖ excluderea cultului mozaic de la subvențiile acordate cultelor din bugetul statului;
- ❖ interzicerea convertirii la creștinism a evreilor;
- ❖ interzicerea căsătoriilor între funcționarii publici și evrei;
- ❖ anularea dreptului la liberă circulație între localități;
- ❖ restricții în privințareației alimentare.

Evacuări, strămutări și internări în lagăre Pe 21 iunie 1941, Ion Antonescu a dat un ordin care prevedea evacuarea evreilor din mediul rural și semirurban și concentrarea acestora în reședințele de județ. Coloanele de evrei parcurgeau pe jos zecile de kilometri până la noile destinații iar proprietățile rămase erau preluate de autorități sau jefuite de către localnici. Odată ajunși în capitalele de județ, din cauza aglomerației, evreii au fost afectați de epidemii și lipsa hranei necesare. Evacuarea a 50-60.000 de evrei din întreaga țară a fost completată de internările în lagăre. Bărbații între 18 și 60 de ani au fost transportați și internați în condiții inumane. Transportul spre lagărele din Oltenia s-a făcut în vagoane de marfă, fără opriri, evreii ajungând la destinații într-o stare de degradare. Pogromul de la Iași, 28 Iunie – 6 Iulie 1941 Pogromul de la Iași a făcut parte din planul de purificare etnică al lui Ion Antonescu și a fost anticipat de măsurile luate cu mai multe zile înainte de declanșarea propriu-zisă a acțiunilor pogromiste. Astfel, pe 19 iunie, un ordin transmis Minsiterului Propagandei Naționale cerea identificarea „jidanelor, a agenților comuniști și a simpatizanților” și interzicerea circulației acestora. Pe 22 iunie, în prima zi de război, au fost postate în Iași afișe ce instigau la pogrom și care îi culpabilizau pe evrei pentru presupusa colaborare cu bolșevicii și cu URSS. Odată cu primele atacuri aeriene sovietice în zilele de 24 și 26 iunie, oficialitățile din Iași i-au învinuit pe evrei de complicitate cu aviatorii sovietici, pretinzând că mai mulți civili de etnie evreiască îi ghidează pe piloții de avioane prin intermediul semnalelor și le arătau obiectivele ce trebuiau bombardate. Deportările în Transnistria, 1941-1942 Pe 14 septembrie 1941 a început deportarea evreilor din Basarabia și Bucovina. Convoaiele de evrei erau conduse de ofițeri și escortate de către jandarmi. Marșul zilnic trebuia să acopere 30 de kilometri, iar evreii rămași în urmă erau executați pe loc. Pe 9 octombrie a început deportarea a peste 26.000 de evrei din Suceava, Câmpulung Moldovenesc, Vatra Dornei, Rădăuți, Gura Humorului și alte localități din vecinătate. În aceeași lună, aproximativ 9.000 de evrei din Dorohoi sunt deportați, majoritatea bătrâni, copii și femei întrucât bărbații erau la munca obligatorie. Totodată, evrei suferiți de evrei din vechiul Regat și sudul Transilvaniei au fost deportați pentru pretinse infracțiuni. În luna octombrie, 1942 deportările în masă au fost suspendate. Evreii deportați în Transnistria au fost supuși unui regim de exterminare prin foamete sau boli. Deportatii au fost înghesuiți în locuințe părăsite, fără posibilitate de încălzire și în condiții unei lipse totale de igienă. Situația era agravată atât de lipsa alimentelor și medicamentelor, cât și de interdicția de a părăsi ghetourile fără autorizație. Deportarea în Transnistria a fost concepută de autoritățile antonesciene ca o variantă românească a Soluției Finale. Conform unor calcule, în Transnistria au fost lichidați între

115000 și 118000 de evrei locali și între 105000 și 120000 de evrei români au fost omorâți sau au pierit din cauza condițiilor de viață impuse în lagăre și ghetouri. Printre cei supuși regimului de exterminare din Transnistria au fost și mii de familii de romi, deportați din ordinul mareșalului Ion Antonescu pe parcursul anilor 1942-1943. Din 24000 de romi deportați (atât nomazi, cât și sedentari) au supraviețuit doar 14000.

44. CEA MAI NEAGRĂ PAGINĂ A ISTORIEI - HOLOCAUSTUL - SĂ NU UITĂM

Ștefania Rădulescu

Colegiul Național de Informatică „Tudor Vianu”, București

Holocaustul reprezintă cea mai neagră pagină din istorie. Pagină pe care nu trebuie să o uităm și să o readucem în atenția tinerei generații de fiecare dată când este posibil, pentru ca aceste evenimente tragice desfășurate în secolul al XX-lea să nu se mai repete niciodată.

Tragedia trăită de poporul evreu în cursul celui de-Al Doilea Război Mondial, consecință a aplicării de către Germania nazistă, condusă de Adolf Hitler, de către aliații și colaboratorii săi a „soluției finale la problema evreiască”, soluție care a dus la uciderea a circa 6 milioane de evrei din Europa, gazați în lagărele de exterminare, incinerați sau împușcați și îngropați în uriașe gropi comune trebuie să ne îndemne a găsi răspunsul la unele întrebări. Cum a fost posibil să se ajungă la această pagină neagră din istoria Europei secolului al XX-lea? Cum a fost posibil să se instaureze acest regim sângeros în Germania, o țară cu o contribuție însemnată la cultura umanității, o țară civilizată, și cum de și-a găsit adepți o astfel de ideologie? Sunt întrebări care ne îndeamnă la reflecție și la înțelegerea faptului că discriminarea de orice fel poate conduce la asemenea tragedii.

Negarea regimului democratic, a valorilor umane, a diversității, încălcarea drepturilor fundamentale ale omului, dreptul la viață, la libertate, la demnitate pot conduce la astfel de derapaje în istoria umanității. Marile greșeli din istorie trebuie cunoscute pentru a nu se mai repeta.

La această pagină întunecată din istoria Europei, s-a ajuns prin promovarea unei politiciantisemită ce a avut la bazat clișee de ordin religios, social, economic, politic, evreul fiind considerat responsabil de tot ce-i rău. Politica rasială a regimului nazist a început din 1933 și a durat până în 1945, din rândurile evreii au fost cele mai numeroase victime, dar persecuții au avut loc și împotriva altor grupuri etnice precum rromi, dar și altor persoane. Însă, nu doar Germania este responsabilă de aceste atrocități săvârșite în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial, ci mai toate statele europene, unele fie au fost aliate Germaniei naziste, iar altele fie nu au intervenit atunci când ar fi fost posibil în apărarea drepturilor omului, a democrației și a păcii.

România a fost parte a Holocaustului, aplicând aceeași politică discriminatorie la adresa evreilor și rromilor. Cunoașterea acestei pagini negre din istoria țării noastre și a Europei trebuie să conducă la dezvoltarea unor atitudini și comportamente care să contribuie la înlăturarea discriminărilor de orice fel, cultivarea unui spirit tolerant, acceptarea diversității. Înțelegerea și asumarea consecințelor ce decurg din orice faptă care presupune discriminare, înlăturarea stereotipurilor și respectarea demnității umane sunt esențiale pentru conviețuirea pașnică între state și popoare, între cetățenii aceluiași stat indiferent de originea etnică, religie sau limbă.

Problematica Holocaustul este mult prea complexă pentru a fi studiată la o singură disciplină, de aceea ar trebui o abordare multidisciplinară care ar contribui la înțelegerea evenimentelor. Educația despre antisemitism dezvoltă competențe complexe, elevii trebuie să devină actori activi să se implice în cazuri de injustiție socială, să convingă elevii să acționeze în situația în care observă elemente ale antisemitismului în societate.

Analiza modului în care se poate combate antisemitismul, xenofobie, extremismul, dezvoltarea competențelor pentru cultură democratică, îi ajută pe elevi să vadă trecutul în legătură cu prezentul.

Responsabilitatea cadrelor didactice privind relevanța disciplinei Istoria evreilor. Holocaustul, este esențială. Experiența dobândită prin expunerea la programe de formare trebuie folosită pentru a crea un mediu de învățare pozitiv, cu o pedagogie activă și o abordare concentrată pe elev, de asemenea trebuie pus accentul pe individualizarea istoriei Holocaustului prin transpunerea statisticilor în istorii personale. Prin concentrarea asupra istoriilor individuale, asupra dilemelor morale și asupra alegerilor făcute, profesorii pot face istoria Holocaustului mai actuală pentru tineri și mai relevantă pentru viața acestora, utilizarea mărturiilor face istoria mai reală pentru elevi, povestea din spatele omului este mai relevantă decât statisticile, raportarea doar la comunicarea în termeni statistici face dificilă înțelegerea evenimentelor.

Studiul despre aceste evenimente poate sensibiliza tinerii față de exemple de prejudecăți și nedreptăți din lumea contemporană, poate confrunta elevii cu stereotipuri, mituri și prejudecăți și poate să le permită acestora să confrunte eventualele prejudecăți proprii cu ajutorul dovezilor științifice. Dar lecțiile de natură morală trebuie fundamentate pe o parcurgere fidelă și obiectivă a dovezilor istorice, de aceea trebuie să oferim elevilor acces la surse primare de informare, scrisori, jurnale, discursuri, documente oficiale. Cercetarea istorică, le va dezvălui elevilor complexitățile unei lumi în care au fost făcute alegeri și au fost luate decizii bune sau rele. Elevii sunt puși în situația de a se confrunta cu dilemele reale pe care le-au avut oamenii în trecut, și astfel acțiunea sau lipsa de acțiune a unor persoane ar trebui analizate în contextul perioadei respective, doar în acest fel pot să acumuleze lecții importante pentru viața de zi cu zi..

Utilizând sursele în studiul acestor evenimente elevii trebuie să cunoască faptul că făptuitorii sunt sursa multora dintre dovezile despre Holocaust, astfel există pericolul de a vedea trecutul doar prin ochii făptuitorilor, de aceea aceste materiale trebuie utilizate cu prudență. Trebuie să utilizăm mai cu seamă conținutul scris și vizual și să nu utilizăm imagini șocante în studierea Holocaustului, să conștientizăm potențialul, dar și limitele tuturor materialelor de studiu, inclusiv internetul, să dezvoltăm gândirea critică elevilor. Profesorii au datoria să recomande site-uri de încredere, pe care le-au verificat inițial.

Încurajarea elevilor să studieze istoria locală, regională, națională și globală pornind de la studiul Holocaustului are o mare însemnătate. Elevii pot să participe și totodată să reflecteze la tradițiile naționale și locale, fiind și un bun prilej pentru proiecte în care să fie prezente aspecte inter-generaționale, încurajând discuțiile între membrii familiilor cu privire la aspecte contemporane. Astfel, studiul despre Holocaust să se poate plasa din clasă în comunitatea locală, poate fi un subiect de investigație și de învățare, elevii ar avea posibilitatea să reflecteze la modul în care influențele culturale, sociale, etnice formează memoria colectivă, asupra modului în care comunitatea alege să reflecteze propriul trecut.

Rolul profesorului de istorie este acela de prezenta evenimentele istorice în mod obiectiv, iar atunci când vorbim despre Holocaust avem în vedere nu numai numărul victimelor și atrocitățile comise împotriva lor, dar cel mai important este faptul că victimele erau oamenii cu poveștile lor de viață. Și pentru că nu există un singur mod „corect” de a preda despre Holocaust, o metodologie ideală, care să fie potrivită pentru toți profesorii și elevii, rămâne în sarcina fiecăruia de-a utiliza cele mai potrivite metode didactice, mijloace de învățare, să se bazeze pe cele mai recente progrese din domeniul cercetării pentru formarea / dezvoltarea competențelor necesare elevilor săi, competențe relevante pentru înțelegerea evenimentelor, dar și pentru lumea în care trăiesc.

Studiul acestor evenimente din secolul al XX-lea în profunzimea lor reprezintă un bun prilej de a reflecte zi de zi la semnificația pe care o au gesturile și atitudinile noastre față de semenii noștri.

Bibliografia:

Fulbrook, Mary, 2002, *O scurtă istorie a Germaniei*, Institutul European, Iași

Layton, Geoff, 1992, *Germania: Al Treilea Reich, 1933-1945*, All, București

****Cum să predăm despre Holocaust în școli?*, International Holocaust Remembrance, The International School For Holocaust Studies, Yad Vashem, Ierusalim

*** *Raport final*, 2005, Comisia Internațională Pentru Studierea Holocaustului în România, Polirom, Iași